

SFINTELE ȘI DUMNEZEIEȘTILE CANOANE PE SCURT

PARTEA ÎNTÂI

DESPRE EPISCOPI

EPIGRAFIA ÎNTÂI

DESPRE ALEGEREA ȘI HIROTONIA LOR

Canonul întâi al Apostolilor

Episcopul să fie hirotonit de doi sau trei episcopi.

Canonul 4 de la Sinodul I; 19 de la Antiohia; 13 și 49 de la Cartagina

Și mai ales episcopul să fie așezat de către toți cei din eparhie¹. Iar dacă [nu este cu puțință], [măcar] de trei, ceilalți făcându-se împreună-alegători prin scrisori, iar validarea [[τὸ κῶρος]] să o facă mitropolitul.

SCOLIE

Canonul Apostolilor vorbește despre consfințire [[καθιέρωσις]]² și hirotonie. Iar cel al Sinodului I despre alegere. Căci această stare o mai numește și hirotonie.

Canonul 6 de la Sinodul I și 2 de la Sinodul II

Să se țină vechile obiceiuri ale arhiepiscopilor și fiecare să aibă stăpânire asupra propriilor eparhii. Iar dacă va fi făcut episcop cineva fără voia mitropolitului, să fie caterisit.

Canonul 6 de la Sinodul I. Și 19 de la Antiohia

Când în chip canonic se face alegere [de episcop] de către mai mulți, dacă doi sau trei se împotrivesc din duh de ceartă, să se țină votul celor mai mulți, iar cei ce se împotrivesc să nu fie luați în seamă.

---

¹ Termenul *eparhie*, astăzi folosit eminent în spațiul bisericesc, desemnând o unitate administrativă bisericească aflată sub conducerea unui episcop, indică aici o unitate administrativă a Imperiului Roman, o provincie. În aceasta existau mai multe episcopii conduse de un sinod alcătuit din toți episcopii din acea provincie în frunte cu mitropolitul, adică episcopul din capitala provinciei. Un termen bisericesc echivalent al *eparhiei* de atunci ar fi astăzi *mitropolie*. Pentru mai multe informații, vezi FLOCA 1993: 53, n. 2.

² Adică alegerea și consfințirea prin sinod a acestei alegeri.

SCOLIA LUI FILOTEI Patriarhul

Notează în chip canonic și dacă din duh de ceartă. Căci nu a spus simplu: Când se face alegere de către mai mulți, nici dacă se împotrivesc pur și simplu. Căci dacă se împotrivesc fără duh de ceartă și pe drept, cei doi nu trebuie nicidecum trecuți cu vederea.

Canonul 50 de la Cartagina

Când un episcop este ales de trei episcopi, dacă se întâmplă vreo împotrivire în privința acestuia, și alți doi să se adauge celor trei. Și astfel, dacă de către aceștia va fi arătat curat, să fie hirotonit.

Canonul 6 de la Sardica

Iar dacă într-o eparhie a mai rămas³ un singur episcop, iar acela, chemat de mitropolit la hirotonie de episcop, nu se înfățișează, nici nu răspunde prin scrisoare, mitropolitul să aibă putere [să aleagă]. Iar când este hirotonit un mitropolit, să fie de față și vecinii⁴.

SCOLIA LUI FILOTEI

Adică să fie de ajuns și mitropolitul singur ca să aleagă. Căci nu va și hirotoni el de unul singur, decât după canonul apostolic.

Canonul 25 de la Laodiceea

Într-un sat sau ținut în care este de ajuns și un preot, episcop să nu fie; ca să nu se bagatelizeze numele de episcop.

Canonul 30 al Apostolilor și 3 de la Sinodul VII

Cel ce ajunge episcop cu ajutorul celor ce stăpânesc să fie caterisit și să fie afurisit împreună cu părtașii lui. Căci orice alegere de om sfințit care [se face] de către stăpânitori lumești este lipsită de validitate [[ἄκυρος]].

SCOLIE

---

³ Textul canonului pare să ceară adaosul „[deoparte]”, însă scolia lui Filotei face referire la situația în care n-a mai rămas decât un singur episcop pe lângă mitropolit. La fel se interpretează în Pidalion: „fie pentru că unii au fost caterisiți, fie că au murit, fie că nu sunt de față din pricina unor întâmplări” (PIDALION 1886: 367).

⁴ Episcopii din eparhiile învecinate.

Din pricina înmulțirii peste măsură a răutății. Iar pe unul ca acesta îl anatemizează și epistola enciclică a Patriarhului Ghenadie.

Canonul 18 de la Cartagina

Cel hirotonit să învețe cele hotărâte prin Sinoade.

Canonul 36 al Apostolilor. Și canonul 7 și 8 de la Antiohia

Episcopul hirotonit, dacă nu va primi slujba⁵, să fie afurisit până când o va primi. Iar dacă el nu va fi primit de popor, clerul [cetății aceleia] să fie afurisit, că nu au învățat mulțimea⁶; iar el să rămână episcop.

Canonul 10 al Sfântului Vasile cel Mare

Cei ce refuză hirotonia cu jurământ, să nu fie siliți [să-și calce jurământul]. Și mai cu seamă dacă nu este [de găsit] nici o mângâiere [pentru ei]⁷ în cuvintele folosite la jurământ.

Canonul 16 de la Sinodul numit I-II⁸

---

⁵ În gr., *λειτουργία* – slujire publică pe care și-o asumau cei bogați dintr-o cetate pe cheltuiala lor; de unde, la modul general, o faptă de folos obștească; de aici și sensul liturghiei creștine de „lucrare obștească”, în care, prin adunarea împreună a poporului (clerici și mireni) înaintea lui Dumnezeu, se săvârșește Sfânta Euharistie.

⁶ Textul din Pidalion adaugă: „prin cuvânt și exemplul lor bun” (PIDALION 1886: 45). Conform rânduielii existente în Biserica veche, alegerea cuiva din cler (episcop, preot, diacon etc.) se făcea prin participarea credincioșilor mireni, care aveau dreptul ca în mod liber să se pronunțe pentru sau împotriva oricăruia dintre candidați. Dacă nu făceau uz de acest drept în momentul alegerii, nu mai puteau ulterior să se împotrivescă înscăunării celui deja hirotonit (FLOCA 1993: 28). Prin urmare, în acest canon, verbul *παιδεύω* se referă la datoria preoților de a-i învăța pe oameni această rânduială bisericească.

⁷ În gr., *παραμυθία*. Sfântul Vasile vorbește în canon despre diferite aspecte ale jurământului (felul jurământului, cuvintele, dispoziția, finețea adaosurilor) de care trebuie ținut seama, aspecte care pot constitui o rezolvare, o ieșire din impasul jurământului, deci o „mângâiere” pentru cel care a căzut sub un astfel de jurământ (FLOCA 1993: 351-352). Același tip de comentariu îl găsim și în Pidalion: „La unele ca acestea însă trebuie să se socotească și felul jurământului, adică dacă s-a jurat pe Dumnezeu sau pe altceva, și cuvintele celui ce s-a jurat, și așezarea [lui lăuntrică] (*διάθεσις*), și voia/socotința (*γνώμη*) cu care s-a jurat – adică dacă din pricină că a fost înduplecat de cineva fără să-l fi lăsat să se gândească (*συναρπαγή*) sau din frică (*μικροψυχία*), și nu din socotință nestrămutată și hotărâtă –, și cele mai mici adăogiri pe care le-a făcut în cuvintele jurământului. Ca, dacă din vreo întâmplare nu se va găsi vreo ușurare (*παραμυθία*) binecuvântată spre a se dezlega jurământul făcut, trebuie atunci a-i lăsa să-și păzească jurământul”, PIDALION 1886: 512.

⁸ Este vorba despre Sinodul local (al nouălea) de la Constantinopol din 861.

În nici un chip să nu fie făcut un [alt] episcop într-o biserică al cărei întâi-stătător încă trăiește și se bucură de cinstea sa; afară numai dacă el însuși ar renunța mai întâi la episcopie. Căci trebuie mai întâi, cu cercetare, să fie caterisit episcopul și așa să fie înaintat altul în locul lui.

Canonul 4 de la Sardica

Dacă un episcop va fi caterisit de episcopii vecini, iar acela va zice iarăși că are cuvânt de apărare [[ἀπολογία]] [împotriva acelora], afară numai dacă nu va hotărî episcopul Romei [altceva], să nu fie așezat altul în tronul lui.

EPIGRAFIA A DOUA

CINE SE FACE EPISCOP ȘI CINE NU

Canonul 80 al Apostolilor

Cel nou-botezat sau [venit] din viețuire rea să nu fie făcut episcop, fără numai prin harul dumnezeiesc.

SCOLIE

Adică dacă se face despre el descoperire, ca lui Anania despre Pavel⁹.

Canonul 87 al Acelorași

Cel cu un singur ochi sau olog, dacă este vrednic, să fie făcut episcop.

Canonul 88 al Acelorași

Iar orbul și mutul să nu fie făcut.

Canonul 17 de la Sinodul numit I-II

Nimeni dintre laici sau monahi să nu fie înălțat dintr-o dată la înălțimea episcopiei, dacă nu va fi fost cercetat mai întâi prin treptele bisericești, împlinind în fiecare tagmă vremea legiuită.

Canonul 10 de la Sardica

---

⁹ Cf. FA 9, 10-16.

Nici un bogat sau avocat¹⁰ din viața publică să nu fie așezat întru arhierie, decât după ce, vreme îndelungată și prin încercare, va fi trecut mai întâi prin treptele bisericești. Căci altfel ar fi neofit.

Canonul 12 de la Laodiceea

Cel ce urmează să fie hirotonit episcop, dacă nu cunoaște Psaltirea și toată dumnezeiasca Scriptură și sfintele Canoane cu multă cercetare, dar și dacă le citește fără să le pună în practică, în așa fel încât și el să viețuiască după poruncile dumnezeiești și poporul de sub el să-l învețe, să nu fie hirotonit.

Canonul 28 de la Sinodul IV

Episcopii Pontului, Asiei și Traciei, precum și cei din ținuturile barbare să fie hirotoniți de cel al Constantinopolului, care s-a învrednicit de privilegiu egale cu cele ale Romei, prin mutarea sceptrilor împărătești.

EPIGRAFIA A TREIA

CE TREBUIE SĂ FACĂ EPISCOPUL

Canonul 38 al Apostolilor și 25 de la Antiohia

Episcopul să chivernisească bunurile Bisericii cu deplină stăpânire, nu însușindu-și din ele, nici cheltuindu-le rău, nici dându-le rudelor – decât ca unor sărmani –, nici dăruindu-le rudelor stăpânire asupra lor. Iar cel ce încalcă [acest canon], să primească epitimie din partea Bisericii.

Canonul 40 al Apostolilor și 24 de la Antiohia

Să se arate lămurit care sunt bunurile episcopului și care ale Bisericii, astfel încât și episcopul să poată să și le lase prin testament, și Biserica să rămână nepăgubită.

Canonul 41 al Apostolilor

Episcopul să aibă deplină stăpânire asupra bunurilor Bisericii și să le chivernisească după cum este plăcut lui Dumnezeu.

---

¹⁰ În limba greacă: σχολαστικός – om învățat, prezent în viața cetății cel mai des ca *defensor civitatis*, ca avocat public și consultant în probleme legale.

Canonul 26 de la Sinodul al patrulea

Fiecărei Biserici să i se facă un iconom din [rândul] clerului. Iar episcopul care ar nesocoti aceasta să primească epitimie. Iar dacă mitropolitul nu face un iconom în Biserica lui, să-i facă patriarhul unul. Iar dacă episcopul nu face, [să-i facă] mitropolitul. Și la fel și la mănăstiri.

Canonul 19 de la Sinodul Trulan

Întâi-stătătorii Bisericilor să învețe în toată vremea, dar mai ales în duminici, explicând cuvintele Scripturii din Dumnezeieștile Scripturi.

Canonul 3 de la Cartagina

Episcopii, preoții și diaconii să fie înfrânați în toate, ca să-și dobândească cererile; și să se țină departe de femei.

Canonul 43¹¹ de la același Sinod

Celor ce se pocăiesc, episcopul să le hotărască pocăința; și, fără încuviințarea acestuia, un preot să nu-i împace [cu Biserica], decât în caz de neapărată nevoie. Iar cel ce nu-i primește pe cei ce se pocăiesc să fie caterisit¹².

Canonul 4¹³ al Sfântului Vasile cel Mare

Iar dacă față de vreunul dintre aceștia [episcopul] s-ar face mai îngăduitor¹⁴, pentru covârșirea mărturisirii [lui], să fie iertat.

Canonul 5 de la Cartagina¹⁵

Să existe avocați¹⁶, pentru ca episcopul să nu fie deranjat.

---

¹¹ În PIDALION 1886, canonul apare cu numărul 50.

¹² Partea ultimă nu se regăsește în textul canonului, astfel că nu este foarte clar dacă se referă la preot sau la episcop. Însă așezarea textului la acest capitol îl presupune pe cel din urmă.

¹³ De fapt, este canonul 74 al Sfântului Vasile cel Mare, cum apare atât în PIDALION 1886: 507, cât și în FLOCA 1993: 383. În text este probabil o greșeală de tipar.

¹⁴ În gr. φιλανθρωπότερος – mai iubitor de oameni.

¹⁵ Nu se potrivește cu numerotarea din FLOCA.

Canonul 54 al aceluiași Sinod

Cel ce a fost așezat episcop într-o parohie¹⁷ cu voia [mitropolitului] sub care se află să rămână în hotarele sale.

EPIGRAFIA A PATRA

CE TREBUIE SĂ NU FACĂ episcopul

Canonul 14 al Apostolilor și 15 de la Sinodul numit I-II

Un episcop să nu-și lase parohia, sărind la alta¹⁸, decât dacă s-ar socoti că le este mai folositor celor de acolo, ca unul mai învățat. Iar acest lucru [să se facă] atât la judecata, cât și la rugămintea mai multor episcopi.

SCOLIE

[Canonul] acesta nu spune [ca acel episcop] să rămână împreună cu cei de acolo pentru totdeauna, ci pentru o vreme, pentru folosul poporului, și iarăși să se întoarcă în [episcopia] sa.

Canonul 13 și canonul 22 de la Antiohia

Dacă vreun episcop ar merge în altă eparhie fără multă rugămintă și fără scrisori ale mitropolitului și ar fi hirotonit și ar chivernisi lucrurile, cele săvârșite să fie lipsite de validitate [[ἄκυρος]], iar el să fie caterisit.

---

¹⁶ În gr. ἔκδικος – jurisconsultul sau apărătorul intereselor bisericești, care îndeplinea nu numai funcția de avocat propriu-zis, ci și pe aceea de chestor al Bisericii (FLOCA 1993: 79).

¹⁷ În vechime fiecare comunitate bisericească locală avea în frunte un episcop. Această comunitate era numită „parohie”. Mai multe astfel de „parohii cu episcop” formau „eparhia”, unitate administrativ-teritorială a statului dată în grija unui mitropolit, care își avea sediul în capitala acelei eparhii-provincii (vezi nota 1). Ulterior, după împuținarea numărului de episcopi, când numai cetățile, adică orașele, au mai avut episcopi, iar comunitățile rurale au trecut sub cârmuirea horepiscopilor (episcopilor de la țară) sau a preoților, termenul a ajuns să desemneze aceste comunități locale din jurul cetății. Pentru mai multe informații, vezi FLOCA 1993: 16.

¹⁸ Am preferat această traducere, urmând comentariul din Pidalion la acest canon: „Una e sărire și pășire de la o eparhie la alta și altceva e mutare și trecere; și sărire este când cu lăcomie de mai multă avere și cu de la sine voie pornindu-se, arhiereul va lăsa eparhia sa și va răpi alta fără cuvânt” (PIDALION 1886: 27; traducerea fragmentului îi aparține lui Sabin Preda). (n. coord.)

Canonul 21 de la Antiohia și canonul 1 de la Cartagina

Să nu se așeze un episcop de la o parohie la [altă] parohie nici cu de la sine pornire, nici silit de popor, nici constrâns de episcopi.

Canonul 1 de la Sardica

Iar episcopul care sare dintr-o cetate mai smerită într-una mai înaltă, din pricină că e trufaș și lacom, să nu mai aibă parte de împărtășire nici măcar ca un laic.

Canonul 2 al aceluiași Sinod

Iar dacă cineva ar arăta și scrisori ale [oamenilor] acelei cetăți în care s-a mutat, [scrisori] care, pasămite, să-l arate vrednic să-i ocrotească, nici la sfârșit să nu fie învrednicit de comuniune, ca unul care a făcut înșelăciune și [a fost] pricinuitor de tulburare.

Canonul 16 de la Antiohia

Și dacă, fiind vacant locul de episcop, se va rezezi cineva asupra Bisericii vacante fără sinod deplin – iar deplin este când este de față și mitropolitul –, să fie lepădat, chiar dacă l-ar voi poporul acelei cetăți.

SCOLIE

Hotărârea sinodală a Patriarhului Mihail îngăduie să se facă și mutări de episcopi, cu încuviințarea mitropolitului¹⁹, dacă este nevoie mare, spre ceea ce este mai de folos; iar în timpul dăruirii [tronului], să i se dea episcopului de către mitropolit în enoria lui și o altă episcopie, în care (episcopie n.n.), precum și în toată enoria acesteia, el va exercita și toate drepturile arhieresti, câte [ar avea] și arhierul lor adevărat; afară de a fi înscăunat în sfântul Scaun de sus [[σὺνθρονοϋ]].

Canonul 18 de la Ancira

Cel ce nu este primit de parohia lui, dacă, ducându-se în alte parohii, ațâță la răscoală, să fie afurisit. Și, dacă voiește, să fie numărat împreună cu preoții. Și dacă face și între aceștia răscoală, să fie depus și din cinstea preotească.

---

¹⁹ Literal: „cel dintâi dintre ei”.

Canonul 21²⁰ de la Antiohia

Și când [un episcop] este izgonit pe nedrept în altă cetate, dacă ajunge în acel loc, să nu fie împiedicat să petreacă [acolo], până când se va întoarce înapoi în [cetatea] sa.

Canonul 35 al Apostolilor

Un episcop să nu hirotonească în afara hotarelor [sale] fără încuviințarea [episcopilor] eparhioți. Iar dacă este dovedit, să fie caterisit alături de cel hirotonit.

SCOLIE

Iar nota sinodală a Patriarhului Mihail, cel care a purtat și supranumele de consul²¹ al filozofilor, pe de o parte, hotărăște ca, prin vot, episcopul să fie oprit de la slujire o vreme hotărâtă, dacă nu voiește să se supună după primul și după al doilea îndemn; iar pe de altă parte, cel hirotonit în acea enorie să fie oprit de la slujirea preoțească acolo unde a fost hirotonit. Dar le îngăduie arhierieilor să învețe pretutindeni despre credință, și să catehizeze, și să boteze pe cei care sunt din orice loc, și să-i împărtășească cu Dumnezeuieștile Taine.

Canonul 16 de la Sinodul I; și 12 de la Sardica

Dacă vreun episcop va hirotoni pe cel ce aparține altuia²², fără voia aceluia, hirotonia să fie nevalidă[[ἄκυρος]].

Canonul 54 de la Cartagina.

Iar dacă îl ține la el pe acesta și nu-l dă înapoi, să primească epitimie.

Canonul 24 de la Sinodul IV²³

Cel ce primește pe clericii altei Biserici, afară numai de cazul în care patria lor este cucerită, să fie scos din comuniune împreună cu aceia.

Canonul 20 de la Sinodul Trulan

---

²⁰ Nu se potrivește cu numerotarea din FLOCA. Un astfel de subiect îl găsim tratat în canonul 17 de la Antiohia (FLOCA 1993: 240).

²¹ În greacă: ὕπατος – gradul cel mai înalt.

²² Adică dacă va înainta într-o treaptă clericală superioară pe cineva hirotonit de un alt episcop (PIDALION 1886: 124).

²³ Nu se potrivește cu numerotarea din FLOCA.

Episcopul care învață public în afara hotarelor sale să înceteze a mai fi episcop, lucrând însă cele ale preoților.

Canonul 11 de la Sardica

Iar când se află într-o altă cetate pentru vreo pricină oarecare, dacă episcopul acelei cetăți n-ar fi iscusit la învățare, să nu vorbească el întruna, rușinându-l pe acela și logodindu-și²⁴ sieși stăpânirea străină.

Canonul 34 al Apostolilor și 9 de la Antiohia

Episcopii să nu facă nimic fără cel dintâi dintre ei²⁵. Afară numai de cele ale parohiei, fiecare. Dar nici cel dintâi [să nu facă ceva] fără ceilalți, pentru buna înțelegere.

SCOLIE

Vorbește despre problemele dogmatice, greșelile obștești, situația arhierilor și cele de acest fel.

Același²⁶

Un episcop care administrează treburile publice, dacă nu încetează, să fie caterisit.

Canonul 2 de la Sinodul IV și 19 de la Sinodul VII

Cel ce hirotonește sau avansează [pe cineva] pentru bani, fie și un paramonar²⁷, să fie caterisit împreună cu cel hirotonit sau avansat. Iar cei ce mijlocesc [aceasta], clericii să fie depuși, iar laicii sau monahii să fie dați anatemei.

SCOLIE

---

²⁴ Verbul sugerează adulterul duhovnicesc care se întâmplă când un episcop devine „atrăgător” pentru o comunitate, când se „bagă în seamă”, „intră în vorbă” prea mult cu acea comunitate, în detrimentul episcopului legiuit, „logodnicul” *de facto*, pus în această postură de Hristos, adevăratul Logodnic al acelei comunități.

²⁵ Adică fără mitropolit.

²⁶ Nu este clar la care canon se referă această indicație. Niciunul din cele două canoane citate mai sus nu vorbește despre așa ceva.

²⁷ În gr., προσημωριος, cu varianta παραμωριος. Acesta era un administrator al bunurilor bisericești, diferit de iconom sau de cleric. El avea în grijă îndeosebi așezămintele de asistență socială ale Bisericii (hanurile, spitalele etc.); cf. FLOCA 1993: 79.

Pe cei ce hirotonesc pentru bani epistola lui Tarasie către Papa Adrian al Romei îi consideră mai nelegiuți decât pe Macedonie și decât pe pnevmatomahii²⁸ dimprejurul lui și îi socotește asemenea vânzătorului Iuda, și ei vânzând pe arginți Duhul cel Sfânt, precum acela pe arginți L-a vândut pe Fiul. Iar hrisovul [[χρυσόβουλλον]] Împăratului Isaachie Comnenul, pe care l-a validat și votul sinodal al Patriarhului Mihail, zice: La hirotonia preoților și la investirea canonicului²⁹ să procedeze după chipul străvechi și nimic să nu ia în plus episcopul care îi hirotonește pe aceștia, afară numai cele 7 monede de aur: una când îl face citeț³⁰; trei când îl hirotonește diacon; și alte trei când îl face deplin³¹ preot. În același fel și pentru canonic: de la moșia care are 30 de fumuri³² [să ia]: o monedă de aur, două de argint, un berbec, 6 ocale de orz, 6 măsuri de vin, 6 ocale de făină și 30 de păsări. Acestea le-a validat [[ἐπικυρώω]] și altă notă sinodală a Patriarhului Nicolae.

Canonul 4 al Sinodului VII

Cel care celor de sub el le cere aur sau argint sau orice altceva, sau care, pentru ceva din acestea, oprește de la slujire sau afurisește pe cineva, sau închide vreo cinstită biserică, ca să nu se facă în ea slujbele [[λειτουργία]] lui Dumnezeu, să fie supus aceleiași pătimiri.

Din [epistola] Sfântului Vasile cel Mare către episcopii de sub el

Nimeni, hirotonind pe bani, să nu facă sofisme în privința acestui fapt, că nu a luat [bani] mai înainte sau că nu a luat chiar în vremea aceea, ci a luat după aceea. Căci oricând a lua este a lua. Iar acest lucru este iubire de arginți, care este idolatrie. Deci, să nu fie prețuiți idolii mai mult decât Hristos, nici să nu-i urmați lui Iuda, vânzându-L pentru câștiguri pe Cel Ce odată a fost răstignit pentru noi. Fiindcă și țarinile și mâinile celor ce primesc aceste roade Acheldamá³³ se vor chema.

---

²⁸ Luptătorii împotriva Duhului, cei ce nu recunoșteau dumnezeirea Sfântului Duh.

²⁹ Orice persoană care avea o funcție administrativă în Biserică, ca, de exemplu, paramonarul (vezi nota de mai sus). Acesta este motivul pentru care se amintește în text, cu termen de comparație, „moșia care are 30 de fumuri”.

³⁰ Sau „anagnost”. În vechime era, ca și acum, o treaptă premergătoare celei de diacon, numai că implica și responsabilități învățătoresci, cum ar fi, de pildă, tâlcuirea Scripturii și catehizarea catehumenilor (PAPADOPOULOS 2014: 33).

³¹ În grecește: πληροῖ. Când îl ridică la vrednicia deplină de preot.

³² În gr., κωνός. Cuvântul trebuie pus în legătură și cu derivatul lui, κωνικόν, care desemnează impozitul pe „horn”, asemenea „fumaritului” din Țările Române în sec. al XVII-lea. Vezi și LAMPE, s.v. κωνικός. (n. coord.)

³³ Țarina Sângelui (FA 1, 19).

Canonul 29 de la Sinodul IV

Cel ce coboară un episcop la [treapta de] preot [este] siluitor de cele sfinte [[ιερόσυλος]]. Căci cel care are vreo vină este nevrednic și de cinstea preoțească [[ἀνίερος]]. Iar cel nevinovat să fie [în continuare] și episcop.

Canonul 12 de la Sinodul Trulan

Episcopul care locuiește cu femeie să fie caterisit.

Canonul 18 de la Sinodul VII

În episcopii³⁴ sau mănăstiri să nu viețuiască femei. Iar dacă vreun episcop sau egumen ar avea o [femeie] roabă sau liberă spre slujire, să primească epitimie. Iar dacă stăruie, să fie caterisit. Și acolo unde va poposi pe cale un episcop sau un egumen, femeile să se îndepărteze cât va fi acela de față.

Canonul 27 de la Sinodul Trulan

Cel ce sfințește o biserică fără moaște de sfinți să fie caterisit ca un călcător al predaniilor bisericești.

Canonul 28³⁵ al aceluiași Sinod

Episcopul care înstrăinează ceva din veniturile episcopiei dobândite prin propria muncă, și mai ales mai-marilor cetății, să fie izgonit, iar vânzarea [[πρῶσις]] să rămână nevalidată. Și același lucru și în cazul egumenilor.

Canonul 26 și canonul 33 de la Cartagina

Și, în general, episcopul să nu vândă vreo proprietate³⁶ a Bisericii, decât dacă n-ar aduce venit și l-ar sili o nevoie mare; și atunci [să se întâmple] cu voia celui dintâi dintre ei și a sinodului, sau măcar a [episcopilor] cu care se învecinează. Iar dacă nu face așa, este vinovat.

Canonul 16³⁷ de la Sinodul Trulan

---

³⁴ La reședințele episcopale.

³⁵ Nu se potrivește cu numerotarea din FLOCA.

³⁶ Literal: „să nu vândă vreun lucru”. (n. coord.)

Episcopul sau clericul care se împodobește cu haine strălucitoare sau care se unge cu uleiuri parfumate, dacă nu încetează, să primească epitimie³⁸.

Canonul 16 de la Sinodul numit I-II; canonul 11 de la Sardica și 1 de la Cartagina

Dacă vreun episcop, fără să fie ținut de vreo boală sau de vreo poruncă împărătească ori patriarhală, își neglijează turma vreme mai mare de șase luni, să fie îndepărtat de cinstea episcopală și să fie înstrăinat cu totul de vrednicia sa.

Canonul 12 de la Sardica

Iar cel care se duce la moșiile din afara hotarelor lui să nu întârzie acolo mai mult de trei săptămâni.

Canonul 121 de la Cartagina³⁹

Iar cei ce nu se îngrijesc de [locurile]⁴⁰ ce țin de ei, să fie trași la răspundere de către episcopii care se învecinează cu ei. Și, dacă în șase luni [acei episcopi] nu vor isprăvi nimic, [locurile respective] să fie adjudecate⁴¹ celui ce poate să[-i] câștige [pe eretici]. [Dar numai] dacă nu se va vădi [cumva] că [aceia]⁴² nu din neputare de grijă fac aceasta, ci pentru iconomie⁴³.

Canonul 12⁴⁴ de la Sinodul din Sfânta Sofia⁴⁵

---

³⁷ Nu se potrivește cu numerotarea din FLOCA. Ceva asemănător, dar nu exact, se află în canonul 27 al acestui Sinod.

³⁸ O notă marginală în ediția Μηλιάς spune, în dreptul acestei expresii: „să fie caterisit”. (n. coord.)

³⁹ În canon și în comentariile din *Pidalion* (unde canonul are nr. 131) se vorbește despre întoarcerea („câștigarea”) donatiștilor la „Sfânta și Soborniceasca Biserică” (PIDALION 1886: 433-434).

⁴⁰ Adică de ereticii din eparhia lor (PIDALION 1886: 433-434).

⁴¹ De către sinodul acelei mitropolii. „Acești eretici împreună cu locurile lor să fie date unui alt episcop” (PIDALION 1886: 433-434).

⁴² Episcopii care par că nu se îngrijesc de locurile lor.

⁴³ *Pidalionul* explică (trad. n.): „Afară numai dacă episcopul în eparhia căruia sunt ereticii se folosește de această părută neputare de grijă dintr-o anumită iconomie, pe care au cerut-o ereticii, ca ei să se întoarcă [la Biserica Sobornicescă] în pace și nesiliți” (PIDALION 1886: 433-434).

⁴⁴ Numărul canonului este probabil greșit. Sinodul de la Sfânta Sofia nu are decât 3 canoane, iar problematica expusă aici se găsește în canonul al doilea (FLOCA 1993: 316 și PIDALION 1886: 296-297).

⁴⁵ Este vorba despre Sinodul local de la Constantinopol din anul 879, care s-a ținut în biserica Sfânta Sofia.

Arhiereul să nu se coboare pe sine în locul celor ce se pocăiesc⁴⁶. Iar dacă s-a coborât, să nu mai caute⁴⁷ din nou cinstea arhierescă.

Canonul 4 de la Antiohia

Episcopul caterisit de Sinod, ori un preot sau diacon [caterisit] de episcopul său, dacă va mai îndrăzni să săvârșească [ceva] din slujba preoțească, nici măcar nădejdea reabilitării să n-o mai aibă. Și cei ce sunt în comuniune cu el să fie afurișiți. Și mai ales dacă au știință de hotărârea [dată] împotriva lui.

Canonul 11 de la Antiohia

Episcopul sau preotul care se duce la împărat fără voia mitropolitului lor, să fie lepădat și din comuniune și din vrednicie.

Canonul 7 de la Sardica

În alt fel episcopul să nu se ducă la împărat decât dacă-l silește [nevoia de] ajutorare dreaptă a văduvelor, a orfanilor și a celor asupriți.

Canonul 8 al aceluiași Sinod

Iar dacă nu voiește să se ducă el însuși pentru astfel de pricini, sub cuvânt că se rușinează să zăbovească în tabăra ostășească, să fie trimis un diacon.

Canonul 21 al aceluiași Sinod

Episcopul care vede un episcop călătorind să cerceteze pricina călătoriei. Iar dacă-l va afla pe acela călătorind nu pentru ceva din cele hotărâte de noi, fie la împărat, fie în altă parte, să nu iscălească scrisorile lui, nici să se împărtășească cu el.

Canonul 12 de la Antiohia

Cel caterisit, dacă nu se adresează unui sinod mai mare și nu-i aduce la cunoștință cele în care crede că are dreptate⁴⁸, ci îl supără pe împărat, să nu aibă nici drept de apărare, nici nădejdea unei viitoare reabilitări.

---

⁴⁶ Tagma monahală (FLOCA 1993: 316).

⁴⁷ Literal: „să nu-și mai aroge”.

⁴⁸ Literal: „cele pe care le socotește drepte”. (n. coord.)

Canonul 40 de la Laodiceea și 53⁴⁹ și 76 de la Cartagina

Episcopul care este chemat la sinod și care nu ține seamă, afară numai pentru pricini ieșite din comun, să primească epitimie. Iar dacă, încrezându-se în mulțimea [credincioșilor] săi, disprețuiește dragostea frățească, să fie pedepsit de stăpânitor.

Canonul 3 de la Sardica

Episcopul să nu se ducă nechemat într-o cetate. Iar dacă are o pricină cu un alt episcop din eparhia în care se află⁵⁰, să nu facă apel la altă eparhie, decât dacă [episcopul] Romei este de părere ca acesta să fie judecat și la alții⁵¹.

Canonul 9 de la Sinodul IV

Dacă vreun episcop sau cleric ar avea vreo îndoială în privința mitropolitului, să se judece la [episcopul] Constantinopolului.

Canonul 5 de la Sardica

Dacă un episcop osândit de episcopii din eparhia în care se află⁵² va face apel la [episcopul] de Roma, iar acela va hotărî ca el să fie judecat de episcopii vecini, să se facă [așa]. Și iarăși: dacă din nou va face apel la acesta⁵³, iar [episcopul] Romei, trimițând preoți, va hotărî ca acela să fie judecat din nou, și aceasta să se facă.

Canonul 13 de la Sardica și 19 de la Cartagina

Cel care în cunoștință de cauză învrednicește de comuniune pe cel excomunicat este vinovat.

Canonul 6 de la Antiohia

Cel excomunicat, întâi și întâi, să nu fie primit de alții decât de episcopul său. Afară numai dacă, întrunindu-se un sinod, făcând el întâmpinare, se va apăra și, convingând sinodul, va primi altă hotărâre.

---

⁴⁹ Pe marginea ediției este dată varianta: „56”. (n. coord.)

⁵⁰ În gr., συνεπίσκοπος – împreună-episcop, co-episcop. Adică episcopii dintr-o eparhie, care sunt toți sub același mitropolit și care formau sinodul mitropolitan.

⁵¹ În eparhia altor episcopi. (n. coord.)

⁵² În greacă: συνεπίσκοπος.

⁵³ Adică la episcopul Romei.

Canonul 13 de la Cartagina

Episcopul care se împotrivește propriei mărturisiri sau iscălituri să fie lipsit de cinste.

Canonul 22 de la același Sinod

Un episcop sau un cleric să nu introducă [în testamentul său]⁵⁴ un eretic, nici să-i dăruiască ceva din ale sale, chiar dacă i-ar fi rudă.

Canonul 81 de la același Sinod

Iar celui care face moștenitori [în scris] pe eretici sau păgâni – anatema.

Canonul 23 de la același Sinod

Un episcop să nu călătorească dincolo de mare⁵⁵, dacă nu va lua scrisoare de trimitere⁵⁶ de la primatul⁵⁷ ținutului.

Canonul 32 de la același Sinod

Un episcop sau cleric care mai înainte nu avea nimic, iar apoi a dobândit bunuri, dacă nu le va închina Bisericii, să fie socotit ca un răpitor de bunuri *domnești. Și dacă ar moșteni drepturi de rudenie, și din acelea să închine Bisericii. Iar cel ce a afierosit ceva din [bunurile] lui, iar apoi îi pare rău, să fie socotit nevrednic de cinstea bisericească.

Canonul 35 de la același Sinod

Un episcop sau un cleric care îi face singuri de sine stăpânitori pe copiii săi înainte de statornicirea moravurilor lor sau înainte de vârsta [maturității] este părtaș la păcatele lor.

Canonul 86 de la același Sinod

---

⁵⁴ În gr. συνεισάγω – a introduce pe cineva la sine. Întregirea din croșete este luată din comentariile Sfântului Nicodim din Pidalion, care spune: „și canonul de față hotărăște despre păgâni și eretici, zicând că nu trebuie ca episcopii și clericii, murind, să introducă în testamentul lor moștenitori ai averilor lor pe rudele lor credincioase și ortodoxe alături de cele ce nu sunt ortodoxe, ci care sunt necredincioși (păgâni) sau eretici, chiar dacă le sunt rude acești necredincioși și eretici ”, cf. PIDALION 1886: 389-390.

⁵⁵ Canonul se referă la episcopii africani și călătoria acestora la Roma.

⁵⁶ Gr. ἀπολυτικῆ παράθεσις – dovadă [scrisă] de slobozire, dovadă de voie, de învoire.

⁵⁷ Adică de la mitropolit.

Niciunul dintre episcopi să nu îndrăznească să-și dea întâietate sieși față de cei de dinaintea lui⁵⁸.

SCOLIE

Pe atunci cel hirotonit mai întâi ședea înaintea celui hirotonit mai târziu. De aceea spune acestea.

Canonul 107 de la același Sinod

Un episcop să nu dea sentință în [treburile judecătorești] proprii.

Canonul 120 de la același Sinod

Episcopul care are un drept asupra unui popor, dacă va căuta [să-și câștige] acest [drept] prin înaltele stăpâniri, nu prin judecata episcopilor, să cadă din acest drept, chiar dacă a dobândit scrisori de la mitropolit⁵⁹.

Canonul 123 de la același Sinod

Episcopul care nesocotește unirea sobornicească⁶⁰ și căruia i s-a pus în vedere acest lucru, după șase luni să fie scos din comuniune.

Canonul 124 de la același Sinod

Iar dacă minte în privința acestui lucru sau dacă nu se ostenește să-i aducă pe eretici la [Biserica] sobornicească, să cadă din episcopie.

Canonul 132 de la același Sinod

Dacă un episcop spune despre cineva că i-ar fi mărturisit lui, în particular, o vină, iar acela neagă, episcopul să nu fie crezut.

Canonul 133 (*136) de la același Sinod

Cel ce pe nedrept nu este în comuniune cu cineva să fie și el scos din comuniune.

---

⁵⁸ Adică hirotoniți înaintea lui.

⁵⁹ Lit. τοῦ πρωτεύοντος – cel dintâi *sau* cel din capitala provinciei.

⁶⁰ Adică este neglijent în privința ereticilor, nu încercă să-i aducă și să-i păstreze în unitatea Bisericii sobornicești.

Canonul 3 al Sfântului Chiril

Este împotriva așezămintelor bisericești ca vreunii dintre slujitorii [altarelor] [[ἐποπυγός]] să aducă *libellus*-uri de demisie. Căci dacă sunt vrednici, [atunci] să slujească. Iar de nu, să nu demisioneze, ci să fie scoși afară ca unii vinovați.

Canonul 5⁶¹ al aceluiași

Dacă cineva clintește ceva dintre cele hotărâte de Părinții de-Dumnezeu-purtători, acest lucru nu mai trebuie numit iconomie, ci călcare de lege și trădare a dogmei și necinstire în ce privește dumnezeiescul.

SCOLIE A LUI KITROS

[Numai] cu îngăduința episcopului de sub el mitropolitul [poate] să slujească în enoria aceluia. Iar adresa nu către episcop să o facă, ci către patriarh. Căci este cu neputință și împotriva rânduielii dumnezeiești ca cel care este deasupra cuiva să facă adresă către cel de sub el.

Canonul 76 al Apostolilor; și 24⁶² de la Antiohia

Episcopul care așează în locul lui pe altul să fie afurisit. Și hirotonia să rămână nevalidă. Iar dacă a murit episcopul, sinodul să-l înainteze [în treaptă] pe cel vrednic.

Canonul 31⁶³ de la Sinodul Trulan

După ce un episcop s-a sfârșit din viață, mitropolitul lui să nu-și însușească bunurile [episcopiei], ci clerul să le păzească pentru episcopul care va veni. Iar dacă nu este cler, atunci mitropolitul [să facă] în același fel.

Canonul 25 de la Sinodul IV

Mai mult de trei luni o Biserică să nu fie văduvită [de episcop], ci în cuprinsul acestora să i se hirotonească un episcop. Iar venitul acesteia să fie păzit întreg de către iconom. Iar de nu [se va face așa], cel ce nu-i hirotonește [episcop] să primească epitimie.

---

⁶¹ Nu se potrivește cu numerotarea din FLOCA.

⁶² Canonul acesta nu are decât referința la moartea episcopului. Partea ultimă a pasajului nostru nu este din niciunul din cele două canoane citate în titlu.

⁶³ Nu se potrivește cu numerotarea din FLOCA.

Canonul 74 de la Cartagina

Dacă mijlocitorul tronului episcopal nu se va îngriji ca în decursul unui an să fie [episcop] în acel tron, să fie dat afară.

EPIGRAFIA a V-a

CINE ESTE PRIMIT CA PÂRÂȘ AL EPISCOPULUI ȘI CINE NU. ȘI CINE ȘI CUM ÎL JUDECĂ PE ACESTA CÂND ESTE ACUZAT

Canonul 6 de la Sinodul II

În [pricinile] personale, chiar și un cacodox (inclusiv păgân n.n.) [poate] să aducă învinuire împotriva episcopului, atunci când este nedreptățit. Iar în cele bisericesti [pârâșii trebuie să fie] și ortodocși, și în comuniune, și întru totul neînvinuiți de ceva. Iar aceștia să aducă învinuirea înaintea episcopilor eparhiei. Iar dacă învinuirea este cu neputință să fie soluționată de aceia, să se adreseze unui sinod mai mare. În plus, fără înscris (*scrisoare) că vor [accepta] să sufere aceeași pedeapsă (în caz de pâră neadevărată n.n.), să nu fie ascultați. Iar cel care face împotriva acestor [hotărâri] și care va deranja cu aceste [învinuiri] pe împăratul sau pe stăpânitorii lumești, să nu fie primit spre pâră.

Canonul 21 de la Sinodul IV

Nici un cleric sau mirean să nu fie primit ca pârâș al episcopilor sau clericilor fără a fi cercetat.

Canonul 8 și 79 de la Cartagina

Cel cu viață stricată, dacă aduce pâră asupra părinților sau episcopilor, să nu fie primit.

Canonul 75 al Apostolilor

Tot așa, nici un eretic să nu fie primit spre [a-și aduce] mărturia cea împotriva episcopului. Dar nici un singur credincios.

Canonul 74 al Acelorași

Dacă un episcop va fi acuzat de cineva demn de încredere și, chemați fiind doi sau trei episcopi, [acela] nu va asculta, semețindu-se, să hotărască sinodul cele ce se cuvin.

Canonul 19 de la Cartagina

Și atunci când este învinuit un episcop, acesta să nu fie îndată scos din comuniune. Ci numai dacă după o lună – afară de vreo nevoie – nu se va înfățișa la mitropolit; sau dacă, în caz de nevoie mare, nu [se va înfățișa] după două [luni], atunci să nu [mai] fie în comuniune până ce se va dovedi curat. Iar pârâșul acestuia, dacă va șede la judecătorie, să fie în comuniune; iar de va lipsi, să fie scos din comuniune.

Canonul 12 de la același Sinod

Când un episcop este acuzat, dacă nu va fi la îndemână să se adune tot sinodul, atunci doisprezece episcopi să cerceteze chestiunea. Iar la preot, șase. Iar la diacon, trei.

SCOLIE

De aici Patriarhul Luca a socotit nevalidă caterisirea episcopului Ioan care nu a știut [de aceasta], pe care a făcut-o arhiepiscopul Ciprului; [argumentând] că acesta (episcopul de Cipru n.n.) a adunat numai 12 episcopi [și că] nu era el departe de restul celor doisprezece.

Canonul 14 de la Antiohia

Și atunci când este judecat un episcop, dacă episcopii eparhiei vor fi în dispută și nu vor da aceeași hotărâre, să fie chemați de către mitropolit alți [episcopi] dintre cei învecinați ca să soluționeze contestația. Iar dacă toți vor fi de acord, hotărârea să aibă tărie și el să nu mai fie judecat de alții.

EPIGRAFIA a VI-a

DESPRE EPARHII

Canonul 8 de la Sinodul III

Să se păzească în chip necălcat drepturile fiecărei eparhii. Iar cel ce introduce în loc o altă hotărâre⁶⁴, [aceasta] să fie fără tărie.

Canonul 12 de la Sinodul IV

---

⁶⁴ Lit. „un alt tip”.

Și cel ce taie în două o eparhie este pângăritor. Iar cetatea cinstită cu grammată împărătească să se bucure numai de cinste împreună cu episcopul. Iar mitropoliei să i se păstreze drepturile [neștirbite].

Canonul 17 de la același Sinod și canonul 25 de la Sinodul Trulan

Asupra parohiei de țară și de la sat să aibă drepturi [episcopul] care a deținut-o vreme de treizeci de ani fără contestare. Iar în cuprinsul acestor [ani] să-i fie [îngăduit] celui ce contestă [ceva] în legătură cu aceasta să se adreseze Sinodului eparhiei.

Canonul 117 de la Cartagina

Și cel ce a schimbat un loc în [biserica] sobornicească⁶⁵ să fie fără vină dacă vreme de trei ani l-ar deține pe acesta, fiind de față episcopul învecinat.

Canonul 57 și 98 de la Laodiceea și canonul 53 de la Cartagina

Cei ce niciodată n-au avut episcop, în alt chip să nu aibă, ci numai după ce tot Sinodul eparhiei, cu îngăduița celui sub care este parohia, va alege.

EPIGRAFIA a VII-a

DESPRE SINOADE ȘI TRONURI [EPISCOPALE]

Canonul 37 al Apostolilor; 5 de la Sinodul I; 19 de la Sinodul IV și 2 de la Antiohia

Episcopii fiecărei eparhii să se adune [în sinod] de două ori pe an acolo unde va găsi de cuviință episcopul cetății mamă⁶⁶, pentru dogme și controverse, în săptămâna a patra a Cincizecimii și în [ziua] a douăsprezecea a lui Octombrie⁶⁷.

Canonul 6 de la Sinodul VII

În fiecare eparhie să se facă sinodul o dată pe an, așa cum au hotărât Părinții Sinodului al șaselea. Și dregătorul care îl împiedică, să fie afurisit. Iar mitropolitul care nu se va îngriji –

---

⁶⁵ Lit. καθολικῆν. Este vorba despre revenirea sub jurisdicția unui episcop ortodox a unei biserici preluate anterior de donatiști, după ce acesta a întors la dreapta credință acea comunitate. În textul original se făcea trimitere (*) la canonul 107 unde nu se vorbește despre așa ceva. Canoanele care se referă însă la o astfel de problemă sunt 117 și 118. Vezi FLOCA 1993: 293-294.

⁶⁶ Adică mitropolitul.

⁶⁷ Lit. Hyperberetaios – ultima lună a anului macedonean.

afară de vreo nevoie – să primească epitimie. Iar dacă, făcându-se sinod, mitropolitul ar fi dovedit că ar cere dobitocul episcopului sau ceva de felul acesta, să întoarcă împătrit.

Canonul 95 de la Cartagina

Sau nu în fiecare an să se facă sinod, ci atunci când o cere nevoia; și pricinile care nu sunt comune să fie discutate în fiecare eparhie.

Canonul 127 de la același Sinod

Neputând episcopii să rămână mult timp în sinod, să fie aleși [câte] trei din fiecare eparhie.

Canonul 14 de la același Sinod

De la Tripole, din pricina sărăciei ținutului, să vină un singur episcop ca să țină locul.

Canonul 85 de la același Sinod

Dacă va fi nevoie să se scrie din partea Sinodului epistole către unii, președintele [Sinodului] [[πρόεδρος]] să [le] iscălească în numele tuturor.

Canonul 3 de la Sinodul II; și 36 de la Sinodul Trulan

Episcopul de Constantinopol să se bucure de privilegii egale după cel al Romei. După acesta, cel al Alexandriei. Apoi cel al Antiohiei. După acesta, cel al Ierusalimului.

Canonul 7 de la Sinodul I

Acesta (episcopul de Ierusalim n.n.) să și fie cinstit, păstrându-i-se mitropoliei vrednicia.

Canonul 39 de la Sinodul Trulan

Episcopul noului Iustinianopol, adică al Ciprului, să aibă drepturile celui de Constantinopol și să fie întâi-stătător celor din Helespont și [să aibă dreptul] să-l hirotonească pe [episcopul] Cizicului. (*acest canon s-a anulat).

Canonul 58⁶⁸ de la același Sinod

Episcopul care are primatul⁶⁹ să nu-și zică exarh al preoților sau arhierul cel mai înalt⁷⁰, ci episcop al tronului dintâi.

---

⁶⁸ Nu se potrivește cu numerotarea din FLOCA.

Același.⁷¹

[Episcopul] Carhidonului⁷² să prohirisească Bisericii [locale] înainte-stătători când va voi.

κᾶν ἓνα τις ἔχη πρεσβύτερον προστασίας ἄξιον.

Chiar dacă vreuna [din ele] va avea pe unul mai bătrân vrednic de apărare.

EPIGRAFIA a VIII-a

OI EXOMENOI

CEI **CE AU CEVA**????

Canonul 87 de la Cartagina

Deoarece Conovdeledeu⁷³, acuzat fiind, s-a învoit ca întâi să fie judecat de Sinod, iar după aceea a dat înapoi, [hotărâm] să fie scos de la împărțășire, până când chestiunea se va termina. Dar nimeni [nu socotește că el trebuie] să fie caterisit înainte de judecată.

Canonul 100 de la Cartagina

Acuzatorii episcopului Mavrentie/**Maurențiu** fiind căutați de două, ba chiar de trei ori, și nefiind găsiți, era nevoie să se pronunțe o hotărâre. Dar, pentru liniștea bisericească, [s-a hotărât] ca doisprezece episcopi să-l cerceteze pe acesta [la nivel] local.

Epistola a III-a a Sinodului către sfântul⁷⁴ Sinod din Pamfilia

Un anume episcop Evstatie/**Eustațiu**, depărtându-se de treburile publice, pentru liniștire, fără a avea știință de uneltirea chibzuirilor aduse asupra lui, a renunțat în scris la episcopie. Și în locul lui a fost hirotonit Teodor. Apoi, implorând el cu lacrimi – când Teodor deținea tronul fără de vină, ca unul hirotonit în chip legiuit în urma renunțării lui Evstatie – i s-a îngăduit să aibă parte de numirea, de treapta și de vrednicia [de episcop]; nu însă și să slujească sau să hirotonească, decât dacă ar fi chemat de un frate episcop din aceeași eparhie.

---

⁶⁹ În gr. πρωτεύων. Se poate înțelege și ca episcopul capitalei (provinciei sau imperiului).

⁷⁰ În gr. ἄκρος ἀρχιερέως.

⁷¹ Nu se potrivește cu numerotarea din FLOCA.

⁷² Altă denumire a Cartaginei.

⁷³ În textul grecesc al canonului numele este redat diferit: Κουοδβουλτδέου. Floca îl redă și el aproape tot așa: Coudvultdeu (vezi FLOCA 1993: 281).

⁷⁴ Lit. εὐαγήης. Termenul poate însemna fie *curat*, *nevinovat*, *drept*, dar poate însemna și *regulat*.

Act sinodal

Makris Teodulos, în cazul Patriarhului... care a renunțat în scris la vrednicia arhierescă, după aceea [și] în cazul Patriarhului Mihail Anhialos a invocat aceasta, că demisia lui scrisă îl arată ca fiind [de fapt] vrednic; care [demisie scrisă] fiind și arătată, pentru că s-a aflat că nu cuprinde faptul că episcopul demisionează ca unul nevrednic, ci ca unul care nu este vrednic, patriarhul a hotărât că această demisie este de neacceptat. Căci cel ce nu este vrednic să slujească nu este totodată și nevrednic. Căci cel ce spune că este nevrednic este singur de sine osândit. Iar celui ce spune că nu este vrednic trebuie să i se mulțumească, ca unuia care gândește smerit.

Canonul 30 de la Sinodul IV

De vreme ce la Egipteni este obiceiul a nu iscăli o epistolă fără episcopul lor, să rămână la obiceiul lor în [cetatea] lui Constantin, până când va fi [*va veni] [episcopul] Alexandriei; fie dând cheazășii, fie făcându-se vrednici de crezare prin jurământ.

Canonul 4 de la Sinodul II

Maxim Cinicul⁷⁵ nu este episcop și tot cel care a fost hirotonit de acela nu este sfințit.

SCOLIE

Acesta, fiind un filozof cinic botezat de Sfântul Grigorie Teologul, a fost hirotonit pe bani de unii din Constantinopol. Și făcându-se cunoscut [lucrul acesta], a fost lepădat.

Canonul 65 de la Cartagina

Echitie/**Aikytiōs** cel caterisit și care iarăși nu s-a rușinat nu trebuie trecut cu vederea, pentru buna-rânduială⁷⁶ bisericească.

Canonul 5 de la Sinodul II

Este bineprimit tomosul apusenilor care mărturisește deoființimea Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh.

---

⁷⁵ În gr. ὁ κωνικὸς – conicul. Abia în scolie acesta este definit ca filozof cinic, nume sub care este și cunoscut.

⁷⁶ Lit. κατάστασις – situație.

SCOLIE

Constanțiu fiind arian, Episcopul Romei, făcând la Sardica un sinod de 341 de episcopi, a prezentat acest tomos al bunei-cinstiri de Dumnezeu, învoindu-se⁷⁷ [cu tomosul] și Constans, fratele lui Constanțiu.

EPIGRAFIA a IX-a

DESPRE HOREPISCOPI

Canonul 13 de la Ancira și 10 de la Antiohia

Fără încredințare⁷⁸ [din partea] episcopului, un horepiscop să nu hirotonească preot sau diacon. Dar citeți și ipodiaconi și exorciști, adică cateheți, să hirotonească. Iar cel ce încalcă aceasta [să fie] lipsit de sfințenie.

Canonul 9⁷⁹ de la Antiohia.

Horepiscopul să dea scrisori canonice.

SCOLIE

Horepiscopii, care acum se numesc exarhi, sunt fie sunt ai Patriarhului, fie ai Mitropolitului.

ALTA

Iar canonul 14 de la Sinodul VII nu dă [dreptul] horepiscopului să hirotonească nici citeți, fără numai prin îngăduința episcopului.

PARTEA A II-A

DESPRE PREOȚI, DIACONI ȘI IPODIACONI

EPIGRAFIA I

Despre hirotonia lor și cine va fi preoțit și cine nu va fi preoțit.

Canonul 2 al Apostolilor

Preotul sau diaconul să fie hirotonit de un singur episcop.

---

⁷⁷ Adică aderând la această mărturisire de credință.

⁷⁸ În gr. ἐπιτροπή.

⁷⁹ În FLOCA 1993 este canonul 8.

Canonul 17 al Apostolilor și 12 al Marelui Vasile

Cel ce după botez s-a legat cu două căsătorii⁸⁰ nu va fi preoțit.

SCOLIE

Legat cu două căsătorii este și cel care s-a logodit cu alta, și cel care după lege își ia pe alta; și cel care o ia pe cea logodită cu altul.

Canonul 18 al Apostolilor

La fel, nu va fi preoțit nici cel ce-și ia [de soție] o văduvă, ori pângărită, ori țiitoare, ori pe vreuna din casă, ori dintre cele de pe scenă.

Canonul 21 al acelorași

Cel ce este eunuc din siluirea oamenilor sau din fire, dacă este vrednic, să fie preoțit.

Al Patriarhului Nichifor⁸¹

Copiii născuți din țiitoare sau din desfrânare sau din căsătoria a doua sau a treia, dacă se vor vădi având virtuți și sunt vrednici, să fie preoțiți.

Al aceluiași⁸²

Cel dovedit vinovat de furt public, în furtişagurile/hoțiile capitale (ὁ δημοσίου κλοπῆς ἔαλωκὸς, περί τὰ κεφαλαιώδη κλέμματα), să nu fie preoțit. Dar și cel preoțit care cade într-un astfel de [păcat] să fie caterisit.

Canonul 2 de la Sinodul I

Pe cei dintre păgâni [nu trebuie] nici a-i boteza grabnic, nici a-i preoți îndată după ce s-au botezat. Iar dacă vreunul dintre ei va fi dovedit după hirotonie că a dobândit un păcat sufletesc, să fie caterisit.

SCOLIE

---

⁸⁰ În gr. δίγαμος.

⁸¹ În FLOCA 1993 este canonul numărul 8.

⁸² Nu am găsit un astfel de canon în FLOCA 1993.

Sau tot păcat este numit sufletesc, pentru faptul că aduce vătămarea în suflet sau mai degrabă faptul că-și are începutul de la abaterea puterilor sufletești. Sau sufletești sunt numai păcatele cele întâmplare din patimile sufletești, cum sunt cele din închipuire sau mândrie sau neascultare.

Canonul 14 de la Sinodul Trulan și 11 de la Cezareea

Preotul hirotonit înainte de treizeci de ani, chiar dacă ar fi foarte vrednic, și diaconul înainte de douăzeci și cinci, și diaconița înainte de patruzeci, și ipodiaconul înainte de douăzeci, să fie caterisit.

Canonul 13⁸³ de la Sinodul Trulan

Cel luminat pe motiv de boală să nu devină preot, fără numai pentru râvna lui și din lipsă de oameni.

Canonul 13 de la Laodiceea

Cel nou-luminat să nu fie preoțit.

Canonul 5⁸⁴ de la Sinodul Trulan

Să nu se facă hirotonie în cazul celor care ascultă [Scripturile]⁸⁵.

Canonul 36 de la Cartagina

Cel ce în casa lui nu i-a făcut pe toți ortodocși să nu fie hirotonit.

Canonul 14 al Marelui Vasile

Cel ce ia camătă, dacă va cheltui câștigul nedrept pe săraci și va înceta să mai ia restul cametei, [este] primit la preoție.

Canonul 57 de la Cartagina

Pruncii botezați de donatiști, dacă, căindu-se de erezia aceloră, o vor anatematiza și vor fi vrednici, să fie hirotoniți.

---

⁸³ Nu se potrivește cu numerotarea din FLOCA.

⁸⁴ Nu se potrivește cu numerotarea din FLOCA. O prescripție oarecum asemănătoare apare în canonul 95 de la același Sinod.

⁸⁵ Catehumenii care urmează să fie botezați în curând.

Canonul 6 de la Sinodul 4

Preotul sau diaconul să nu fie hirotonit nelegat [de o biserică]⁸⁶, ci pe seama unei biserici de cetate sau a unui martirion sau a unei mănăstiri.

Canonul 89 de la Cartagina

Cei hirotoniți să primească scrisori care arată pe consul [[ὄπατος]] și ziua [hirotoniei].

SCOLIE

Ca atunci când se vor arăta acestea (cărțile), ei să șadă în fața celor înaintea cărora au fost hirotoniți.

EPIGRAFIA a II-a

CE TREBUIE PREOTUL

să aducă [la altar] și ce să nu aducă.

Canonul 3 al Apostolilor și 57 de la Sinodul Trulan

Preotul care aduce la altar lapte, sau miere, sau sicheră în loc de vin, sau pasăre, sau animale, sau legume, afară de boabe noi de grâu sau de strugure și untdelem și tămâie, să fie caterisit.

SCOLIE

Nu ca pe o jertfă pe acestea [din urmă], ci ca pe o pârgă a noilor roade.

Canonul 28 de la Sinodul Trulan

Cel ce unește struguri cu jertfa cea nesângeroasă a punerii-înainte să fie caterisit.

Canonul 32 de la Sinodul Trulan și 37 de la Cartagina

Dacă [pune] cineva numai apă, ca hidroparastații, sau [numai] vin, ca armenii, și nu amestecă apă cu vin, ci aduce preacurata Jertfă în felul acesta, să fie caterisit.

---

⁸⁶ Adică fără o destinație clară, onorific. Termenul ἀπολελυμένως – *dezlegat* din textul nostru echivalează termenul ἀπολύτως – *la modul absolut*, din textul canonului, iar perechea antonimică echivalentă este ἰδικῶς în textul nostru și εἰδικῶς în textul canonului, tradus de mine cu „pe seama”.

CE TREBUIE PREOTUL

să facă și ce să nu facă

Canonul 5 al Apostolilor și 13 de la Sinodul IV

Preotul sau diaconul care sub pretextul abstenenței își izgonește femeia să fie afurisit. Și stăruind, să fie caterisit.

Canonul 89 [*49]⁸⁷ de la Cartagina

Și cel ce dezleagă căsătoria [[συνουκείσιον]] celui ce urmează să fie hirotonit preot sau diacon să fie caterisit.

Canonul 6 al Apostolilor

Preotul care își ia asupra sa griji lumești să fie caterisit.

SCOLIE

Despre acestea [vorbesc] și legile statului⁸⁸. Afară numai de hrănirea orfanilor.

Canonul 24⁸⁹ de la Laodiceea

Cel sfințit să nu se facă colector de taxe⁹⁰ sau curator⁹¹.

Canonul 83 al Apostolilor

Și preotul care este în oaste⁹² să fie caterisit. Căci cele ale Cezarului [trebuie date] Cezarului; și cele ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu.

Canonul 7 al Apostolilor

---

⁸⁷ Nici unul din numere nu se potrivește cu numerotarea din FLOCA 1993.

⁸⁸ Lit. politice.

⁸⁹ Nu se potrivește cu numerotarea din FLOCA 1993. Această prevedere canonică se găsește, în schimb, în canonul 16 de la Cartagina: „ἐκλήπτορες μὴ γίνωνται, ἢ προκουράτορες”.

⁹⁰ ἐκλήπτωρ. Cuvântul poate însemna fie *contractor* de lucrări, fie *colector de taxe*, cf. LAMPE 1961.

⁹¹ κουράτωρ (lat. *Curator*). Termenul are mai multe sensuri 1. *protector* 2. *gardian legal* 3. *executor* (judecătoresc) 4. funcție publică de administrare a proprietăților imperiale private, cf. LAMPE 1961. În contextul de față cred că pot fi înțelese ultimele două sensuri.

⁹² Canonul vorbește despre cel ce se ocupă cu oastea (στρατεία σχολάζων), adică are o funcție militară combativă sau administrativă, cf. FLOCA 1993: 49.

Cel ce săvârșește Paștele împreună cu iudeii să fie caterisit.

Canonul 8 al acelorași

Dacă un preot nu se împărtășește, să spună pricina. Iar dacă nu o spune să fie afurisit, ca unul care a născut bănuială asupra celui ce a adus [jertfa].

Canonul 11 al acelorași

Cel ce se roagă împreună cu un [preot] caterisit să fie [și el] caterisit.

Canonul 12 al acelorași

Dacă cineva neprimut va fi primit de altcineva fără scrisori de recomandare să fie afurisit împreună cu cel care l-a primit.

SCOLIE

Neprimut este cel ce nu este primit de episcopul său să fie înaintat într-o o treaptă mai înaltă, poate din pricina unor îndoieli. Iar scrisori de recomandare sunt cele date de episcop clericilor sau celor sfințiți care merg în altă cetate. Și care îi recomandă pe aceștia episcopului de acolo, ca întru totul nevinovați.

Canonul 13 al acelorași

Iar dacă [acela] ar fi și afurisit, să fie afurisit și pe mai departe.

Canonul 25 al acelorași

Un preot sau cleric prins în desfrânare sau cu jurământ strâmb sau cu furtișag să fie caterisit și să nu fie afurisit. Căci nu vei pedepsi⁹³, zice, de două ori pentru același lucru.

Canonul 27 al acelorași și 9 de la Sinodul I-II

Un preot care lovește un credincios sau un necredincios fie cu mâna lui, fie prin poruncă, să fie caterisit. Căci trebuie ca el prin povețe și prin epitimii bisericești să-i înțeleptească pe cei ce greșesc. Iar dacă nu ascultă, să-i dea pe mâna stăpânilor.

Canonul 28 al Apostolilor

---

⁹³ Lit. „nu vei răzbuna”.

Cel caterisit după dreptate pentru vinovății arătate dacă se atinge iarăși de cele dumnezeiești să fie tăiat cu totul de la Biserică.

Canonul 29 al acelorași

Cel făcut preot pe bani să fie caterisit împreună cu cel ce l-a hirotonit și să rămână lipsit de comuniune, asemenea lui Simon magul.

Canonul 31 al acelorași

Cel care s-a rupt de episcop fără vreo vină [a episcopului] și care își face alt jertfelnic, dacă, chemat fiind, nu va asculta, să fie caterisit împreună cu cei în comuniune cu el. Iar poporul care [il] primește să fie afurisit.

Canonul 10 de la Cartagina

Și iarăși, dacă un preot, semețindu-se împotriva episcopului său, va face schismă, să fie anatema.

Canonul 11 al aceluiași Sinod

La fel și dacă vreun [preot] osândit de episcop nu se va sângui, prin episcopii vecini, să se împace cu episcopul său, care l-a osândit, ci, trufindu-se, se va rupe și va aduce lui Dumnezeu cele sfinte⁹⁴, să fie anatema și totodată să-și piardă locul.

Canonul 32 al Apostolilor

Un preot afurisit [de episcopul său] să nu fie primit de alt [episcop], decât dacă se va întâmpla ca cel care l-a afurisit să se fi săvârșit grabnic din viață.

SCOLIE

Nu zice despre un episcop dintr-o altă enorie, ci despre cel ce a primit [ca succesori] vrednicia arhierescă a celui care a făcut afurisirea, după sfârșitul aceluia. Iar dacă trăiește [episcopul] care a afurisit, afurisirea să se dezlege sinodal, dacă se va arăta că nu pe drept s-a făcut.

Canonul 9⁹⁵ al Patriarhului Nicolae.

---

⁹⁴ Lit. ἁγίασμα – sfințenia.

⁹⁵ La FLOCA 1993 este canonul 7.

Legătura [pusă] fără temei⁹⁶ este fără tărie și ea se dezleagă de către arhieru.

SCOLIE

Despre aceasta [sunt] și [legile] politice, care exclud din comunitate pe cel ce fără temei a exclus pe cineva din aceasta, [hotărând] ca [cineva] să sufere pe drept ceea ce a făcut pe nedrept.

Canonul 33 al Apostolilor, 13 de la Sinodul IV și 7 de la Antiohia

Un preot străin fără scrisoare de recomandare să fie cercetat. Și dacă mărturisește drept, să fie primit. Iar dacă nu, să fie trimis de acolo, primind el [totuși] cele de trebuință.

Canonul 42 al Apostolilor

Preotul care joacă jocuri de noroc sau se îmbată, dacă nu încetează, să fie caterisit.

SCOLIE

Iar novela 123 a lui Iustinian îi afurisește pe aceștia, [oprindu-i] trei ani de la toată slujirea preoțească, și îi gonește din mănăstiri.

Canonul 39 și 42⁹⁷ al acelorași.

Preotul sau diaconul să nu facă nimic fără încuviințarea episcopului.

SCOLIE

Adică când muștră, când afurisește, ori când dezleagă o afurisire, sau când o micșorează sau când o lungește.

Canonul 43⁹⁸ al acelorași, 12 de la Sinodul I, 10 de la Sinodul IV, 4 de la Laodiceea, 16 de la Cartagina

Cel ce cere dobândă, dacă nu încetează, să fie caterisit. Asemenea și cel ce născoceste altceva, în alt chip, pentru câștig rușinos.

---

⁹⁶ În gr. ἄλογος - irațional.

⁹⁷ Numărul pare să fie greșit. Canonul 42, care tocmai a fost rezumat mai sus nu se referă la așa ceva. Totuși, și la următoarele două canoane citate aici apare o diferență de număr față de FLOCA 1993, ceea ce poate indica o altă numerotare a canoanelor pe care să o fi avut autorul.

⁹⁸ La FLOCA 1993 este canonul 44.

Canonul 44⁹⁹ al Apostolilor

Preotul care se roagă numai el împreună cu ereticii să fie afurisit. Iar dacă i-a adus [la rugăciune] și pe preoții acestora, să fie caterisit.

Canonul 46 al acelorași

Cel ce primește botezul sau jertfa ereticilor să fie caterisit.

Canonul 47 al acelorași

Asemenea să fie caterisit și cel ce botează din nou pe cel botezat sau cel ce nu botează din nou pe cel spurcat de cei necredincioși; și cel ce nu botează întru Tatăl și Fiul și Sfântul Duh.

SCOLIE

Este oprit a boteza din nou pe cel botezat, dar a unge cu mir deloc. Chiar dacă acesta pare să fie o parte a dumnezeiescului Botez.

Canonul 50 al acelorași

Așijderea [să fie caterisit] și cel ce botează nu cu trei afundări, ci cu una.

Canonul 3 de la Cartagina

Episcopul, preotul și diaconul să fie înfrânați în toate, ca să-și dobândească cererile, și să se țină departe de femei.

Canonul 11 de la Antiohia

Episcopul sau preotul care se duce la împărat fără încuviințarea mitropolitului său să fie scos și din comuniune, și din vrednicie.

Canonul 53 al Apostolilor

Preotul care nu gustă din vin sau cărnuri la praznice, afară numai pentru nevoie, să fie caterisit.

Canonul 14 de la Ancira

---

⁹⁹ La FLOCA 1993 este canonul 45.

Iar cel sfințit, care se abține de la cărnuri, gustând puțin, așa să se abțină; sau măcar [să guste din] legumele care sunt împreună cu carnea.

Canonul 56 al Apostolilor

Preotul sau diaconul care îl ocărăște pe episcop să fie afurisit.

Canonul 57 al acelorași

Așijderea și dacă își bate joc de un șchiop, sau orb, sau mut.

Canonul 58 al acelorași

Preotul care nu învață buna-cinstire [de Dumnezeu] să fie afurisit. Și stăruind [în aceasta], să fie caterisit.

Canonul 59 al acelorași

Tot așa și cel ce nu face bine clericilor aflați în lipsă.

Canonul 60 al acelorași

Cel ce aduce în biserică cărțile celor rău-cinstitori [de Dumnezeu] să fie caterisit.

Canonul 64 al acelorași

Cel ce se roagă împreună cu iudeii sau cu ereticii să fie caterisit și afurisit.

Canonul 68 al acelorași

Cel hirotonit de două ori să fie caterisit împreună cu cel ce l-a hirotonit, afară numai dacă prima [hirotonie a fost] prin mâna unui eretic.

Canonul 3 de la Sinodul I

Cel sfințit să nu aibă [femeie] împreună locuitoare, afară de mamă, soră și mătușă, sau orice persoană de la care a fugit orice bănuială.

Canonul 9 de la același Sinod

Cei preoți fără cercetare sau care, fiind cercetați, după ce și-au mărturisit păcatele, au fost [totuși] preoți¹⁰⁰, să fie caterisiți.

Canonul 10 de la același Sinod

Cei căzuți [din credință], câți au fost prohirisiți fie cu știință, fie din neștiința celui ce i-a prohirisit, să fie caterisiți.

Canonul 16 de la același Sinod și 35 de la Antiohia

Preoții sau diaconii care pleacă dintr-o biserică să rămână neprimiți de alții, fiind siliți [în felul acesta] să se întoarcă la bisericile lor. Iar dacă stăruie, să fie lipsiți de comuniunea cu preoții.

Canonul 4 de la Antiohia

Un episcop caterisit de sinod, sau un preot, sau un diacon, sau un ipodiaton [caterisit] de episcopul său, dacă va îndrăzni să săvârșească liturgia, să nu mai aibă deloc nădejdea repunerii sale în treaptă. Iar cei ce sunt în comuniune cu el să primească epitimie. Și mai ales dacă au și știut de hotărârea [dată] împotriva lui.

Canonul 6 de la Sinodul Trulan

Preotul, sau diaconul, sau ipodiatonul care s-a căsătorit după hirotonie să fie caterisit.

SCOLIE

Adică să fie îndepărtat din preoție, dar să aibă parte de cinste și de tron. Iar făcând desfrânare, sau adulter, să fie scos cu desăvârșire afară și să fie adus la pocăință; căci așa se află [scris] la unii tâlcuitori.

Canonul 21 de la Sinodul Trulan

Cel caterisit pentru totdeauna pentru vreo vină, dacă se va pocăi, să fie tuns în schima clerului¹⁰¹; iar dacă nu, să-și poarte părul ca mirenii.

Canonul 23 de la același Sinod

---

¹⁰⁰ Împotriva canoanelor, cf. FLOCA 1993: 9.

¹⁰¹ Adică să fie așezat în ceata clerului inferior.

Cel ce dă credincioșilor Preacurata Împărtășanie și cere ceva ca plată să fie caterisit.

Canonul 26 de la același Sinod și canonul 27 al Marelui Vasile

Dacă din neștiință un preot ar cădea într-o nuntă nelegiuită, după ce desface căsătoria, să aibă numai scaunul, oprit fiind de la orice lucrare.

SCOLIE

Adică dacă locuiește cu cineva care se întâmplă să-i fie rudă de sânge, sau [cu] o monahie care a lepădat sfântul chip, ori [cu cea] care a fost chivernisitoare tatălui lui.

Canonul 29 de la Sinodul Trulan

Chiar dacă [Sinodul] de la Cartagina poruncește ca în ziua dumnezeieștii Cine preoții să aducă [Jertfa] după ce au cinat, nimeni să nu mai facă aceasta și să necinstească [astfel] în Joia săptămânii a șaptea întregul Post Mare¹⁰².

Canonul 30 de la același Sinod

Preoții din bisericile barbare, dacă din înțelegere cu soțiile lor se abțin [de la conviețuirea cu ele], să se abțină desăvârșit.

SCOLIE

Aceasta o zice pentru neîntărirea și nestatornicia [hotărârii] lor.

Canonul 31 de la același Sinod și 12 de la Sinodul I-II

Cel care, fără încuviințarea episcopului, aduce [Jertfa] sau botează în locașurile de rugăciune¹⁰³ care se află în case să fie caterisit.

Canonul 83 de la Sinodul Trulan

Unui trup mort să nu i se dea nimic din cele sfinte¹⁰⁴.

Canonul 99 de la același Sinod

---

¹⁰² Lit. patruzecime. În cele ce urmează am echivalat acest termen cu sintagma „Postul Mare”.

¹⁰³ Mici paraclise destinate rugăciunii particulare.

¹⁰⁴ Adică din Sfintele Taine.

Preotu care, îngăduind carne în biserică, o frige, potrivit [obiceiului] de la armeni, [precum] și cel care primește ceva de acest fel de la cei ce aduc [jertfa], să fie afurisit.

Canonul 13 de la Sinodul I-II

Preotul sau diaconul care își osândește episcopul pentru o așa-zisă vină și care îndrăznește să se despartă de acesta înainte de [a se fi dat] o hotărâre sinodală să se caterisească și să fie lipsit de toată cinstea preotească. Și cei ce urmează acestuia: preoții să se caterisească, iar monahii sau mirenii să se afurisească.

Canonul 33 de la Cartagina

Preoții să nu vândă lucrurile Bisericii fără încuviințarea episcopului.

Canonul 15 de la Ancira

Iar dacă preoții vor prăpădi ceva din cele ale Bisericii, Biserica să ceară înapoi acel lucru. Iar în privința prețului [să fie] cum va găsi de cuviință episcopul.

Canonul 7 de la Cezareea¹⁰⁵

Preotul să nu mănânce la nunta celui căsătorit a doua oară.

Canonul 9 și canonul 10 de la același Sinod

Preotul care a mărturisit că a păcătuit mai înainte [de a fi hirotonit] să nu [mai] aducă [Jertfă], rămânând [totuși] în celelalte¹⁰⁶, pentru buna-înțelegere¹⁰⁷. Iar dacă nu a mărturisit, nici nu a fost cercetat, el însuși să aibă puterea [de a hotărî].

Canonul 13 de la același Sinod

Preoții de la sate să nu aducă jertfa într-o biserică de cetate atunci când este de față episcopul sau preotul cetății. Iar când aceștia lipsesc, dacă va fi chemat, să aducă [Jertfa]. La fel și diaconul.

Canonul 9 de la Antiohia

---

¹⁰⁵ Adică Neocezareea.

¹⁰⁶ Adică în cinstea de preot: „scaunul” (καθέδρα), adică șederea împreună cu preoții, și împărtășirea împreună cu aceia.

¹⁰⁷ În gr. ὁμόνοια.

Preotul de la sat să nu dea scrisori canonice, decât către episcopul învecinat. Horepiscopul, dimpotrivă, să dea.

Canonul 24 de la Laodiceea

Cel preoțit sau cel intrat în cler să nu intre în cârciumă.

Canonul 36 de la același Sinod

Preotul sau clericul [care este] mag [[μάγος]]¹⁰⁸, sau descântător [[ἐπαοιδός¹⁰⁹]], sau matematician [[μαθηματικός]]¹¹⁰ ori astrolog, sau care atârnă [oamenilor] amulete în jurul gâtului, să fie dat afară din Biserică.

Canonul 41 de la același Sinod

Preotul sau clericul să nu călătorească fără porunca episcopului.

Canonul 42 de la același Sinod

Nici fără scrisori canonice.

Canonul 56 de la același Sinod

Preotul să nu intre în altar sau să se așeze înaintea episcopului.

---

¹⁰⁸ «Magi sunt cei care invocă demoni, ca și cum ar face bine, iar, în realitate, sunt spurcători și făcători de rele», cf. PIDALION 1886: 225.

¹⁰⁹ «Descântători se numesc cei care îi trag pe demoni spre cei care vor ei prin oarecare descânțetece și chemări și cei care leagă fiarele (solomonarii), cum ar fi lupii și altele, să nu mănânce dobitoacele lor când se găesc afară noapte, sau care prind și șerpi în mâinile lor și-i fac să nu-i muște. Și descântători se mai numesc și cei care cu diavolesc meșteșug și magie leagă [cununile] bărbaților și femeilor... și... se fac pricini de a se necinsti nunta cea cinstită, de a se urî între ei bărbatul și femeia și, în cele din urmă, de a se despărți...», PIDALION 1886: 226.

¹¹⁰ «Matematicieni se pare că sunt aceiași cu astrologii, după cum se poate concluziona atât din cuvintele lui Zonaras, cât și ale lui Vlastaris. Iar aceștia sunt nu cei care întrebuințează în chip bun cele patru feluri mai însemnate ale matematicii (aritmetica, geometria, muzica și astronomia) și care cercetează rațiunile lor firești, ci cei care spun vorbe mari, care sperie, că opțiunile oamenilor (τὰ προαιρετικὰ τῶν ἀνθρώπων κινήματα) sunt cârmuite și guvernate prin mișcarea corpurilor cerești; aceștia, pe de o parte, pun cu totul pe seama stelelor patimile și pornirile oamenilor, iar pe de alta spun că cele ce se întâmplă în viața oamenilor depind de alinierea stelelor și planetelor; și care, cu conlucrarea demonilor, ghicesc în stele ... și, ca să spunem mai simplu, cei ce în mod ciudat (περιέργως) întrebuințează matematicile», PIDALION 1886: 226.

Canonul 14 de la Sardica

Cel condamnat de un episcop iute la mânie să meargă la mitropolit. Și, rămânând el lipsit de comuniune, să se învrednicească [totuși] să afle cercetare, iar episcopul [lui] să nu se mânie.

Canonul 17¹¹¹ de la același Sinod

Vremurile hotărâte pentru episcopi¹¹² de a zăbovi într-un loc să fie păzit și în cazul preoților și diaconilor.

Vremurile hotărâte de zăbovire [într-un loc] a episcopilor să fie păzite și în cazul preoților și diaconilor.

Canonul 6 de la Cartagina

Pregătirea* Mirului¹¹³ și împăcarea [cu Biserica a] celor ce se pocăiesc și sfințirea fecioarelor să nu fie făcute de către preoți.

SCOLIE

* Slujba la Mirul cel pururea curgător.

Adică dezlegarea epitimiei. Căci cel dezlegat de epitimie se împacă cu Dumnezeu și cu credincioșii, fiind în împărtășire cu ei. Se interzice și preoților să primească ofrandele acelor părinți ai căror copii de sub stăpânirea lor desfrânează; că păcatele celor aflați sub stăpânire se pun pe seama celor ce îi stăpânesc, cum zice fericitul Ioan.

Canonul 7 de la același Sinod

Iar dacă cineva, primejduindu-se când episcopul nu este de față, va cere să fie împăcat cu altarele, preotul să-l întrebe pe episcop și după cum îi va zice acela să facă.

Canonul 20 de la același Sinod

Când un preot este acuzat, episcopul său să cerceteze [pricina] împreună cu alți șase episcopi, pe care îi vor alege [de comun acord] cel ce acuză și cel acuzat. Iar la diacon, împreună cu alți trei. Iar în cazul celorlalți clerici, [episcopul] singur. Și să fie și în cazul acestora aceleași soroc al vremilor care este și în cazul episcopilor.

---

¹¹¹ La FLOCA 1993 este canonul 16.

¹¹² Este vorba de cel mult trei Duminici, conform canoanelor 11 și 12 ale aceluiași Sinod, vezi FLOCA 1993: 237.

¹¹³ Lit. χρίσματος ποίησις - facerea hrismeii.

Canonul 25 de la același Sinod

Cei ce țin în mâini cele sfinte, să se înfrâneze de la soții¹¹⁴. Iar dacă nu o fac, să fie caterisiți.

Canonul 27 de la același Sinod

Un om sfințit care [după aceea] a fost pedepsit și caterisit, nici să mai fie vreodată hirotonit, ca un mirean care se pocăiește, nici să nu fie botezat din nou, ὡς τι προκόψων ἐνταῦθεν – ca și cum s-ar pricopsi cu ceva din aceasta.

Canonul 48 de la același Sinod

Să nu se facă botezări din nou și hirotoniri din nou și mutări de episcopi.

Canonul 31 de la același Sinod

Cel ce refuză o cinste [preotească] mai mare atunci când este nevoie [de el în acea treaptă], să o piardă și pe cea pe care o are.

Canonul 29 de la același Sinod

Cel oprit de la împărtășire, dacă se împărtășește înainte de [a primi] iertare¹¹⁵, este singur de sine osândit.

Canonul 104 de la același Sinod

Un [om] sfințit care cere de la împărat judecată publică să fie caterisit.

Canonul 122 de la același Sinod

Cel ce nu primește judecata [episcopilor] aleși după înțelegerea comună¹¹⁶ să fie scos de la împărtășire.

Canonul 17 al Marelui Vasile

---

¹¹⁴ Canonul nu oprește conviețuirea cu soțiile, ci numai înfrânarea „la anumite vremuri”, ca pregătire pentru slujire. Vezi întreg textul canonului în FLOCA 1993: 253.

¹¹⁵ Lit. συμπάθεια – compătimire.

¹¹⁶ Canonul 20 de la acest Sinod spune că într-o pricină de judecată episcopul îl va judeca pe preot împreună cu alți șase episcopi, iar pe diacon împreună cu alți trei, pe care învinuitul și pârâșul îi vor alege de comun acord.

Un preot care de nevoie a jurat că nu va sluji, [dar care] s-a căit, să slujească în particular, nu public.

Canonul 70 al Marelui Vasile

Un diacon sau preot care a mărturisit că s-a întinat cu buzele (*adică a ajuns până la a săruta ceva în chip nelegiuit), oprindu-se de la slujire, să se împărtășească cu diaconii sau preoții. Iar dacă se va vădi că a păcătuit ceva mai mult, să fie caterisit.

Canonul 1 de la Ancira

Preotul care de nevoie a jertfit demonilor, apoi iarăși s-a luptat, să aibă parte de cinste și de tron, dar nimic din cele preotești să nu slujească.

Canonul 2 de la același Sinod

Așijderea și diaconul; iar episcopul să le dea ceva mai mult sau să-i ierte în raport cu pocăința lor.

Canonul 3 de la Sinodul Trulan

Preoții și diaconii, câți mai înainte de a ne aduna noi s-au încurcat în chip nelegiuit cu două căsătorii, sau și-au luat văduvă, sau după hirotonie s-au căsătorit, apoi, căindu-se, au dezlegat căsătoriile nelegiuite, să fie opriți de la slujire o vreme hotărâtă, având parte numai de cinste și de scaun, până când cu lacrimi îl vor face îndurat pe Dumnezeu. Și mai departe să rămână așa, fără să mai înainteze [în treaptă] (*nebăgați în seamă). Iar de acum încolo să se țină canoanele Apostolilor despre acestea.

SCOLIE

Din pogorământ s-a pus acest canon celor de atunci, pentru o vreme, când aproape toți călcaseră legea.

.....

Nici un preot scaldat nu poate să slujească în aceeași zi, nici un mirean după ce s-a dus la baia publică [nu poate] în aceea zi să se împărtășească cu Tainele. Și tot așa, nici preotul care a slujit, nici mireanul care a fost învrednicit de dumnezeieștile Taine nu se va scalda [la baia publică], nici nu-și va tăia venele [ca să i se ia sânge], afară numai dacă îl silește vreo boală aducătoare de moarte.

Canonul 13 (*3)¹¹⁷ al Patriarhului Nicolae

Preoții să nu mănânce ca pe o pâine obișnuită rămășițele celor aduse [jertfă] la biserică, ci deosebi și separat, și nu cu lapte, sau cu brânză, sau cu ouă, sau cu pește. Iar firimiturile Înălțării numai în biserică să fie mâncate.

Dacă artosurile înainte-sfințite sunt stricate în biserică de câini sau șoareci, preoții să primească epitimie, ca unii care nu le-au asigurat îndeajuns. Iar cei la care șoarecii distrug artosurile la proscomidiar nu trebuie pedepsiți. Fiindcă de multe ori [se întâmplă] unele ca acestea, se obișnuiește să se meargă mai departe. Aceștia vor aduce altă prescură și vor face proscomidie și vor duce slujba până la sfârșit.

Canonul 12 de la Cartagina

Când un episcop este acuzat, dacă nu este la îndemână să se adune tot sinodul, atunci doisprezece episcopi să cerceteze chestiunea; iar la preot, șase; iar la diacon, trei.

DESPRE DIACONI

EPIGRAFIA IV

Canonul 8¹¹⁸ de la Sinodul I

Diaconul care dă Euharistia preoților sau sieși, sau care o ia înaintea preoților, sau care șade în mijlocul preoților, să fie oprit de la împărtășire, ca unul care face [lucruri] împotriva canonului și rânduielii.

Canonul 7 de la Sinodul Trulan

Dacă diaconul care are vreo dregătorie [bisericească] șade înaintea preoților – afară numai dacă, ținând locul patriarhului sau mitropolitului său, s-ar afla într-o cetate pentru vreo trebuință – să fie cel din urmă dintre toți

SCOLIE

---

¹¹⁷ Canoanele Patriarhului Nicolae sunt împărțite la FLOCA 1993 în două: a. 11 canoane numite *Canoanele Patriarhului Nicolae* și b. 7 canoane mai largi numite *Diferite prescripțiuni canonice*. Astfel, primul paragraf este din canonul 5, p. 470, iar prima parte a celui de-al doilea paragraf se găsește în *Diferite...* la nr 3, p. 475. Indicațiile din ultima parte a paragrafului doi nu le-am găsit între canoanele Patriarhului Nicolae.

¹¹⁸ În FLOCA 1993 este canonul 18.

Trebuie știut că și dintr-un obicei îndelungat, și din porunca scrisă a împăratului kyr Mihail, numai hartofilaxului Bisericii celei Mari i se dă să șadă [chiar] și înaintea arhierilor în sinoadele din afara [cetății].

Canonul 20 de la Laodiceea

Nici un diacon să nu se așeze fără poruncă în fața preoților, nici un cleric¹¹⁹ înaintea diaconului.

Canonul 10 de la Ancira

Diaconul, dacă atunci când a fost hirotonit a mărturisit că nu poate să rămână în feciorie, căsătorindu-se [după aceea], să rămână diacon. Iar dacă atunci când a fost hirotonit a tăcut, căsătorindu-se, să înceteze din diaconie.

Canonul 13¹²⁰ al Marelui Vasile

Diaconul care a desfrânat, mutându-se la locul mirenilor, să aibă parte de împărtășire.

Canonul 15 de la Sinodul IV

Femeia hirotonită diacon dacă se dă pe sine nunții să fie dată anatemei.

Canonul 14¹²¹ al Marelui Vasile

[Diaconița] care a desfrânat cu un păgân¹²² și s-a căit în al șaptelea an se va învrednici de cele sfinte.

SCOLIE

Acestea sunt cuprinse în [scrierile] numite *Rânduielele Sfinților Apostoli/Constituțiile Apostolice* *[[Διαταγαὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων]]*. Diaconița nu săvârșește nimic din cele pe care le săvârșesc preoții sau diaconii. Ci [este pusă] numai să păzească ușile și să slujească preoților la botezul femeilor, pentru ceea ce este cuviincios.

Canonul 16 de la Sinodul Trulan, care respinge canonul 15 de la Cezareea

---

¹¹⁹ Este vorba despre clerul inferior: ipodiacon, citeț, etc.

¹²⁰ În FLOCA 1993 este canonul 3.

¹²¹ În FLOCA 1993 este canonul 44.

¹²² Lit. grec.

Cel ce zice că în cetate trebuie să fie numai șapte diaconi, după cum este spus în Fapte, să știe că nu despre slujitorii¹²³ Tainelor [celor sfinte] este cuvântul acolo, ci despre cei ce slujesc la mese.

DESPRE IPODIACONI ȘI EXORCIȘTI EPIGRAFIA V

Canonul 21 de la Laodiceea

Ipodiaconul să nu se atingă de sfintele vase.

Canonul 22 de la același Sinod

Și nici orar să nu poarte.

Canonul 25 de la același Sinod

Și nici ușile să nu le părăsească¹²⁴, și nici [sfânta] pâine să n-o dea, nici paharul să nu-l binecuvinteze.

Canonul 43 de la același Sinod

Nu trebuie ca ipodiaconul, părăsind ușile chiar și pentru scurtă [vreme], să se roage.

Despre exorciști

Cel care nu este înaintat [în această treaptă] de episcop, nici în biserici, nici în case să nu facă rugăciuni de exorcizare.

CEI VERIFICAȚI (CEI ÎN PROCES???) OI EXO'MENOI

EPIGRAFIA VII

Canonul 58 de la Laodiceea

În case să nu se facă aducere [de jertfă] de către episcop sau preot.

Canonul 83 de la Cartagina

---

¹²³ Lit. diaconii.

¹²⁴ Partea aceasta face parte din canonul 22, cf. FLOCA 1993: 221.

Și jertfelnicul la care nu s-a pus nici trup, nici moaște de mucenic, să fie distrus. Iar dacă mulțimile se tulbură, să nu se facă slujbă la ele.

SCOLIE

Iar novela a XIII-a a împăratului kyr Leon hotărăște ca și în locașurile de rugăciune să se săvârșească fără ezitare slujbe și botezuri. De aceea nici cel care slujește cu antimis sau botează într-un locaș de rugăciune care nu a fost târnosit¹²⁵ prin sfințirea intrărilor¹²⁶ și prin obișnuita așezare a tronului [celui de sus] și, cu siguranță, nici prin așezarea de moaște ori sfinți [la temelia altarului], ci [a fost] afierosit pentru rugăciunea personală a credincioșilor, ori într-o cămăruță a unei corăbioare pusă deoparte pentru Dumnezeu, nu va fi judecat din principiu ca un călcător al canonului și nepăsător.

Canonul 9 al lui Timotei al Alexandriei

Când se face aducere [de jertfă], ereticii să nu fie de față; decât dacă făgăduiesc că se pocăiesc și că fug de eres.

Al Patriarhului Nichifor¹²⁷

Antimisele se trimit fără împiedicare acolo unde este nevoie de ele și nu se limitează numai la o enorie sau alta, ci sunt [valabile și] peste hotare, cum este și dumnezeiescul Mir. Și se cheamă așa, ca unele trimise în locul și ca închipuri¹²⁸ ale multelor mese, care întocmesc sfânta și stăpâneasca Masă. Și se pun mai ales pe acele mese care n-au fost sfințite prin târnosire¹²⁹.

Al aceluiși¹³⁰

Dacă antimisul va fi spălat din neștiință, el nu-și pierde sfințenia, nici nu devine întinat.

Al aceluiși¹³¹

---

¹²⁵ În gr. καθιερωθέντα.

¹²⁶ Lit. înnoirea sau inaugurarea deschiderilor – δι' ἐγκατιών ἀνοιχτών.

¹²⁷ În nici unul din canoanele Patriarhului Nichifor din FLOCA 1993 nu se vorbește despre așa ceva. Numai canonul 1, citat de autorul nostru în rezumatul imediat următor, vorbește despre spălarea antimisului.

¹²⁸ În gr. ἀντιπρόσωπα καὶ ἀντίτυπα.

¹²⁹ În gr. καθιέρωσις - consacrare.

¹³⁰ În FLOCA 1993 este canonul 1.

*Dacă Bunavestire va ajunge în Joia Mare sau în Vinerea Mare, nu păcătuim dacă gustăm vin și pește în această zi. (*A încetat acest canon pentru cinstirea Sfințelor Patimi).

Al aceluiași¹³²

Se cuvine să se dea dumnezeiasca Împărtășanie celui bolnav, care este în primejdie să moară, chiar și după ce a gustat mâncare.

SCOLIE

Iar fericitul Ioan zice așa: Celor care și-au pierdut puterile cu desăvârșire și încă mai au puțină suflare, dar sunt cu totul lipsiți de simțire, și nu pot nici să bea, nici să mănânce, nu trebuie să li se dea Sfintele [Taine]. Ci prin atingere și ungere pe deasupra cu aceasta [trebuie] să li se pecetluiască și buzele și limba.

Canonul 52 de la Sinodul Trulan

În tot Postul Mare, afară de Sâmbătă și Duminică și de ziua Bunevestiri, să se săvârșească liturghia Darurilor mai înainte sfințite.

SCOLIE

Fericitul Ioan zice că este mai cu acrivie a nu unge cu Sângele Stăpânului, folosind lingurița, Darurile mai înainte-sfințite, atunci când acestea urmează să fie păstrate; precum se face și în Biserica cea Mare de la noi.

Canonul 49 de la Laodiceea

Și numai Sâmbăta și Duminica se cuvine a aduce [jertfa] în Postul Mare.

Canonul 14 de la același Sinod

Să nu se trimită Sfintele [Taine] în altă parohie.

Canonul 14 al lui Timotei al Alexandriei

Pentru cel ce și-a luat singur viața să nu se facă aducere [de jertfă], decât dacă era cu adevărat ieșit din minți.

---

¹³¹ În FLOCA 1993 este canonul 5.

¹³² În FLOCA 1993 este canonul 9.

Canonul 16 de la Laodiceea

Sâmbăta să se citească Evanghelie împreună cu alte Scripturi.

Canonul 7¹³³ de la același Sinod

În adunări (la slujbă) între cântările de psalmi să se facă citiri.

Canonul 17¹³⁴ de la același Sinod

Cântări personale și cărți necanonice să nu se rostească în biserică, ci numai cărțile Vechiului și Noului Testament.

Canonul 24* (*27) de la Cartagina

Afară de Scripturile canonice să nu se citească nimic în biserică sub numele de dumnezeiești Scripturi.

Canonul 85 al Apostolilor

Să fie cinstite **[σεβέστωσαν]** numai cărțile Vechiului și Noului Testament.

Canonul 46 de la Cartagina

Patimile Mucenicilor să se citească la pomenirile Sfinților.

Canonul 51 de la Laodiceea

Nu se cuvine ca în Postul Mare să se săvârșească pomenirile mucenicilor, afară de Sâmbete și Duminici; nici nunți, nici zile de naștere¹³⁵.

SCOLIE

Preoții care fac slujbe de nuntă în Postul Mare primesc epitimie; dar cu măsură, dacă [au făcut aceasta] din simplitate; și mai mare, dacă din îndărătnicie și pe ascuns. Iar unirea¹³⁶ celor doi rămâne [totuși], ca a unora care au primit slujba [cununiei].

---

¹³³ În FLOCA 1993 este canonul 17.

¹³⁴ În FLOCA 1993 este canonul 59.

¹³⁵ Această ultimă parte referitoare la nunți și zile de naștere se găsește la canonul 52. Vezi FLOCA 1993: 229.

¹³⁶ Lit. συνοικέσιον - conlocuire [a soților].

Înainte de praznicul Sfinților Apostoli, al Nașterii lui Hristos, al Schimbării la Față a lui Hristos și al Adormirii Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, în mod obligatoriu preced șapte zile de post. Iar dacă cineva postește mai mult de cele șapte zile la aceste praznice fie din voia sa, fie constrâns de tipicul ctitorului, nu se va rușina.

Canonul 11¹³⁷ al Sfântului Chiril

Odoarele și averile imobile trebuie să fie păstrate neînstrăinate bisericilor. Iar administrarea cheltuielilor care apar să fie încredințată celor ce cârmuiesc preoția în [acea] vreme.

PARTEA A III-a

EPIGRAFIA I

DESPRE CLERICI

Cine poate fi făcut cleric și cine nu

Canonul 19 al Apostolilor

Cel ce se ia [în căsătorie] două surori¹³⁸ sau o nepoată nu poate fi făcut cleric.

Canonul 22 al același

Cel ce s-a mutilat¹³⁹ singur nu poate fi făcut cleric.

Canonul 23 al același

Iar dacă este cleric să se afurisească.

Canonul 1 de la Sinodul I

Iar dacă cineva a fost operat de nevoie sau a fost mutilat fără voia lui, să fie făcut cleric.

---

¹³⁷ În FLOCA 1993 tema este tratată la sfârșitul canonului 2.

¹³⁸ Este vorba despre căsătoria succesivă cu două surori.

¹³⁹ Termenul s-a specializat în „castrat, scopit”. În general, problema mutilării (de sine sau de către alții) este legată în canoane de eunuci.

Canonul 61 al Apostolilor

Credinciosul dovedit de desfrânare sau adulter sau ceva din cele oprite să nu fie făcut cleric.

Canonul 79 al acelorași

Cel îndrăcit să nu fie făcut cleric, nici să se roage împreună cu credincioșii; iar când se va curăța, dacă este vrednic, să fie primit.

Canonul 82 al acelorași

Robul nu poate fi făcut cleric împotriva voii stăpânului.

Canonul 33 de la Sinodul Trulan

Cleric să fie făcut nu cel de neam [preoțesc], ci cel vrednic.

Canonul 8 de la Cezareea

Mireanul a cărui femeie a fost dovedită pe față că a făcut adulter să nu fie făcut cleric. Iar cel făcut cleric, dacă o ține [mai departe] pe cea care a făcut adulter, să fie scos afară din slujirea încredințată lui.

Canonul 3¹⁴⁰ al Sfântului Chiril

Când urmează să fie hirotonit un cleric, să se cerceteze viața acestuia, dacă are soție sau nu; și cum, și când s-a căsătorit; și dacă s-a înfrânat, și dacă nu a fost [cumva] izgonit fie de către episcop, fie din mănăstire.

Canonul 10 de la Sinodul IV

Nimeni să nu fie cleric la lăcașuri¹⁴¹ din două cetăți. Iar dacă cineva s-a mutat de la o Biserică [locală] la alta, întru nimic să nu mai participe la treburile celei dintâi, ori [dacă nu face așa] să cadă din treapta sa.

Canonul 15 de la Sinodul VII

---

¹⁴⁰ La FLOCA 1993 este canonul 4.

¹⁴¹ Lit. ναός – templu, lăcaș de cult, biserică. Am tradus lăcaș deoarece în textul aceluiași canon apare și termenul de ἐκκλησία – biserică, cu înțelesul de biserică locală.

Nimeni în Constantinopol să nu fie făcut cleric la două biserici; căci este câștig rușinos. Iar în altă parte să se facă aceasta, din pricina lipsei de oameni.

EPIGRAFIA a II-a

CINE TREBUIE FĂCUT CLERIC ȘI CINE NU

Canonul 15 al Apostolilor; și canonul 5 de la Sinodul IV; și canonul 3 de la Antiohia
Un cleric care a ieșit din [eparhia] sa și care locuiește în [eparhie] străină, să rămână ca mireanul. Și mai ales dacă, fiind chemat [înapoi] de episcopul său, nu s-a supus.

Canonul 16 al Apostolilor

Iar episcopul care în cunoștință [de cauză] îl ține pe acesta să fie afurisit.

Canonul 18 de la Sinodul Trulan

Și clericul care din pricina năvălirii barbare sau a altei împresurări se va duce în altă parte, dacă, după ce vor înceta vremurile cumplite, nu se va întoarce la clerul său, să fie caterisit împreună cu cel ce îl ține.

Canonul 9¹⁴² de la Sardica

Cel ce nu voiește să se ducă înapoi la [biserica] pentru care a fost făcut cleric, pe mai departe să nu mai fie primit.

Canonul 20 al Apostolilor

Și dacă cineva fără voia episcopului său s-a dus la alt cler ca să fie primit [acolo], să fie caterisit împreună cu cel ce l-a primit.

Canonul 6 de la Cartagina¹⁴³

Cel ce o singură dată a citit¹⁴⁴ într-o biserică să nu fie primit în alta spre a fi făcut cleric.

---

¹⁴² La FLOCA 1993 este canonul 9.

¹⁴³ Nu l-am găsit la FLOCA 1993.

¹⁴⁴ Nu este clar la ce fel de "citire" se face referire. Oricum ar fi, înțelegându-se de "a citi cu glas tare" (ἀναγινώσκω) în biserică indică faptul că respectivul face parte din cler în urma unei hitotesii sau hirotonii, fie că este psalt, anagnost – predicator-tâlcuitor, diacon etc. De asemenea, termenul înseamnă și „a recunoaște”, fapt care duce în

Canonul 20 al Apostolilor

Clericul care dă chezășii¹⁴⁵ să fie caterisit.

SCOLIE

Dacă face aceasta pentru câștig rușinos și înaintea vameșilor. Iar dacă [o face] din nevoie și înaintea clericilor [este] de lăudat.

Canonul 26 al acelorași

Numai citeții și psalții [pot] să se căsătorească și după ce au intrat în cler.

SCOLIE

Novela lui Iustinian¹⁴⁶ poruncește să nu fie făcut cineva citeț decât după ce va fi împlinit 18 ani.

Canonul 42 al Apostolilor și canonul 50 de la Sinodul Trulan

Clericul care joacă zaruri sau se îmbată, dacă nu încetează, să fie afurisit.

SCOLIE

Iar novela 123 a lui Iustinian, care îi afurisește pe aceștia, îi bagă și în mănăstire.

Canonul 54 al Apostolilor și canonul 40 de la Cartagina

Clericul care mănâncă la cârciumă, afară de nevoia drumului, să fie afurisit.

Canonul 55 al Apostolilor

Iar cel ce ocărăște un episcop să fie caterisit.

Canonul 56 al Apostolilor

Iar [dacă ocărăște] un preot sau diacon să fie afurisit.

---

aceeași direcție a apartenenței la cler: Cel recunoscut o dată [drept cleric] într-o Biserică [locală]. De aici și interdicția de a nu fi rehirotonit într-o altă Biserică locală.

¹⁴⁵ Este vorba de a se pune cineva pe sine chezaș pentru altul, cf. PIDALION 1886: 31.

¹⁴⁶ Notă marginală: nov. 123. K. 13.

Canonul 62 al același

Cel ce din frică se leapădă de cler să fie caterisit. Iar dacă se pocăiește, să fie primit ca un mirean.

Canonul 3 de la Sinodul IV

Clericul sau monahul care administrează lucruri lumești – afară numai dacă este chemat prin lege la supravegherea minorilor sau [dacă] i s-a încredințat de către episcop administrarea lucrurilor [bisericești], a orfanilor și a văduvelor – să primească epitimie.

Canonul 11 de la Sinodul I-II

Și un cleric care a luat asupra lui vrednicii sau griji lumești sau așa-numitele *curatorii*¹⁴⁷, să fie scos afară din cler.

Canonul 7 de la Sinodul IV

Cel făcut cleric sau monah, dacă va intra în oaste sau în vreo vrednicie lumească și nu se va căi, să fie dat anatemei.

SCOLIE

Despre aceasta și novela 123 a lui Iustinian zice că acela care își părăsește preoția să fie [ca un] mirean. Iar de nu, să fie dezbrăcat și de vrednicia dobândită de el și de oștire; și să fie dat sfatului cetății. Iar novela 7 și 8 a lui kyr Leon poruncește ca monahii și clericii care și-au schimbat schima și s-au făcut mireni să fie repuși în schima cea dintâi chiar și fără voia lor.

Canonul 8 de la același Sinod

Cei ce fug de [sub] episcopul lor, clericii să primească epitimie, iar monahii sau mireni să fie scoși de la împărtășire.

Canonul 9 de la același Sinod

Un cleric care are o pricină cu un [alt] cleric, dacă fără voia episcopului aleargă la tribunalul lumesc, să primească epitimie. Iar dacă [are o pricină] cu episcopul său sau cu un alt episcop, să se judece la sinodul eparhiei. Iar dacă vreun episcop sau cleric s-ar împotrivi mitropolitului, să se judece la Constantinopol.

---

¹⁴⁷ Adică purtarea de grijă a caselor nobiliare. Vezi nota 37 (calupul II).

Canonul 15¹⁴⁸ de la Catargina

Când un cleric sau un preot este acuzat, dacă acesta lasă Biserica¹⁴⁹ și aleargă la [tribunalul] public, dacă este acuzat pentru cauze penale și disculpat, să-și piardă treapta; iar dacă [este acuzat] pentru cauze civile, să-și piardă dreptul¹⁵⁰, dacă vrea [totuși] să-și păstreze treapta. Iar dacă, după ce a fost condamnat de niște judecători, el aleargă la alții mai mari și i se face dreptate de către aceia, cei ce au judecat prima oară să nu fie vătămați; afară numai dacă vor fi dovediți că l-au condamnat din vrăjmășie sau pentru că au primit daruri. Iar la judecători aleși prin învoirea părților¹⁵¹ și care sunt mai puțini [la număr] decât ar trebui să nu fie îngăduit a apela. Și copiii clericilor să nu ia parte¹⁵² spectacole lumești, nici să privească. Iar acest lucru este oprit și tuturor creștinilor.

Canonul 28 de la Cartagina

Clericii aflați în judecată, dacă nu sunt mulțumiți cu judecata episcopului lor, cu consimțământul acestuia să meargă la [episcopii] învecinați spre a fi judecați. Iar dacă nu vor fi mulțumiți nici de [judecata] acelora, [să meargă] la cel din capitala eparhiei¹⁵³. Dacă însă se vor duce la altul, să fie lipsiți de împărtășire.

Canonul 125 de la același Sinod

Și clericii care au procese, dacă, nemulțumiți de episcopul lor, se vor judeca nu de către episcopii vecini, cu consimțământul aceluia, ci de unii mai îndepărtați, să fie lipsiți de împărtășire.

Canonul 59 al aceluiași Sinod

Dacă niște clericii se vor judeca la Biserică și unuia dintre aceștia nu-i va fi pe plac hotărârea, cei ce au judecat să nu fie chemați într-un alt tribunal ca să dea mărturie despre aceștia. Și, în general, un om al bisericii să nu fie chemat spre [a depune] mărturie.

---

¹⁴⁸ În PIDALION 1886 aceste informații sunt împărțite și comentate în patru canoane: 14-17.

¹⁴⁹ Adică refuză judecata bisericească.

¹⁵⁰ „Dreptul” se referă aici la câștigul financiar pentru care este în proces și pe care l-a câștigat în instanță, iar [pricinile] civile implică procese legate de bani, cf. PIDALION 1886: 383.

¹⁵¹ Cf. canonul 122 de la acest Sinod și PIDALION 1886: 384. Vezi și nota 21 (calupul III).

¹⁵² Lit. să nu săvârșească (ἐκτελεῖν).

¹⁵³ Adică la mitropolit.

Canonul 9 de la Sinodul IV

Dacă vreun episcop sau cleric este în dispută cu mitropolitul, să se judece la Constantinopol.

Canonul 22¹⁵⁴ de la Cartagina

Episcopul sau clericul să nu introducă [în testament]¹⁵⁵ un eretic, nici să-i dăruiască ceva din ale sale, chiar dacă i-ar fi rudă.

Canonul 32 de la același Sinod

Episcopul sau clericul care mai înainte n-a avut nimic, apoi a dobândit bunuri, dacă nu le va închina Bisericii, să fie învinuit ca unul care a jefuit bunurile Stăpânului. Iar dacă va moșteni drepturi de rudenie, și pe acelea să le închine Bisericii. Iar cel ce a închinat ceva din ale sale, apoi s-a căit, să fie socotit nevrednic de cinstea bisericească.

Canonul 62 de la același Sinod

Un cleric condamnat prin judecata episcopilor să nu fie absolvit de nimeni [altcineva].

Canonul 79 de la același Sinod

Și un cleric pârât, dacă într-un an de zile nu se va îngriji să se curățească pe sine prin apărare, [după aceea] să nu mai fie primit să se apere.

Canonul 16 de la Sinodul Trulan

Un episcop sau cleric care se împodobește cu haine strălucitoare sau care se unge cu miruri, dacă nu încetează, să fie caterisit.

Canonul 35 de la Cartagina

Un episcop sau un cleric care îi face singuri de sine stăpânitori pe copiii săi înainte de statornicirea moravurilor lor sau înainte de vârsta [maturității] este părtaș la păcatele lor.

Canonul 14 de la Sinodul IV

---

¹⁵⁴ În PIDALION 1886 este canonul nr. 30.

¹⁵⁵ Cf. PIDALION 1886: 389.

Un psalt sau un anagnost să nu se căsătorească cu o femeie de altă credință¹⁵⁶. Iar de s-a întâmplat să se căsătorească, copiii să fie aduși în comuniune¹⁵⁷, chiar dacă au fost botezați de către eretici.

Canonul 18 de la același Sinod și canonul 34 de la Sinodul Trulan

Clericii sau monahii care conspiră sau intră într-o frăție sau [fac] ceva împotriva episcopului, sau care uneltesc împotriva celor ce sunt clerici împreună cu ei, să cadă cu totul din treapta lor.

Canonul 22 de la Sinodul IV

Clericii care răpesc [bunurile] episcopului care a murit să cadă din treapta lor.

Canonul 23 de la același Sinod

Clericii sau monahii care stau în Constantinopol fără învoirea episcopului lor să fie alungați chiar și fără voia lor, ca niște tulburători ai rânduielii bisericești.

Canonul 5 de la Sinodul Trulan

Un cleric care și-a luat [pe lângă sine] femeie sau slujitoare, în afară de persoane care nu pot fi bătute¹⁵⁸, să fie caterisit; așijderea și [pentru] un eunuc: dacă este cleric să se caterisească; iar dacă este mirean să se afurisească.

Canonul 9 de la același Sinod

Clericul care are cârciumă¹⁵⁹ fie să înceteze, fie să fie caterisit.

SCOLIE

Printr-o notă, Patriarhul Luca a interzis preoților să lucreze și în prăvăliile de parfumuri sau băile publice, ca fiind [acest fapt] câștig rușinos și pricina ce-a de-a doua a minciunii; și îi oprește și pe diaconi să caute să-și însușească [meșteșugul] medicinei; și cu afurisire îi oprește pe clericii care împlinesc treburi lumești și publice. Iar Patriarhul Mihail, cel al Anhialosului,

---

¹⁵⁶ Lit. heterodoxă.

¹⁵⁷ Textul canonului completează: „la comuniunea cu Biserica sobornicească”.

¹⁵⁸ Mamă, soră sau mătușă, cf. PIDALION 1886: 186.

¹⁵⁹ Lit. prăvălie cârciumărească.

printr-o notă, poruncește preoților să nu ia asupra lor vrednicia lumești și servicii de colectori de taxe sau administrarea [de domenii nobiliare].

Canonul 10 de la Sinodul I-II

Cei care, pentru câștigul lor sau pentru întrebuințare nesfințită, răpesc vreunul din sfintele vase sau veșminte dinlăuntrul altarului să fie pe deplin caterisiți. Iar cei care își dau lor înșiși sau altuia ceva din cele puse deoparte în afara altarului, un vas, sau veșmânt, pentru întrebuințare nesfințită, să fie afurisiți. Iar cei ce le răpesc de tot, ca niște pângăritori de cele sfinte să fie osândiți.

Canonul 25 al Apostolilor.

Preotul prins în desfrânare, cu jurământ mincinos sau cu furtișag, să fie caterisit, nu [însă] și afurisit. Căci zice [Scriptura]: Nu vei răzbuna de două ori pentru același lucru¹⁶⁰.

Canonul 44¹⁶¹ de la Laodiceea

Preotul sau clericul să nu călătorească fără porunca¹⁶² episcopului.

Canonul 24 de la același Sinod

Sub nici un chip să nu intre în cârciumă cineva sfințit¹⁶³ sau care a fost făcut cleric.

Canonul 36 de la același Sinod

Preotul sau clericul [care este] mag, sau descântător, sau matematician ori astrolog¹⁶⁴, sau care atârnă [oamenilor] amulete în jurul gâtului, să fie dat afară din Biserică.

Canonul 20 de la același Sinod

Nici un diacon să nu se așeze în fața unui preot fără să i se fi poruncit; nici un cleric în fața unui diacon.

Canonul 24 de la Sinodul I-II¹⁶⁵ și canonul 54 de la Laodiceea

---

¹⁶⁰ Naum 1, 9.

¹⁶¹ La FLOCA 1993: este canonul 42.

¹⁶² În gr. ἄνευ κελεύσεως. Este vorba despre „scrisori canonice” din partea episcopului.

¹⁶³ În gr. ἱερωμένος. Adică din clerul superior: episcop, preot sau diacon.

¹⁶⁴ Vezi notele 15 -17 (calup III) de la acest canon.

Clericul sau monahul care se duce la hipodrom sau la jocurile de teatru, ori care, chiar de este chemat la nuntă, nu iese mai înainte de venirea dansatorilor [[θυμελικοί]]¹⁶⁶, fie să înceteze, fie să fi caterisit.

Canonul 27 de la Sinodul Trulan

Clericul îmbrăcat în haine nepotrivite, chiar dacă este pe drum, o săptămână să fie afurisit.

Canonul 33 de la același Sinod

Cuvintele dumnezeiești să nu fie citite de la amvon de cel netuns și care nu a primit binecuvântare; iar cel ce face împotriva acestor [prevederi] să fie afurisit.

Canonul 14 de la Sinodul al VII-lea

Nici cel care nu a primit hirotésie, chiar dacă este monah, să nu citească de la amvon cărțile sfinte. Însă și egumenul, dacă este preot și are hirotésie de la episcop, [poate] să hirotesească citeț în mânăstirea sa.

Canonul 16 de la Cartagina

Citețul june fie să se căsătorească, fie să mărturisească [că va ține] înfrânarea. Iar citeții să nu se plece în genunchi în fața poporului, adică după citire¹⁶⁷.

Canonul 5¹⁶⁸ de la Sinodul Trulan

Cei ce cântă să cânte cu multă luare aminte și cu zdrobire de inimă, nescoțând strigăte fără de rânduială și nepotrivite.

Canonul 15 de la Laodiceea

Și în afară de psalții canonici și de cei care cântă la amvon de pe pergament¹⁶⁹, nimeni să nu cânte în biserică.

---

¹⁶⁵ Acest canon nu apare între canoanele Sinodului I-II, unde sunt numai 17 canoane. În realitate este canonul 24 de la Sinodul Trulan, cf. FLOCA 1993 sau PIDALION 1886.

¹⁶⁶ «οἱ τοὺς χοροὺς καὶ τὰ ὄργανα παίζοντες»; «Aceștia se numesc θυμελικοί, iar cele făcute de ei θυμελικά, de la verbul θύω – a jertfi, pentru că în locurile unde dansau aveau și altare pentru a-i aduce jertfe lui Bahus, cel socotit de elini a fi zeul beției», PIDALION 1886:359 și nota 1 de la aceeași pagină.

¹⁶⁷ Partea a doua nu se regăsește în textul canonului.

¹⁶⁸ În text este probabil o greșeală de tipar. Numărul canonului este 75, cf. FLOCA 1993.

SCOLIE

Adică de cei făcuți [psalți] potrivit canoanelor¹⁷⁰. Iar pergament numește cărțile, pentru faptul că sunt piei. Căci pergamente sunt pieile.

Canonul 23 de la același Sinod

Citețul sau psaltul să nu poarte orar.

Canonul 5 de la Cartagina

Clericul să nu ia dobândă. Căci ceea ce este pricină de ocară la mireni [va fi] cu atât mai mult la clerici.

Canonul 21 de la același Sinod

Copiii de clerici să nu se unească în căsătorie cu păgâni sau eretici.

Canonul 38 de la Cartagina

Clericii care se înfrânează¹⁷¹ să nu intre la văduve sau la fecioare decât cu îngăduința episcopului sau a preoților. Și așa [să intre] nu singuri, ci cu cei împreună-clerici cu ei sau cu niște creștini cinstiți.

Canonul 6 al Sfântului Vasile cel Mare

[Trăirea în] desfrânare a clericilor¹⁷² să nu fie socotită căsătorie, ci în orice chip să se rupă unirea lor.

Canonul 32 al acelorași (*al aceluiași)

---

¹⁶⁹ În gr. διφθέρα – piele argăsită.

¹⁷⁰ Adică «cei numărați în rândul clerului și hirotoniți pentru fiecare biserică, care urcă la amvon și cântă cu pergamente muzicale (ψαλτικὸς μεμβραίνας) sau chiar de hârtie. Că neorânduială și dormitare se întâmplă de cântă orice neînvățat, și, dimpotrivă, bună-rânduială, când cântă cei rânduiți Psalți și experimentați în cele ale psaltichiei», cf. PICALION 1886: 347.

¹⁷¹ Adică celibii, clericii inferiori care au făgăduit că nu se vor căsători, potrivit canonului 16 de la același Sinod. Vezi FLOCA 1993: 249.

¹⁷² „Canonici” înseamnă toți cei din clerul superior (οἱ Ἱερομένου) și clerul inferior (οἱ Κληρικοί), precum și monahii și călugărițele, care au depus votul fecioriei, cf. PICALION 1886: 480. Vezi nota 25 din calupul 1.

Clericul care a păcătuit de moarte, depunându-se din treaptă, să fie așezat împreună cu mireni.

SCOLIE

Păcat de moarte este cel sufletesc, adică acela care a ajuns până la faptă. După cum cel care [a ajuns] numai la a voi și a se învoi nu este de moarte.

Canonul 51 al aceluiași

Clericii care cad [în păcat] să [de]cadă din treptele lor.

Canonul 69 al aceluiași

Dacă un citeț se va împreuna înainte de nuntă cu logodnica, după un an, primindu-se [din nou] să citească, să rămână neînaintat. Iar dacă s-a împreunat fără logodnă, să înceteze din slujire.

Canonul 11 de la Sinodul IV

[Clericii] sărmani să călătorească [numai] cu scrisori bisericești de pace, nu cu [scrisori] de recomandare; căci acestea se dau celor [aflați] sub bănuială.

SCOLIE

[Scrisori] de pace sunt scrisorile date de episcopi clericilor care, din pricina sărăciei, vor să meargă în altă cetate și să fie numărați¹⁷³ cu clerul de acolo; de asemenea, și cele date de către arhiepiscopi episcopilor care se duc pentru vreo nevoie la împărat. Iar [scrisori] de recomandare sunt cele date celor [aflați] sub epitimie, spre dezvinovățire și ca să-i recomande altui episcop spre [a-i primi la] împărțășire.

EPIGRAFIA A III-A

CLERICI ȘI MIRENI LA COMUN

Canonul 51 al Apostolilor

Tot clericul sau mireanul, dacă se abține de la nuntă și cărnuri și vin nu pentru nevoiță, ci scârbindu-se, fie să se îndrepte, fie să fie caterisit.

---

¹⁷³ Adică să fie trecuți în lista oficială a clericilor unei cetăți.

Canonul 63 al acelorași

Cel ce mănâncă [animal] sugrumat, sau sfâșiat de fiară sau mortăciune, dacă este cleric, să fie caterisit, iar dacă e mirean, să fie afurisit.

Canonul 55 al Sfântului Vasile cel Mare

Cei ce ies la luptă împotriva tâlharilor, dacă sunt mireni, să fie opriți de la împărtășire; iar dacă sunt clerici, să fie caterisiți.

Canonul 65 al Apostolilor

Cel ce a ucis, dacă e cleric, să fie caterisit; iar dacă este mirean, să fie afurisit.

Canonul 66 al acelorași

Așijderea și cel ce postește duminica sau sâmbăta, afară de una singură.

SCOLIE

Afară numai de cazul când cineva, pentru nevoință, postește opt sau zece zile, în acestea intrând în mod obligatoriu și sâmbăta și duminica.

Canonul 69 al acelorași

Și cel ce nu postește miercurea și vinerea și sfânta patruzecime, afară numai pentru boală.

Canonul 70 al acelorași

Încă și cel ce se iudaizează¹⁷⁴.

Canonul 15 al lui Petru al Alexandriei

Miercurea și vinerea trebuie să se postească. În prima, pentru sfatul vânzării [făcut] împotriva lui Hristos; iar vinerea pentru patima cea mântuitoare. Iar duminica trebuie a se prăznui cu bucurie, pentru învierea Mântuitorului.

Canonul 84 al Apostolilor

---

¹⁷⁴ Adică acela care ține posturile și sărbătorile iudaice sau care primește daruri de sărbătoare de la ei, cum ar fi azimele sau altceva de acest fel. Termenul este folosit și în Epistola către Galateni (2, 14): „Dacă tu, iudeu fiind, trăiești ca neamurile și nu ca iudeii, de ce silești neamurile să se iudaizeze?”.

Dacă ocărăște cineva pe nedrept pe împărat sau pe stăpânitor, dacă e cleric, să fie caterisit, iar dacă e mirean, să fie afurisit.

SCOLIE

A-l ocări pe împărat este oprit. Dar a-l învinui, în nici un chip [nu este oprit]. Iar titlul 306 (*21) al cărții 60, la capitolul al XIII-lea, așa zice: Dacă va pomeni cineva rău de împăratul, nu cade sub pedeapsă; dar împăratul trebuie informat cele despre el. Căci dacă [acela] din ușurăta a avut ieșirea, trebuie înfruntat; iar dacă din nebunie, este vrednic de milă. Dar dacă [a făcut aceasta] ca unul nedreptățit, trebuie îngăduit.

Canonul 27 de la Sinodul IV și canonul 92 de la Sinodul Trulan.

Cei ce răpesc femei pentru însoțire sau cei care îi ajută, dacă sunt clerici, să cadă din treaptă, iar dacă sunt mireni, să fie dați anatemei.

Canonul 4 de la Sinodul Trulan

Cel ce se împreună cu o mireasă a lui Hristos, dacă este cleric, să fie caterisit, iar dacă e mirean, să fie afurisit.

Canonul 11 de la același Sinod

Cel ce mănâncă azimă de la iudei, sau care și-i apropie pe iudei, sau primește de la ei doctorii, sau care se scaldă împreună cu ei în baia publică, dacă e cleric, să fie caterisit, iar dacă e mirean, să fie afurisit.

Canonul 51 de la același Sinod

Așijderea și cel ce se dedă pe sine [vederii] mimilor și teatrelor și scenelor de vânatoare și dansurilor de pe scenă.

SCOLIE

În marile cetăți erau crescute fiare, lei și urși, și la anumite răstimpuri erau scoase în arenă; și uneori se luptau cu tauri, alteori cu oameni care erau robiți sau condamnați. Și acestea erau [făcute] pentru plăcerea celor ce priveau. Deci acest canon aceasta interzice, nu a vâna cu câini sau în alt fel.

Canonul 56 de la același Sinod

Încă și cel ce mănâncă brânză și ouă în sâmbetele Postului Mare, ca armenii.

Canonul 50 de la același Sinod

Cel ce joacă zaruri, dacă e cleric, să fie caterisit, iar dacă e mirean, să fie afurisit.

Canonul 62 de la același Sinod

[Sărbătorile numite] Calende și Votă și Brumalia și praznicul din prima zi a lui Mai să fie scoase din viețuire credincioșilor; dar și dansurile [publice ale] femeilor, și măștile comice, satirice¹⁷⁵ sau tragice, și invocarea [numelui făcută] la teascurile lui Dionisie, și râsul de la butii, când începe să curgă vinul. Iar cel ce rămână în aceste [obiceiuri], dacă e cleric, să fie caterisit, iar dacă e mirean, să fie afurisit.

Canonul 65 de la același Sinod

Cei care aprind focuri la lunile noi înaintea clădirilor în care lucrează și sar peste ele, dacă sunt clerici, să fie caterisiți, iar dacă sunt mireni, să fie afurisiți.

Canonul 67 de la același Sinod

Cel ce mănâncă sânge de animal, în orice chip [ar face acest lucru], dacă e cleric, să fie caterisit, iar dacă e mirean, să fie afurisit.

Canonul 77 de la același Sinod

Și cel ce se scaldă în baie împreună cu o femeie.

Canonul 79 de la același Sinod

Cei ce după sărbătoarea nașterii lui Hristos prăjesc fruntea făinii¹⁷⁶ și împart aceasta întreolaltă ca [mâncare] de după lehuzie, dacă sunt clerici, să fie caterisiți, iar dacă sunt mireni, să fie afurisiți.

Canonul 80 de la același Sinod

Cel ce vreme de trei duminici la rând, fără vreo nevoie grea, lipsește de la biserică, dacă e cleric, să fie caterisit, iar dacă e mirean, să fie afurisit.

---

¹⁷⁵ Măști de batjocură care închipuiau satiri.

¹⁷⁶ În gr. σερμίδαλα - cea mai curată și fină parte a făinii.

Canonul 86 de la același Sinod

Așijderea și cel ce hrănește desfrânate spre pierzarea sufletelor.

Canonul 88 de la același Sinod

Și cel ce-și bagă dobitocul în biserică, fără să fie vreo nevoie [aflându-se] la drum.

Canonul 97 de la același Sinod

Cel ce locuiește împreună cu femeie¹⁷⁷, să nu locuiască în [casele] catehumenilor de lângă biserică. Iar cel ce calcă aceasta, dacă e cleric, să fie caterisit, iar dacă e mirean, să fie afurisit.

Canonul 13 de la Sinodul VII

Cei ce fac din mânăstiri sălaşuri lumești și nu le dau înapoi, dacă sunt clerici, să fie caterisiți, iar dacă sunt mireni, să fie afurisiți.

Canonul 18¹⁷⁸ de la Sinodul I-II

Cel ce se castrează, fie singur, fie prin poruncă, fără [să existe o] nevoie [impusă de] boală, dacă e cleric, să fie caterisit, iar dacă e mirean, să fie afurisit.

Canonul 27 de la Laodiceea.

Un cleric sau un mirean chemat la agapă să nu-și aleagă [singur] un loc; că ocărăște rânduiala. Clericii sau mireni să nu se ospăteze alături de alții la mesele obștești¹⁷⁹.

OI EXOMENOI – doritorii??

EPIGRAFIA ÎNTÂI

Canonul 8 de la Sinodul I

Cei ce ziși cathari, dacă vin [la Biserica sobornicească], mărturisind că se împărtășesc împreună cu cei însoțiți cu a doua nuntă, că îi iartă pe cei căzuți¹⁸⁰ și că se învoiesc cu toate

---

¹⁷⁷ Cel căsătorit.

¹⁷⁸ În FLOCA 1993, unde sunt numai 17 canoane la acest Sinod, prevederea aceasta apare la canonul numărul 8.

¹⁷⁹ În gr. ἑρᾶνος – contribuția la un ospăț public, de unde: ospăț din contribuție, picnic, banchet. Această ultimă indicație nu se găsește în textul propriu-zis al canonului.

¹⁸⁰ Pe apostăți.

dogmele Bisericii, să rămână fiecare în treapta și vrednicia preoției lor. Afară numai dacă [acești cathari] ar fi prin cetăți, în care se găsește cler și episcop. Acolo episcopul ortodox¹⁸¹ să-și păstreze vrednicia, iar episcopul de la ei să fie ca un presbiter. Afară numai dacă episcopul de acolo nu va găsi de cuviință ca și acela să-și aibă cinstea numelui ori chiar să-l facă horepiscop, ca să nu fie în cetate doi episcopi.

Canonul 68 de la Cartagina

Cei hirotoniți de către Donatiști, dacă se întorc, să fie primiți în treptele lor de cinste.

Canonul 69 de la același Sinod

Donatiștii, dacă se întorc, să aibă [episcopi] chiar episcopii lor. Și câți dintre episcopii Donatiștilor aduc popoarele de sub ei [la Biserica sobornicească] să fie episcopi acestora.

Canonul 117 de la același Sinod

Donatiștii, dacă se întorc, să fie socotiți [ca ținând de] acel tron care din vechime [a fost la Biserica] sobornicească.

PARTEA A IV-A

DESPRE MONAH ȘI MĂNĂSTIRI

Când și cum să se facă monah cel ce se face monah

Canonul 40 de la Sinodul Trulan

De la 10 ani se poate face cineva monah, dacă și episcopul ținutului îl va socoti atunci vrednic de aceasta.

SCOLIE

Canonul 18 al Sfântului Vasile cel Mare zice că trebuie să fie trecută de 16 sau chiar de 17 ani aceea care se afierosește pe sine Domnului și se depărtează de nuntă. Iar canonul de față micșorează timpul, deoarece a văzut că, prin dumnezeiescul har, Biserica este mai puternică și spre înainte merge și sporește? Caută la *Despre femei*, cap. 13.

Canonul 5 de la Sinodul I-II

---

¹⁸¹ Lit. principal.

Nimeni să nu fie învrednicit de schima monahicească înainte să fi fost pus trei ani la încercare și să se fi arătat vrednic. Afară de cazul în care o boală grea ar sili la scurtarea [răstimpului hotărât] sau dacă acela este bărbat cucernic, care trăiește în lume potrivit [viețuirii] monahilor. Că la unul ca acesta este destul și o jumătate de an. Iar dacă se face dimpotrivă, proiestosul să cadă din vrednicie, iar cel tuns [în monahism] să fie dat altei mănăstiri.

Canonul 6 de la același Sinod

Cel ce vrea să fie monah să dea mai întâi dispoziții în privința lucrurilor sale. Pentru că, după ce s-a făcut monah, mănăstirea va avea stăpânire asupra tuturor lucrurilor sale. Iar dacă vreun monah va fi descoperit având ceva ascuns în stăpânirea sa, acesta să primească epitimie după cum se cuvine. Iar lucrul acela să fie vândut de proiestos sau de episcop, iar [banii] să se împartă săracilor și celor lipsiți.

SCOLIE

Iar novela 113, care se află în cartea Împăraților cu titlul α' , dă [dreptul] ca el să dispună [de averea sa] și după ce se face monah. Iar dacă moare fără să fi legiuit [ceva în privința averii], lucrul asupra căruia nu a dat dispoziții să fie moștenit de copii.

Canonul 43 de la Sinodul Trulan

Fie îngăduit tot celui ce voiește – și mai ales celui ce a păcătuit – să fugă de viforul celor lumești și să intre în mănăstire.

Canonul 108 de la Cartagina

Și fiecare [om] liber să ia asupra sa nevoița.

Canonul 4 de la același Sinod

Robul să nu fie primit în mănăstire fără voia stăpânului. Iar cel ce face dimpotrivă, să fie scos de la împărtășire.

Canonul 2 de la Sinodul I-II

De se va dovedi că cineva face¹⁸² un monah fără să fie de față cel care-l va lua în ascultare (egumenul n.n.), acesta să fie caterist; iar cel tuns să fie dat de episcop într-o mănăstire sub ascultare.

Canonul 19 al Sfântului Vasile cel Mare

Cel ce se leapădă [de lume] să fie întrebat despre celibat. Și mărturisind, de va călca [făgăduința], ca desfrânat să primească epitimie.

Canonul 26¹⁸³ de la Cartagina

Cel care, feciorelnic fiind, fie a îmbrăcat, fie va îmbrăca schima monahală din nevoie și înainte de douăzeci și cinci de ani, este fără vină.

Canonul 25 de la Sinodul Trulan

Nu în veșminte strălucitoare să-și aducă părinții în mănăstire pe cei ce urmează să fie monahi. Căci acest lucru naște¹⁸⁴ amintirea lumii trecătoare.

CE TREBUIE SĂ FACĂ MONAHII ȘI CE SĂ NU FACĂ EPIGRAFIA A II-A

Canonul 4 de la Sinodul IV

Monahii să se supună episcopului și să rămână în liniștire, netulburând nici lucrurile bisericesti, nici cele lumești, fără numai dacă, din pricina vreunei trebuințe, episcopul va îngădui. Iar cel ce face dimpotrivă, să fie scos de la împărțășire.

Canonul 16 de la același Sinod

Monahii sau monahiile, dacă se căsătoresc, să fie scoși de la împărțășire.

Canonul 44 de la Sinodul Trulan

Dacă un monah desfrânează sau își aduce femeie [să locuiască împreună cu el], ca desfrânat să fie socotit.

---

¹⁸² Adică tunde în monahism fără știrea și prezența egumenului mănăstirii.

¹⁸³ Nu se potrivește nici cu numerotarea din FLOCA, nici cu cea din PIDALION 1886.

¹⁸⁴ Gr. ποιῆϊ - face.

Canonul 6 al Sfântului Vasile cel Mare

Desfrânarea [persoanelor] canonice să nu fie socotită nuntă. Ci în orice chip să se rupă această unire.

Canonul 46 de la Sinodul Trulan

Monahiile să nu iasă din mănăstire, fără numai dacă nevoia le silește. Și atunci [să iasă] cu voia proiestosei și împreună cu [altele] mai bătrâne. Iar să doarmă în afara mănăstirii nu trebuie să se întâmple. Și monahii să iasă cu binecuvântarea proiestosului. Iar de nu [vor face] așa, să primească epitimie.

Canonul 47 de la același Sinod și 20 de la Sinodul VII

Dacă un monah rămâne [să doarmă] în mănăstire de femei sau o monahie în mănăstire de bărbați, fie cleric, fie mirean, să se afurisească.

Canonul 8 de la Sinodul VII

Nici în episcopii, nici în mănăstiri [de bărbați] să nu viețuiască femei. Iar dacă vreun episcop sau egumen ar avea o [femeie] roabă sau liberă spre slujire, să primească epitimie. Iar dacă stăruie, să fie caterisit. Și acolo unde va poposi pe cale un episcop sau un egumen, femeile să se îndepărteze cât va fi acela de față

Canonul 21 de la Sinodul VII, 18 de la Cartagina și 14 de la Sinodul Trulan

Clericii sau monahii care conspiră sau intră într-o frăție, uneltind fie împotriva episcopului, fie împotriva unui frate cleric, să cadă cu totul din treapta lor.

Canonul 23 de la același Sinod

Clericii sau monahii care stau în Constantinopol fără învoirea episcopului lor să fie alungați chiar și fără voia lor, ca niște tulburători ai rânduielii bisericești.

Canonul 24 de la Sinodul I-II și 54 de la Laodiceea

Clericul sau monahul care se duce la hipodrom sau la jocurile de teatru, ori care, chiar de este chemat la nuntă, nu iese mai înainte de venirea dansatorilor¹⁸⁵, fie să înceteze, fie să fi caterisit.

Canonul 4 de la Sinodul VII

Cel care nu a primit hirotésie, chiar dacă este monah, să nu citească de la amvon cărțile sfinte. Însă și egumenul, dacă este preot și are hirotésie de la episcop, [poate] să hirotesească citeț în mănăstirea sa; [tot așa] și horepiscopul, după îngăduința episcopului.

Canonul 21 de la același Sinod

Dacă un monah își părăsește mănăstirea și se duce în alta, să fie găzduit; dar să nu fie primit fără învoirea proiestosului său.

Canonul 74¹⁸⁶ de la Cartagina

Dacă vreun monah, fugind pe ascuns din mănăstirea sa, se va strecura în altă mănăstire sau va hoinări prin vreun conac lumesc, să se afurisească împreună cu cel ce l-a primit, până când va reveni în mănăstirea sa; iar cel pus de către episcop altundeva nu este vinovat.

Canonul 1 al Patriarhului Nicolae

Monahii, pentru schimă¹⁸⁷, să intre în altar pentru [a aprinde] lumânare și candelă, dar la amvon, fără hirotésie, să nu citească.

Canonul 14¹⁸⁸ al Patriarhului Nichifor

Se cuvine ca monahiile să intre în sfântul altar și să aprindă lumânări și candelă, și să împodobească biserica. La nevoie¹⁸⁹ și un monah simplu botează; așijderea și un diacon. Și chiar și un mirean, de s-ar afla acolo, nefiind preot.

Canonul 4¹⁹⁰ al Patriarhului Nicolae

---

¹⁸⁵ Vezi nota 29 calup 4

¹⁸⁶ Nu se potrivește nici cu numerotarea din FLOCA, nici cu cea din PIDALION 1886.

¹⁸⁷ Adică pentru cinstea cuvenită chipului (schimei) îngeresc pe care îl poartă.

¹⁸⁸ În FLOCA apare cu nr. 15.

¹⁸⁹ Începând de aici, textul este luat din canonul 44 al Patriarhului Nichifor.

¹⁹⁰ În FLOCA este canonul 6.

Monahul, [care vrea să plece din mănăstire] din pricina unei primejdii sufletești vădite și este oprit de către proiestos, să nu iasă din mănăstire fără voia aceluia.

Canonul 3 de la Sinodul I-II

Egumenul, dacă nu-i va căuta cu mare silință pe monahii de sub el, care au fugit pe ascuns, sau dacă, găsimdu-i, nu-i va lua la sine și nu-i va tămădui cum se cuvine, să fie afurisit.

Canonul 80 de la Cartagina

Cel¹⁹¹ ce primește un monah dintr-o altă mănăstire și fie că îl face cleric, fie îl va așeza egumen în mănăstirea sa, să fie scos din comuniune¹⁹². Iar actul este nevalidă.

Canonul 28 de la Trulan

Episcopul care înstrăinează vreuna din proprietățile¹⁹³ episcopiei și mai ales celor ce stăpânesc, să fie izgonit. Și actul să rămână nevalid. Și la fel și în cazul egumenilor.

Canonul 41 de la Sinodul Trulan

Cel ce se zăvorăște așa să se zăvorască: mai întâi petrecând trei ani în mănăstire la ascultare, [apoi] stăruind un an în afara locului de zăvorâre și având și îngăduința întâistătorului ținutului. Iar de acolo să nu [mai] iasă, decât dacă îl silește moartea sau vreo trebuință obștească; [dar și] atunci cu îngăduința întâistătorului.

Canonul 22 de la același Sinod

Cei ziși eremiți (sau pustnici), care cutreieră cetatea, să fie izgoniți din cetate; afară numai dacă, tunzându-și părul ca monahii, se închinoviază¹⁹⁴ în mănăstire.

Canonul 48 de la același Sinod

Femeia celui ridicat [la vrednicia de] episcop, care prin înțelegere comună s-a despărțit [de bărbatul ei], după hirotonia aceluia să intre în mănăstire, departe de sălașul episcopului; și să se bucure de purtare de grijă din partea lui.

---

¹⁹¹ În textul canonului este vorba despre episcop.

¹⁹² Se întrerupe comuniunea între respectivul episcop și restul episcopilor, cf. FLOCA, p. 278.

¹⁹³ Proprietățile aducătoare de venit, cum ar fi o livadă de măslini sau o ocnă de sare.

¹⁹⁴ Gr. τελοῦσι.

Canonul 22 de la Sinodul VII

Mirenii să mănânce laolaltă cu femeile cu mulțumire și fără jocuri [lumești]. Iar monahii sau preoții să nu mănânce osebit împreună cu femei ori cu rudeni; afară numai cu bărbați și femei purtători-de-Dumnezeu și cucernici.

SCOLIE

Cuvântarea lui kyr Petru, hartofilaxul Bisericii celei Mari, zice că este cu totul neîngăduit unui monah a primi copii de la Sfântul Botez și a ține cununiiile nunților¹⁹⁵ și a face înfrățiri.

DESPRE MĂNĂSTIRI

EPIGRAFIA A III-A

Canonul 4 de la Sinodul IV

Nimeni nicăieri să nu întemeieze biserică fără voia episcopului.

Canonul 26 de la Sinodul IV

Fiecărei Biserici să i se pună un iconom [ales] din cler. Iar episcopul care nu ține seama de aceasta să fie pus sub epitimie. Iar când mitropolitul nu face iconom în Biserica lui, să-[i] facă Patriarhul. Iar când episcopul nu face, [să-i pună] mitropolitul. La fel și la mănăstiri.

Canonul 24 de la Sinodul IV și 49 de la Sinodul Trulan

Cele afierosite cu voia episcopului [ca] mănăstiri, să rămână mănăstiri pentru totdeauna; și să se păzească [averile] care le aparțin; și să nu devină lăcașuri lumești. Iar cel ce face altfel să primească epitimie.

Canonul 17 de la Sinodul VII

Cel ce voiește să zidească mănăstire, dacă nu are cele [trebuincioase] pentru a isprăvi, să fie împiedicat de episcop.

Canonul 19 de la același Sinod

---

¹⁹⁵ Adică să fie naș de botez și de cununie. Până astăzi în Biserica Greciei la cununie nașul este unul singur și ține cununile deasupra capului mirilor în timpul rotirii mirilor în jurul mesei la „Isaia, dănțuiește”.

Cel ce pentru bani primește pe cei ce vin la preoție sau la viața în singurătate, episcopul sau egumenul sau oricare din ceata preoțească, dacă nu încetează, să fie caterisit. Iar egumenii să fie izgoniți și dați sub supunere într-o altă mănăstire. Așijderea și egumenul, dacă nu este preot. Iar [bunurile] cele închinat mănăstirilor de către cei ce intră [în mănăstire] să fie ale mănăstirilor, chiar dacă cei ce le-au închinat vor rămâne, chiar dacă nu. Afară numai dacă ar fi vina proestosului.

Canonul 20 de la Sinodul VII

Să nu se facă mănăstiri duble (mixte), nici să viețuiască [laolaltă] monahi și monahii, nici să vorbească cu [femeia] sa¹⁹⁶, nici să rămână monah peste noapte în mănăstire de femei, nici deosebi să nu mănânce cu o monahie. Ci și dacă vreodată îi va aduce acesteia ceva, să i-l dea rămânând afară. Iar [monahia] să-și vadă rudenia cu stareța de față și să vorbească scurt cu ea.

PARTEA A V-A

DESPRE MIRENI

Despre cei botezați și cine se botează

EPIGRAFIA I

Canonul 7 de la Sinodul II și 7 de la Laodicea

Arienii, macedonienii, sabatienii, navatienii, quatozdecimanii, tetradiții și apolinariștii, dacă vin [la Biserica sobornicească], să fie numai unși cu Sfântul Mir, după ce mai întâi au anatematizat în scris eresurile. Iar cei din celelalte eresuri să fie primiți ca păgânii¹⁹⁷ și, după catehizare, să fie botezați.

SCOLIE

Copiii agarenilor, botezați fără voia lor de preoții ortodocși, nu din cugetul cucernic al celor ce i-au adus [la botez], ci ca folosindu-se de vrajă sau descântec, dacă vin cu adevărat [la Biserica sobornicească] cu credință, se rebotează. Pentru că acestea au fost hotărâte în chip sinodal, cum zice Balsamon.

Canonul 19 de la Sinodul I

---

¹⁹⁶ Femeia sa devenită monahie.

¹⁹⁷ Lit. „ca elinii”.

Paulinienii să fie rebotezați; iar dacă sunt fără prihană să fie și hirotoniți, chiar dacă au fost hirotoniți înainte. Iar dacă sunt nevrednici, să fie caterisiți.

Canonul 8 de la Laodiceea

Cei din eresul frigilor¹⁹⁸, dacă se întorc, să fie rebotezați, chiar dacă au fost aduși în cler de către [episcopii] lor.

Canonul 1 al Sfântului Vasile cel Mare

Nu trebuie primit botezul ereticilor. Trebuie primit [însă] cel al schismaticilor și grupărilor parabisericești.

Canonul 47 al aceluiași

Navatienii, dacă se va găsi de cuviință prin judecata majorității episcopilor, să fie rebotezați.

Canonul 8 de la Sinodul VII

Evreii să nu fie primiți decât dacă se va dovedi că se întorc din credință curată.

Canonul 45 de la Laodiceea

Nu se cuvine a-i primi la luminare în Sâmbăta Mare pe cei catehizați [numai] după două săptămâni din Postul Mare.

Canonul 8 de la Sinodul Trulan

Cel luminat să învețe bine credința.

Canonul 45 de la Laodiceea

Iar în ziua a cincea¹⁹⁹ a săptămânii²⁰⁰ (*a Săptămânii Mari) să o vestească pe aceasta [episcopului].

Canonul 48 de la același Sinod

---

¹⁹⁸ Adică montaniști, cf. PICALION 1886, p. 345.

¹⁹⁹ Adică joia.

²⁰⁰ Textul canonului pare să indice o repetare a acestui test al mărturisirii credinței înaintea episcopului, în timp ce nota marginală a textului (marcată cu *) pare să trimită la testarea finală din Săptămâna Mare, înainte de botezul din Sâmbăta Mare.

Cei ce se luminează, după botez, să fie unși cu ungere cerească.

Canonul 47 de la același Sinod

Cei ce la boală au fost botezați, dacă se însănătoșesc, să învețe credința²⁰¹.

Canonul 84 de la Sinodul Trulan și 7 de la Cartagina

Pruncii despre care nu se știe nimic sau care nu au mărturie că sunt botezați să fie botezați.

Canonul 45 Patriarhului Nichifor

Trebuie ca pruncii nebotezați, de va fi aflat vreunul, nefiind preot în acel loc, să fie botezați. Iar dacă tatăl însuși va boteza sau orice creștin, nu este păcat.

SCOLIE

Copilul bolnav se dă în mâna cuiva și îndată se botează. Iar dacă este sănătos, [se botează] după 40 de zile de la nașterea lui. Iar fericitul Ioan zice așa: copilul cuprins de boală și deja aproape de moarte, dacă [botezul] se va săvârși numai prin întreita afundare – [făcută] cu frică, ca să nu fie răpit înainte de vreme –, nu mai e nevoie să se completeze după aceea și cu rugăciunile (pe care [preotul] le-a lăsat [atunci] la o parte) și cu lepădările.

Canonul 45 de la Cartagina

Cel care, din pricina neputinței, nu poate răspunde [pentru sine]²⁰², să fie botezat atunci când își va arăta dorința spre aceasta.

Canonul 1 al lui Timotei al Alexandriei

Dacă un catehumen s-ar împărtăși din neștiință, să primească luminarea. Căci de la Dumnezeu a fost chemat.

Canonul 4 al aceluiași

Un catehumen îndrăcit, dacă nu se va curăți de drac, nu se botează. Afară numai dacă e pe moarte.

---

²⁰¹ Adică să parcurgă toate etapele catehizării

²⁰² La întrebările legate de credință de la Botez.

Canonul 4 al aceluiași

Catehumenul care, fiind în boală, își iese din minți, să fie botezat. Afară numai dacă nu [cumva] este stăpânit de drac.

Ce trebuie mireanul să facă și ce să nu facă

EPIGRAFIA A II-A

Canonul 9 al Apostolilor

Cel ce nu rămâne la rugăciune și la împărtășire să fie afurisit.

Canonul 10 al același

Asemenea și cel ce se roagă împreună cu cineva scos de la împărtășanie.

Canonul 24 al același

Mireanul care se castrează singur trei ani să fie afurisit.

Canonul 48 al același

Dacă un mirean, gonindu-și femeia, ar lua pe alta sau una părăsită, să fie afurisit.

Canonul 71 al același

Cel ce aduce [jertfă de] untdelemn în templul păgânilor sau în sinagoga iudeilor să fie afurisit.

Canonul 72 al același

Așijderea și cel ce fură lumânare sau ulei din biserică.

Canonul 73 al același

Și cel ce-și însușește sfintele vase spre folosința lui.

Canonul 58 de la Sinodul Trulan

Dacă un mirean, fiind de față un preot sau un diacon, își dă singur dumnezeieștile taine, o săptămână să fie afurisit.

Canonul 64 de la același Sinod

Mireanul care învață public despre credință²⁰³ să fie afurisit patruzeci de zile.

Canonul 68 de la același Sinod

Cel care strică dumnezeieștile cărți, în orice chip [ar face aceasta], ori le taie, un an să fie afurisit.

Canonul 69 de la același Sinod

Afară de împărat, să nu intre cineva în altar.

Canonul 71 de la același Sinod

Cel ce învață legile de stat, dacă va folosi obiceiurile elinești în îmbrăcăminte și în toate celelalte, să fie afurisit.

Canonul 72 de la același Sinod și 10 de la Laodiceea

Credinciosul care s-a legat în căsătorie cu o femeie eterodoxă să se despartă. Iar dacă stăruie [în această legătură], să fie afurisit. Iar când amândoi soții au fost necredincioși, dacă unul dintre ei ar primi credința și cel necredincios consimte să viețuiască împreună cu cel credincios, să nu se despartă, potrivit cuvântului lui Pavel.

SCOLIE

În vremea Patriarhului Teodosie, botezându-se un vicinător împărătesc, s-a despărțit de femeie prin gramată patriarhală, aceasta nesupunându-se bărbatului, care mult a rugat-o să aleagă cele ale buneii-cinstiri [de Dumnezeu]. Lucru care este împotriva acestui canon.

Canonul 31²⁰⁴ de la Cartagina

Și nici ereticilor să nu-și dea credincioșii copiii în căsătorie. Și să ia [în căsătorie] pe cei ce au făgăduit să se creștineze.

Canonul 73 de la Sinodul Trulan

Crucea de pe podea să se șteargă, iar cel ce o zugrăvește pe podele să fie afurisit.

---

²⁰³ Evident, fără voia episcopului.

²⁰⁴ Nu se potrivește nici cu FLOCA, unde canonul are nr. 21, nici cu PIDALION 1886, unde are nr. 29 și unde interdicția este restrânsă la preoți și la clerici. În plus, partea a doua a canonului este din canonul 14 de la Sinodul IV.

Canonul 82 de la același Sinod

Să nu se zugrăvească un miel spre închipuirea lui Hristos, cum se găsește în vechile icoane. Ci Însuși Hristos, potrivit caracterului [firii sale] omenești.

Canonul 85 de la același Sinod

Sclavul să fie eliberat în fața a trei martori.

Canonul 100 de la același Sinod

Cel ce zugrăvește²⁰⁵ [imagini] rușinoase fie pe table, fie altcumva zugrăvindule, să fie afurisit.

Canonul 101 de la același Sinod

Cel ce se va împărtăși cu preacuratul Trup al Stăpânului, dacă nu îl va primi întinzând mâinile și făcându-le în chipul crucii, ci în vreun vas, să fie afurisit împreună cu cel care îi dă împărtășania.

SCOLIE

Unii, din evlavie pasămite, nevoind să primească Jertfa din mână, făceau vase de aur sau de argint și O primeau din acestea. Această [practică o] elimină, dar, [canonul], zicând că mai cinstit decât toate este omul.

Canonul 2 de la Antiohia

Cel ce intră în biserică și ascultă sfintele Scripturi, dar totuși nu se împărtășește cu poporul de rugăciune [și] de împărtășanie, să fie lepădat. Până când, arătând pocăință, va ruga stăruitor ca să afle iertare. Iar cel ce se împărtășește cu cel scos de la împărtășire, să fie scos de la împărtășire.

Canonul 74 de la Sinodul Trulan și 28 de la Laodiceea

În [casele] domnești (*adică în biserici) nimeni să nu mănânce și să nu întindă accubita²⁰⁶. Iar cel ce face [așa], fie să înceteze, fie să se afurisească.

---

²⁰⁵ Lit. „scrie”.

SCOLIE

Accubita numește [acele] așternuturi mari, potrivit latinilor.

Canonul 42 de la Cartagina

Nici în [casele] domnești, afară numai de nevoia aflării pe cale, să nu facă nimeni ospete.

Canonul 76 de la Sinodul Trulan

Nu se cuvine a așeza în vecinătatea bisericii cârciumă sau [locașuri] pentru tot felul de mâncăruri sau a face alte vânzări. Iar cel ce calcă [aceasta] să fie afurisit.

Canonul 94 de la același Sinod

Cel ce jură cu jurămintele elinești să fie afurisit.

Canonul 96 de la același Sinod

Cei ce-și înfrumusețează pletele spre vătămarea celor ce-i văd să fie afurisiți.

al Sinodului din Sfânta Sofia²⁰⁷

Mireanul care a întemnițat sau a lovit un episcop, fie fără motiv, fie chiar plăsmuind el [o pricină], să fie anatema.

Canonul 9 de la Laodiceea

Cel ce se duce în cimitire sau martiricon-uri ale ereticilor pentru rugăciune sau tămăduire să fie scos de la împărtășire. Iar dacă se pocăiește, să fie primit înapoi.

Canonul 37 de la același Sinod

Nu trebuie a ține sărbătorile împreună cu iudeii și cu ereticii.

Canonul 38 de la același Sinod

Și nu trebuie a primi azimele cele de la ei.

---

²⁰⁶ Lit. *accubita*, numele paturilor-canapele folosite în timpul împăraților romani în locul *triclinium*-ului, pe care nobilii se întindeau pentru a mânca.

²⁰⁷ Sinodul al zecelea local de la Constantinopol ținut în biserica Sfintei Sofia în 879.

Canonul 33 de la același Sinod

Cu ereticul sau cu schismaticul nimeni să nu se roage.

Canonul 39 de la același Sinod

Nici cu păgânii nu trebuie a ține sărbătorile.

Canonul 53 de la același Sinod

Nu se cuvine ca la nuntă un credincios să joace sau să țopăie.

Canonul 30 de la Cartagina

Pârâșul sau pârâtul, care se teme de silire, să aleagă alt loc în care să se judece.

Canonul 48 de la același Sinod

Cel ce nu se supune Bisericii să fie pedepsit de stăpânire.

Canonul 7²⁰⁸ de la același Sinod

Să se oprească banchetele elinești, care se fac și la pomenirile mucenicilor fără rușine [și care] îndepărtează femeile cucernice de la a se aduna în biserică.

Canonul 61²⁰⁹ de la același Sinod

Așijderea și vizionările și jocurile (de teatru) din Duminici sau sărbători. Și mai ales cele din cele opt zile ale Sfântului Paști²¹⁰.

---

²⁰⁸ Nu se potrivește nici cu numerotarea din FLOCA, nici cu cea din PIDALION 1886. De fapt, în FLOCA, canonul 60 abordează această temă. E foarte probabil să fie o eroare de culegere, să se fi confundat ξ cu ζ. În PIDALION 1886 canonul apare cu numărul 69.

²⁰⁹ În PIDALION 1886 canonul apare cu numărul 70.

Canonul 66 de la Sinodul Trulan

Toată săptămâna de după Înviere tot credinciosul să meargă la biserică.

Canonul 63 de la Cartagina

Un actor care trece la o viețuire dreaptă, să nu fie tras [cu sila] de cineva spre viața dintâi.

Canonul 66 de la același Sinod

Cei judecați de judecători eretici să nu fie scoși afară.

Canonul 102 de la același Sinod

Însoțirile rupte, dacă [soții] nu se împacă, să rămână așa [fiecare]; iar de nu, să fi siliți spre pocăință.

SCOLIE

Cei ce s-au despărțit de femeile lor, pentru orice fel de pricină pentru totdeauna, aceștia să se afurisească, iar femeile acestora să îi aștepte, afară numai dacă nu au trecut cinci ani și nu este limpede dacă mai trăiesc. Aceleași și despre cei luați în robie.

Canonul 131 de la același Sinod

Cel care aduce martori [la judecată] nu din casa lui să nu aducă. Și nu mai mici de paisprezece ani.

Canonul 3 al Sfântului Dionisie al Alexandriei

Cei căsătoriți să se înfrâneze unul de altul cu bună înțelegere ca să se îndeletnicească cu rugăciunea.

Canonul 5 al lui Timotei al Alexandriei

Și soții care s-au împreunat nu se vor împărtăși în ziua aceea.

Canonul 4 al lui Dionisie al Alexandriei

---

²¹⁰ Adică Săptămâna Luminată.

Cei cărora fără voia lor li se întâmplă scurgere de noapte, să urmeze propriei conștiințe și să cerceteze dacă nu cumva din vreo împătımire sau din neînfrânarea la mâncăruri, ori de la sine li s-a întâmplat această scurgere. Și așa să se apropie de Dumnezeu.

SCOLIE

Iar Ioan Postitorul așa zice: Cel ce s-a întinat în somn cu patima scurgerii o zi se scoate de la împărtășire, cântând psalmul 50 și făcând 49 de metanii²¹¹. Iar cel ce a săvârșit malahie se epitimisește 40 de zile, mâncând hrană uscată și în fiecare zi făcând 100 de metanii²¹². Dar și femeia care a ajuns să se sărute cu bărbat primește epitimia malahiei²¹³. Iar cel ce s-a întinat când era treaz cu trupul, șapte zile se oprește de la împărtășanie, cântând în fiecare [zi] psalmul 50 și făcând 49 de metanii²¹⁴.

Canonul 6²¹⁵ al lui Timotei al Alexandriei

Mirean care s-a ispitit în vis ,dacă [a fost] din aprindere, să nu se împărtășească. Iar dacă din ispita dracului, să se împărtășească, ca să nu-i dăm aceluia prilej [de ispită].

Canonul 4 al lui Dionisie al Alexandriei²¹⁶

Cei căsătoriți să se înfrâneze sâmbăta și Duminica de la împreunare unul cu altul, pentru faptul că în [zilele] acestea jertfa cea duhovnicească se aduce lui Dumnezeu.

Canonul 16 al aceluiași

Cel ce își spală gura sau se îmbăiază, înghițind apă, dacă voiește, să se împărtășească; ca să nu dăm prilej celui ce ispitește.

Canonul 2²¹⁷ al patriarhului Nicolae

---

²¹¹ Vezi canonul 8.

²¹² Vezi canonul 10.

²¹³ Vezi canonul 13.

²¹⁴ Vezi anonul 9.

²¹⁵ În FLOCA 1993 canonul apare cu numărul 12.

²¹⁶ Textul acesta se potrivește mai mult cu textul canonului 13 al lui Timotei al Alexandriei. De asemenea, și canonul de după acesta, unde apare indicația *al aceluiași*, se găsește cu numărul 16 tot la Timotei al Alexandriei.

²¹⁷ În FLOCA 1993 canonul apare cu numărul 4.

Cel cu adevărat îndrăcit să nu se împărtășească de cele sfinte. Iar dacă este supărat de veninul negru, să se împărtășească.

Canonul 3 al lui Timotei al Alexandriei

Și credinciosul îndrăcit, dacă nu trădează taina sau în alt chip hulește, să se împărtășească. Dar, totuși, nu în fiecare zi. Că destul îi este numai Duminica.

Canonul 6²¹⁸ al patriarhului Nicolae

Cel oprit de la Sfintele Daruri, să nu mănânce nici prescurile înălțate. Că așa se găsește în viața Sfântului Teodor Sicheotul.

Canonul 17 al lui Timotei al Alexandriei

Cel ce aude cuvintele lui Dumnezeu și nu le face, dar se prihănește pe sine pentru aceasta, are parte de mântuire.

Canonul 28 al Sfântului Vasile cel Mare

Cel ce a făgăduit să se țină departe de cărnurile de porc este de tot râsul. Că nici o zidire nu este de lepădat, dacă se ia cu mulțumire.

Canonul 30²¹⁹ al aceluiași

Stăpânitorul care jură să facă rău supușilor, el să fie învățat să nu jure pripit, iar jurământul să se oprească și prin pocăință să se dezlege.

Canonul 31²²⁰ al aceluiași

Creștinul care prin fapte se leapădă de Hristos n-are [nici un] folos din chemare²²¹.

EPITIMIA PĂCATELOR

Canonul 25²²² de la Cezareea

---

²¹⁸ În FLOCA 1993 canonul apare cu numărul 10.

²¹⁹ În FLOCA 1993 și PIDALION 1886 canonul apare cu numărul 29.

²²⁰ Nu l-am găsit în FLOCA 1993 și PIDALION 1886.

²²¹ Din calitatea lui de creștin la care a fost chemat de Dumnezeu.

Catehumenul care păcătuiește, dacă este [între] cei ce-și pleacă genunchi, să asculte fără să mai păcătuiască; iar dacă este [între] cei ce ascultă să fie scos afară [din biserică].

SCOLIE

Două erau cetele catehumenilor: una, a celor ce-și plecau genunchii, cea mai desăvârșită²²³; cealaltă, a celor ce ascultau, cea mai nedesăvârșită. Zice, aşadar, [canonul că] dacă ar fi [cineva] dintre cei ce îngenunchează și ar păcătui, încetând el de a mai păcătui, să ajungă între cei ce ascultă. Iar dacă [ar fi] dintre ascultători, să stea afară din biserică. Că și ascultătorii stăteau în biserică până la citirea Sfintei Evanghelii.

Canonul 2 de la Laodiceea

Cel ce a păcătuیت în felurite chipuri, de se pocăiește cu adevărat, să fie primit.

Canonul 9²²⁴ de la Ancira

Cel ce a făgăduit [să-și țină] fecioria și n-a ținut [cuvântul] să fie socotit ca la a doua nuntă.

Canonul 60 de la Sinodul Trulan

Cel ce se preface [a fi] îndrăcit să fie supus epitimiiilor [date] celor cu adevărat îndrăciți.

Canonul 61 de la același Sinod și canonul 2 al Sfântului Vasile cel Mare

Cei ce se dau pe sine ghicitorilor²²⁵ sau celor ce se zic sutași²²⁶ ca să afle de la aceia ceva [răspunsuri] la întrebări[le lor], să cadă [sub canonul de] șase ani sau ca un ucigaș să primească epitimie. Și tot așa și cei ce trag după ei urși²²⁷, și cei ce înțeleg norocul și soarta și

---

²²² În FLOCA 1993 și PIDALION 1886 canonul apare cu numărul 5. Sinodul de la Neocezareea nu are decât 15 canoane.

²²³ Aceștia stăteau la Liturghie până la rugăciunea catehumenilor, pe care o și ascultau, îngenunchind, punându-se peste ei și mâna preotului, și așa ieșeau din biserică.

²²⁴ În FLOCA 1993 canonul apare cu numărul 19.

²²⁵ Gr. μάντις. „Cei ce se închină pe sine demonilor și despre care se crede că prevăd cele viitoare în palmă sau lighean, sau prin jertfe și alte cataplasme/alifii și semne înșelătoare”, cf. PIDALION 1886: 224.

²²⁶ Gr. ἐκατόνταροι. „Cei mai înțelepți și mai bătrâni dintre ghicitori și cei mai respectați de ceilalți ghicitori”, cf. PIDALION 1886: 224.

²²⁷ Ursari, „cei care trăgeau după ei urși și care atârnavă de capul și pe întreg corpul acestor animale aște vopsite și, tunzând din blana urșilor, dădeau oamenilor aceste fire de păr alături de ațele colorate ca să le aibă drept

spița neamului, și cei ce se zic gonitori-de-nori²²⁸ și vrăjitori²²⁹ și [făcători și purtătorii] de talismane²³⁰ și ghicitori. Iar de stăruie, să fi lepădați [din Biserică].

Canonul 24 de la Ancira și canonul 83 al Sfântului Vasile cel Mare

Și cel căruia i se ghicește și [cel] ce introduce pe oricine în casă pentru alungarea farmecelor sau blestemului, vreme de cinci ani sau șase, cel mult, să fie [canonisit].

Canonul 2 al Sfântului Grigorie al Nyssei

Iar cel ce se duce la descântători sau ghicitori spre lepădarea credinței, ca și cum nu crede că este Dumnezeu cel închinat de noi, pe viață să rămână neîmpărtășit.

Canonul 53 de la Sinodul Trulan

Cel ce a cutezat să se însoare cu [nașa], maica ce l-a primit la Sfântul Botez, care e văduvă, dezlegându-[i-]se însoțirea, să fie supus epitimiei curvarului. Că mai mare este apropierea după duh decât unirea după trup.

Canonul 54 de la același Sinod

Să nu se unească în nuntă verișor cu verișoară și nici tată și fiu cu mamă sau fiică, ori cu două surori; nici doi frați cu mamă și fiică, ori să ia două surori. Iar cei ce fac împotrivă, să cadă sub [epitimia de] șapte ani, însoțirea desfăcându-se.

Canonul 96²³¹ de la același Sinod

Cel ce ia [în căsătorie] pe cea logodită cu altul, trăind [acela], face adulter.

---

talismane, păzitoare de boli și deochi. Iar alții aveau șerpi în sân și făceau vrăjitorii cu aceștia”, cf. PIDALION 1886: 224.

²²⁸ Gr. νεφοδιῶκται. „Cei care observă formele norilor, mai ales când domnește soarele, și, în funcție de aceste forme, prezic cele viitoare... asemenea, pot fi și cei care prin conlucrare cu demonii alungă norii ca să nu aducă ploaie sau piatră într-un loc, ci în altul”, cf. PIDALION 1886: 225.

²²⁹ Gr. γηρευται. „Cei care amestecă în invocările demonilor Psalmii lui David, numele Sfinților și chiar pe al Stăpânei Născătoarei de Dumnezeu”, cf. PIDALION 1886: 225.

²³⁰ Gr. Φυλακτήριοι. „Cei ce fac talismanele, legându-le cu ață între ele și scriind pe ele invocări de demoni, precum și cei care le primesc de la ei și le agață la gâtul lor pentru a fi păziți de orice rău”, cf. PIDALION 1886: 225.

²³¹ În FLOCA 1993 și PIDALION 1886 canonul apare cu numărul 98.

Canonul 25 de la Ancira

Dacă cineva, logodit fiind cu o fată, se va împreuna mai întâi cu sora ei și o va lăsa grea, apoi se va căsători cu logodnica, și cea stricată se va spânzura, cei ce au avut știință [de aceasta]²³² în zece ani să vină [treptat]²³³ împreună cei desăvârșiți.

Canonul 74 de la Cezareea

Cel ce a poftit femeie dar nu a ajuns la faptă de la Dumnezeu a fost păzit.

Canonul 22 al Sfântului Vasile cel Mare

Cel ce a răpit femeie să nu fie primit [la împărțire] până nu o va da înapoi; de este logodită, celui cu care e logodită; iar de nu este logodită, părinților. Și [chiar și] atunci, dacă va fi și după voia părinților să se așeze căsnicia, [acela] ca un curvar să se epitimisească trei ani.

SCOLIE

Legea de stat osândește foarte pe cel ce a răpit femeie, și nu-i îngăduie să și-o facă soață pe ce răpită, chiar dacă vor voi aceasta rudele ei.

Canonul 23 al aceluiași

Cel ce ia [în căsătorie] femeia fratelui său, să nu fie primit până nu se va despărți de aceasta.

Canonul 25 al aceluiași

Cel ce are [de soție] pe cea pe care a stricat-o, îngăduindu-i-se să o aibă, să primească epitimie.

Canonul 26 al aceluiași

Cei ce se împreună în desfrâu²³⁴, mai bine este dacă se despart. Iar dacă [totuși] voiesc să viețuiască împreună²³⁵, să [le] fie iertat, dându-li-se epitimie.

Canonul 30 al aceluiași

---

²³² Complicii.

²³³ Canonul are în vedere venirea treptată, ”potrivit treptelor hotărâte”, sens surprins de prepoziția διὰ + Gen.

²³⁴ Cei ce trăiesc în concubinaj.

²³⁵ Adică dacă ei refuză să se despartă sau să se căsătorească.

Cel ce răpește²³⁶ și cei împreună cu care a răpit să cadă [sub epitimie] trei ani. Iar [furarea] cea făcută fără silire e neînvinovățită.

Canonul 37 al aceluiași

Cel căruia i s-a luat cea străină²³⁷ și care [apoi] s-a căsătorit²³⁸, în privința celei dintâi se va învinovăți de adulter, iar în privința celei de-a doua [va fi] neînvinovățit.

Canonul 42 al acestuia

Căsătoriile fără [îngăduința] celor ce-i stăpânesc sunt desfrânări. Prin urmare, [numai] când nici tatăl nu mai trăiește, nici stăpânul, cei ce viețuiesc împreună sunt nevinovați.

Canonul 15 al lui Petru al Alexandriei

Cel ce are femeie îndrăcită, de va lua alta, face adulter.

SCOLIE

Iar novela împăratului kyr Leon dă [voie] bărbatului celei îndrăcite să dezlege nunta. Și, după ce nunta s-a dezlegat, îi este deplin îngăduit să-și ia altă [femeie].

Canonul 5 de la Laodiceea

Cel ce nu pe ascuns s-a căsătorit a doua oară, petrecând o vreme scurtă în posturi și rugăciuni, să i de dea iertarea.

Canonul 4 al Sfântului Vasile cel Mare

Cel cu a doua nuntă să fie afurisit unul sau doi ani. Cel cu trei nunți, trei sau patru, ori chiar cinci, potrivit obiceiului.

SCOLIE

Tomosul zis al unirii despre a treia nuntă spune acestea: pe cei ce s-au căsătorit de trei ori [până] la patruzeci de ani, [nunți] care [sunt] un fel de întinare a Bisericii, neîmpărtășiiți rămân până la cinci ani. Și, după împlinirea acestei vremi, o dată pe an să se apropie de împărtășanie,

---

²³⁶ Răpirea de fecioare.

²³⁷ Cea cu care a viețuit ilegal.

²³⁸ Cu altă femeie, legal.

în ziua cinstită a Paștelui celui mântuitor, în postul de dinaintea acesteia curățindu-se pe ei înșiși pe cât se poate. Iar acestea le zicem când aceștia nu au copii din căsătoriile de dinainte. Deci, dacă sunt, neîngăduită le este a treia nuntă. Iar dacă cineva, fiind la patruzeci de ani și având urmași de neam din căsătoriile încheiate, s-ar însoți [totuși] cu a treia femeie, trei ani să fie lipsit de împărțășire. [și] așa, după aceea, de trei ori pe an să se împărțășească: în ziua învierii, [adică] la Paști, la adormirea Născătoarei de Dumnezeu și la praznicul Nașterii Domnului, pentru că se crede că posturile de dinaintea [zilelor] acestora [pot] șterge cea mai mare parte a petelor. Iar dacă ar fi lipsit de copii, se învrednicește de iertare, alegând el a treia nuntă pentru dorirea facerii de copii, și se va tămădui prin obișnuita epitimie, oprindu-se trei ani de la împărțășire.

Canonul 50 al aceluiași

A treia nuntă este în afara legii și întinăciune a Bisericii. Dar nu este supusă osândirii [publice]²³⁹, fiind de preferat curviei slobode.

Canonul 80 al aceluiași

Poligamii²⁴⁰ sunt în lucrare dobitocească²⁴¹. Deci, un an tânguindu-se și trei îngenunchind, [așa] să fie primiți.

Canonul 3 de la Cezareea

Vremea [de canonisire] a poligamilor s-a hotărât. Dar și credința scurtează vremea întoarcerii acestora.

Canonul 9 al Sfântului Vasile cel Mare

Potrivit cuvântului Domnului, deopotrivă și bărbatul și femeia se despart prin desfrânare. Iar obiceiul, chiar dacă bărbatul desfrânează sau face adulter, nu îl desparte pe acesta de femeie. Așa că este de iertat bărbatul părăsit pentru [așa] ceva; și nu se osândește ca adulteră cea care viețuiește împreună cu acesta. Iar cea care l-a părăsit, este adulteră. Și, dacă [femeia lui] s-a dus la alt bărbat, și cel ce și-a părăsit femeia și s-a dus la alta este adulter – că o face pe ea să facă adulter – și cea care locuiește cu el este adulteră.

---

²³⁹ Lit. nu este scrisă pe stâlp, spre necinstea lui.

²⁴⁰ „Prin poligamie canonul pare să înțeleagă aici a treia nuntă. Că așa au numit Părinții a treia nuntă, potrivit canonului 4 al Sfântului Vasile însuși”, cf. PIDALION 1886: 508.

²⁴¹ Lit. sunt dobitocești.

Canonul 25²⁴² al aceleuiași

Bărbatul care a făcut desfrânare să fie luat [înapoi de soț] de femeia sa. Iar pe cea întinată [de el] bărbatul să o izgonească. Că desfrânat este [socotit], nu adulter, cel căsătorit care a căzut cu o [femeie] slobodă.

Canonul 20 de la Ancira

Adulterul și adultera în șapte ani să vină alături de cei desăvârșiți.

Canonul 58 al Sfântului Vasile cel Mare

Cel ce a făcut adulter, cincisprezece ani [să se epitimisească]. Patru ani tânguindu-se (1), cinci ascultând (2), patru îngenunchind (3) și unul stând împreună (4) [cu credincioșii].

SCOLIE

1. Adică stând afară din biserică și rugând pe cei ce intră să se roage pentru el.
2. Adică stând afară în pronaos.
3. Adică stând înăuntrul bisericii, în spatele amvonului, și ieșind cu catehumenii.
4. Adică rugându-se împreună cu credincioșii, neînvrednicindu-se încă de cele Sfinte decât după [vremea] aceasta.

Canonul 59 al aceleuiași

Desfrânatul, cinci ani. Doi ani tânguindu-se, iar doi ascultând. Și unul, stând împreună [cu credincioșii].

SCOLIE

Pe desfrânat [Ioan] Postitorul îl osândește la zece ani, numai dacă în fiecare zi până seara va posti și va mânca hrană uscată și va face 250 de metanii. Iar pe adulter, la trei ani, numai dacă va posti și va mânca hrană uscată și va face 250 de metanii.

Canonul 3 al Sfântului Grigorie al Nyssei

Desfrânatul în nouă ani să se învrednicească de Cele Sfinte.

---

²⁴² În FLOCA 1993 și PIDALION 1886 canonul apare cu numărul 21.

Canonul 4 al aceluiași

Iar adulterul, zooforul (*adică cel ce se strică cu dobitoacele necuvântătoare) și homosexualul în optsprezece ani.

Canonul 67 al Sfântului Vasile cel Mare

Amestecarea [trupească] între frați se canonisește cu timpul [cuvenit] ucigașului.

Canonul 68 al aceluiași

Căsătoria oprită între rude [se epitimisește cu canonul] adulterului.

Canonul 71 al acestuia

Cel ce cunoaște fiecare din păcatele spuse înainte²⁴³ și nu mărturisește, fiind dat pe față, se va epitimisi tot atâta vreme ca acela.

Canonul 75 al acestuia

Cel ce cu soră de tată sau de mamă s-a spurcat în casă de rugăciune să nu intre până nu va lepăda fapta cea nelegiuită. Și atunci trei ani să plângă, trei ani să îngenuncheze, apoi, după ce stă trei ani [împreună cu credincioșii], să se învrednicească de împărtășire.

SCOLIE

Iar [Ioan] Ajunătorul îl pedepsește pe unul ca acesta cu post și mâncare uscată și 500 de metanii în fiecare zi. Iar pe cel ce [intră] la cumnată, pentru doi ani, cu 300 de metanii. Și tot așa și pe cel [ce intră] la soacră. **Iar cum stă treaba acum (Τὸ δὲ γέ νῦν ἔχον)**, sinodul îi osândește la șase ani pe unii ca aceștia, dimpreună cu vrăjitorii și ucigașii de oameni.

Canonul 76 al acestuia

Și la fel și cel ce o ia pe cumnata lui.

Canonul 77 al acestuia

Cel ce-și lasă soția și ia pe alta, un an să plângă, doi ani să audă, trei ani să îngenuncheze, apoi, după ce stă un an [împreună cu credincioșii], să se învrednicească de împărtășire.

---

²⁴³ Cel ce este complice la aceste păcate.

Canonul 78 al acestuia

Așijderea și cel ce ia două surori, chiar dacă [le-a luat] la vremi diferite.

Canonul 9 al acestuia

Și cel ce se aprinde nebunește spre mașteră [să primească epitimie] ca cel ce s-a spurcat cu soră.

Canonul 7 al acestuia

Stricătorii de bărbați, și stricătorii de dobitoace, și ucigașii, și fermecătorii, și adulterii, și idololatrii, după acelaș chip să primească epitimie.

Canonul 62 al acestuia

Cel ce desfrânează cu bărbați [să primească epitimie] ca adulterul.

SCOLIE

Pe unul ca acesta [Ioan] Ajunătorul îl pedepsește la trei ani, cu 200 de metanii în fiecare zi.

Canonul 63 al acestuia

Așijderea și cel ce s-a împreunat cu vitele și destăinuiește [aceasta].

Canonul 16 de la Ancira

Cel ce s-a împreunat cu vitele, dacă este până în douăzeci de ani, cincisprezece ani să îngenuncheze și șase ani fără jertfă, [așa] să se împărtășească. Iar dacă a trecut de această vârstă și are și femeie, douăzeci și cinci de ani să îngenuncheze și cinci la rugăciuni, [așa] să se împărtășească. Iar cel care, pe lângă faptul că are femeie, a mai ajuns și la cincizeci de ani, [dacă face aceasta], la ieșirea din viață să primească împărtașanie.

Canonul 17 de la același Sinod

Cel ce s-a împreunat cu vitele și [ca un] lepros fiind sau [ca unul] care a avut lepră să [stea] să se roage cu cei înviforați²⁴⁴.

SCOLIE

---

²⁴⁴ Gr. χειμαζομένων.

Este lepros, adică necurat și întinat. Că necurați sunt leproșii după legea lui Moise. Iar [cel ce] a fost lepros în loc de pângăritor, adică de dobitoace. Iar *înviforați* zice celor îndrăciți, cum zic unii²⁴⁵.

Canonul 20²⁴⁶ al Sfântului Vasile cel Mare

Cel ce la mânie a folosit secure asupra soaței sale este ucigaș de voia. Așijderea și cel ce s-a folosit de sabie împotriva cuiva; și cel ce a dat otrăvuri, chiar dacă pentru altă pricină le-a dat; și tâlharul, și războinicul; și cele care dau și iau doctoriile pentru lepădarea pruncului. Iar ucigaș fără de voie este cel ce a aruncat piatră după câine sau spre pom²⁴⁷ și a nimerit om; și cel ce a pedepsit [pe cineva] cu biciul sau cu toiagul²⁴⁸. Însă cel ce cu lemnul sau cu mâna a lovit în punctele vitale [este] aproape de [ucigașul] cel de voie.

Canonul 43 al acestuia

Și cel ce a lovit de moarte, fie că a început bătaia, fie că s-a apărat, ucigaș este.

Canonul 54 al acestuia

Epitimiile ucigașilor se lungesc sau se scurtează după pricina uciderii și măsura²⁴⁹ pocăinței.

SCOLIE

Pe vremea patriarhului Luca, unui ostaș oarecare, care a făcut ucidere de voie, un episcop i-a dat în scris iertarea la foarte puțină vreme. Și pârât la sinod, [acela] a pus înaintea canonul care dă episcopilor putere fie să scurteze, fie să lungească epitimiile celor ce se pocăiesc. Dar a auzit că, într-adevăr, s-a dat arhierilor [puterea] aceasta, dar nu să o folosească de

---

²⁴⁵ Despre aceștia se vorbește și în PİDALION 1886: 309: „De notat că am explicat [cuvântul] *înviforați* prin îndrăciți urmând și părerea multor alora despre aceasta, și mai ales pe dumnezeiescul Dionisie Areopagitul. Că acesta în capitolul al treilea din *Despre Ierarhia bisericescă* îi împarte în trei cete pe cei ce vin la dumnezeiasca Liturghie: cei ce se pocăiesc (penitenții), cei prinși de duhuri (adică acești *înviforați*) și catehumeni. Dar și *Constituțiile Apostolice*, IX, 6, zic: «rugați-vă cei prinși de duhuri necurate. Cu deadinsul toți pentru ei să ne rugăm». Și pe aceștia pe care aici îi numește prinși [de duhuri], în capitolele XXXIV și XXXVII îi numesc *înviforați...*”.

²⁴⁶ În FLOCA 1993 canonul apare cu numărul 8.

²⁴⁷ Ca să dea jos un fruct.

²⁴⁸ Canonul completează: „nu l-a lovit tare, dar cel lovit a murit”, cf. FLOCA 1993: 348.

²⁴⁹ Lit. calitatea.

pogorământ fără cercetare și exagerat. De aceea, pe ostaș sinodul l-a supus epitimii din canoane, iar pe arhieru l-au pus să plătească cu oprirea pentru o vreme anume de la liturghie.

Canonul 56 al acestuia

Ucigașul de voie să fie 20 de ani neîmpărtașit de cele sfinte; patru stând afară și rugându-se celor ce intră ca să facă rugăciune pentru el, răscumpărându-și păcatul; și cinci – cu cei ce ascultă; și șapte – împreună cu cei ce îngenunchează; și patru – împreună cu credincioșii, fără jertfă. Și așa să se împărtașească de cele sfinte.

Canonul 56 al acestuia

Ucigașul fără voie – zece ani: doi ani plângând, trei ascultând, patru îngenunchind și unul stând împreună [cu credincioșii].

SCOLIE

Pe ucigași [Ioan] Ajunătorul²⁵⁰ îi osândește: pe cei de voie la cinci ani, iar pe cei fără de voie la trei.

Canonul 5 al [Sfântului Grigorie] al Nyssei

Ucigașul de voie, la douăzeci și șapte de ani; iar cel fără voie, la nouă.

Canonul 22 de la Ancira

Ucigașul fără de voie [se împărtașește] după cinci ani; iar cel de voie la sfârșitul vieții.

Canonul 13 al Sfântului Vasile cel Mare

Cel ce a omorât un vrăjmaș, chiar dacă a apărât buna-cinstire [de Dumnezeu], trei ani să nu se împărtașească.

SCOLIE

Pe vremea patriarhului Constantin Hliarinos²⁵¹ s-a decretat sinodal că dacă cineva, putând să fugă de cursa tâlharului, nu s-a mulțumit cu aceasta, ci cu bună știință²⁵², năvălind asupra lui,

---

²⁵⁰ În canonul 31.

²⁵¹ Patriarh al Constantinopolului (1154-1156), cf. *Catalogi Patriarcharum CP.*, în BANDURI 1993: 176.

²⁵² Cu premeditare.

I-a omorât, [acesta] ca un ucigaș se va epitimisi. Iar dacă tâlharul a scos primul sabia împotriva lui, atunci nu se va epitimisi cel ce l-a ucis [pe tâlhar]. Însă cel care, pentru folosul obștesc, mult fiind rugat, căutându-l pe [tâlharul] acela, l-a găsit și l-a omorât, nu că de pedepse, ci de cununi se va învrednici. Dar, pentru siguranță, s-a socotit [totuși de cuviință] ca și aceștia să fie pedepsiți trei ani. Iar pe clericii care au făcut orice fel de ucidere, [trebuie] îndată a-i pedepsi, nemaifăcându-se nici o deosebire între vrăjmaș și tâlhar și oricine altcineva. De aceea și un arhieru care a ucis un agarean care a ridicat sabie împotriva lui în vreme de război, a fost caterisit de sinod.

Canonul 6 al [Sfântului Grigorie] al Nyssei
Tâlharul [se epitimisește] ca ucigașul de voie.

Canonul 61 al Sfântului Vasile cel Mare
Cel ce a furat și mărturisește, un an se va opri. Iar dacă este dovedit, doi.

SCOLIE

Pe unul ca acesta [Ioan] Ajunătorul²⁵³ îl osândește 40 de zile. Iar pe cel dovedit șase luni, mâncând hrană uscată și făcând 100 de metanii în fiecare zi.

Canonul 64 al aceluiași
Cel ce a jurat strâmb, zece ani: doi ani plângând, trei ascultând, patru îngenunchind și unul stând împreună [cu credincioșii].

SCOLIE

Pe acesta [Ioan] Ajunătorul [îl pedepsește]²⁵⁴ un an mâncând hrană uscată și postind până seara și făcând 250 de metanii.

Canonul 82 al aceluiași
Cel ce silit jurat strâmb, după șase ani să fie primit. Iar cel ce [a făcut aceasta] nesilit, după doisprezece.

---

²⁵³ În canonul 41.

²⁵⁴ În canonul 45.

Canonul 85²⁵⁵ al aceluiași

Descântătorul și făcătorul de farmece – ca ucigașul.

SCOLIE

Iar [Ioan] Ajunătorul²⁵⁶ îi osândește la trei ani pe descântători și pe făcătorii de farmece, cu 250 de metanii în fiecare zi și cu post și cu viețuire aspră. Și tot așa și pe femeile care fac talismane și care ghicesc.

Canonul 66 al aceluiași

Jefuitorul de morminte – ca [și] călcătorul de jurământ.

SCOLIE

Pe acesta [Ioan] Ajunătorul îl pedepsește un an, cu 200 de metanii în fiecare zi.

Canonul 7 al [Sfântului Grigorie] al Nyssei

Jefuitorul de mormint, dacă [o face] ca să scoată pietre, trebuie iertat. Iar dacă pentru a lua ceva din cele îngropate împreună [cu mortul], cade sub osânda desfrânării.

Canonul 8 al acestuia

Pângăritorul de cele sfinte [se osândește] la mai puțină vreme decât adulterul.

Canonul 16²⁵⁷ al acestuia

[Hoțul] spărgător de pereți, răscumpărând [vina], să împartă sărmanilor și [bunurile] sale.

SCOLIE

Pe unul ca acesta [Ioan] Ajunătorul îl osândește la trei ani. Tot ale Ajunătorului și acestea. Căzând ceva necurat în puț sau în vin sau în untdelemn, cel ce a gustat din acesta trei zile să se țină departe de carne și brânză, și șapte să nu se împărtășească²⁵⁸. Cel ce a vomitat după

---

²⁵⁵ În FLOCA 1993 și PİDALION 1886 canonul apare cu numărul 83.

²⁵⁶ În canonul 2.

²⁵⁷ Probabil o greșeală. Sfântul Grigorie al Nyssei nu are atâtea canoane, iar tema aceasta este abordată în canonul 6.

²⁵⁸ În canonul 47.

dumnezeiasca Împărtășanie, 40 de zile să fie înlăturat de la dumnezeiasca Împărtășanie, cântând psalmul 50 în fiecare zi și făcând 50 de metanii, orișicum s-ar fi întâmplat aceasta²⁵⁹.

EPITIMISIREA CELOR CĂZUȚI [DIN CREDINȚĂ]²⁶⁰

EPIGRAFIA A IV-A

Canonul 73 al Sfântului Vasile cel Mare și canonul 1 [al Sfântului Grigorie] al Nyssei
Cel ce s-a lepădat de Hristos să se tânguiască²⁶¹ toată viața, iar de cele sfinte să se învrednicească la sfârșitul vieții, având credință în iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

SCOLIE

Hotărârea patriarhului Metodie pe cei care s-au lepădat și [mai apoi] s-au întors, dacă sunt prunci care au fost luați în robie și care, din frică sau neștiință, s-au supus [lepădării], îi învrednicește de iertare, [care se dă] doar prin ungerea cu Sfântul Mir; iar pe cei desăvârșiții și care, siliți fiind, s-au supus, și pe aceștia îi învrednicește [de iertarea] prin ungerea cu Sfântul Mir; dar [le] poruncește să postească patruzeci și două de zile și să facă metanii după putere. Iar cei ce de voie s-au întinat, poruncește ca vreme de doi ani să postească, asemenea celor arătați mai sus, și să facă în fiecare zi o sută de metanii, sau două, și [abia] după aceea așa să fie unși cu Sfântul Mir.

Canonul 81 al acestuia

Cei care, fiind siliți, au lepădat credința, să fie primiți într-un răstimp de opt ani. Iar cei care [s-au lepădat] de voie, într-un răstimp de doisprezece ani.

Canonul 11 al Sinodului I

Cei care au căzut [din credință] fără a fi siliți, fiind ei întru totul de neiertat, totuși, pentru iubirea de oameni, dacă se pocăiesc cu adevărat, trei ani să rămână între cei ce ascultă, șapte [ani] să îngenuncheze și doi, fără [a lua parte la] aducere, să fie părtași rugăciunilor.

Canonul 12 de la același Sinod

---

²⁵⁹ În canonul 48.

²⁶⁰ Apostajii.

²⁶¹ Adică să fie în ceata celor ce se pocăiesc. Vezi nota 38, calup 6

Cei care, cu înșelăciune, au părut că se împotrivesc, apoi, dând daruri, au alergat înapoi la aceeași [slujbă]²⁶², zece ani să îngenuncheze, [*după o] vreme de trei ani de ascultare. Dar la toți aceștia trebuie cercetat chipul pocăinței, iar celui ce se pocăiește mai fierbinte episcopul să i se arate mai înțeleghător²⁶³.

Canonul 14 de la același Sinod

Dacă un catehumen se va lepăda, [vreme de] trei ani să stea cu cei ce ascultă; și [numai] așa [să vină] să se roage împreună cu catehumenii.

Canonul 3 de la Ancira

Cel ce cu sila sau prin chinuire a primit fie jertfă în mâini, fie mâncare în gură, să nu fie oprit de la împărtășire. Iar dacă este mirean, să se învrednicească și de hirotonie, dacă și în celelalte [privințe] este fără de pată.

Canonul 4 de la același Sinod

Cel ce cu sila a jertfit și s-a ospătat în locașurile idolești, dacă, atunci când a fost dus, și înfățișare mai luminoasă a avut, și haină mai strălucitoare a folosit, și fără să-i pese a luat parte la ospăț, în șase ani să ajungă la cele desăvârșite.

Canonul 5 de la același Sinod

Iar dacă [a făcut] cu totul dimpotrivă, dacă a mâncat, în trei ani; iar dacă nu a mâncat, în doi ani.

Canonul 6 de la același Sinod

Cel ce a cedat la amenințare, apoi s-a pocăit, în cinci ani să ajungă la cele desăvârșite.

Canonul 7 de la același Sinod

Cel care împreună cu păgânii, la sărbătorile lor, a mâncat mâncărurile sale proprii, doi ani să se prosterneze.

---

²⁶² Canonul vorbește despre soldații creștini care, din cauză că aveau obligația – ca membri ai armatei romane – să aducă jertfel zeilor, părăseau serviciul militar. După care, unii, dorindu-și iarăși să ajungă în funcția militară, dădeau bani și implicit se lepădau și de credința creștină. Vezi FLOCA 1993:59.

²⁶³ Lit. mai iubitor de oameni (φιλανθρωπότερος).

Canonul 8 de la același Sinod

Cel care, silit fiind, a jertfit de două ori, sau de trei, în șapte ani să ajungă la cele desăvârșite.

Canonul 9 de la același Sinod

Cel ce nu singur s-a lepădat, ci și pe alții i-a silit, în zece ani să ajungă la cele desăvârșite.

Canonul 1 al lui Petru al Alexandriei

Cei care, după multe răniri [pricinuite] de chinuri, au fost biruiți și L-au tăgăduit pe Hristos, apoi s-au pocăit și s-au tânguit, trecând de acum patru ani de prigoană, să li se dea epitimie și alte 40 de zile.

Canonul 2 al acestuia

Cei ce s-au lepădat doar pentru că au fost închiși²⁶⁴, încă un an²⁶⁵ să primească în plus epitimie.

Canonul 3 al acestuia

Iar cei care au dezertat singuri, fără să fie siliți, spre [a lor] pierzare, apoi s-au pocăit, [după] trei ani.

Canonul 4 al acestuia

Iar cei care, după cădere, au rămas nepocăiți, să fie lepădați.

Canonul 5 al acestuia

Iar cei ce s-au prefăcut și și-au bătut joc de cei ce îi sileau și [prin vreun meșteșug anume] au scăpat de a aduce jertfă²⁶⁶, șase luni să primească epitimie.

Canonul 6 al acestuia

Iar cei care și-au silit robii să aducă jertfe în locul lor, aceștia [să primească] trei ani.

Canonul 7 al acestuia

---

²⁶⁴ Adică fără se aibă parte și de alte feluri de chinuri.

²⁶⁵ Pe lângă cei trei ani petrecuți alături de cei ce se pocăiesc, (PIDALION 1886:457)

²⁶⁶ Adică au evitat să aducă jertfe prin diferite metode, fie prefăcându-se că sunt epileptici, fie punând pe alții să facă respectivele jertfe etc.

Iar robii²⁶⁷ care au fost siliți – un an.

Canonul 8 al acestuia

Cei ce au fost trădați [că sunt creștini] și, siliți fiind, s-au lepădat, apoi au întors înapoi înfrângerea și cu vitejie s-au luptat [pentru mărturisirea credinței], cu bucurie să se împărtășească de toate²⁶⁸.

Canonul 9 al acestuia

Așijderea și cei ce s-au aruncat singuri în lupte. Că au făcut [aceasta] pentru Hristos, dar nu după Hristos²⁶⁹, Care poruncește să fugim și de cei ce [ne] prigonesc.

Canonul 10 al acestuia

Iar clericii care s-au aruncat singuri în lupte să nu [mai] slujească. Că și-au părăsit turma, lucru pe care nici unul dintre Apostoli nu l-a făcut.

Canonul 11 al acestuia

Celor care din voia lor s-au vârât în luptă²⁷⁰, dar, din pricina multelor bătăi, s-au lepădat, apoi s-au pocăit și au plâns pentru ceea ce au făcut, se cuvine să le dăm încuviințarea și să ne rugăm împreună [cu ei] pentru ei și îndurat să-L facem lor pe Dumnezeu²⁷¹.

Canonul 12 al acestuia

Cei ce au dat bani pentru a scăpa de chinuri sunt nevinovați, alegând ei mai degrabă păgubirea de bani decât de suflet.

Canonul 13 al acestuia

Așijderea și cei ce prin fugă și-au aflat scăparea, chiar dacă, în locul lor, alții au fost prinși.

---

²⁶⁷ Bineînțeles, sclavii care erau creștini.

²⁶⁸ Adică și de rugăciuni și de împărtășanie.

²⁶⁹ Adică urmând poruncilor și purtărilor lui Hristos.

²⁷⁰ Spre deosebire de canoanele anterioare (9 și 10), în care se interzice provocarea unei prigoane prin inițiativa personală de a mărturisi public sau de a te autodenunța autorităților, acest canon face referire la cei care, în vremuri de prigoană grea, mișcați și însuflețiți de vitejia și curajul mucenicilor, intrau și ei în această luptă a muceniei, fără să cugete foarte mult la greutatea acestui act. Vezi PĪDALION 1886:463.

²⁷¹ Lit. Dumnezeiescul (τὸ θεῖον).

Canonul 14 al acestuia

Cei care, după multe bătăi, au primit în mâini fără voia lor chiar și jertfa²⁷² să rămână la slujirea [lor] și cu mărturisitorii să fie înscriși.

Canonul 1 al Sfântului Grigorie Taumaturgul

Cei care, [aflându-se] în robia barbarilor, au mâncat mâncăruri sunt fără vină.

Canonul 2 al acestuia

Cei care în vremea năvălirii barbarilor, socotind că vremea aducătoare de toată pierzarea este pentru ei [vreme de] câștig, au jefuit [lucrurile] cele străine, să fie lepădați din Biserică, ca niște necinstitori și urători de Dumnezeu.

Canonul 4²⁷³ al acestuia

Cei ce îi țin cu sila pe robii scăpați [de la barbari], să îi dea înapoi; ca nu cumva să cadă fulgere peste ei din cer.

Canonul 9²⁷⁴ al acestuia

Cei luați în robie și barbarizați atât de mult, încâtucid până și pe cei de un neam cu ei, să fie opriți și de la ascultare²⁷⁵ până când sinodul va hotărî ceva în privința lor.

Canonul 10²⁷⁶ al acestuia

Cei ce au îndrăznit să năvălească asupra caselor străine²⁷⁷, dacă vor fi fost vădiți pentru păcă [adusă lor], să fie opriți și de la ascultare. Iar dacă din voia lor mărturisesc, să îngenuncheze alături de cei ce se întorc [la credință]²⁷⁸.

---

²⁷² Adică li s-a pus în mâini tămâie și cărbuni aprinși și au fost trași cu forța la altar, pentru ca, neputând ei suferi focul cărbunilor, să scuture mâinile și să arunce astfel și tămâia pe altar, ca și cum ar jertfi. Vezi PIDALION 1886:465.

²⁷³ La Floca este canonul 6, iar în Pidalion canonul 7.

²⁷⁴ La Floca este canonul 7, iar în Pidalion canonul 8.

²⁷⁵ De la ascultarea Scripturilor și rugăciunilor din biserică. Adică nici măcar în rândul catehumenilor să nu fie primiți.

²⁷⁶ La Floca este canonul 8, iar în Pidalion canonul 9.

²⁷⁷ Cei care intrau în casele celor luați robi de barbari și luau lucrurile acelora. Vezi PIDALION 1886:454.

²⁷⁸ Cei ce se converteau la credință.

Canonul 11²⁷⁹ al acestuia

Așijderea și cei ce găsesc ceva²⁸⁰ pe câmp sau în casă.

Canonul 12²⁸¹ al acestuia

Cei ce mărturisesc [despre] cele găsite, să nu ceară nimic pentru acelea, adică răsplată pentru că au dat de veste, sau pentru că a salvat sau găsit [acel lucru].

Canonul 13²⁸² al acestuia

Cei care, [fiind] sub epitimie, sunt pe moarte, să se împărtășească numai cu îngăduința episcopului. Iar dacă cineva dintre ei se însănătoșește, să fie împreună numai cu cei ce se împărtășesc de rugăciune.

al Sfântului Vasile cel Mare²⁸³

După cum în privința legumelor deosebim ceea ce este vătămător de ceea ce este folositor, tot așa și în privința cărnurilor. Și după cum cucută sau nebunariță²⁸⁴ nu ar mânca cineva, [chiar] dacă ar avea la îndemână, tot așa nici de vultur, nici de câine nu s-ar atinge, afară de [mare] nevoie; așa că, [cel] care mănâncă, nu calcă legea.

Canonul 84 al acestuia

Mai întâi de toate să se cerceteze chipul pocăinței, nu timpul²⁸⁵.

Canonul 9²⁸⁶ al [Sfântului Grigorie] al Nyssei

Că, în orice greșală, trebuie să se ia aminte la starea celui ce se pocăiește, nu la timpul [de pocăință]; iar când a avut sârguință fierbinte, să se scurteze timpul și să se împartă în trei

---

²⁷⁹ La Floca este canonul 9, iar în Pidalion canonul 10.

²⁸⁰ Din ce au lăsat barbarii, după ce au jefuit.

²⁸¹ La Floca este canonul 10, iar în Pidalion canonul 11.

²⁸² Nu am găsit un astfel de canon nici la Floca, nici în Pidalion.

²⁸³ Este vorba despre canonul 86.

²⁸⁴ Lit. isoschiam, un fel de plantă otrăvitoare, nebunariță, măselariță.

²⁸⁵ Adică durata epitimiei, cât timp a împlinit epitimia dată.

²⁸⁶ În Floca și Pidalion Sfântul Grigorie de Nyssa are numai 8 canoane. Prima parte a celor spuse în textul nostru se găsește în canonul 8.

vremea epitimiei; și cel ce a săvârșit [păcatul] să se tânguiască un [an]; și unul să asculte; și unul să îngenuncheze; și așa să se sfătuiască.

Canonul 102 de la Sinodul Trulan

Să se cerceteze și măsural păcatului și pocăința celui ce a păcătuit, și așa să se aducă celui ce boleşte vindecarea potrivită. Ca nu cumva [aceasta], întrecând măsura, să-l vatăme pe cel ce a făcut [păcatul].

Canonul 4 al Sfântului Chiril²⁸⁷

Așa cum cei prinși de furtună pe mare se ușurează de unele pentru a le salva pe celelalte, așa trebuie și noi să trecem cu vederea unele, ca nu cumva să aducem pagubă întregului.

Canonul 18 al lui Timotei al Alexandriei

La unii oameni păcatele se judecă de la vârsta de doisprezece²⁸⁸ ani, pe când la alții de la una mai mare, ori [chiar] mai desăvârșită, adică în funcție de cunoștința și înțelepciunea fiecăruia.

SCOLIE

Zic unii că, după ce s-a împlinit [vârsta de] șase ani, și băieții și fetele sunt datori să se îndrepte și să se sfințească prin răscumpărare²⁸⁹.

Canonul 6²⁹⁰ al Patriarhului Nicolae

Canonicon-ul Postitorului²⁹¹, purtându-se cu mult pogorământ, pe mulți i-a pierdut. [Pentru că] și cei ce sunt întru cunoștința binelui²⁹² [trebuie] să se îndrepte²⁹³.

CATOLICII???

EPIGRAFIA A V-A

---

²⁸⁷ Nu am găsit acest text în niciunul din canoanele Sfântului Chiril din Floca și Pidalion.

²⁸⁸ În textul canonului se vorbește de vârsta de 10 ani. Vezi PİDALION 1886:545.

²⁸⁹ Adică prin mărturisirea și iertarea păcatelor.

²⁹⁰ La Floca și în Pidalion este canonul 11.

²⁹¹ Cartea canoanelor lui Ioan Postitorul.

²⁹² Textul canonului completează: „și nu-l păzesc pe acesta” (PİDALION 1886:594).

²⁹³ Prin taina mărturisirii și prin îndrumarea și canonisirea dată de duhovnic.

Canonul 63 de la Sinodul Trulan

Martirologiile plăsmuite de elini, să fi date focului. Iar cei ce le primesc ca adevărate să fie dați anatemei.

SCOLIE

După câte se pare, au fost compuse de elini unele [scrieri] ciudate și ridicole, [pasămite] cu spuse și fapte săvârșite de sfinții mucenici, ca să se batjocorească prin ele credința noastră și să fie ocărăți și mucenicii.

Canonul 81 al acestuia

Cel ce adaugă în cântarea întreit sfântă²⁹⁴ [cuvintele] „Cel ce te-ai răstignit” să fie dat anatemei.

Canonul 29 de la Laodiceea

Celui care Sâmbăta o ține ca zi nelucrătoare, nu Duminica, anatema.

Canonul 35 de la același Sinod

Așijderea și celui ce părăsește Biserica și cheamă numele îngerilor; că este aproape de idolatrie²⁹⁵.

SCOLIE

Era o erezie veche²⁹⁶ a unora care ziceau că nu trebuie a-L chema pe Hristos în ajutor sau la aducerea jertfei către Dumnezeu, ci pe îngeri. Iar aceasta o ziceau pasămite pentru evlavie, smerindu-se.

---

²⁹⁴ Trisaghionul, cântarea „Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare...”.

²⁹⁵ «Acestea le zice canonul nu ca să ne împiedice să-i chemăm pe îngeri ca mijlocitori în ajutorul nostru – Ferească Dumnezeu! –, ci ca să împiedice depășirea măsurii în chemarea lor» (PIDALION 1886:353, trad. proprie).

²⁹⁶ Este vorba despre vechea erezie a „Angelicilor”, amintită de Sfântul Epifanie în *Panarion*, care susțineau că «nu trebuie să-L chemăm pe Hristos în ajutor sau ca să-i aducem jertfă lui Dumnezeu-Tatăl prin El, pentru că acest lucru este mai presus de valoarea omenească, de vreme ce Hristos este mai presus de om, ci trebuie să-i chemăm pe îngeri pentru acestea. Iar aceasta a fost o înșelăciune ascunsă a diavolului, ca, dintr-o astfel de evlavie și smerenie personală, oamenii să ajungă încetul cu încetul să-i invoce pe îngeri ca pe niște dumnezei și, în consecință, să cinstească zidirea în locul Ziditorului, lucru care s-a și întâmplat cu aceștia», [care] se adunau «în biserici ale îngerilor (că exista, potrivit lui Teodoret, până în vremea lui o biserică a Arhanghelului Mihail în

Canonul 34 de la același Sinod

Asemenea și celui ce cinstește mucenicii mincinoși – anatema.

SCOLIE

Adică cei pe care heterodocșii îi cinstesc ca sfinți și mucenici.

Canonul 109²⁹⁷ de la Cartagina

Celui ce învață că Adam ar fi murit și fără [să fi căzut în] păcat²⁹⁸ – anatema.

Canonul 110 de la același Sinod

Celui ce zice că pruncii și cei de curând născuți, care se botează, nu spre iertarea păcatelor se botează, nici nu-și atrag acestea din păcatul strămoșesc al lui Adam, care trebuie să fie curățat²⁹⁹ – anatema.

Canonul 111 de la același Sinod

Celui ce zice că Sfântul Botez³⁰⁰ dă doar iertare păcatelor săvârșite deja, nu și ajutor pentru mai departe³⁰¹ – anatema.

---

părțile acelea ale Laodiceei, dintr-o astfel de pricină)» și îi invocau pe aceștia ca pe dumnezei. «Potrivit Sfântului Epifanie, aceștia se numeau pe ei înșiși „Angelici”, fie pentru că se mândreau că ar avea rânduială de îngeri în ce privește viețuirea, fie pentru că aiurau că lumea a fost zidită de îngeri; iar potrivit lui Teodoret (*Tâlcuire la Epistola către Coloseni*), pentru că ziceau că legea s-a dat prin îngeri, fapt pentru care îi și cinsteau și li se închinau. Iar pricina pentru care acest Sinod a dat acest canon... a fost aceea că această erezie a dăinuit mulți ani în Frigia și Pamfilia, a căror cetate-maică (adică mitropolie) era Laodiceea. ... Această erezie o amintește și dumnezeiescul Pavel în *Epistola către Coloseni* 2, 18), zicând: „Nimeni să nu vă lipsească de premiu, voindu-se în smerită-cugetare și închinare la îngeri, intrând în cele pe care nu le-a văzut”;... (căci καταβαβεύειν arată faptul de a nu da cineva premiul și cununa celui ce a biruit, ci altcuiva, biruitorul fiind nedreptățit; ceea ce făceau și angelicii, cununa și închinarea dându-le îngerilor, care nu au biruit moartea și pe diavolul și păcatul, și luându-o pe aceasta de la Hristos, Care [le-]a biruit» (PIDALION 1886:353, trad. proprie).

²⁹⁷ În Pidalion este canonul 120.

²⁹⁸ Este vorba de pelagianism, erezie care afirma că moartea trupească nu este o consecință a păcatului, ci a fost sădită de la început în firea omului, făcându-L pe Dumnezeu autorul și pricina morții.

²⁹⁹ Canonul face referință tot la pelagianism.

³⁰⁰ În textul canonului „harul lui Dumnezeu”.

³⁰¹ Spre a nu mai săvârși altele.

Canonul 112 de la același Sinod

Celui ce zice că prin botez doar ni se însuflă cunoștința celor ce trebuie făcute, și nu, nu și puterea de a iubi cele ce trebuie făcute³⁰² – anatema.

Canonul 113 de la același Sinod

Celui ce zice că harul ni s-a dat cu acest scop, [anume] ca lucrul pe care l-am putea săvârși prin voia [noastră] liberă să-l săvârșim mai cu ușurință prin acesta³⁰³ – anatema.

Canonul 114 de la acest Sinod

Celui ce zice că spusa lui Ioan evanghelistul din epistolă – „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine”³⁰⁴ – s-a spus din smerită-cugetare, iar nu după adevăr³⁰⁵, anatema.

Canonul 115 de la acest Sinod

Celui ce zice că sfinții zic [cuvintele] „și ne iartă nouă greșalele noastre”³⁰⁶ nu pentru ei, ca unii care au păcate, ci pentru cei mulți, anatema.

Canonul 1 de la Gangra

Dacă cineva defaimă nunta – anatema.

Canonul 2 de la același Sinod

Dacă osândește cineva pe cel ce cu evlavie mănâncă carne – afară de sânge și de idolotită³⁰⁷ și de [animal] sugrumat – [să fie] anatema.

Canonul 3 de la același Sinod

---

³⁰² Altă afirmație a pelagienilor care spuneau că «harul lui Dumnezeu doar în felul acesta ne ajută să nu mai păcătuim, de vreme ce prin el cunoaștem ce trebuie să cerem și să facem, adică cele bune, și ce anume să evităm, adică cele rele, și nu [afirmau] că ne dăruiește și faptul de a iubi și de a lua putere să facem acele lucruri bune pe care le cunoaștem» (PIDALION 1886:428, trad. proprie).

³⁰³ Prin har, cu ajutorul harului. Avem aici o altă concepție a pelagienilor, care afirmau că omul poate și fără harul lui Dumnezeu să împlinească poruncile lui Dumnezeu, chiar dacă aceasta implică un efort mai mare.

³⁰⁴ I In. 2, 1.

³⁰⁵ Adică în conformitate cu adevărul lucrurilor, exprimând un adevăr al existenței noastre, nu o formă de cugetare smerită.

³⁰⁶ Mt. 6, 12.

³⁰⁷ Carnea jertfită idolilor.

Dacă cineva, motivând buna-cinstire de Dumnezeu, va îndupleca pe cel ce e rob să-și disprețuiască stăpânul, [să fie] anatema³⁰⁸.

Canonul 4³⁰⁹ de la același Sinod

Cel care se îndoiește să se împărtășească de la un preot însurat să fie dat anatemei.

Canonul 5 de la același Sinod

Cel ce disprețuiește casa lui Dumnezeu³¹⁰ [să fie dat] anatemei.

Canonul 6 de la același Sinod

Așijderea și cel ce săvârșește slujba osebit³¹¹.

Canonul 7 de la același Sinod

Celui ce fără voia episcopului sau a preotului face cele ale Bisericii³¹² – anatema.

Canonul 8 de la același Sinod

Așijderea [anatema] și celui ce dă sau ia roade fără [voia] episcopului și a celui pus spre [această] economie.

Canonul 9 de la același Sinod

Dar și celui ce trăiește în feciorie și înfrânare, nu pentru că [aceasta] e ceva bun, ci ca unul care se scârbește de nuntă.

---

³⁰⁸ Canonul se bazează pe sfatul Sfântului Apostol Pavel din I *Tim.* 6, 1-2.

³⁰⁹ Canoanele 4-7 se referă la Eustațieni.

³¹⁰ „Canonul acesta îi anatematizează pe eustațieni, care învățau poporul să fugă de biserică și disprețuiască adunările creștinilor care se fac în aceasta, zicând că în orice loc se poate ruga cineva. Fiindcă Apostolul Pavel a zis să ne rugăm (*I Tim.* 2, 8), dar nu [a zis aceasta] pentru a nu ne duce noi la sfintele biserici, ci pentru a nu limita rugăciunea numai la locul Ierusalimului, după cum tâlcuiește Marele Vasile (întrebarea a 8-a despre botez)”. (PIDALION 1886:325, trad. proprie).

³¹¹ „Fiindcă eustațienii făceau adunări paralele, în afara adunării obștești a credincioșilor în biserică, și, disprețuind biserica lui Dumnezeu, preoții lor săvârșeau slujbe separat, fără voia și îngăduința episcopului locului, din această pricină canonul de față îi anatematizează pe ei și pe cei asemenea lor, ca pe unii care fac schismă”. (PIDALION 1886:325, trad. proprie).

³¹² „Pe lângă alte lucruri absurde pe care le făceau, eustațienii luau și roadele (prinoasele) care erau aduse de obicei în biserici și le împărțeau între ei, ca și cum ar fi fost de acum sfinți” (PIDALION 1886:325, trad. proprie)

Canonul 10³¹³ de la același Sinod

Cel care, din nevoie părută, poartă haine ponosite și osândește pe cei ce cu evlavie poartă mătăsuri³¹⁴, să fie [dat] anatemei.

Canonul 44³¹⁵ de la același Sinod

Copiii părinților credincioși care pleacă sub pretext de evlavie [să fie dați] anatemei.

Canonul 16³¹⁶ de la același Sinod

Celui ce disprețuiește pe cei ce din credință fac agape – anatema.

Canonul 17³¹⁷ de la același Sinod

Așijderea și celui ce postește duminica pentru nevoie.

Canonul 18³¹⁸ de la același Sinod

Și celui ce dezleagă posturile legiuite fără [a fi silit de vreo mare] nevoie.

Canonul 19³¹⁹ de la același Sinod

Dar și celui ce se scârbește de adunările [pentru cinstirea] mucenicilor și de liturghiile făcute într-însele.

Canonul 7 al Patriarhului Nicolae

Nu este oprit de canon a îngenunchea sâmbăta. Însă cei mulți, pentru faptul că sâmbăta nu se ține post, nici genunchii nu-și pleacă.

Canonul 20 al Sinodului I

În Duminici și în zilele Cincizecimii nimeni să nu-și plece genunchii.

---

³¹³ În Floca și Pidalion este canonul 12.

³¹⁴ Gr. βήρυς.

³¹⁵ Posibil greșală. În Floca și Pidalion este canonul 16.

³¹⁶ În Floca și Pidalion este canonul 11.

³¹⁷ În Floca și Pidalion este canonul 18.

³¹⁸ În Floca și Pidalion este canonul 19.

³¹⁹ În Floca și Pidalion este canonul 20.

Canonul 55 de la Sinodul Trulan

Când romanii postesc³²⁰ sâmbetele Păresimilor, să aibă tărie canonul Apostolilor³²¹ despre sâmbete.

Canonul 85³²² de la același Sinod

Postul [Mare] trebuie ținut până în Sâmbăta Mare, la miezul nopții.

Canonul 90 de la același Sinod

[Începând] de la vohodul Vecerniei³²³ de Sâmbătă, nimeni să nu-și plece genunchii până la vohodul Vecerniei de Duminică.

Canonul 15 al lui Petru al Alexandriei

Miercurea și vinerea trebuie a posti, în prima pentru sfatul vânzării cel împotriva lui Hristos, iar vinerea pentru Patima cea mântuitoare. Iar Duminica trebuie a prăznui cu bucurie, pentru Învierea Mântuitorului.

Canonul 1 al lui Dionisie al Alexandriei

Ceasul învierii Domnului nu este lămurit [arătat]. Că, abia după ce a înviat au aflat [aceasta] cele ce au venit la mormânt, cum mărturisesc toți evangheliștii. De aceea, pe cei ce dezleagă postul înainte de miezul nopții, îi muștrăm; pe cei care stăruie [în post] până dimineața îi primim; iar pe cei [ce dezleagă postul] între [ceasurile] acestea, nu îi tulburăm.

al Patriarhului Nicolae³²⁴

Postul [lunii] lui August fiind [ținut] mai întâi³²⁵, după aceea s-a mutat, deoarece cădea odată cu posturile păgânilor. Dar mulți postesc încă acest post.

---

³²⁰ Postirea însemna fie ajunare deplină, fie hrană uscată la ceasul al nouălea. Vezi PIDALION 1886:222.

³²¹ Canonul 66, care interzice a se posti (în înțelesul de la nota anterioară) Duminica și Sâmbăta, cu excepția Sâmbetei Mari.

³²² În Floca și Pidalion este canonul 89.

³²³ Adică momentul intrării preoților în altar, la cântarea „Lumină lină...”. Vezi și textul canonului: «μετὰ τὴν ἐν τῷ Σαββάτῳ ἑσπερινὴν τῶν ἱερομένων πρὸς τὸ θυσιαστήριον εἴσοδον... μετὰ τὴν ἐν τῷ λυχνικῷ εἴσοδον...» (PIDALION 1886:244-245).

³²⁴ Canonul 3. Mai multe explicații vezi în FLOCA 1993:469.

DESPRE ÎMPĂRAT EPIGRAFIA A VI-A

Canonul 93 de la Cartagina

Împărații să ajute Bisericii, după cum și lui Pavel, care s-a aflat odinioară în primejdie, i-a ajutat mâna ostășească³²⁶.

Canonul 69 de la Sinodul Trulan

Afară de împărat, nimeni să nu intre în altar.

Canonul 30³²⁷ al Sfântului Vasile cel Mare

Dacă un stăpânitor se jură să facă rău supușilor, el să primească epitimie, [ca să se învețe] să nu jure cu ușurință, iar jurământul să nu aibă tărie.

PARTEA A ȘASEA DESPRE FEMEI

Canonul 44 de la Cartagina

Fecioarele sfințite³²⁸ care se depărtează de părinți să fie încredințate, prin purtarea de grijă a episcopului sau a preoților, femeilor celor mai de cinste.

Canonul 19 de la Ancira

Fecioarele să nu viețuiască lângă vreun [bărbat] ca surori.

Canonul 70 de la Sinodul Trulan

Femeile să tacă în biserică³²⁹.

Canonul 44 de la Laodiceea

---

³²⁵ În această perioadă a anului.

³²⁶ FA 21, 33; 23, 24-25.

³²⁷ În Flocă este canonul 29.

³²⁸ Adică închinată, afierosite Domnului.

³²⁹ „În timpul dumnezeieștii liturghii” (PIDALION 1886:231). Vezi I Cor. 14, 34.

Femeie în altar să nu intre.

Canonul 6 de la Cezareea.

Când se botează o femeie care a rămas grea, cel purtat în pântece nu se botează. Că se judecă alegerea fiecăruia.

Canonul 38 al Sfântului Vasile cel Mare

Fata care se duce după cineva fără voia părinților, împăcându-se cu părinții, trei ani să se epitimisească.

Canonul 40 al acestuia

Cea³³⁰ care s-a dat pe sine unui bărbat fără voia stăpânului desfrânează.

Canonul 49 al acestuia

Stricărilor prin silire [să fie] lipsite de vină³³¹. Iar roaba, dacă a fost siluită de stăpân, este lipsită de vină.

Canonul 33 al acestuia

Cea care a născut [când era] pe drum și nu a purtat de grijă de cel născut este ucigașă.

Canonul 52 al acestuia

Iar cea căreia i-a pierit pruncul din pricina pustietății sau din lipsa celor trebuincioase trebuie iertată.

SCOLIE

Cea care fără voie leapădă copilul, un an este osândită de [Ioan] Postitorul. Iar cea care cade peste pruncul care doarme și îl sufocă, trei ani. Iar cea care nesocotește pruncul, pierind acela din nepurtarea ei de grijă, se pedepsește pentru ucidere de voie. Și dacă un prunc moare nebotezat din nepurtarea de grijă a părinților lui, trei ani se osândesc părinții. Iar despre cele care își pun pruncii la ușile bisericilor, s-a discutat în sfântul Sinod și s-a hotărât ca acestea să fie pedepsite ca ucigașe, chiar dacă un altul l-a luat și, purtându-i de grijă, l-a ținut în viață.

---

³³⁰ Sclava.

³³¹ Adică fetele violate să nu fie considerate vinovate.

Canonul 87 de la Sinodul Trulan

Cea care se duce de la un bărbat la altul [este] adulteră. Iar dacă se întoarce, să nu fie primită.

Canonul 18 și canonul 60 al Sfântului Vasile cel Mare

Adulteră [este, de asemenea,] și cea care a făgăduit³³² [că va ține] fecioria, iar după aceea a căzut în patimile trupului. Și adulter [este] cel ce se însoțește cu aceasta. Iar fecioria o făgăduiește³³³ cea care, la șaptesprezece ani, a fost cercetată și a rămas statornică [în hotărârea ei] și care a stăruit să fie primită [în ceata fecioarelor]. De aceea și vremea [de îndreptare hotărâtă] pentru adulter o va săvârși.

Canonul 20 al acestuia

Cele care, [fiind] în eres, au făcut în chip mincinos făgăduința³³⁴ fecioriei nu primesc osândă dacă vin [la dreapta-credință]. *Căci câte grăiește legea le grăiește celor care sunt în lege*³³⁵.

Canonul 35 al acestuia

Dacă femeia a plecat fără vreo pricină, ea nu este fără vină, pe când bărbatul este fără vină.

Canonul 91 de la Sinodul Trulan, canonul 21 de la Ancira și canonul 2 al Sfântului Vasile cel Mare

Cele care dau băuturi pentru lepădarea pruncului și cele care primesc să fie supuse epitimiei pentru ucigași.

Canonul 93 de la Sinodul Trulan și canoanele 31, 36 și 46 ale Sfântului Vasile cel Mare

Cea care se unește cu altul mai înainte de a fi sigură de moartea bărbatului care nu a mai fost văzut [de ceva vreme] este adulteră. Excepție fac femeile ostașilor, care au și o oarecare iertare, din pricină că [mai] totdeauna bărbații lor sunt omorâți. De aceea și ostașul, dacă se întoarce vreodată și alege să-și ia înapoi femeia, [aceea] să se învrednicească de iertare. Iar cea care din neștiință s-a însoțit cu cel părăsit pentru o vreme de nevastă și care a fost lăsată

---

³³² Lit. a mărturisit, adică a mărturisit în mod public, înaintea Bisericii, că își va păstra fecioria pentru Hristos și va fi înscrisă în ceata fecioarelor.

³³³ Lit. mărturisește.

³³⁴ Lit. mărturia.

³³⁵ Rom. 3, 19.

apoi din pricină că s-a reîntors la acela prima [nevastă], nu se oprește de la căsătorie, ca una care întru neștiință a făcut desfrânare. Dar mai bine ar fi dacă ar rămâne așa.

Canonul 48 al Sfântului Vasile cel Mare

Cea lăsată de bărbat să rămână așa. Că este adulteră, după cuvântul Domnului, dacă se va însoți cu altul.

Canonul 34 al acestuia

Cele care au făcut adulter și care și-au răscumpărat [păcatul, mărturisindu-l], sau care [în alt fel] au fost vădite, să stea fără împărtășire și să nu fie date la iveală înaintea poporului.

Canonul 39 al acestuia

Cea care trăiește cu un [bărbat] adulterin, face adulter pe viață.

Canonul 6 al lui Timotei al Alexandriei

Catehumena, dacă va fi în vremea curgerii sângelui³³⁶, să nu se boteze până nu se va curăți.

Canonul 8 al acestuia

Cea care naște în Săptămâna Mare să guste și hrană și vin.

al Patriarhului Nichifor³³⁷

Dacă o femeie va naște și pruncul este în primejdie, după trei sau cinci zile pruncul să fie luminat, însă o altă femeie botezată și curată să îl alăpteze. Iar mama lui să nu intre la pătuțul în care stă copilul până la 40 de zile, până când nu se va curăți deplin și nu va avea molitva făcută de preot, nici să nu se atingă de el.

Canonul 2 al lui Dionisie al Alexandriei și canonul 7 al lui Timotei [al Alexandriei].

Cele ce sunt în vremea curățirii lunare să fie oprite și [a intra] în sfintele biserici, și [a se împărtăși] de Sfintele Taine.

---

³³⁶ Adică la perioada de curățire lunară.

³³⁷ Canonul 38.

Mărturii despre Clement al Romei [[Κλήμης Ῥώμης]] de la scriitorii vechi și din scrierile acestuia

[Apostolul] Pavel [[[ὁ Απόστολος] Παύλος]], [Epistola] către Filipeni 4, 3

Și te rog și pe tine, împreună-slujitorule¹ adevărat, să le ajuți pe acestea care au luptat împreună cu mine întru Evanghelie dimpreună cu Clement și cu ceilalți împreună-lucrători ai mei ale căror nume [sunt scrise] în Cartea Vieții.

Ignatie [Teoforul] [[Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος]], Epistola către Tralieni

Ce [sunt] diaconii [[διάκονος]], dacă nu următori ai Puterilor Îngerești, slujindu-i acestuia cu slujire curată și neprihănită, precum Ștefan cel Sfânt Fericitului Iacov, Timotei și Lin lui Pavel și Anaclit și Clement lui Petru.

Același [[Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος]], [Epistola] către Filadelfieni

Fie ca să mă bucur de sfințenia voastră ca de a lui Ilie, a lui Iisus al lui Navi, a lui Melchisedec, a lui Elisei, a lui Ieremia, a Botezătorului Ioan, a ucenicului iubit, a lui Timotei, a lui Tit, a lui Evodie, a lui Clement, a celor care s-au săvârșit din viață în curăție.

Iustin [Filozoful] [[Ἰουστῖνος φιλόσοφος]], Către Ortodocși, Răspunsul 74

Iar dacă sfârșitul stării de acum este judecarea cu foc a necredincioșilor [[ἄσεβής]], după cum spun Scripturile Proorocilor și ale Apostolilor, ba chiar și² ale Sibilei, după cum spune fericitul Clement [[Κλήμης Ῥώμης]] în Epistola către Corinteni [...]

---

¹ Urmăm aici erminia Sfântului Ioan Gură de Aur a acestui verset din Epistola către Filipeni. Conform comentariului său, cuvântul „σύζυγος” se referă la un bărbat cu un rol important în consolidarea comunității creștine din orașul Filippi pe care Apostolul Pavel îl consideră un colaborator autentic și de încredere al său: „Δοκοῦσι δέ μοι αὐται αἱ γυναῖκες ... παρατίθεται αὐτὰς ἀνδρὶ ἴσως θαυμαστῷ, ὃν καὶ σύζυγον καλεῖ· ᾧ ἴσως εἰώθει παρατίθεσθαι, ὡς συνεργῶ καὶ στρατιώτη καὶ κοινωνῶ καὶ ἀδελφῶ... Ἡ ἀδελφόν τινα αὐτῶν, ἧ καὶ ἄνδρα μιᾶς αὐτῶν οὕτω καλεῖ”. Sfântul Ioan Gură de Aur nu exclude nici posibilitatea ca „σύζυγος” să fie nume propriu, identitatea persoanei căreia se adresează nefiind însă un aspect de primă importanță „Τινὲς δὲ φασιν ὄνομα ἐκεῖνο κύριον εἶναι τὸ, Σύζυγε· πλὴν εἴτε τοῦτο, εἴτε ἐκεῖνο, οὐ σφόδρα ἀκριβολογεῖσθαι δεῖ” (PG 62, 279-280).

² În textul ediției lui Μηλιάς apare conjuncția ὅτι („că”), probabil o lecțiune greșită, în loc de ἔτι („chiar și”, „încă și”). (n. coord.)

Irineu [[Εἰρηναῖος [ὁ Λουγδοῦνου]], cartea a III-a, cap. al III-lea din *Istoria Bisericească* a lui Eusebiu [[Εὐσέβιος [Καίσαρείας]], cartea a V-a, cap. al VI-lea

Așadar, întemeind și zidind Biserica, fericiții Apostoli i-au încredințat lui Lin slujirea episcopală. Pe acest Lin îl pomenește Pavel în Epistolele către Timotei³. Lui i-a urmat Anaclit. După acesta, în al treilea rând de la Apostoli, episcopatul i-a revenit lui Clement⁴ [[Κλήμης Ῥώμης]], cel care i-a și văzut pe Apostoli și a petrecut cu ei, încă răsunând în auzul lui propovăduirea Apostolilor și având înaintea ochilor lui predania [acestora], nefiind însă singurul [de acest fel], căci încă mai rămăseseră pe atunci mulți din cei care primiseră învățătura Apostolilor. Deci pe vremea acestui Clement iscându-se în Corint tulburare mare⁵ între frați, Biserica din Roma a trimis o scrisoare foarte iscusită, chemându-i la pace și reînnoindu-le credința și predania pe care o primise de curând de la Apostoli.

Clement Alexandrinul [[Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς]], cartea a IV-a a *Stromatelor*

Dar și Apostolul Clement [[Κλήμης Ῥώμης]], în Epistola către Corinteni, zugrăvindu-ne un chip al cunoscătorului [adevărului dumnezeiesc]⁶, spune: „Cine, trecând pe la voi, nu a gustat credința voastră plină de toată virtutea și neclintită? [Cine] nu s-a minunat de dreapta voastră credință [εὐσέβεια] în Hristos, cea înțeleaptă și binevoitoare [[ἐπιεικής]], și nu a vestit mărețul obicei al iubirii de străini și nu a fericit cunoștința desăvârșită și neclintită? Căci toate le făceați fără părtinire și umblați în cele legiuite ale lui Dumnezeu”. Și îndată mai jos⁷: „Să privim la cei ce I-au slujit Lui desăvârșit întru măreția slavei⁸, să-l luăm [pildă] pe Enoh, care a fost mutat fiind aflat drept în ascultare”, și celelalte care urmează în Epistola către Corinteni a lui Clement, extrase pe scurt⁹.

Același [[Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς]], cartea a IV-a a *Stromatelor*¹⁰

Și iarăși Clement [[Κλήμης Ῥώμης]], în Epistola către Corinteni, înfățișând cele care îi deosebesc pe cei aleși ai Bisericii, spune cuvânt cu cuvânt: „Să fie credincios, să fie puternic [în] mărturisirea cunoașterii; să fie înțelept în deosebirea cuvintelor; să fie grabnic la fapte”, precum și cele menționate

³ 1 Tim 4, 21.

⁴ Literal: „Clement moștenește episcopatul”. (n. coord.)

⁵ Literal: „nu mică”. (n. coord.)

⁶ În original, γνωστικός (dar nu în sensul „gnosticului” de mai târziu), la Clement Alexandrinul, este creștinul desăvârșit, care ajunge la cunoașterea lui Dumnezeu. (n. coord.)

⁷ Cuvintele „și îndată mai jos” în original sunt scrise în limba latină: *et statim infra*. (n. coord.)

⁸ Literal: „cei ce au slujit slavei Lui mărețe”. (n. coord.)

⁹ Fragmentul „și celelalte [...] pe scurt” – în original, în limba latină. (n. coord.)

¹⁰ Textul care urmează se află în cartea întâi a *Stromatelor* (1.7.38).

înaintea lor¹¹: „Aceasta este poarta Domnului, dreptii vor intra prin ea¹². Astfel că, dintre multe porți deschise, cea întru dreptate era cea în Hristos [și] fericiți [sunt] toți cei care intră prin ea, îndreptându-și calea lor în cuvioșie”¹³. Cele dintâi [cuvinte] sunt reluate în cartea a VI-a a Stomatelor¹⁴: „Așadar, unul ca acesta să fie credincios” etc.

Același [[Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς]], cartea a V-a a Stomatelor

Dar și în epistola celor din Roma către Corinteni s-a scris [despre] „oceanul [care este] de necuprins oamenilor [cu mintea]”¹⁵ și despre „lumile de dincolo de acesta”.

Origen [[Ὠριγένης]], Împotriva lui Celsus¹⁶, tomul al II-lea

Și Clement Romanul [[Κλήμης Ῥώμης]], ucenicul Apostolului Petru [[[ὁ Απόστολος] Πέτρος]], vorbind cu tatăl său în Laodiceea [și arătându-se] de acord cu acestea în chestiunea de față¹⁷ – [însemnarea se află] în „Călătorii”¹⁸ – la sfârșitul acestora, în cuvântul al paisprezecelea, , spune un lucru de însemnătate despre cele ce de la naștere sunt socotite că sunt așezate înăuntrul [omului]¹⁹: „Iar tata [a spus]: «Iartă-mă, fiule, cuvintele tale de ieri, fiind adevărate, m-au adus la convingerea logică să fiu de acord cu tine, însă conștiința mea, ușor, ca o rămășiță de fierbințeală, mă chinuiește în unele clipe cu îndoiala; căci am conștiința că cele [prevestite] la naștere, toate mi s-au îndeplinit.»”

---

¹¹ „Precum și cele menționate înaintea lor” – în original, în limba latină. (n. coord.)

¹² Ps. 117, 20.

¹³ Am urmat, în această frază, originalul ediției Stählin 1970, ai cărei editori au inserat articolul ἡ înainte de secvența ἐν δικαιοσύνῃ („întru dreptate”), probabil în conformitate cu textul grec original al Epistolei Sfântului Clement Romanul. În originalul ediției lui Μηλιός, lipsa articolului, precum și punctuația, ar justifica următoarea traducere: „Astfel că, dintre multe porți deschise întru dreptate, aceasta era în Hristos, în care fericiți sunt toți cei care intră și își îndreptează calea lor întru cuvioșie.” (n. coord.)

¹⁴ În original, în limba latină. (n. coord.)

¹⁵ Literal: „Oceanul cel nemărginit oamenilor.” (n. coord.)

¹⁶ Textul care urmează se găsește în *Comentariul la Facere* (PG 12, 85A) și, ușor diferit, în *Filocalia* (23, 22; PG 14, 1315B).

¹⁷ Origen citează din „Călătorii” în contextul abordării problemei validității astrologiei și aduce argumente pentru a susține faptul că la nașterea unui om nu stelele (sau configurația lor la momentul nașterii) sunt cele care determină destinul acestuia, nu sunt ele cauza unor evenimente viitoare din viața acestuia, pe care ele le-ar prevesti deja de la momentul nașterii.

¹⁸ „Călătoriile lui Petru”, scriere atribuită Sfântului Clement Romanul. A se vedea mai jos mărturia Sfântului Epifanie despre aceasta.

¹⁹ În original, ἐμβεβηκέναι, de la verbul ἐμβαίω. Toate celelalte texte paralele ale lui Origen au lecțiunea ἐκβεβηκέναι, de la verbul ἐκβαίω, care ar justifica traducerea: „că s-au întâmplat” „că sunt deja întâmplate”. (n. coord.)

Eusebiu [[Εὐσέβιος [Καισαρείας]], Istoria Bisericească, cartea a III-a, cap. al XII-lea²⁰

În al doisprezecelea an al aceleiași stăpâni²¹, lui Anaclit, care a fost episcop al Bisericii Romei doisprezece ani, i-a urmat Clement [[Κλήμης Ῥώμης]], despre care Apostolul [Pavel] [[ὁ Απόστολος Παύλος]], scriind Filipenilor, arată că i-a fost împreună-lucrător, zicând: „împreună cu Clement și cu ceilalți împreună-lucrători ai mei, ale căror nume [sunt scrise] în Cartea Vieții”²². De la el se păstrează, așadar, o singură epistolă autentică, întinsă și minunată, pe care a întocmit-o ca din partea Bisericii celor din Roma către cea a Corintenilor, iscându-se atunci o tulburare²³ în Biserica din Corint. Am aflat că această [epistolă] era citită de obște atât odinioară, cât și în vremurile noastre. Iar [despre faptul] că pe vremea celui arătat mai înainte s-au iscat neînțelegeri în Corint, martor vrednic de încredere este Hegesip [[Ἡγήσιππος]].

Același [[Εὐσέβιος Καισαρείας]], cartea a III-a, capitolul al XXXII-lea

Astfel într-adevăr [petrecându-se cele privitoare la] Ignatie [[Ἰγνάτιος [ὁ Θεοφόρος]]] din epistolele pe care le-am înfățișat și [la] Clement [[Κλήμης Ῥώμης]] din [epistola] amintită, despre care mărturisesc toți, pe care [acesta] a scris-o din partea Bisericii celor din Roma către cea a Corintenilor, în care folosind [el] multe înțeleșuri din cea către Evrei, chiar și întrebuițând ca atare unele cuvinte din ea, arată vădit că scrierea nu este nouă, de aceea, pe bună dreptate, a părut [unora] a fi socotită împreună cu celelalte epistole ale Apostolului [Pavel]. Căci Pavel [[[ὁ Απόστολος] Παύλος]] adresându-se în scris Evreilor în graiul părintesc, unii spun că Evanghelistul Luca [[ὁ Ἐυαγγελιστής Λουκάς]], alții că însuși acest Clement [[Κλήμης Ῥώμης]] a tâlcuit [cuvintele sale], ceea ce ar fi mai degrabă adevărat, datorită menținerii felului asemănător de exprimare și aproprierii dintre înțeleșurile din fiecare din aceste scrieri. Este de știut că se spune că este și o a doua epistolă a lui Clement [[Κλήμης Ῥώμης]], despre care nu știm să fie și ea cunoscută asemenea celei dinainte, căci nu am aflat să fi fost folosită nici de către cei vechi. De curând unii au înfățișat și alte scrieri de mare întindere ca tot ale lui, cuprinzând dialoguri ale lui Petru [[[ὁ Απόστολος] Πέτρος]] și ale lui Perion, despre care nu amintește deloc nici unul dintre cei vechi și care nu păstrează trăsăturile ortodoxiei apostolice.

Chiril al Ierusalimului [[Κύριλλος Ἱεροσολύμων]], Cateheza a XVIII-a

---

²⁰ De fapt, este vorba de capitolul al XV-lea. (n. coord.)

²¹ A lui Domițian.

²² Filip. 4, 3.

²³ Literal: „o răzmeriță”. (n. coord.)

Știa Dumnezeu necredința oamenilor și de aceea a rânduit o pasăre, numită fenix, după cum scrie Clement [[Κλήμης Ρώμης]] și mărturisesc mai mulți, care este singura născută și apărând în țara Egiptenilor la perioade de cinci sute de ani vădește Învierea, nu în locuri pustii, pentru a nu rămâne necunoscut ceea ce se întâmplă, ci venind în oraș cunoscut pentru a putea fi cercetat lucrul cel de necrezut. Căci făcându-și un cuib din tămâie și smirnă și din alte arome și la plinirea anilor intrând în el, moare în mod vădit și putrezește. După aceea din trupul putrezit al păsării moarte se naște un vierme care crescând se preface în pasăre. Nu te îndoii de aceasta, căci și puii albinelor la fel îi vezi prinzând formă din viermi iar din ouă pline de lichid ai văzut ieșind aripi și oase de păsări și vine. [67-c1]

După aceea, crescându-i aripile fenixului de care am vorbit și ajungând desăvârșit asemenea celui dinainte, se înalță astfel în aer ca unul care murise, arătând oamenilor vădită Înviere a morților. Minunată pasăre fenixul, însă pasăre necuvântătoare și niciodată nu a cântat lui Dumnezeu; zboară în văzduh însă nu știe Cine este Fiul Cel Unul Născut al lui Dumnezeu.

Epifanie [[Ἐπιφάνιος Κύπρου]], Cartea a I-a împotriva Carpocrasienilor [[Καρποκρασιανοί, Καρποκρατῖται]]

În Roma au ajuns mai întâi Petru [[[ὁ Απόστολος] Πέτρος]] și Pavel [[[ὁ Απόστολος] Παύλος]], acești apostoli și episcopi [[ἐπισκοπος]], după aceea Lin, apoi Clit, apoi Clement [[Κλήμης Ρώμης]], cel din aceeași vreme cu Petru și Pavel, pe care îl amintește Pavel în epistola către Filipeni. Și să nu se mire nimeni că mai înaintea lui alții au urmat la episcopat după apostoli, fiind el din aceeași vreme cu Petru și Pavel. Căci și el se află [în Roma] deodată cu apostolii. Iar dacă încă trăind ei primește de la Petru hirotesia²⁴ [[χειροθεσία]] pentru episcopat și renunțând [i-]a încetat [episcopatul] - căci spune într-o epistolă: „Plec, mă îndepărtez, să stea bine poporul lui Dumnezeu”, sfătuindu-i aceasta pe unii (am găsit aceasta scris în unele comentarii) - sau dacă după ce episcopul Clit le-a urmat [la episcopat] apostolilor a fost pus el [episcop], nu știm prea clar.

Același [[Ἐπιφάνιος Κύπρου]], Împotriva Evioniților [[Ἐβιωναῖοι]]

Se mai folosesc și de alte cărți, de cele numite, chipurile, *Călătoriile lui Petru*, cele scrise de Clement, schimbând cele cuprinse în ele și lăsând numai puține din cele adevărate, după cum însuși Clement îi vădește într-un tot în epistolele enciclice pe care le-a scris, care se citesc în sfintele biserici, arătând că

---

²⁴ Termenul „χειροθεσία” („punere a mâinilor”) deși în limbajul bisericesc actual este folosit cu referire la consacrarea în treptele inferioare ale clerului este sinonim cu cel de hirotonie. De fapt hirotonie, „χειροτονία” de la verbul „χειροτονέω”, înseamnă întinderea mâinii și indică faptul că episcopul era mai întâi ales prin vot, care se făcea prin ridicarea (întinderea) mâinii.

alta este credința sa și altul cuvântul său față de cele schimbate de aceștia sub numele lui în *Călătorii*, căci el învață fecioria iar aceștia nu [o] primesc. El îi laudă pe Ilie și pe David și pe Samson și pe toți Proorocii, pe care aceștia îi leapădă.

Vasile [[Βασίλειος ὁ Μέγας]] despre Duhul Sfânt către Amfilohie, capitolul 29

Acel Irineu și Clement Romanul [[Κλήμης Ρώμης]] și Dionisie Romanul și Dionisie Alexandrinul ... dar și Clement [[Κλήμης Ρώμης]] cel mai din vechime „Viază”, zice, „Dumnezeu și Domnul Iisus Hristos și Duhul Cel Sfânt”.

Fotie [[Φώτιος ὁ Μέγας]] în Biblioteca, fila 155

Am citit o carte în care sunt cuprinse două epistole ale lui Clement [[Κλήμης Ρώμης]] către Corinteni, dintre care prima îi muștră pe aceștia pentru certuri, destrămand ei prin neînțelegeri și tulburări [67-c2]

și schisme pacea și unirea în cuget în care se cuvine ca ei să petreacă și îi îndeamnă să înceteze răul. Este simplu în exprimare și clar și apropiat de felul bisericesc și simplu [de a scrie]. L-ar putea învinui cineva pentru următoarele: că presupune că există niște lumi dincolo de ocean; în al doilea rând pentru că, la fel, se folosește de pilda păsării fenix ca de ceva într-un tot adevărat și în al treilea pentru că numindu-L pe Domnul nostru Iisus Hristos Arhiereu și Apărător nu înalță către El glas cu dumnezeiască cuviință și aducător de slăvire. Însă nicăieri în acestea, nici fățiș, nu aduce vreo blasfemie. Iar a doua [epistolă] și ea sfătuiește și îndeamnă la viață îmbunătățită și la începutul ei Îl propovăduiește pe Hristos Dumnezeu. Însă folosește unele cuvinte stranie ca fiind din dumnezeiasca Scriptură de care nu a fost lipsită într-un tot nici prima [epistolă] și are tâlcuiri stranie ale unor cuvinte [din Scriptură]. De altfel și înțelesurile din ele [sunt] cumva împrăștiate și nu păstrează o înșiruire neîntreruptă.

Același [[Φώτιος ὁ Μέγας]], fila 156

Acesta este acel Clement [[Κλήμης Ρώμης]] despre care spune dumnezeiescul Pavel [[[ὁ Απόστολος] Παύλος]] în epistola către Filipeni „și cu Clement și cu ceilalți împreună-lucrători ai mei, al căror nume [este scris] în Cartea Vieții”. Acesta a scris și o epistolă însemnată către Corinteni, care s-a învrednicit de consimțământul multora, încât [a ajuns] să fie citită și îndeobște. Iar cea numită a doua către aceiași este respinsă ca neadevărată, scrisă sub numele lui însuși Petru și al lui Apion ca un dialog în multe stihuri. Unii zic că a fost al doilea episcop al Romei după Petru [[[ὁ Απόστολος]

Πέτρος]], alți al patrulea, Lin și Anaclit fiind episcopi între el și Petru și că s-a săvârșit în anul al treilea al [stăpâniei] lui Traian.

Zonaras [[Ζωναράς]], Cronica, tomul al II-lea

În al doisprezecelea an al stăpâniei lui (a lui Domețian adică) săvârșindu-se Anaclit, a preluat arhiepiscopatul Romei Clement [[Κλήμης Ρώμης]], fiind al treilea episcop al acesteia, după [cum zice] Eusebiu [[Εὐσέβιος Καισαρείας]].

Nichifor Calist [[Νικηφόρος Κάλλιστος]], cartea a III-a, capitolul 18

În acea vreme încă mai strălucea la Roma Clement [[Κλήμης Ρώμης]]. În afară de el [tot atunci mai străluceau] Ignatie [[Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος]] [care] conducea [Biserica] Antiohiei și Papias [[Παπίας]] [care] scria în Ierapole și Pangratie [[Παγγράτιος]] și Policarp [[Πολύκαρπος Σμύρνης]] întâistătătorul [[πρόεδρος=ἐπισκοπος]] Smirnenilor, dintre care unii erau ucenici ai lui Petru [[[ὁ Απόστολος] Πέτρος]] iar Policarp al ucenicului celui iubit [[ὁ Ἐυαγγελιστής Ἰωάννης]]. Clement Romanul era [ucenic] mai vechi decât toți aceștia și se trăgea din neam împărătesc [68-c1]

[fiind] fiu al unuia Favstos și al Matthidiei. Fiind crescut în toată știința elinească și nevoindu-se la culme în toată cunoștința ființelor și petrecând cu Corifeul între Apostoli și fiind înaintat în Taina cea după Hristos, propovăduiește Evanghelia. Nesupunându-se celor poruncite de Traian, este exilat din într-un oraș de lângă Herson, cu totul pustiu și sterp. Pătîmind multe chinuri pentru mărturisirea lui Hristos, apoi atârându-i-se o ancoră de fier de grumaz este aruncat la fundul mării. Eusebie al lui Pamfilie²⁵ [[Εὐσέβιος Καισαρείας]] amintește de o scrisoare adevărată a lui, întinsă și vrednică de multă admirație, care este adresată ca din partea Bisericii celor din Roma și în care folosește multe înțelesuri din Epistola Apostolului Pavel către Evrei. Îi mai este

[68-c2]

socotită și o altă epistolă, cu mult mai prejos celei dintâi, despre care același Eusebie spune că cei vechi nu au cunoștință de ea.

Damaschin [[[Ἰωάννης] ὁ Δαμασκηνός]] în Paralele

A Sfântului Clement [[Κλήμης Ρώμης]] din a doua [epistolă] către Corinteni

---

²⁵ Eusebiu de Cezareea.

Cel ce este părtaș celor ale acestui veac înțelege că nici cele pe care unii le socotesc desfătătoare nu sunt străine și îndepărtate de cele neplăcute. Căci și bogăția adesea s-a lovit de sărăcie iar sănătatea s-a întristat de boală și mulțimea celor îndrăgite și dorite se face materie și pricină a celor îndeobște întristătoare și a tuturor celor ocolite [de oameni].

[69-c1]

Epistola întâi către Corinteni a Sfântului Clement episcopul Romei

Scrisă din partea Bisericii celor din Roma

Biserica lui Dumnezeu ce se află vremelnic în Roma, Bisericii lui Dumnezeu ce se află vremelnic în Corint, celor sfințiți chemați întru voia lui Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos. Har vouă și pace de la Dumnezeu Atotțiitorul prin Iisus Hristos să se înmulțească asupra fiecăruia dintre voi și între voi!

Datorită necazurilor și încercărilor care au venit asupra noastră, fraților, socotim că ne-am întors târziu asupra lucrurilor care vă frământă, iubiților, cele ale întinatei și necuvioasei răsculări, potrivnică și străină celor aleși ai lui Dumnezeu, pe care câțiva, fiind nechibzuiți și îngâmfați, au întetit-o până la atâta nebunie încât să fie greu hulit numele vostru cinstit, vestit și iubit de toți oamenii. Cine trecând pe la voi nu a cunoscut credința voastră plină de toată virtutea și neclintită; nu s-a minunat de evlavia voastră în Hristos cea înțeleaptă și cu bunătate; și nu a vestit măreția purtării iubitoare de străini și nu a fericit cunoștința desăvârșită și sigură? Căci toate le făceați fără părtinire și umblați în cele legiuite ale lui Dumnezeu, supunându-vă întâistătorilor [[ἡγούμενος=ἐπισκοπος]] voștri și dând cinstea cuvenită preoților [[πρεσβύτερος=ἱερεύς]] voștri. Pe cei tineri îi îndemnați să cugete cu cumpătate și cu cuviință. Femeilor le porunceți să le împlinescă pe toate întru conștiință neprihănită și cinstită și curată, iubindu-și după cuviință bărbații și petrecând în rânduiala supunerii, învățându-le să îngrijească cu cuviință de casă, fiind întru totul cumpătate.

Toți vă smereați, întru nimic îngâmfându-vă, mai degrabă supunându-vă decât să supuneți (1 Ptr. 5, 5), mai degrabă dând decât să luați,

[69-c2]

îndestulându-vă cu cele trebuincioase traiului date vouă de Dumnezeu și luând aminte cu sârguință la cuvintele Lui le purtați în cele mai dinlăuntru ale inimii și Pătimirile lui erau înaintea ochilor voștri. Astfel tuturor vi se dăduse pace adâncă și bogată și dorire nesăturată pentru facerea de bine și revărsare plină de Duh Sfânt s-a făcut asupra voastră. Plini de cuvioasă vrere, întru sârguință bună vă înălțați mâinile către Atotțiitorul Dumnezeu cu nădejde evlavioasă, rugându-L să [vă] fie milostiv dacă fără de voie ați păcătuit cu ceva (2 Mac 7, 37). Lupta voastră, zi și noapte, era pentru toată obștea fraților, spre mântuirea numărului celor aleși, cu milă și cu conștiință (Evr 8, 11). Erați sinceri și neprihăniți și

iertători unii cu alții. Orice împotrivire și dezbinare [era] urâtă vouă. Vă tânguiați pentru căderile semenilor, neputințele lor le socoteați ale voastre. Nu vă dați înapoi de la orice facere de bine [și erați] gata spre orice faptă bună. Împodobiți cu purtare întru totul virtuoașă și cinstită, toate le plineați în frica Lui. Poruncile Domnului erau scrise pe lărgimea inimii voastre.

Toată slava și toată lărgimea s-a dat vouă și s-a împlinit ceea ce s-a scris: „*A mâncat și a băut, lărgitu-s-a și s-a îngrășat și s-a îndărătnicit cel iubit*” (Dt 32, 15). De aici pizmă și ceartă și răsculare, prigonire și neorânduială, război și luare în robie. Așa s-au sculat cei de necinste împotriva celor însemnați, cei fără mărire împotriva celor slăviți, cei neînțelepți împotriva celor înțelepți, tinerii asupra bătrânilor (Is 3, 5). De aceea lipsește departe dreptatea și pacea, pentru că fiecare a părăsit frica lui Dumnezeu și fiecăruia i s-a încețoșat credința, nemiublând în cele legiuite ale poruncilor Lui și nici viețuind

[70-c1]

în Hristos după cuviință, ci fiecare umblând după dorințele lui cele rele, purtând pizmă nedreaptă și necuvioasă, prin care și moartea a intrat în lume (Pr 2, 18-20).

Căci s-a scris astfel: „Și a fost că după o vreme a adus Cain [[Κάϊν]] jertfă lui Dumnezeu din roadele pământului. Și Abel [[Αβελ]] a adus și el din cele întâi-născute ale oilor sale și din grăsimile lor. Și a căutat Domnul spre Abel și spre darurile lui iar spre Cain și spre darurile lui n-a căutat. Și s-a întristat Cain foarte și s-a posomorât la față. Și a zis Domnul Dumnezeu către Cain: «Pentru ce te-ai întristat și pentru ce s-a posomorât fața ta? Nu ai păcătuit oare dacă ai jertfit drept însă ai împărțit nedrept? Liniștește-te! A ta este ocrotirea lui și tu vei stăpâni asupra lui». Și a spus Cain către Abel, fratele său: «Să ieșim la câmp». Iar când erau ei în câmp, Cain s-a ridicat asupra lui Abel, fratele său, și l-a omorât²⁶. Vedeți fraților, pizma și invidia au lucrat uciderea de frați. Pentru pizmă părintele nostru Iacov [[Ιακώβ]] a fugit de la fața lui Isav [[Ἰσαῦ]], fratele său. Pizma a făcut ca Iosif [[Ἰωσήφ]] să fie prigonit până la moarte și să ajungă până și în robie. Pizma l-a silit pe Moise [[Μωϋσῆς]] să fugă de la lui Faraon, împăratul Egiptului, când a auzit el de la cel de-un neam: „cine te-a pus căpetenie și

---

²⁶ Fc 4, 3-8. Redăm aici o traducere fidelă a pasajului din Septuaginta, urmând erminia Sfântului Ioan Gură de Aur, în special pentru redarea sensului particular al termenilor „ἀποστροφή” (scăpare, refugiu, ocrotire) și „ἄρχω” (a stăpâni).

Dumnezeu îl îndeamnă pe Cain să se elibereze de gândurile pizmașe asupra fratelui său și îl asigură că deși a păcătuit nu își pierde privilegiul de întâi-născut pe care îl are față de Abel, care consta în dreptul de a-l conduce pe acesta însă și obligația de a-l ocroti: „Ἐπεὶ οὖν ἡμαρτες, Ἠσύχασον, γαλήνην ἔργασαί σου τοῖς λογισμοῖς, καὶ ἀπαλλάγηθι τῆς τῶν κυμάτων σφοδρότητος, τῶν πολιορκούντων σου τὴν διάνοιαν, κατάστειλον τὴν ταραχὴν, μὴ τῷ προλαβόντι ἀμαρτήματι ἕτερον χαλεπότερον προσθήῃς... Μὴ νομίσης, φησὶν, εἰ καὶ ἀπεστράφη σου τὴν θυσίαν διὰ τὴν οὐκ ὀρθὴν γνώμην, καὶ εἰ τὸ τοῦ ἀδελφοῦ δῶρον προσεδεξάμην διὰ τὴν ὑγιῆ προαίρεσιν, ὅτι τῶν πρωτείων σε ἀποστερῶ, καὶ τῆς ἀξίας τῶν πρωτοτόκων ἐκβάλλω. ... Ὡστε καὶ μετὰ τὴν ἀμαρτίαν ταύτην ἔχειν σε συγχωρῶ τὰ προτερήματα τῆς πρωτοτοκίας, κἀκεῖνον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν εἶναι κελεύω, καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τὴν σὴν” (Omilii la Facere, PG 53, 157); „Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι• μένε ἐπὶ τῆς τιμῆς τῆς τοῦ πρωτοτόκου, καὶ γενοῦ τῷ ἀδελφῷ καταφυγὴ καὶ σκέπη καὶ προστασία, καὶ κράτει καὶ κυρίεω αὐτοῦ• μόνον μὴ πρὸς φόνον ἐκτιδήσης, μηδὲ εἰς τὴν παράνομον ἐκείνην ἐξέλθης σφαγὴν” (Contra Iudeilor, PG 48, 930).

judecător peste noi? Nu cumva vrei să mă omori precum l-ai omorât ieri pe egiptean?” (Iș 2, 14). Pentru pizmă Aaron [[Ἀαρὼν]] și Mariam [[Μαριάμ]] s-au sălășluit în afara taberei (Nm 12, 14). Pizma i-a coborât de vii în iad pe Datan [[Δαθάν]] și pe Aviron [[Ἀβειρών]] pentru că s-au răsculat împotriva robului lui Dumnezeu Moise [[Μωϋσῆς]] (Nm 16, 32). Pentru pizmă David [[Δαυίδ]] a fost dușmănit nu numai de cei de alt neam dar a fost prigonit și de către Saul [[Σαούλ]], împăratul lui Israil (1 Împ 18, 8).

Dar ca să punem capăt pildelor celor vechi să venim către nevoitorii cei ce au trăit aproape de noi. Să luăm pildele vitejești ale neamului celui de acum. Pentru pizmă și invidie au fost prigonii Stâlpii cei cu totul dreți și credincioși ai Bisericii, și chiar până la moarte cumplită. Să aducem înaintea ochilor noștri pe bunii Apostoli [[ἀποστολος]]. Petru [[ὁ Απόστολος Πέτρος]] din pricina pizmei nedrepte a răbdat nu o una, nu două ci multe cazne și astfel mucenicind a plecat spre locul slavei cuvenit lui. Pentru pizmă Pavel [[ὁ Απόστολος Παύλος]] a primit cununa răbdării fiind pus în lanțuri de șapte ori, bătut cu vergi, bătut cu pietre, făcându-se propovăduitor și în răsărit și în apus, a dobândit lauda destoinică a credinței sale, învățând toată lumea dreptatea și venind la marginile apusului [și] mărturisind înaintea stăpânilor, astfel s-a slobozit de lume și a plecat la locul cel sfânt, făcându-se pilduitor prea mare al răbdării.

Acestor bărbați care au petrecut dumnezeiește li s-a adăugat mulțime de aleși care,

[70-c2]

pățimind din pricina pizmei multe prigoniri și chinuri, s-au făcut între noi pildă prea bună. Datorită pizmei fiind prigonite unele femei și pățimind asemenea Danaidelor și Dircei chinuri cumplite și necuvioase au ajuns pe calea cea sigură a credinței și cele slabe la trup au dobândit răsplătire vrednică. Pizma a înstrăinat soții de bărbații [lor] și a schimbat ceea ce a spus părintele nostru Adam: „*Acesta [este] acum os din oasele mele și carne din carnea mea*” (Fc 2, 23). Pizma și cearta au pierdut cetăți mari și au stârpit neamuri mari.

Acestea iubiților [vi] le scriem nu numai sfătuindu-vă pe voi dar și amintindu-ni-le nouă, căci [ne aflăm] în aceeași arenă și aceeași luptă ne stă înaintea.

De aceea să părăsim grijile deșarte și să ne întoarcem la rânduiala de cinste și cuvioasă a chemării noastre celei sfinte. Să căutăm spre [ceea] ce este bun și plăcut și primit înaintea Celui ce ne-a făcut pe noi. Să ne ațintim privirea la sângele lui Hristos și să cunoaștem că este sângele Lui [cel] scump [înaintea] lui Dumnezeu, pentru că vărsându-se pentru mântuirea noastră a adus lumii darul pocăinței. Să privim la toate neamurile și să cunoaștem că din neam în neam Stăpânul a lăsat loc pocăinței celor ce voiesc să se întoarcă la El. Noe [[Νῶε]] a propovăduit pocăința iar cei ce au ascultat s-au mântuit. Iona [[Ἰωνᾶς]] a vestit Nineviților pieirea iar ei pocăindu-se de păcatele lor și rugându-I-se și L-au făcut milostiv pe Dumnezeu și au primit mântuire, chiar dacă erau străini de Dumnezeu (Iona 3, 4-10). Slujitorii harului [[χαρίς]] lui Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, au vorbit despre pocăință și chiar Însuși Stăpânul tuturor a vorbit despre pocăință cu jurământ: „*Căci [precum] viu sunt Eu, spune Domnul, nu*

voiesc moartea păcătosului ci pocăința”²⁷. Adăugând și vrere bună [spune]: „Pocăiți-vă, casa lui Israil, de fărădelegile voastre. Am spus fiilor poporului meu: de vor fi păcatele voastre de la pământ până la cer și de vor fi mai roșii decât cârmăzul și mai negre decât sacul²⁸ și vă veți întoarce către Mine din toată inima și veți spune «Părinte», vă voi asculta pe voi ca pe popor sfânt”²⁹. Iar în alt loc spune astfel: „spălați-vă și curățiți-vă, lepădați răutățile de la sufletele voastre dinaintea ochilor Mei. Opriți-vă de la răutăți, învățați să faceți binele, căutați judecata, izbăviți pe cel nedreptățit, faceți judecată orfanului și dreptate văduvei și veniți să ne socotim, spune [Domnul]. Și de vor fi păcatele voastre precum roșeala, le voi albi precum zăpada iar de vor fi împurpurate le voi albi precum lâna. Iar de veți voi și mă veți asculta veți mânca bunătățile pământului. Iar de nu veți voi și nici nu mă veți asculta sabia vă va mistui, căci gura Domnului a grăit acestea”³⁰. Deci vrând ca toți cei iubiți ai Săi să fie părtași pocăinței i-a sprijinit cu voia Sa cea atotțitoare.

De aceea să ascultăm de voia Sa cea măreață și slăvită

[71-c1]

și făcându-ne rugători ai milei și bunătății Sale să cădem și să ne întoarcem la milostivirile Sale, părăsind râvna cea deșartă, cearta și pizma care duce la moarte. Să privim la cei ce au slujit desăvârșit slavei Sale mărețe. Să-l luăm [pildă] pe Enoh [[’Ενώχ]] care fiind găsit drept în ascultare a fost mutat și n-a aflat moarte. Noe [[Νώε]], fiind găsit credincios prin slujirea lui, a propovăduit lumii naștere din nou și a izbăvit prin el Stăpânul viețuitoarele care au intrat întru bună-înțelegere în corabie.

Avraam [[Αβραάμ]], cel care a fost numit prieten, a fost aflat credincios făcându-se ascultător cuvintelor lui Dumnezeu. Acesta din ascultare a ieșit din pământul său și din rudenie sa și din casa tatălui său, pentru ca părăsind pământ puțin și [legătură de] rudenie slabă și casă mică să moștenească făgăduințele lui Dumnezeu (Evr 11, 5-8). Căci [Acesta] i-a spus lui: „Ieși din pământul tău și din rudenie ta și din casa părintelui tău în pământul pe care ți-l voi arăta. Și te voi face spre popor mare și te voi binecuvânta și voi mări numele tău și vei fi binecuvântat. Și îi voi binecuvânta pe cei ce te binecuvântează și voi blestema pe cei ce te blestemă [și] se vor binecuvânta în tine toate neamurile pământului” (Iș 12, 1-3). Și iarăși, când s-a despărțit el de Lot, Dumnezeu i-a spus lui: „Ridicându-ți privirea vezi din locul în care ești acum spre miazănoapte și spre miazăzi și spre răsărit și spre mare. Căci tot pământul pe care îl vezi ți-l voi da ție și seminției tale în veci și voi face seminția ta ca nisipul pământului. De poate cineva să numere nisipul pământului și seminția ta se va număra” (Iș 13, 14-16). Și iarăși spune: „L-a scos Dumnezeu afară pe Avraam și i-a spus: «Ridică-ți privirea la cer și numără stelele; de vei putea să le numeri atât va fi seminția ta». Iar Avraam a crezut lui Dumnezeu și i s-a socotit lui spre dreptate” (Fc 15, 5-6.). Pentru credință și iubire de străini i s-a dat lui fiu la

²⁷ Sfântul Clement citează liber din Iz. 33, 11 și 18, 23.

²⁸ Haină din pânză aspră purtată de cei care erau în doliu (Fc. 37, 33) sau se pocăiau (Iona 3, 5-6).

²⁹ Sfântul Clement citează liber din Iz (18, 30) Ps 102, 12 și Is 1, 18.

³⁰ Is 1, 16-20.

bătrânețe și prin ascultare l-a adus pe acesta jertfă lui Dumnezeu într-unul din munții pe care i l-a arătat [El] lui (Fc 22, 1-14).

Pentru iubirea de străini și credință s-a izbăvit Lot [[Λώτ]] din Sodoma, fiind judecată toată împrejurimea ei prin foc și pucioasă (Iș 19, 1-3; 24; 2 Ptr 2, 6), arătând vădit [prin aceasta] Stăpânul că pe cei ce nădăjduiesc spre El nu îi părăsește iar pe cei ce înclină în altă parte îi așează spre pedeapsă și chin, căci ieșind împreună cu el femeia sa, care era de alt gând cu el și nu în același cuget, spre aceasta a fost pusă semn, ca fiind făcută stâlp de sare până în ziua aceasta să fie cunoscut tuturor că cei îndoielnici și șovăitori asupra puterii lui Dumnezeu ajung spre judecată și semn pentru toate neamurile. Pentru credință și iubire de străini a fost izbăvită Raav [[Ραάβ]] desfrânta (Ios 2, Evr 11, 31). Fiind trimiși de către Iisus al lui Navi iscoade în Ierihon, a cunoscut împăratul ținutului că au venit să iscodească țara sa și a trimis bărbați spre a-i prinde, ca prinzându-i să-i omoare. Însă Raav cea iubitoare de străini

[71-c2]

primindu-i înăuntru i-a ascuns în foișor sub snopi de în. Ajungând cei de la împărat și spunând[u-i]: „*au venit bărbați la tine, iscoade ale ținutului nostru, scoate-i afară căci astfel poruncește împăratul*”, ea a răspuns: „*cei doi bărbați pe care îi căutați au intrat la mine însă au plecat degrabă și sunt pe drum*” nevădindu-i acelor. Și a spus către [acei] bărbați: „*cunoscând am cunoscut că Domnul Dumnezeul vostru vă dă vouă cetatea aceasta, căci frica și groaza voastră a venit asupra celor ce locuiesc în ea. Deci de va fi să o luați voi izbăviți-mă pe mine și casa tatălui meu*”. Și i-au spus ei: „*așa va fi, precum ne-ai spus. Deci când vei cunoaște că venim noi să-i aduni pe toți ai tăi sub acoperișul tău și vor fi izbăviți, căci cei care vor fi aflați în afara casei [tale] vor pieri*”. Și i-au mai dat ei și semn să atârne de casa ei [un lucru] roșu, vădind ei [prin aceasta] că prin sângele Domnului va fi izbăvire tuturor celor ce cred în Dumnezeu și nădăjduiesc spre El. Vedeți iubitorilor că în femeie s-a aflat nu numai credință dar și prorocie.

Să ne smerim deci cu cugetul lepădând [de la noi] toată îngâmfare și semeția și necugetarea și [toate] mâniile și să facem ceea ce s-a scris, căci spune Duhul Sfânt: „*Să nu se laude înțeleptul întru înțelepciunea lui, nici cel puternic întru puterea lui*” (Ir 9. 23) ci „*cel care se laudă în Domnul să se laude*” (1 Co 1, 31; 2 Co 10, 17), căutându-L pe El și „*făcând judecată și dreptate*”³¹ și mai ales aducându-ne aminte de cuvintele Domnului Iisus care a vorbit învățând bunătatea și îndelunga răbdare. Căci astfel a spus: „*Miluiți ca să fiți miluiți, iertați ca să vi se ierte. După cum faceți astfel vi se va face vouă, după cum dați, astfel vi se va da [și] vouă, după cum judecați așa vi se va judeca [și] vouă, precum vă purtați cu bunătate așa vi se va face [și] vouă bine, cu măsura cu care măsurați, întru aceasta vi se va măsura*”³².

³¹ 1 Saul 2, 10 (Septuaginta).

³² N. tr.: Citat liber din Mt. 5, 7; 6, 12,14; Mc. 11, 25; Mt. 7, 1-2; Lc. 6, 37-38, 31; Mc. 4, 24.

Întru această poruncă și îndemnurile [Sale] să ne sprijinim spre a umbla ascultând mereu cuvintelor Sale [și] cugetând smerit. Căci spune cuvântul cel sfânt: „Spre cine voi căuta, dacă nu spre cel blând și liniștit și care tremură la cuvintele mele” (Is 6, 22).

Prin urmare, drept este și cuvios, bărbați frați, să fim mai degrabă ascultători lui Dumnezeu decât să le urmăm celor [ce] în îngâmfare și tulburare [s-au făcut] căpetenii ale pizmei celei întinate. Căci vom suferi o vătămare nu oarecare ci mai degrabă primejdie mare dacă ne vom preda pe noi înșine nesăbuit voilor oamenilor care sunt grabnici spre ceartă și răzvrătiri, spre a ne înstrăina de ceea ce este bine. Să ne purtăm cu bunătate între noi după milostivirea și dulceața [purtării] Celui ce ne-a făcut pe noi. Căci s-a scris: „Buni vor fi cei ce vor locui pământul și cei fără răutate vor rămâne pe el iar cei ce lucrează fărădelege vor fi nimiciți de pe el” (Pr 2, 21-22). Și iarăși zice: „Văzut-am pe cel necredincios semețindu-se și

[72-c1]

înălțându-se ca cedrii Libanului. Și am trecut și iată nu era și am căutat locul lui și nu l-am aflat. Păzește nerăutatea și caută spre dreptate, căci este moștenire³³ omului pașnic” (Ps. 36, 35-37).

De aceea să ne alipim celor ce cu evlavie petrec în pace și nu celor ce cu fățarnicie vor pacea. Căci se spune undeva: „Acest popor mă cinstește cu buzele dar inima lor este departe de Mine” (Is 29, 13). Și iarăși: „cu gura lor binecuvântau iar cu inima blestemau” (Ps 61, 5). Și iarăși spune [Scriptura]: „L-au iubit pe El cu gura lor și cu limba lor L-au mințit iar inima lor nu [a fost] dreaptă cu El și nici nu s-au încrezut în legământul Lui” (Ps 77, 36). „Mute să fie buzele viclene” (Ps 30, 19), „nimicească Domnul ... limba care vorbește cu mândrie, pe cei ce zic să ne mărim, [căci] la noi [sunt] buzele noastre, cine ne este Domn? Pentru necazul săracilor și suspinul celor în nevoi acum Mă voi scula, spune Domnul, pune-Mă-voi întru mântuire, îndrăzni-voi întru el” (Ps 11, 4-6).

Căci Hristos este al celor ce cugetă smerit, nu al celor se ce înalță înaintea celor pe care-i păstorește. Sceptrul măreției lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos nu a venit în răsnet de fală și nici de mândrie, deși putea, ci smerindu-se, precum a vorbit despre El Duhul Cel Sfânt. Căci zice: „Doamne, cine a crezut auzirii noastre și brațul Domnului cui s-a descoperit? [L-]am vestit înaintea Lui ca pe un copil, ca pe o rădăcină în pământ însetat, căci nu are chip, nici slavă. Și L-am văzut pe El și nu avea chip și nici frumusețe, ci chipul lui [era] fără de cinste, mai lipsit [de frumusețe] decât chipul oamenilor. Era om întru rană și durere și care a cunoscut³⁴ purtarea neputinței, căci fața lui a fost urâtă [de către oameni], a fost necinstit și nu a fost socotit [de către aceștia]. Acesta poartă păcatele

³³ „Moștenirea bunătăților”, conform erminiei Sfântului Atanasie cel Mare: „Φύλασσε ἀκακίαν, καὶ ἴδε εὐθύτητα, ὅτι ἔστιν ἐγκατάλειμμα ἀνθρώπων εἰρηνικῶ. Καὶ ἡ τιμωρία, φησὶ, τῶν πονηρῶν, καὶ τὸ ἐγκατάλειμμα, ἦτοι ἡ κληρονομία τῶν ἀγαθῶν, παρασκευάζεται σε ἐπιτηδεύειν ἀπλότητα” (PG 27, 181).

³⁴ în sensul că a trăit experiența pătimirii cu trupul. Conform erminiei Sfântului Chiril al Alexandriei „μαλακία” (slăbiciune, neputință) este pătimirea cu trupul a chinurilor la care a fost supus Hristos: „ἐν πληγῇ μὲν ὄντι, γενναίως δὲ φέροντι μαλακίαν, τούτέστι κάκωσιν, ἦτοι τὸ πάσχειν κακῶς” (PG 70, 1172).

noastre și pentru noi suferă durere și noi L-am socotit a fi în durere și rană și în pătimire. Iar El a fost rănit pentru păcatele noastre și a suferit neputință pentru fărădelegile noastre. Pedepsa împăciuirii noastre asupra Lui, cu rana Lui noi ne-am vindecat. Toți ne-am rătăcit ca niște oi, omul s-a rătăcit în drumul lui. Iar Domnul L-a dat pe El pentru păcatele noastre și fiind El supus pătimirii nu își deschide gura. Ca o oaie a fost adus spre junghiere și ca un miel fără de glas înaintea celui ce îl tunde, așa nu își deschide gura Sa. Întru smerenia Lui s-a ridicat judecata Lui, neamul Lui cine îl va spune? Căci se ridică de la pământ viața Lui, pentru fărădelegile poporului Meu a ajuns la moarte. Și îi voi da pe cei răi pentru îngroparea Lui și pe cei bogați pentru moartea Lui. Căci fărădelege nu a făcut și nu s-a aflat viclesug în gura Lui și Domnul vrea să-L curățească de rănile Sale³⁵. Dacă aduceți [jertfă] pentru păcat, sufletul vostru va vedea seminție cu viață îndelungată. Și Domnul vrea să[-L] izbăvească de durerea sufletului Său, să-I arate Lui lumină, să[-L] plămădească³⁶ întru înțelepciune, [72-c2] să facă dreptate Dreptului care slujește bine celor mulți. Și păcatele lor El le va lua asupra Sa. De aceea El va moșteni mulți și va împărți prăzile celor puternici pentru că sufletul Lui a fost dat morții și a fost socotit cu cei fărădelege și a fost dat pentru păcatele lor³⁷. Și iarăși El spune: „Iar Eu sunt vierme și nu om, ocara oamenilor și defăimarea poporului. Toți cei ce M-au văzut M-au batjocorit, au grăit cu buzele, clătinat-au capul: «Nădăjduit-a spre Domnul, izbăvească-L pe el, mântuiască-L pe El, că-l voiește pe el»” (Ps 21, 7-9). Vedeți bărbați frați Cine ne-a fost dat nouă pildă (1 Ptr 2, 21)? Căci dacă astfel S-a smerit Domnul, ce vom face noi cei ce am ajuns sub jugul harului [[χάρις]] Său? Să fim următori și acelor care au umblat în piei de capră și în cojoace, propovăduind venirea lui Hristos (Evr 11, 37). Vorbim [despre] Ilie [[Ἠλίας]] și Eliseu [[Ἐλισσαῖος]] încă și [despre] Iezechiil [[Ἰεζεκιήλ]] proorocii și alături de aceștia [despre] cei ce au fost adevărați [de Dumnezeu]. A primit mărturie măreață Avraam [[Ἀβραάμ]], cel numit și prieten al lui Dumnezeu (Is 41, 8; Iac. 2, 23) Și spune [acesta] privind cu cugetare smerită slava lui Dumnezeu: „Iar eu sunt pământ și cenușă” (Is 18, 27). Și despre Iov [[Ἰὼβ]] s-a scris astfel: „Iov era drept și neprihănit, credincios, cinstitor de Dumnezeu, ferindu-se de [la a face] orice rău” (Iov 1, 1), însă el prihănindu-se spune: „nimeni nu este curat de întinăciune nici de [este] viața lui de o zi” (Iov 14, 4-5)³⁸. Moise [[Μωϋσῆς]] a fost numit „credincios în toată casa Lui” (Nm 12, 7; Evr 3, 2) și prin slujirea lui a socotit Dumnezeu să izbăvească pe Israil din năpastele și chinurile sale (Is 3, 10). Dar și acela fiind mult slăvit nu s-a fâlit ci

³⁵ În text apare o sintaxă diferită față de Septuaginta: „βούλεται καθάρισαι αὐτὸν ταῖς πληγαῖς”. Am urmat aici sintaxa din Septuaginta: „βούλεται καθάρισαι αὐτὸν τῆς πληγῆς”. În Septuaginta și în comentariul Sfântului Chiril cuvântul „rană” apare la singular.

³⁶ Conform erminiei Sfântului Chiril este vorba de restaurarea firii umane în Hristos, despre cei care vor fi, după cum scrie Sfântul Apostol Pavel (Rm 8, 29) „asemenea” („συμμόρφους”) chipului Fiului (PG 70, 1189).

³⁷ Is 53, 1-12.

³⁸ Septuaginta.

a spus când a primit descoperire [de la Dumnezeu] în rug: „*Cine sunt eu că mă trimiți? Căci eu sunt slab la glas și zăbavnic la limbă*” (Iș 3, 11; 4, 10). Și iarăși zice: „*eu sunt abur [ce iese] din oală*”³⁹.

Dar ce vom spune despre [de Dumnezeu] adevăritul David [[Δαβίδ]], către care a spus Dumnezeu: „*Aflat-am bărbat după inima Mea, pe David al lui Iesei, întru undelemn veșnic l-am uns pe el*”⁴⁰? Însă și el spune către Dumnezeu: „*Miluește-mă Dumnezeule după mare mila ta și după mulțimea îndurărilor tale șterge fărădelegea mea. Mai vârtos mă spală de fărădelegea mea și de păcatul meu mă curățește. Căci fărădelegea mea eu o cunosc și păcatul meu este înaintea mea pururea. Ție unuia am greșit și rău înaintea Ta am făcut, ca să fii îndreptățit întru cuvintele Tale și să biruiești când vei judeca Tu. Căci iată întru fărădelegi m-am zămislit și întru păcate m-a născut maica mea. Stropi-mă-vei cu isop și mă voi curăți, spăla-mă-vei și mai vârtos decât zăpada mă voi albi. Auzului mei vei de bucurie și veselie, bucura-se-vor oasele cele smerite. Întoarce-Ți fața Ta de către păcatele mele și toate fărădelegile mele șterge-le. Inimă curată zidește întru mine*

[73-c1]

Dumnezeule și duh drept înnoiește în cele dinlăuntru ale mele. Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău Cel Sfânt nu-L lua de le mine. Dă-mi mie bucuria mântuirii Tale și cu Duh stăpânitor întărește-mă. Învăța-voi pe cei fără de lege căile Tale și cei necredincioși se vor întoarce la Tine. Izbăvește-mă de sânghiuri Dumnezeule, Dumnezeul mântuirii mele, bucura-se-va limba mea de dreptatea Ta. Doamne gura mea vei deschide și buzele mele vor vesti lauda Ta. Că de ai fi voit jertfă ți-aș fi dat, arderi de tot nu vei binevoi. Jertfă lui Dumnezeu duhul înfrânt, inimă înfrântă și smerită Dumnezeu nu va urgisi” (Ps 50, 1-18).

Smerita cugetare a atâtor și a unora ca acestora care au primit astfel mărturie și supunerea lor prin ascultare nu numai pe noi, dar și pe neamurile de dinaintea noastră le-a sporit în bunătate, pe cei care au primit cuvintele Lui în frică și în adevăr. Fiind deci părtași multor fapte mari și slăvite, să ne întoarcem către ținta pe care am primit-o dintru început, cea a păcii, și să privim către Părintele și Ziditorul a toată lumea și să ne alipim de ale Sale mărețe și covârșitoare daruri ale păcii și binefaceri. Să-l vedem pe El cu mintea și să privim cu ochii sufletului către voia lui cea îndelung răbdătoare și să înțelegem că este nemânios către toată zidirea Lui.

Cerurile mișcându-se prin rânduiala Lui, I se supun în pace. Ziua și noaptea urmează drumul rânduit de El, întru nimic împiedicându-se una pe cealaltă. Soarele și luna și cetele stelelor după porunca Lui, în unire și fără nici o abatere, se mișcă în hotarele ce le-au fost statornicite. Pământul rodind după voia Lui la vremi potrivite, răsare mulțimea hranei oamenilor și fiarelor și viețuitoarelor ce se află pe el fără să se împotrivescă și nici schimbând ceva din cele poruncite de El. Iar judecățile de nepătruns ale adâncurilor și de negrăit ale celor mai de jos ale pământului sunt stăpânite de poruncile lui. Făgașul mării celei nemărginite adunându-se în mări la facerea lui, [aceasta] nu iese din împrejuririle cei i-au

³⁹ Text necunoscut.

⁴⁰ V. Ps. 88, 21; 1 Împ 13, 14.

fost puse ei, ci precum a poruncit ei astfel face. Căci a spus [Dumnezeu]: „*Până aici vei veni și valorile tale se vor spulbera întru tine*”⁴¹. Oceanul [care este] de necuprins oamenilor [cu mintea] și lumile de dincolo de acesta se conduc de aceleași porunci ale Stăpânului. Vremurile de primăvară și de vară și de toamnă și de iarnă în pace își predau [locul] una alteia. Stările vânturilor își îndeplinesc neîmpiedicat lucrarea, fiecare la vremea ei. Izvoarele cele neconținute, făcute spre desfătare și sănătate, fără [vreo] lipsă își dăruiesc oamenilor curgerile lor cele spre viață. Și cele mai mici dintre viețuitoare se strâng laolaltă în unire și pace. Tuturor acestora Marele Ziditor și Stăpân a toate

[73-c2]
le-a poruncit să fie în pace și în unire, dând tuturor binefacerile Sale iar nouă cu covârșire, celor ce am scăpat la îndurările Sale prin Domnul nostru Iisus Hristos, Căruia slava și măreția în vecii vecilor.
Amin.

Vedeți iubitorilor ca nu spre judecata noastră să ne fie binefacerile Lui cele multe, dacă neviețuind [noi] în chip vrednic de El nu facem cele bune și bineplăcute înaintea Lui în unirea cugetului. Căci spune undeva: „*Duhul Domnului, făclie care cercetează taințele inimii*”⁴² Să cunoaștem că este aproape și că nu-I este ascuns nici unul din gândurile noastre și nici vreuna din cugetările noastre. Este deci drept să nu ne abatem de la voia Lui. Mai degrabă să ne împotrivim oamenilor necugetați și fără de minte și care se mândresc și se fălesc întru îngâmfarea cuvântului lor decât lui Dumnezeu. Să ne rușinăm de Domnul Iisus Hristos, al Căruia sânge a fost dat pentru noi. Să ne plecăm întâistătorilor [[προηγούμενος=ἐπισκοπος]] noștri, să-i cinștim pe preoții [[πρεσβύτερος=ιερέυς]] noștri, să-i învățăm pe cei tineri învățătura fricii lui Dumnezeu. Pe femeile noastre să le îndreptăm spre bine [ca] să arate viețuirea cea vrednică de iubit a curăției, să arate voia cea neprihănită a bunătății lor, să-și vadăască blândețea limbii prin tăcere, dăruindu-și iubirea lor nu cu părtinire ci cu cuvioșie [și] la fel tuturor celor care se tem de Dumnezeu. Copiii noștri să fie părtași de creșterea cea în Hristos, să învețe ce putere are smerita cugetare înaintea lui Dumnezeu, ce poate dragostea curată înaintea lui Dumnezeu, că frica Lui [este] bună și mare și mântuiește pe toți cei care petrec în ea cu cuget curat. Căci [El] este scrutător al gândurilor și al cugetelor, a Căruia suflare se află în noi și când voiește El o ia înapoi.

Iar toate acestea adevăresc credința cea întru Hristos. Și chiar El, prin Duhul Cel Sfânt, astfel ne cheamă: „*Veniți fiilor, ascultați-Mă, frica Domnului vă voi învăța. Cine este omul care voiește viață, care iubește să vadă zile bune? Oprește-ți limba de la rău și buzele tale ca să nu vorbească vicleșug. Abate-te de la rău și fă binele, caută pacea și o urmează pe ea. Ochii Domnului spre cei dreپți și urechile Lui spre rugăciunea lor iar fața Domnului către cei ce fac rele, ca să piardă de pe pământ*

---

⁴¹ V. Iov 38, 11.

⁴² V. Pr 20, 27 (Septuaginta). Prin „inimă” am tradus „κοιλία”, „pânțec” (în Pr 20, 27 apare sinonimul „γαστήρ”). Acest înțeles, conform erminiei Sfinților Părinți, îl are „κοιλία” și la In 7, 38 (de exemplu, Sfântul Ioan Gură de Aur: „Κοιλίαν ἐνταῦθα τὴν καρδίαν φησὶ, καθάπερ καὶ ἀλλαχοῦ φησὶ: Καὶ τὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου”, *Comentariu la Ioan*, PG 59, 283).

*pomenirea lor. Strigat-a dreptul și Domnul l-a auzit pe el și l-a izbăvit pe el din toate necazurile*⁴³. „*Multe [sunt] bătăile păcătosului iar pe cei ce nădăjduiesc spre El mila îi va înconjura*”⁴⁴.

Părintele Cel întru toate milostiv și binefăcător se milostivește spre cei ce se tem de El și cu blândețe și bunătate răsplătește cu darurile Sale pe cei ce vin la El cu cuget curat. De aceea să nu ne îndoim și nici să nu pregete sufletul nostru asupra darurile Sale covârșitoare și slăvite. Să nu se împlinescă cu noi scriptura aceasta care spune: „*Netrebnici sunt cei îndoielnici,*

[74-c1]

cei șovăielnici cu sufletul, care spun: «Pe acestea le-am auzit și de la părinții noștri și iată am îmbătrânit și nimic din acestea nu s-a petrecut cu noi». O, nepricepuților, învățați-vă de la pom. Luați [pildă] vița de vie: mai întâi îi cad frunzele, apoi îi ies lăstarii, apoi îi dau frunzele, [apoi] floarea și după acestea face agurida, apoi struguri”⁴⁵. Vedeți că în puțină vreme ajunge să se coacă rodul pomului? Cu adevărat degrabă și pe neașteptate se va împlini voia Lui, dând mărturie despre aceasta și Scriptura că „*degrabă va veni în templul Lui Domnul și Sfântul pe care voi îl așteptați*”⁴⁶.

Să pricepem iubitorilor că Stăpânul ne arată neîncetat Învierea viitoare ce va să fie, căreia L-a făcut pârgă pe Domnul Iisus, înviindu-L din morți. Să cunoaștem iubitorilor învierea ce se săvârșește vremelnic. Ziua și noaptea ne arată nouă învierea: adoarme noaptea se scoală ziua, pleacă ziua vine noaptea. Să vedem la roade sămânța [care] arată tuturor în ce chip se săvârșește [învierea]. A ieșit cel ce seamănă și a aruncat [semințe] pe pământ și fiind aruncate semințele, au căzut pe pământ uscate și goale [și] se strică cu vremea. Apoi puterea cea mare a proniei Stăpânului le ridică pe acestea din stricăciune și dintr-una cresc mai multe și aduc roadă.

Să vedem semnul uimitor care se petrece în ținuturile de la răsărit, adică acelea de dincolo de Arabia.

Se află [acolo] o pasăre care se numește fenix [și] fiind singura născută trăiește cinci sute de ani.

Ajungând la vremea morții ei își face cuib din tămâie și smirnă și din alte arome în care, plinindu-se vremea, intră și se săvârșește. Putrezind trupul ei se naște [din el] un vierme, căruia, hrănindu-se el cu umoarea animalului mort, îi cresc aripi. Apoi, crescând desăvârșit, ridică acel cuib, în care se află oasele [păsării] celei de mai înainte și purtându-le străbate ținutul Arabiei până în Egipt, în orașul numit Heliopol. Și în plină zi zboară în văzul tuturor și le așează pe altarul soarelui după care purcede înapoi. Iar preoții cercetează însemnările anilor și găsesc că s-au împlinit cinci sute de ani.

Mai socotim oare că este mare și minunat că Făcătorul tuturor va săvârși înviere celor ce i-au slujit Lui cu cuvioșie în nădejdea credinței celei bune, de vreme ce și printr-o pasăre ne arată măreția făgăduinței

---

⁴³ Ps 33, 12-18.

⁴⁴ Ps 31, 10.

⁴⁵ Text necunoscut.

⁴⁶ V. Mal 3, 1.

Lui? Căci spune undeva: „Și mă vei scula și mă voi mărturisi Ție”⁴⁷ și „culcatu-m-am și am adormit, sculatu-m-am că Tu ești cu mine”⁴⁸. Și iarăși Iov zice: „Și vei scula trupul acesta care a pățimit toate acestea”⁴⁹. Acestei nădejdi să se alipească sufletele noastre [și] Celui credincios întru făgăduințele [Sale] și drept întru judecățile [Sale]. Cel ce a poruncit să nu se mintă cu atât mai mult nu va minți El însuși. Căci nimic

[74-c2]

nu este cu neputință la Dumnezeu, decât numai să mintă. Să se reaprindă deci în noi credința Lui și să cunoaștem că toate stau în puterea Lui. Întru cuvântul măreției Lui s-au zidit toate și cu cuvântul le poate nimici. „Cine Îi va spune Lui: «Ce ai făcut?» sau cine va sta împotriva tăriei puterii Lui?”⁵⁰ Când vrea și cum vrea le-a făcut pe toate și nimic nu va trece⁵¹ din cele poruncite de El. Toate sunt înaintea Lui și nimic nu este ascuns voii Lui, căci „cerurile spun slava lui Dumnezeu iar facerea mâinilor Lui o vestește tăria. Ziua zilei spune cuvânt și noapte nopții vestește știință și nu sunt cuvinte și nici graiuri ale căror glasuri nu se aud”⁵².

Fiind toate văzute și auzite [de către Dumnezeu] să ne temem de El și să părăsim pofta întinată a faptelor rele ca să ne acopere mila Lui de judecățile viitoare. Căci unde poate scăpa careva dintre noi de mâna Lui cea puternică? Și care [altă] lume îl va primi pe vreunul din cei care fug de El? Căci spune undeva Scriptura: „Unde voi pleca și unde mă voi ascunde de la fața Ta? Dacă mă voi urca la cer Tu ești acolo. De mă voi duce la marginile pământului, acolo [este] dreapta Ta. Dacă mă voi pogorî în adâncuri, acolo [este] Duhul Tău”⁵³. Unde deci se va duce cineva sau unde va scăpa de Cel ce le cuprinde pe toate?

Să ne apropiem deci de El în cuvioșia sufletului, ridicând spre el mâini curate și neîntinate, iubindu-L pe Părintele nostru bun și milostiv, Care ne-a făcut pe noi Sieși partea alegerii [Sale]. Căci astfel s-a scris: „Când a împărțit Cel Preaînalt neamurile, când a împărțiat pe fiii lui Adam, a pus hotare neamurilor după numărul îngerilor. Făcutu-s-a partea Domnului poporul Său Iacov, partea Lui de moștenire, Israel”⁵⁴. Iar în alt loc zice: „Iată Domnul își ia Sieși neam dintre neamuri precum ia omul pârga sa din arie și va ieși din neamul acela sfințenie mare”⁵⁵.

Așadar, fiind noi parte sfântă, să împlinim toate cele ale sfințeniei, fugind de clevetire, de însoțirile întinate și necurate, beții, schimbări ale rânduielilor, poftes urâte, de adulterul cel spurcat și de spurcata

⁴⁷ Text necunoscut. Amintește de Ps 27, 7; 87, 11.

⁴⁸ Ps. 3, 6; 22, 4.

⁴⁹ Iov. 19, 26.

⁵⁰ V. Sol 12, 12

⁵¹ Nu va rămâne neîmplinit. V. Mat. 5, 18.

⁵² Ps. 18, 2-4.

⁵³ V. Ps. 138, 7-8.

⁵⁴ Dt 32, 8-9.

⁵⁵ Text necunoscut. Amintește de Ir 2, 3; Iz 48, 12; Dt 14, 2.

mândrie. Căci Dumnezeu, zice [Scriptura], „*celor mândri le stă împotrivă iar celor smeriți le dă har*”⁵⁶. Să ne alipim deci acelorora cărora li s-a dat harul de la Dumnezeu. Să ne îmbrăcăm în unirea în cuget, smerindu-ne, înfrânându-ne, ținându-ne departe de orice șoaptă de clevetire, îndreptându-ne prin fapte și nu prin vorbe. Căci zice [Scripura]: „*Cel ce spune multe să și asculte. Ori i se pare celui iscusit la vorbă că este drept? Binecuvântat este cel născut din femeie [și] care trăiește puțin. Nu zăbovi în a cuvânta*”⁵⁷. Lauda noastră să fie în Dumnezeu și nu de la noi înșine căci urăște Dumnezeu pe cei ce se laudă pe ei înșiși. Mărturia despre fapta noastră bună să fie dată de alții, precum s-a dat părinților noștri celor drepți. Obrăznicia și îngâmfarea și îndrăzneala [sunt ale] celor blestemați de Dumnezeu, [75-c1] bunătatea și smerita cugetare și blândețea [ale] celor binecuvântați de Dumnezeu.

---

⁵⁶ Pr 3, 34; Iac. 4, 6; 1 Ptr 5, 5.

⁵⁷ Iov 11, 2-3 (Septuaginta).

CONSTITUȚIILE APOSTOLILOR

Cartea a II-a. Despre episcopi, preoți și diaconi

Cap. I

Episcopul trebuie să fie învățat și încercat în cuvânt.

Iar despre episcopi [[ἐπίσκοπος]], așa am auzit de la Domnul nostru că păstorul pus episcop în Biserici în orice parohie trebuie să fie nevinovat, nepătat[[ἀνεπίληπτος]], neatins de vreo nedreptate omenească, nu mai tânăr de cincizeci de ani, fiindcă, la adăpost, într-un fel, de neorânduielele tinerești și de învinuirile din afară, [poate] ieși biruitor în fața hulelor aduse multora de către unii dintre frații mincinoși, care nu cunosc cuvântul lui Dumnezeu cel din Evanghelie: *Cel ce grăiește un cuvânt deșert va da socoteală despre el înaintea Domnului în ziua judecării.* Și iarăși: *Din cuvintele tale vei fi osândit.* Să fie, așadar, învățat și priceput la cuvânt; potrivit cu vârsta. Iar dacă, într-o parohie mică, nu s-ar găsi acolo [cineva] înaintat în vârstă pentru care cei dimpreună cu el să dea mărturie că este vrednic de episcopie, [dar este unul mai tânăr], dacă [acesta], fiind pus la încercare, dovedește, în tinerețea sa, bătrânețe prin blândețea lui și prin buna rânduială, dacă se aduce mărturie de către unii ca aceștia, [atunci] să fie așezat cu [bună] pace. Căci și Solomon [[Σολομών]] a împărățit peste Israel având doisprezece ani, iar Iosia [[Ἰωσίας]] a împărățit cu dreptate având opt ani; asemenea și Ioaș [[Ἰωάς]] s-a aflat la cârma poporului având șapte ani, astfel încât, și dacă ar fi tânăr, să fie blând, rușinos și liniștit, pentru că spune prin Isaia [[Ἡσαΐας]] Domnul Dumnezeu: *Spre cine voi căuta Eu, dacă nu spre cel smerit și liniștit și care tremură pururea de cuvintele Mele?* De asemenea, și în Evanghelie [zice] așa: *Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul.* Să fie și milostiv, căci iarăși s-a spus: *Fericiți cei milostivi, că aceia vor fi miluiți.* Să fie și cu bună conștiință, curățit de toată răutatea, viclenia și nedreptatea, căci iarăși s-a spus: *Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.*

Cap. al II-lea

Cum trebuie să fie episcopul și ceilalți clerici

Să fie deci și veghetor, cumpătat, cuviincios, bine așezat, netulburat, nebețiv, nebătăuș, ci îngăduitor, necertăreț, neiubitor de arginți, nu neofit, ca să nu cumva îngâmfându-se să cadă în judecata și cursa diavolului, căci oricine se înalță pe sine va fi smerit. Așa trebuie să fie episcopul: să fie bărbat al unei singure femei care, la rândul ei, să nu mai fi fost căsătorită, bine stând în fruntea propriei case. Așa să fie deci încercat, când, primind hirotonia, este așezat în locul episcopiei: dacă este de cinste, credincios și cuviincios, dacă are sau a avut femeie de cinste și credincioasă, dacă și-a călăuzit copiii, crescându-i în cinstire de Dumnezeu și învățându-i cu povățuirea Domnului, dacă cei din casa lui, fiind evlavioși și rușinându-se de el, îi sunt toți ascultători. Căci dacă cei ai lui după trup se răzvrătesc împotriva lui și nu-l ascultă, cum i se vor supune cei deveniți ai lui din afara casei lui?

Cap. al III-lea

Cele în care trebuie să fie încercat Episcopul prohirisit

Să fie încercat, deci, dacă este neprihănit în cele de trebuință traiului. Căci este scris: *Caută-l de prihană pe cel ce urmează să fie prohirisit la preoție*. Să fie, așadar, nemânios, căci spune Înțelepciunea: *Mânia îi pierde și pe cei chibzuiți*. Să fie milostiv, nu necioplit, iubitor, căci spune Domnul: *În aceasta vor ști toți că sunteți ucenicii Mei, dacă vă iubiți unii pe alții*. Să fie și darnic, bun cu văduvele, iubitor de străini, săritor, grabnic slujitor, sprinten, fără să aibă nimic de rușine, știind cine e mai vrednic să fie luat sub ocrotire.

Cap. al IV-lea

Nu oricărei văduve trebuie să i se dea de pomană, ci uneori [e bine] să fie preferată cea care are bărbat, iar celui mândăcios, bețiv și leneș nu trebuie să i se dea de pomană

Dacă este vreo văduvă care poate să-și procure cele trebuincioase traiului, iar alta care nu este văduvă, dar care se află în nevoie din pricina bolii sau a creșterii copiilor sau din pricina vreunei slăbiciuni a mâinilor, mai degrabă asupra acesteia să-și întindă mâna. Iar dacă în cele pentru trai se află în strâmtorare vreuna mândăcioasă sau bețivă sau leneșă, aceea nu este vrednică de ajutor, nici chiar de Biserica lui Dumnezeu. Căci spune Scriptura despre acestea, zicând: *Stând cel trândav cu mâna la subsuoară, nu va putea să o ridice spre gură. Și iarăși: Cel leneș stă cu mâinile cruciș și își mănâncă trupul. Căci tot bețivul și curvarul va sărăci și se va îmbrăca în cârpe șin zdrențe tot somnorosul. Și în alt loc: Dacă îți vei da ochii la cupe și potire, mai apoi vei umbla mai gol decât un pisălog. Căci într-adevăr lenea este mama foametei.*

Cap. al V-lea

Episcopul trebuie să fie nepărtinitor la judecată și cumpătat la purtare și înfrânat la mâncare

Episcopul să fie nepărtinitor, nici rușinându-se de cel bogat sau lingușindu-l necuviincios, nici trecându-l cu vederea pe sărac sau asuprindu-l. Căci îi zice Dumnezeu lui Moise [[Μωσής]]: *Nu căuta la fața celui bogat, și nici cu cel sărac nu fi părtinitor la judecată, că a Domnului este judecata. Și iarăși: Cu dreptate să cauți ceea ce este drept. Mâncarea și băutura să-i fie episcopului modestă și îndestulătoare, ca să poată fi cu trezvie spre povățuirea celor neînvățați. Să nu fie cheltuitor, nici aplecat spre dezmierdări, nici cu trai dulce, nici mâncător de bucate alese. Să fie suferitor al răului, îndelung răbdător în povățuire, învățat în multe, cercetând cu grijă și silință cărțile domnești, citind mult, ca să tâlcuiască Scripturile cu purtare de grijă, tâlcuind Evanghelia rând la rând cu Proorocii și cu Legea. Tot așa, tâlcuirile din Lege și din Prooroci să fie puse rând la rând cu Evanghelia. Căci spune Domnul Iisus: *Cercetați Scripturile, căci acestea sunt cele care dau mărturie despre Mine. Și iarăși: Căci Moise despre Mine a scris. Înainte de toate, să fie un bun judecător, făcând deosebire între lege și datină secundară și arătând ce este lege a credincioșilor și ce sunt legăminte ale necredincioșilor, ca să nu cadă cineva sub aceste legăminte. Deci, poartă grijă de cuvânt, episcopi, ca, dacă poți, să le tâlcuiești pe toate cuvânt cu cuvânt și să hrănești și să luminezi din belșug cu multă învățătură poporul tău cu**

luminarea Legii. Căci zice Dumnezeu: *Luminați-vă cu lumina cunoștinței, căci iată este vremea.*

Cap. al VI-lea

Despre faptul că episcopul nu trebuie să fie lacom de câștig rușinos, nici să dea cu chezășie, nici să se judece la tribunal

Episcopul să nu fie lacom de câștig rușinos, mai ales asupra neamurilor, mai degrabă lăsându-se el vătămat decât să vatăme, nici lacom, nici hapsân, nici hrăpăreț, nici iubitor de averi, nici urător de săraci, nici grăitor de rău, nici martor mincinos, nici iute la mânie, nici iubitor de ceartă, nici amestecat în treburile [acestei] vieți, nici să dea cuiva cu chezășie sau să se judece la tribunal pentru pricini bănești, nici iubitor de putere, nici îndoit la părere, nici îndoit la vorbă, nici iubitor să asculte pâră sau grăire de rău, nici fățarnic, nici poftind la sărbătorile neamurilor, nici dorind amăgiri goale, nici poftitor, nici iubitor de arginți, căci toate cele de acest fel sunt vrăjmașe ale lui Dumnezeu și prietene ale dracilor. Iar toate acestea episcopul să le poruncească și laicilor cu strășnicie, făcându-i [și pe ei] să fie următori ai purtării sale, căci spune [Scriptura]: *Faceți-i evlavioși pe fiii lui Israel.* Să fie înțelept, smerit la cuget, povățuitor în învățăturile Domnului, binevoitor, departe de toate obiceiurile rele din viață și de toate poftele neamurilor. Să fie bine rânduit, dibaci în a-i cunoaște pe cei de nimica și în a se păzi de ei, fiind însă prieten al tuturor, drept, îndemânatic la judecată, iar toate câte sunt sau se află bune la oameni, pe acestea episcopul să le aibă în sine. Căci păstorul care nu poate fi învinovățit de nedreptate îi va sili și pe proprii lui ucenici [să fie la fel] și, prin purtarea sa, îi va încuraja să fie vrednici următori ai faptelor sale, cum spune undeva și Proorocul: *Și va fi: precum preotul, așa și poporul.* Căci și Domnul nostru și Învățătorul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a început mai întâi să facă și totodată să învețe, după cum spune undeva Luca [[Λουκᾶς]]: *Pe acestea a început Iisus să le facă și să le învețe.* De aceea zice: *Cine face și învață, acela mare se va chema în Împărăția lui Dumnezeu.* Căci voi, episcopii, trebuie să fiți veghetori pentru popor, pentru că și voi Îl aveți veghetor pe Hristos. Și voi deci fiți veghetori buni pentru poporul lui Dumnezeu, pentru că spune Domnul prin Iezechiel [[Ἰεζεκιήλ]] către fiecare dintre noi, zicând: *Fiul omului, te-am dat pe tine veghetor casei lui Israel și vei*

*auzi din gura Mea cuvântul și îl vei păzi și îl vei vesti de la Mine, când grăiesc celui fărădelege: Cu moarte vei muri!, și nu i-ai spus, ca să se depărteze cel fărădelege de la fărădelegea lui; nelegiuitul acela va muri în fărădelegea lui și sângele lui îl voi cere din mâna ta; iar dacă tu îi vei porunci celui fărădelege să se întoarcă de la calea lui și nu se va întoarce de la ea, el va muri în fărădelegea lui, iar tu îți vei izbăvi sufletul. La fel și sabia războiului: dacă va fi să vină, și poporul va pune veghetor spre pază, și [acela], văzând-o venind, nu va da de veste, și ea va lua suflet [de om], sufletul va fi luat în păcatul lui, dar sângele va fi cerut din mâna veghetorului, că nu a înștiințat prin trâmbiță. Iar dacă va înștiința și nu se va păzi cel ce aude și va veni sabia și îl va lua, sângele lui va fi asupra lui, că nu s-a păzit auzind cornul, iar păzitorul își va izbăvi sufletul și veghetorul, pentru că a înștiințat, cu viață va trăi. Sabia este judecata, trâmbița – Sfânta Evanghelie, veghetorul – episcopul pus peste Biserică. Acesta, propovăduind, trebuie să dea mărturie și să întărească [poporul] pentru judecată. Dacă nu vestiți și nu dați mărturie poporului, la voi se va găsi păcatul celor care nu știu. De aceea, povățuiți-i pe cei crescuți în lipsă de învățătură și muștrați-i cu îndrăzneală, pe cei neștiutori învățați-i, pe cei știutori întăriți-i, pe cei rătăciți întoarceți-i. Spunând aceleași și aceleași lucruri, fraților, nu vom păcătui. Căci din auzirea deasă se poate ca cineva să se rușineze și să facă ceva din cele bune și să părăsească ceva din cele rele, fie și măcar o dată. Căci spune Dumnezeu prin Proorocul: *Dă-le mărturie despre acestea, poate vor asculta de glasul tău. Și iarăși: Doar-doar de ar asculta. Și Moise spune poporului: Măcar de vei auzi cu auzul de Domnul Dumnezeu și vei face ceea ce este bun și drept în ochii Lui. Și iarăși: Ascultă, Israele, Domn este Dumnezeul Tău, Domn Unul. Și Domnul în Evanghelie amintește de multe ori spunând: Cine are urechi de auzit să audă. Și înțeleptul Solomon spune: Ascultă, fiule, învățătura tatălui tău și nu lepăda rânduielile mamei tale. Și până astăzi ei nu au ascultat. Și, crezând că au auzit, au trecut cu auzul, părăsindu-L pe unul și singurul Dumnezeu adevărat și fiind târâți în erezii ucigătoare și cumplite, despre care vom vorbi din nou.**

Cap. al VII-lea

Cum trebuie să fie cel inițiat

Să vă fie cunoscut, iubiților, că cei botezați în moartea Domnului Iisus, unii ca aceștia nu trebuie să mai păcătuiască. Căci după cum cei morți sunt nelucrători ai păcatului, tot așa și cei care au murit împreună cu Hristos sunt nefăptuitori ai păcatului. Nu credem deci, fraților, că cel care s-a îmbăiat în baia vieții ar mai trebui să înfăptuiască destrăbălările[[ἀσέλγημα]] celor fărădelege. Cel care păcătuiește după botez, acesta, dacă nu se pocăiește și nu încetează să greșească, va fi osândit la gheenă.

Cap. al VIII-lea

Despre cel învinuit pe nedrept [[συκοφαντέω]]și despre cel muștrat [pe bună dreptate]

Dacă cineva este pârât [[συκοφαντέω]] de cei necredincioși că nu s-a mai destrăbălat [[συνασελαίνω]] cu ei, să cunoască unul ca acesta că este fericit înaintea lui Dumnezeu, după cum și Domnul spune în Evanghelie: *Fericiți veți fi, când vă vor ocări sau când vă vor prigoni sau, pentru Mine, mințind, vor zice împotriva voastră tot cuvântul rău. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri.* Dacă deci cineva este hulit printr-o minciună, fericit este unul ca acesta. Căci spune Scriptura: *Bărbatul neîncercat nu este ispitit de Dumnezeu.* Dacă cineva este muștrat făcând vreun lucru fărădelege, unul ca acesta nu numai că s-a vătămat pe sine, ci a mânjit cu hulă trupul cel de obște al Bisericii și învățătura [ei], noi nefăcând acelea despre care spunem că sunt bune. Și vom fi ocărâți și noi de către Domnul: *Ei zic, dar nu fac.* De aceea, episcopul să se lepede cu îndrăzneală de unii ca aceștia, muștrați pentru ceva adevărat, dacă nu își schimbă purtarea.

Cap. al IX-lea

Episcopul trebuie să fie nemitarnic

Căci episcopul nu trebuie să fie numai nesmintitor[[ἀπόσκοπος]], ci și nepărtinitor, înțeleptindu-i cu bunătate pe cei care păcătuiesc. Căci, dacă nici el nu va avea conștiință curată, făcându-se părtinitor pentru vreo primire de daruri rușinoasă, îl va cruța pe cel care păcătuiește în chip nelegiuit, lăsându-l să rămână în Biserică, neascultând [astfel] de glasul

Domnului și Dumnezeului nostru, care zice: *Cu dreptate să cauți ceea ce este drept. Nu căuta la față la judecată. Nu da dreptate celui necinstitor* [[ἀσεβής]]. *Nu primi daruri pentru un suflet, [căci] darurile orbesc ochii celor înțelepți și strâmbă cuvintele celor drepți.* Și în altă parte spune: *Scoateți pe cel rău dintre voi.* Și Solomon spune în Pilde: *Scoate-l pe cel netrebnic din sinedriu și va ieși împreună cu el și cearta.*

Cap. al X-lea

Episcopul care îl cruță fără judecată pe cel care a păcătuit se face vinovat

Cel care nu ține seama de acestea, [dacă] îl va cruță fără judecată pe cel ce trebuie pedepsit – precum Saul [[Σαούλ]] pe Agag și Eli [[Ἠλεί]] pe fiii care nu-L cunoșteau pe Domnul –, acesta a spurcat și propria lui vrednicie și Biserica lui Dumnezeu din parohia lui. Acesta este așadar nedrept și față de Dumnezeu și față de oamenii cuvioși, făcându-se pricinuitor de smintire multor nou-luminați și catehumeni, încă tineri și tinere ca vârstă. Pe acesta îl așteaptă vai-ul și piatra de moară a asinului la gât și adâncul, prin aceea că va fi dus la judecată. Căci, din cauza fărădelegii lipsei de judecată, văzându-l pe unul ca acesta stăpân peste ei, vor șovăi în inimile lor și, dobândind aceeași boală, vor fi siliți să piară împreună cu el, ca poporul împreună cu Ieroboam [[Ἰεροβοάμ]], iar alături de Core [[Κορέ]], cei răzvrățiți împreună cu el. Iar dacă cel păcătos i-ar vedea pe episcop și pe diaconi neatinși de vreo învinuire, iar turma curată, mai întâi nu va îndrăzni să intre disprețuitor în Biserica lui Dumnezeu, fiind muștrat în conștiința lui. Și dacă ar intra fără să țină seama de nimic, fie va fi vădit numaidecât, ca Uza [[Ὀζᾶ]], când s-a atins de chivot ca să-l sprijine, și ca Acan, când a furat din ceea ce era sortit anatemei, și ca Ghehazi [[Γιεζῆϊ]], [când s-a atins] de bogățiile lui Neeman [[Νεεμών]], și numaidecât va fi pedepsit, fie, dojenit de păstor, va fi adus la pocăință [[μετάνοια]]. Căci, uitându-se în jur la fiecare și negăsind pată la niciunul, nici la episcop, nici la poporul rânduit sub el, umplut de toată rușinea, va ieși cu pace, în lacrimi și străpuns la inimă, și turma [va] rămâne curățită, iar [acela] va plânge înaintea lui Dumnezeu și se va pocăi de cele ce a păcătuit și va avea nădejde, iar întreaga turmă, privind lacrimile aceluia, va fi povățuită că cel păcătos nu pierе, dacă se pocăiește.

Cap. al XI-lea

Cum trebuie episcopul să-i judece pe cei ce păcătuiesc

De aceea, dar, o, episcope, sânguiește-te să fii curat în fapte, cunoscându-ți purtarea și vrednicia, ca unul care ai chipul [[τύπος]] lui Dumnezeu între oameni, prin aceea că îi ai sub stăpânirea ta pe toți oamenii, pe preoți, pe împărați, pe stăpânitori, pe părinți, pe fii, pe învățători și deopotrivă pe toți cei ce [ți] se supun, și astfel să șezi în Biserică, ținând seama [[λόγον ποιέομαι]] de faptul că ai autoritate[[ἐξουσία]] să-i judeci pe cei care au păcătuit, căci vouă, episcopilor, vi s-a spus: *Orice veți lega pe pământ va fi legat în cer și orice veți dezlega pe pământ va fi dezlegat în cer.*

Cap. al XII-lea

Învățătură despre cum trebuie să se poarte [episcopul] cu cei care se pocăiesc

Judecă, așadar, o, episcope, cu autoritate, ca Dumnezeu, dar primește-i pe cei care se pocăiesc. Căci Dumnezeu este Dumnezeu al milei. Pedepsește-i pe cei care păcătuiesc, povățuiește-i pe cei care nu se întorc, mângâie-i pe cei care stăruie în cele bune, pe cei care se pocăiesc primește-i, căci Domnul Dumnezeu cu jurământ a făgăduit că dă iertare celor care se pocăiesc de cele ce au păcătuit. Căci spune prin Iezechiel: *Spune-le lor: Viu sunt Eu, zice Adonai Domnul, dacă voiesc moartea păcătoșului, ci ca cel necredincios să se întoarcă de la calea sa cea rea și să fie viu. Întoarceți-vă, așadar, de la căile voastre cele rele. De ce să muriți, casă a lui Israel? Aici cuvântul îi face plini de nădejde pe cei care au păcătuit, că, dacă se vor pocăi, vor avea nădejde de mântuire, ca nu cumva, departe de orice durere, să se dedea la nelegiuiri, ci ca, având nădejdea mântuirii, întorcându-se, să plângă înaintea lui Dumnezeu pentru păcatele lor. Și vor primi de la El uitarea păcatelor, ca de la un părinte bun.*

Cap. al XIII-lea

[Episcopul] trebuie să fugă de experiența păcatelor

Dar trebuie ca cei fără de păcat să rămână așa și să nu aibă trebuință de experiența

păcatelor, ca să nu aibă nevoie de durerea, întristarea și plânsurile iertării. Căci ce știi, omule, când ai păcătuit, dacă trăiești zile în această viață, ca să te și pocăiești, pentru că ieșirea ta din viață este ascunsă și cel care săvârșește în păcate nu are pocăință? Fiindcă spune prin David [[Δαβίδ]]: *În iad cine se va mărturisi Ție?* Trebuie așadar să fii pregătit în cele bune, ca să plecăm fără întristare pe calea aceea. De aceea, și cuvântul dumnezeiesc îndeamnă prin înțeleptul Solomon, zicându-ți: *Gătește-ți pentru ieșire faptele tale și pregătește-te pentru țarină*, ca să nu ne lipsească ceva din cele bune. După cum și celor cinci fecioare din Evanghelie le-a lipsit din pricina nesăbuiței untdelemnul credinței [[εὐσέβεια]] și, stingându-și candelile cunoștinței de Dumnezeu, au fost scoase afară din camera de nuntă. De aceea, oricine își cruță viața și rămâne fără păcat rămâne în afară de orice primejdie [[ἀκίνδυνος]], ca să-și păstreze dreptățile înfăptuite mai înainte de el. Deci, tu așa să judeci ca și cum ai sta la judecată pentru Dumnezeu. *Căci a Domnului – zice – este judecata*. Mai întâi, așadar, osândește-l în temeiul autorității pe cel vinovat, apoi adu-l acasă[[οικειόω]] cu milă și îndurare și bunăprimire, făgăduindu-i izbăvirea, dacă se va pocăi de purtarea sa și se va adăposti la pocăință. Pe cel căruia îi pare rău primește-l cuprinzându-l în brațe, amintindu-ți de Domnul, Care a zis: *Bucurie se face în cer pentru un singur păcătos care se pocăiește*.

Cap. al XIV-lea

Despre cei care spun să nu fie primit cel care se pocăiește. Cel drept, chiar dacă are de-a face cu cel păcătos, nu pierde împreună cu el

Iar dacă nu-l primești pe cel care se pocăiește, îl dai pe mâna celor care uneltesc împotriva lui, uitând de David, care spune: *Nu da fiarelor sufletul care se mărturisește Ție*. De aceea, îndemnând spre pocăință, [zice]: *Oare cel care cade nu se ridică sau cel ce se îndepărtează nu se întoarce? Cum se face atunci că poporul Meu s-a îndepărtat cu îndepărtare nerușinată și s-au învățat în vrerea lor? Întoarceți-vă, fii rătăciți, și Eu voi vindeca zdrobirile voastre*. Primește-l deci pe cel ce se pocăiește, neavând deloc îndoieli, nefiind nici împiedicat de cei care spun fără milă că nu trebuie să ne spurcăm cu unii ca aceștia, nici să ne împărtășim[[κοινωνέω]] cu ei în cuvânt. Căci acestea sunt sfaturile celor care nu Îl cunosc pe Dumnezeu și pronia Lui, ale unor judecători lipsiți de

rațiune și ale unor fiare neîmblânzite; căci nu cunosc că trebuie să se păzească nu de părtășia[[κοινωνία]] în cuvânt cu cei care păcătuiesc, ci de cea în faptă. *Căci dreptatea dreptului va fi asupra lui și fărădelegea [celui fărădelege] va fi asupra lui. Și iarăși: Dacă un pământ păcătuiește împotriva Mea făcând nedreptate, și Îmi voi întinde mâna Mea asupra lui și voi zdrobi de pe el sprijinul de pâine și voi trimite asupra lui foamete și voi pierde din el pe oameni și pe dobitoace, chiar de vor fi trei bărbați în mijlocul lui, Noe, Iov și Daniel, aceștia în dreptatea lor își vor mântui sufletele lor, spune Adonai Domnul.* Foarte limpede a arătat Scriptura că dreptul, deși este împreună cu nedreptul, nu pierde împreună cu el. Căci, în lumea aceasta, și dreptii, și nedrepții viețuiesc în aceeași turmă în împărtășirea[[κοινωνία]] traiului, dar nu și a cuvioșiei, iar prin aceasta, cei iubitori de Dumnezeu nu păcătuiesc. Căci sunt următori ai *Părintelui lor Cel din ceruri, Care face să răsare soarele Lui și asupra dreptilor și nedrepților, și trimite ploaia Lui și asupra celor răi și asupra celor buni*, iar dreptul, din această pricină, nu este primejduit cu nimic. Căci în stadion sunt și învingătorii și învinșii, dar încununați sunt doar cei ce au luptat cu vitejie. Nimeni *nu este încununat dacă nu se întrece potrivit legii*. Căci fiecare va da mărturie pentru sine și nu va pierde Dumnezeu pe cel drept împreună cu cel nedrept, de vreme ce la El ceea ce este fără păcat este nepedepsit. Căci nici pe Noe [[Νῶε]] nu l-a înecat în potop, nici pe Lot nu l-a ars în pârjol, nici pe Rahav [[Ραάβ]] nu a nimic-o. Și, dacă voiți să știți și cele întâmplate în zilele noastre, Iuda, fiind împreună cu noi, a primit sorțul slujirii, ca și noi, și Simon magul pecetea în Domnul, dar fiecare dintre ei arătându-se rău, unul s-a spânzurat, iar celălalt zburând împotriva firii s-a zdrobit. Și în chivot s-au aflat Noe și fiii lui, dar numai Ham s-a aflat viclean și a primit pedeapsa în fiul său. Și dacă *nici părinții nu sunt pedepsiți pentru fii, nici fiii pentru părinți*, vădit este că nici femeile pentru bărbați, nici slujitorii pentru stăpâni, nici rudele pentru rude, nici prietenii pentru prieteni, nici dreptii pentru nedrepți, ci fiecăruia i se va cere socoteală pentru fapta lui. Căci nici de la Noe nu s-a cerut dreptatea pentru lume, nici Lot [[Λώτ]] nu a fost ars pentru Sodoma, nici Rahav nu a fost înjunghiată pentru cei din Ierihon, nici Israel pentru egipteni. Căci împreuna-locuire nu îi osândește pe cei dreپți împreună cu cei nedrepți, ci consimțământul cugetului. Nu trebuie să luăm aminte la cei gata să ucidă, și la urătorii, de oameni, și la iubitorii de pâră, și la cei care caută pretexte să trimită la moarte. Că nu va muri unul în locul altuia, ci: *Cu funiile propriilor păcate se strânge fiecare*. Și: *Iată omul*

și fapta lui înaintea feței lui. Dar trebuie să-i ajutați pe cei dimpreună cu voi, și pe cei aflați în primejdie, și pe cei ce se poticesc și, pe cât se poate, să-i vindecați cu mângâierea cuvântului și să-i izbăviți de la moarte. Căci nu cei sănătoși au trebuință de doctor, ci cei bolnavi, pentru că nu este voia înaintea Tatălui să piară unul dintre cei mici. Căci nu voința oamenilor cu inima împietrită trebuie s-o întăriți, ci pe cea a lui Dumnezeu și a Tatălui tuturor, cea [învederată] prin Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin. Căci nu este drept ca tu, cap fiind, episcop, să iei seama la coadă, adică la omul laic răzvrătit, spre pierzania altuia, ci doar la Dumnezeu. Căci tu trebuie să-i stăpânești pe cei supuși, și nu să fii stăpânit de ei. Căci nici fiul nu își stăpânește tatăl, în temeiul nașterii, nici robul stăpânul, în temeiul autorității, nici ucenicul pe învățător, nici oșteanul pe împărat, nici laicul pe episcop. Cât despre părerea că cei care se apropie de cei nedrepti prin învățătura cuvântului se întinează sau se fac părtași[[κοινωνέω]] la păcatele [acelora], Iezechiel, tăind neîncrederea[[ὕπνοια]] răuvoitorilor, zice: De ce le spuneți voi pilda aceasta despre pământul lui Israel: Părinții au mâncat aguridă și dinții copiilor s-au strepezit. Viu sunt Eu, zice Adonai Domnul, dacă va mai fi spusă între voi pilda aceasta în Israel. Căci toate sufletele sunt ale Mele; după cum este sufletul tatălui, tot așa și sufletul fiului: ale Mele sunt. Sufletul care păcătuiește va muri el însuși. Omul care va fi drept este cel care face judecată și dreptate; și, înșirând mai departe celelalte virtuți, pecetluiește zicând: Unul ca acesta este drept, cu viață va fi viu, zice Adonai Domnul. Și dacă naște un fiu netrebnic, care varsă sânge, [acesta] nu a umblat în calea tatălui său celui drept; și la cele din urmă le adaugă pe următoarele: Cu viață nu va fi viu; toate nedreptățile acestea le-a făcut. Cu moarte va muri, sângele lui va fi asupra lui. Și se va zice că nu a luat fiul nedreptatea tatălui sau dreptatea lui, făcând dreptate și milă. Și le vei zice: Sufletul care păcătuiește – însuși va muri. Fiul nu va lua nedreptatea tatălui, nici tatăl nu va lua nedreptatea fiului. Dreptatea celui drept va fi asupra lui și fărădelegea celui fărădelege va fi asupra lui. Și, după puțin, zice: Când cel drept se va întoarce de la dreptatea lui și va face nedreptate, nu se vor pomeni toate dreptățile lui, după toate fărădelegile lui, pe care le-a făcut. În nedreptatea lui cu care a păcătuit și a nedreptățit și în păcatul lui, în acesta va muri. Și, după puțin, adaugă: Când cel fărădelege se va întoarce de la fărădelegea lui pe care a făcut-o și va face judecată și dreptate, acesta și-a păzit sufletul lui și s-a întors de la toate faptele de necinste

[[ἀσέβεια]] ale lui pe care le-a făcut, cu viață va fi viu și nu va muri. Și apoi: Pe fiecare vă voi judeca după căile voastre, casă a lui Israel, spune Adonai Domnul.

Cap. al XV-lea

Preotul nu trebuie niciodată să treacă păcatele cu vederea, nici să fie gata la a pedepsi

Vedeți, iubiții noștri copii, cât de milostiv este cu dreptate Domnul Dumnezeuul nostru, bun și iubitor de oameni, și nu-l scapă nevinovat pe cel vinovat, chiar dacă îl primește pe cel care se întoarce și îl face viu, nelăsându-le loc de neîncredere[[ὐπόνοια]] celor care vor să-i judece în chip nemilos[[ἀπιηῶς]] și să-i alunge cu totul pe cei care păcătuiesc și să nu le facă parte[[κοινωνέω]] de cuvinte de mângâiere care să îi poată aduce[[ἐνώγω]] la pocăință; împotriva lor Dumnezeu spune prin Isaia către episcopi: *Mângâiați poporul Meu, preoților, grați inimii Ierusalimului.* Trebuie deci ca, ascultându-L, să-i mângâiați pe cei care au păcătuit, și să-i îndemnați la pocăință și să le dați bună nădejde, și să nu fiți neîncredători[[ὑπονοέω]], ca și cum v-ați face părtași la greșelile lor, din pricina iubirii [pe care o aveți] către ei. Primiți-i cu bucurie pe cei care se pocăiesc, bucurându-vă pentru ei, judecându-i cu milă și îndurări pe cei care păcătuiesc. Căci, de vreme ce pe cel care umblă lângă un râu și este cât pe ce să alunece pe [pietre] colțuroase, împingându-l, în loc să-i întinzi mai degrabă mâna, îl arunci în râu, l-ai ucis pe fratele tău; trebuie mai degrabă să-i întinzi mai degrabă mâna dreaptă celui care alunecă, ca să nu piară cu totul, ca și poporul să fie povățuit, și cel care a păcătuit să nu piară de tot. Tu, episcopie, nu trebuie nici să treci cu vederea păcatele poporului, nici să-i alungi pe cei ce se pocăiesc, ca nu cumva, fiind neîncercat, să duci la pieire, turma Domnului, și să nesocotești numele ei cel nou pus poporului Lui, și să fii ocărât precum păstorii din vechime, despre care i-a spus Dumnezeu lui Ieremia [[Ἱερεμίας]]: *Mulți păstori au stricat via Mea, spurcat-au moștenirea Mea.* Și în altă parte: *Asupra păstorilor s-a pornit iuțimea Mea și pe miei Mă voi mânâia.* Și în alt loc: *Voi, preoții, sunteți cei ce nesocotiți numele Meu.*

Cap. al XVI-lea

Despre pocăință și care este felul ei și cum se înfăptuiește ea

Iar tu, văzându-l pe cel care a păcătuit, poruncește cu asprime să fie scos afară. Și, ieșind el, diaconii să se poarte cu el cu asprime. Și căutându-l, să-l țină afară din biserică și, intrând, să te roage pentru el. Căci Mântuitorul L-a rugat pe Tatăl pentru cei care au păcătuit, după cum este scris în Evanghelie: *Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac*. Atunci tu poruncește-i să intre și, cercetând dacă se pocăiește și este vrednic să fie primit deplin în Biserică, apasă-l cu zile de post potrivit păcatului, două săptămâni sau trei sau cinci sau șapte, și astfel slobozește-l, spunându-i toate câte este potrivit ca cel care pedepsește să-l învețe și să-l mângâie, spre povățuire, pe cel care a păcătuit, ca [acela] să rămână în sine cu cuget smerit și rugându-se ca Dumnezeu să-i fie binevoitor și să spună: *Dacă vei căuta la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va răbda? Căci la Tine este ispășirea*. Una ca aceasta arată și în Facere ceea ce i s-a spus lui Cain: *Ai păcătuit? Stai liniștit*, adică nu adăuga [păcate]. Că trebuie ca cel care a păcătuit să se rușineze de greșeala lui, destul este cuvântul spus lui Moise despre Maria, când [acela] a cerut să i se ierte. Căci Dumnezeu îi spune: *Dacă tatăl ei, scuipând, ar fi scuipat-o în față, nu s-ar fi rușinat? Șapte zile să fie afurisită* [[ἀφορίζω]] *în afara taberei și după acestea să intre*. De aceea, așa trebuie să facem și noi, pe cei care spun că se pocăiesc de păcate afurisindu-i un timp hotărât după măsura [[κατὰ τὴν ἀναλογία]] păcatului, apoi primindu-i pe cei care se pocăiesc, ca părinții pe fii.

Episcopul trebuie să fie de neînvinovățit, ca chip al celor conduși.
Cap. 17

Iar dacă Episcopul însuși se află în poticnire, cum ar mai purcede el la cercetarea nedreptății cuiva sau la pedepsirea cuiva, din pricina părtinirii sau din pricina primirii de daruri fie el însuși fie Diaconii, când el nu este cu conștiință curată? Căci când conducătorul cere și judecătorul primește, și judecata nici nu este dusă la capăt, fiind părtași cu hoții și nefăcând judecata văduvelor, cei de sub Episcop nu vor putea să lupte împreună cu Episcopul. Căci îi vor zice lui ceea ce este scris în Evanghelie: *De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, dar la bârna din propriul tău ochi nu iei seama?* Deci Episcopul să fie cu luare aminte împreună cu diaconii lui să asculte un asemenea cuvânt, adică să nu se dea prilej. Căci cel care păcătuiește, când ar vedea pe cineva făcând unele asemenea lui, se va întări să le facă pe acestea. Atunci cel rău, luând prilej prin unul, va lucra la alții – aceasta să nu fie! Și astfel se va risipi turma. Căci înmulțindu-se cei ce păcătuiesc, se va înmulți și răutatea săvârșită prin ei. Căci păcatul nestârpit se face mai rău decât el însuși și capătă răspândire la ceilalți. Căci puțin aluat dospește toată frământătura și un singur hoț aduce necurăția pentru un întreg neam și muștele moarte strică pregătirea miresmei de untdelemn, iar când împăratul ascultă un cuvânt nedrept, toți slujitorii de sub el se fac călcători de lege. Așa și oaia răioasă le contaminează pe celelalte cu boala ei, dacă nu este îndepărtată de oile sănătoase, și de omul cu cangrenă trebuie ca mulți să se păzească, iar câinele cuprins de turbare este periculos pentru oricine, de care se atinge. Așadar, dacă nu-l îndepărtăm din Biserica lui Dumnezeu pe omul călcător de lege, vom face casa Domnului peșteră de tâlhari. Căci trebuie să nu-i treacă sub tăcere pe cei care păcătuiesc, ci să-i mustre, să-i povățuiască, să-i strunească, să-i apese cu posturi, ca să aducă și celorlalți evlavie. Căci *Faceți-i*, spune, *evlavioși pe fiii lui Israel*.

Căci Episcopul trebuie să fie și opritor al păcatelor prin povățuire, și veghetor al dreptății, și propovăduitor al bunurilor pregătite de Dumnezeu, și vestitor al mâniei ce va să fie la judecată, ca nu cumva disprețuind sădirea lui Dumnezeu să audă din pricina neglijenței ceea ce s-a spus la Osea: *De ce treceți sub tăcere necuvioșia și culegeți rodul ei?*

Episcopul trebuie să ia seama, ca poporul să nu greșească, fiindu-le lor veghetor.
Cap. 18

Așadar Episcopul să ia seama la toți, și la cei ce nu au păcătuit, ca să rămână nepăcătoși, și la cei care au păcătuit, ca să se pocăiască. Căci Domnul ne spune: *Vedeți, să nu disprețuiți pe vreunul dintre aceștia mai mici*. Și celor ce se pocăiesc trebuie să le dea iertare, căci de îndată ce spune cineva dintre cei care au greșit cu stare adevărată: *Am păcătuit Domnului*, Duhul cel Sfânt răspunde: *Și Domnul ți-a iertat păcatul; îndrăznește, nu vei muri*. Să cunoști, așadar, Episcope, cinstea ta, că așa cum ți-a fost dată puterea de a lega, la fel și cea de a dezlega. Să te cunoști pe tine însuși că ai puterea să dezlegi și să te porți vrednic de locul tău în viața aceasta, știind că de la tine însuși se va cere un cuvânt mai mult. Căci, spune, *de la cel căruia i s-a dat mult, mai mult i se va cere*. Căci nici un om nu este fără păcat, afară de Cel ce S-a făcut om pentru noi, căci este scris: *Nimeni nu este curat de pată, nici chiar dacă viața lui ar fi de o singură zi*. De aceea s-au scris și viețile și purtările celor mai de dinainte drepti și patriarhi, nu ca citind noi să-i învinuim, ci

ca noi să ne pocăim și să ne facem plini de nădejde ca pregătiți de iertare. Căci pata acelora este întărirea și îndemnarea noastră, ca și noi când păcătuim, dacă ne vom pocăi, să căpătăm iertare, după cum este scris: *Cine se va lăuda că are inima curată? Sau cine va îndrăzni [să spună] că este curat de păcat?* Căci nimeni nu este fără păcat. De aceea tu, după putere, sârguiește-te să fii de neînvinuit și îngrijește-te de toate ca nu cumva cineva smintindu-se din pricina ta să piară. Căci laicul se îngrijește doar de ale sale, dar tu de ale tuturor, căci ai mai multă greutate și duci o încărcătură mai mare. Căci este scris: *Și i-a zis Domnul lui Moise: Tu și Aaron veți lua păcatele preoției.* Așadar, apărându-i pe cei mai mulți, poartă de grijă de toți și întărește-i pe cei sănătoși; povățuiește-i pe cei care au păcătuit și, apăsând prin post, dă ușurare prin iertare, primește-l pe cel care plânge, pentru că întreaga Biserică se roagă pentru el, și punându-ți mâinile asupra lui, îngăduie-i apoi să fie în turmă. Iar pe cei adormiți și care stau deoparte întoarce-i. Întărește, mângâie, vindecă, cunoscând ce răsplată ai dacă săvârșești acestea, după cum și ce primejdie, dacă nu te îngrijești de ele. Căci Iezechiel spune către Episcopii poporului care nu se îngrijesc: *Vai păstorilor lui Israel, căci s-au păstorit pe ei înșiși. Nu oile le-au păstorit păstorii, ci pe ei înșiși; ați băut tot laptele și cu lâna v-ați îmbrăcat, pe cea puternică ați tăiat-o, oile nu le-ați păstorit, pe cea în necaz n-ați întărit-o și pe cea bolnavă n-ați tămăduit-o și pe cea lovită n-ați legat-o, pe cea aruncată afară n-ați adus-o înapoi și pe cea pierdută n-ați căutat-o, și cu putere le-ați pedepsit cu batjocură, și s-au împrăștiat, pentru că nu aveau păstor, și s-au făcut pradă tuturor fiarelor pădurii. Și iarăși: N-au căutat păstorii oile mele. Și s-au păstorit păstorii pe ei înșiși, iar pe oi nu le-au păstorit. Și după puțin: Iată Eu [zic] către păstori și voi căuta Eu oile Mele din mâna lor și îi voi face să înceteze să mai păstorească oile Mele. Și nu se vor mai păstori păstorii pe ei înșiși. Și voi lua oile Mele din mâna lor și nu le vor mai fi pradă. Și adaugă și către popor, spunând: Iată, Eu voi judeca între oaie și oaie și între berbec și berbec. Nu vă este puțin că ați împărțit pășunea cea bună, iar ce a rămas din pășune ați călcat în picioare, și oile au mâncat ceea ce ați călcat în picioare? Și adaugă după puțin: Și veți cunoaște că Eu sunt Domnul, iar voi oile pășunii Mele. Sunteți oamenii Mei, iar Eu sunt Dumnezeuul vostru, spune Adonai Domnul.*

Și păstorul care nu se îngrijește de oi este răspunzător și oaia care nu se supune păstorului este pedepsită

Cap. 19

Ascultați, Episcopi, și ascultați, laici, ce zice Dumnezeu: *Voi judeca berbec cu berbec și oaie cu oaie.* Și către păstori zice: *Veți fi judecați* pentru lipsa lor de încercare și pentru pierderea dintre oi, adică: Voi judeca Episcop cu Episcop și lai cu laic, și conducător cu conducător. Căci cugetătoare sunt oile și berbecii aceștia, nu dobitoace. Ca să nu spună laicul: Eu sunt oaie și nu păstor, nu dau nicio socoteală. Episcopul va vedea și el singur va fi răspunzător pentru mine. Căci după cum oaia care nu-l urmează pe un păstor bun este lăsată spre pieire lupilor, așa și cea care urmează unui păstor rău are o moarte învederată, căci va fi sfâșiată. De aceea trebuie fugit de păstorii care duc la pieire.

Cum trebuie ca cei conduși să se supună Episcopilor care îi conduc

Cap. 20

Pe păstorul cel bun laicul să-l cinstească, să-l iubească, să se teamă de el ca de un domn, ca de un stăpân, ca de arhiereul lui Dumnezeu, ca de un învățător al dreptei cinstiri. Căci cel care ascultă de el ascultă de Hristos, și cel care nu-L primește pe Hristos nu-L primește pe Dumnezeul Lui și Tatăl. *Căci cel care vă ascultă pe voi, spune, pe Mine Mă ascultă. Iar cel care se leapădă de voi de Mine se leapădă.* Asemenea Episcopul să-i iubească pe laici ca pe copii, încălzindu-i și iubindu-i cu râvna dragostei ca pe niște ouă ca să se facă pui, sau ca pe niște pui îmbrățișându-i ca să se facă păsări, povățuindu-i pe toți, muștrându-i pe cei care au nevoie de muștrare, dar nelovind, apăsându-i spre smerire, dar nu spre umilire; povățuind spre întoarcere, pedepsind pentru îndreptarea și corectarea purtării. Pe cea tare păzind-o, adică pe cea așezată în credință ținând-o neclintit, păstorind poporul cu pace, pe cea în necaz întărește-o, adică pe cea ispitită întărind-o cu povățuirea, pe cea bolnavă vindecând-o, adică pe cea îmbolnăvită de la credință prin sfadă tămăduind-o prin învățatură, pe cea lovită legând-o, adică pe cea rătăcită sau rănită sau pe cea risipită în păcate spre o cale oloagă, legându-i [rănille] prin povățuire mângâietoare, slobozind-o de greșeli și făcând-o plină de nădejde, astfel pe cea reșezată în Biserică cu trup viguros readucând-o în turmă, pe cea aruncată afară întoarce-o, adică pe cea aflată în păcate și aruncată în pocăință să nu o lași să rămână afară, ci primind-o și întorcând-o reșezată în turmă, adică în poporul Bisericii fără pată. Iar pe cea pierdută caut-o, adică pe cea fără nădejde de mântuire din cauza mulțimii greșelilor, să nu îngădui să fie pierdută de tot. Pe cea care de multă nelucrare și lene se află adormită și de mult somn a uitat de propria sa viață și stă departe de propria sa turmă încât ar putea să cadă pradă lupilor, tu caut-o și povățuind-o întoarce-o și îndeamn-o să fie trează și seamănă nădejdea, nelăsând-o să spună ceea ce se spune de către unii: *Nelegiuirile noastre sunt asupra noastră și noi ne topim în ele și cum vom trăi?* Dacă este una ca aceasta, Episcopul să-și ia asupra lui greșeala și să-i spună celui care a păcătuit: Tu singur întoarce-te, iar eu voi primi moartea pentru tine, după cum și Domnul pentru mine și pentru toți. Căci păstorul cel bun își pune sufletul său pentru oi, iar cel plătit și cel care nu este păstor, căruia nu-i aparțin oile, îl vede pe lup că vine, adică pe diavolul, și își lasă oile și fuge și lupul le răpește. Trebuie de aceea să se știe că Dumnezeu, fiind milostiv, făgăduiește cu jurământ pocăința celor care au păcătuit. Iar cel care păcătuiește și nu cunoaște făgăduința lui Dumnezeu despre pocăință și nu știe îndelunga Lui răbdare și suferință, nici nu cunoaște Sfintele Scripturi care propovăduiesc aceasta și nici nu le-a învățat pe acestea de la tine, [unul ca acesta] pier. Dar tu ca un păstor iubitor și ca un crescător harnic cercetează numărând turma. Pe cea rămasă caut-o, după cum Domnul Dumnezeu, Părintele nostru cel bun, L-a trimis pe Fiul Său, Păstorul cel Bun și Mântuitorul, Învățătorul nostru Iisus, poruncindu-I să lase cele nouăzeci și nouă pe munte și să pornească în căutarea celei rătăcite și găsind-o să o ridice pe umeri și să o aducă la turmă bucurându-se de găsirea celei pierdute. De aceea tot așa de ascultător fi și tu, Episcop, căutând-o pe cea pierdută. Condu-o pe cea rătăcită, întoarce-o pe cea plecată. Căci ai putere să întorci și să-i trimiți pe cei răniți prin plecare. Prin tine spune Mântuitorul celui căzut în păcate: *Iertate își sunt păcatele. Credința ta te-a mântuit. Mergi în pace.* Iar pacea liniștită este Biserica lui Hristos, în care dezlegându-i pe cei care au păcătuit reșează-i sănătoși și fără pată, cu bună nădejde, silitori, harnici la fapte bune. Ca un doctor încercat și împreună-simțitor vindecă-i pe toți cei rătăciți în păcat. Căci nu au trebuință de doctor cei puternici, ci cei care se simt rău. Căci Fiul Omului a venit să mântuiască și să o caute pe cea rătăcită. Fiind deci doctor al Bisericii Domnului, dă vindecare potrivită fiecăruia dintre cei bolnavi în orice chip. Vindecă,

însănătoșește, reasează-i sănătoși în Biserică. Păstorește turma, nu prin putere cu batjocură, ca stăpânind, ci ca un bun păstor care adună mieii la sân și le mângâie pe cele care au în pânțe.

Este periculos să se facă judecată cu părtinire și să hotărască pedeapsă împotriva celui care încă nu este dovedit

Cap. 21

Fii folositor, bun, blând, fără vicleșug, fără minciună, nu împietrit, nici după propria voie, nici tăios, nici semeț, nici lipsit de milă, nici îngâmfat, nici făcând pe placul oamenilor, nici laș, nici cu două păreri, nici batjocorindu-i pe cei din popor care sunt sub tine, neascunzând de la ei legile lui Dumnezeu și cuvintele despre pocăință, nu grabnic să înlături și să arunci, ci statornic, nici iubitor de pedepse, nici grăbit, neprimind împotriva cuiva mărturia decât de la trei martori și purtarea acestora să fie mărturisită de multă vreme; și să nu fie purtați de vrăjmășie sau invidie. Căci sunt mulți care găsesc bucurie în rău, vorbăreți, foarte clevetitori, urători de frați, făcând lucrare ca să împrăștie oile lui Hristos, ale căror vorbe, dacă voiești să le primești fără judecată, îți vei împrăștia turma și o vei da pradă lupilor, adică demonilor, și oamenilor vicleni, și mai degrabă nu oamenilor, ci fiarelor cu chip de om, păgânilor și iudeilor și ereticilor ate. Căci de cel aruncat din Biserică imediat se apropie nimicitorii ca niște lupi și îl cred pradă ca pe un miel, socotind câștig al lor pieirea aceluia. Căci și tatăl acelora, diavolul, este ucigaș de oameni și cel care prin lipsa ta de judecată este îndepărtat pe nedrept și cuprins de descurajare și cu sufletul împutinat fie va rătăci la păgâni, fie va fi prins de erezii; și se va înstrăina complet de Biserică și de nădejdea spre Dumnezeu și va fi prins de nelegiuire. Și tu te-ai făcut vinovat de pieirea aceluia. Căci nu este drept să fie grabnică aruncarea celui care a păcătuit, dar să fie șovăielnică primirea celui care s-a întors, iute la a tăia, dar fără milă la a vindeca pe cel în durere. Căci pentru unii ca aceștia spune Sfânta Scriptură: *Picioarele lor aleargă la răutate. Grabnici sunt la vărsat sânge. Nimicire și durere în căile lor și calea păcii nu o cunosc. Nu este frica de Dumnezeu înaintea ochilor lor. Iar calea păcii este Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Care ne-a și învățat spunând: Iertați și vi se va ierta. Dați și vi se va da. Adică, dați iertare păcatelor și vi se vor ierta și vouă greșelile, după cum și prin rugăciune ne-a învățat să spunem către Dumnezeu: Iartă-ne datoriile noastre, precum și noi iertăm datornicilor noștri. De aceea dacă nu iertați celor care au păcătuit, cum veți primi iertarea păcatelor voastre? Nu, dimpotrivă, vă legați pe voi înșivă spunând că iertați, și nu iertați? Și nu vă împotriviți oare gurii voastre spunând că iertați, și nu iertați? Căci cunoașteți că cel care îl aruncă pe cel care nu a făcut nedreptate sau nu îl primește pe cel care se întoarce este ucigaș al fratelui său și a vărsat sânge, precum Cain la fratele său Abel. Și sângele lui, care strigă către Dumnezeu, va fi căutat. Căci drept va fi la Dumnezeu în odihna cea din veac cel care a fost ucis pe nedrept de către cineva. Asemenea și cel care a fost îndepărtat (afurisit) în zadar de către Episcop. Căci cel care îl aruncă pe cel nevinovat ca pe o plagă, unul ca acela este mai rău decât un ucigaș, neluând în seamă mila lui Dumnezeu, neaducându-și aminte de bunătatea Lui față de cei care se pocăiesc, nici ca veghetori ai unora ca aceștia primindu-i pe cei care au primit iertarea din mulțimea de păcate prin pocăință. De aceea mai mare decât ucigașul trupesc este cel care îl aruncă pe cel nevinovat. Asemenea și cel care nu îi primește pe cei care se pocăiesc împrăștie [oile] lui Hristos, făcându-se împotriva Aceluia. Căci după cum Dumnezeu este drept când îi*

judcă pe păcătoși, tot așa este milostiv când îi primește pe cei care se întorc. Căci și mila și judecata Lui le-a cântat David, cel iubit de Dumnezeu.

O mare pildă de pocăință au oferit-o David și Ninivitenii, Iezechia și fiul acestuia, Manase

Cap. 22

Dar trebuie, Episcopi, să ai înaintea ochilor și pe cele de dinainte, și cu iscusință să te folosești de ele pentru povățuirea celor care au nevoie de cuvinte severe sau mângâietoare. Căci și când judeci este drept să urmezi voia lui Dumnezeu; cum îi îndreptează Dumnezeu pe cei care păcătuiesc sau pe cei care se întorc, și tu asemenea să judeci. Căci oare nu și pe David care a alunecat l-a muștrat prin Natan, acela spunând că se pocăiește degrabă, iar acesta că este răscumpărat de la moarte: *Îndrăznește, nu vei muri?* Pe Iona care nu voia să le propovăduiască Ninivitenilor, l-a făcut să fie înghițit de mare și de chit, iar când acela s-a rugat în pânțece, a ridicat din nimicire viața lui? Pe Iezechia [[Εζεκιᾶς]] care s-a îngâmfat pentru puțin timp, rugându-se cu lacrimi, l-a scăpat de învinuire? Ascultați, Episcopi, la acestea o pildă folositoare. Scris este în cartea a patra a Împăraților și în a doua a Paralipomenelor, adică a Zilelor, astfel: *Și a murit Iezechia și a împărățit fiul lui, Manase [[Μανασσης]], având 12 ani când a împărățit. Și 55 de ani a împărățit în Ierusalim. Și numele mamei lui era Heffibah și a făcut ceea ce este rău înaintea Domnului, nu s-a ținut deoparte de la urâciunile neamurilor pe care le-a îndepărtat Domnul de la fața fiilor lui Israel. Și s-a întors Manase și a zidit înălțimile, pe care le stricase Iezechia, părintele său. Și a pus stâlpi Baalei și a ridicat jertfelnic Baalei și a făcut dumbravă, după cum a făcut Ahab, împăratul lui Israel. Și a făcut jertfelnice în casa Domnului, în care a spus Domnul către David și Solomon, fiul lui, spunând: În aceasta Îmi voi pune numele. Și a pus Manase jertfelnice și în ele i-a slujit Baalei. Și a spus: Va fi numele Meu în veac. Și a zidit jertfelnice în cele două încăperi ale casei Domnului pentru oștirea cerului. Și el însuși și-a trecut copiii prin foc în Ghevane (Gheena) în numele... Și a ghicit și a făcut vrăji și a vorbit cu duhurile din pânțece și a făcut farmece și ghiciri și terafimi și a înmulțit facerea de rău în ochii Domnului încât L-a mâniat. Și a pus chipul turnat și cioplit al dumbrăvii, pe care îl făcuse, în casa Domnului, unde a ales Domnul să-Și pună numele, acolo în Ierusalim, în cetatea cea sfântă în veac. Și a zis: Nu voi mai urni piciorul Meu din pământul lui Israel, pe care l-am dat părinților lor. Doar dacă vor păzi toate câte le-am poruncit lor după toată legea, pe care a poruncit-o robul Meu, Moise, și nu au ascultat, și i-a rătăcit Manase să facă ceea ce este rău înaintea Domnului peste neamurile pe care le-a înlăturat Domnul de la fața fiilor lui Israel. Și a grăit Domnul împotriva lui Manase și împotriva poporului Lui, prin mâna robilor Lui, proorocii, spunând: Pentru câte a făcut Manase, împăratul Iudei, aceste urâciuni mai rele decât toate câte făcuseră Amoreii înaintea lui și l-a făcut pe Iuda să păcătuiască prin idolii lui, acestea zice Domnul, Dumnezeul lui Israel: Iată Eu aduc rele asupra Ierusalimului și Iudei, încât oricui aude acestea îi vor țiu amândouă urechile și voi întinde peste Ierusalim măsura Samariei și greutatea casei lui Ahab și voi șterge Ierusalimul cum se șterge o tăbliță ștearsă și o voi întoarce pe fața ei și voi da rămășița moștenirii Mele și îi voi preda în mâinile vrăjmașilor lor. Pentru toate câte au făcut rău în ochii Mei și M-au făcut să Mă mâni, din zilele când i-am scos pe părinții lor din pământul Egiptului și până în zilele acestea. Și sânge nevinovat a vărsat Manase,*

mult foarte, până când s-a umplut Ierusalimul **gură peste gură**, afară de păcatele lui cu care l-a făcut pe Iuda să păcătuiască săvârșind ceea ce este rău în ochii Domnului. Și a adus Domnul peste el pe căpeteniile puterii împăratului Asiriei și l-au luat pe Manase în lanțuri și l-au legat cu cătușe de aramă și l-au dus în Babilon. Și era legat și încătușat întreg în casa temniței și i se dădea lui pâine din tărâțe ușoară în greutate și puțină apă cu oțet cu măsură, cât să trăiască, și era închis și îndurerat foarte. Și fiind tare strâmtorat, a căutat la fața Domnului Dumnezeuului lui și s-a smerit foarte de la fața Domnului Dumnezeuului părinților lui și s-a rugat Domnului, spunând: *Doamne, Atotțiitorule, Dumnezeuul părinților noștri, al lui Avraam și al lui Isaac și al lui Iacob și al sămânței lor celei drepte, Cel Ce ai făcut cerul și pământul și toată podoaba lor, Cel Ce ai legat marea cu cuvântul puterii Tale, Cel Ce ai încuiat adâncul și l-ai pecetluit cu înfricoșatul și slăvitul Tău nume, de Care toate tremură și se înspăimântă de la fața puterii Tale, căci de neîndurat este **marea cuviință** a slavei Tale și neîmpotrivită mânia aprinderii Tale asupra păcătoșilor. Și nemăsurată și necercetată este mila făgăduinței Tale. Căci Tu ești Domnul milostiv, îndelung răbdător, mult milosârd, Care Te pocăiești pentru răutățile oamenilor, căci Tu, Dumnezeule, după **folosința** bunătății Tale ai făgăduit pocăințe, iertare celor care au păcătuit. Și prin mulțimea îndurărilor Tale ai hotărât pocăință păcătoșilor spre mântuire. Tu, Doamne Dumnezeule al dreptilor, nu ai pus pocăință dreptilor, lui Avraam și lui Isaac și lui Iacob, care nu Ți-au păcătuit, ci ai pus pocăință asupra mea, a păcătosului, pentru că am păcătuit mai mult decât numărul nisipului mării, s-au înmulțit fărădelegile mele, Doamne, s-au înmulțit fărădelegile mele, încât nu mai sunt vrednic să mă uit și să văd înălțimea cerului de mulțimea nedreptăților mele, covârșit fiind de multe legături de fier. Pentru că am aprins mânia Ta și rău înaintea Ta am făcut punând urâciuni și umplând cu spurcăciuni. Și acum plec genunchiul inimii mele rugându-mă pentru bunătate de la Tine. Am păcătuit, Doamne, am păcătuit, și fărădelegile mele eu le cunosc, dar cer, rugându-mă Ție: Dezleagă-mi, Doamne, dezleagă-mi și nu mă pierde împreună cu păcatele mele, nici în veac mâniindu-Te nu-mi ține relele mele, nici nu mă osândi în cele mai de jos ale pământului. Căci Tu ești Dumnezeu, Dumnezeu al celor ce se pocăiesc și asupra mea Îți vei arăta bunătatea, căci pe mine, cel ce sunt nevrednic, m-ai mântuit după mulțimea milei Tale și Te voi lauda mereu în toate zilele vieții mele, pentru că pe Tine Te cântă toată puterea cerurilor și a Ta este slava în veci. Amin.* Și a ascultat Domnul de glasul lui și S-a îndurat de el și s-a făcut în jurul lui o flacără de foc. Și s-au topit toate fiarele din jurul lui și l-a vindecat Domnul pe Manase din strâmtorarea lui și l-a întors în Ierusalim la împărăția lui și a cunoscut Manase că Domnul Însuși este singur Dumnezeu și s-a închinat numai Domnului Dumnezeu din toată inima lui și a fost socotit drept. Și a îndepărtat dumnezeii străini și chipul cioplit din casa Domnului și toate jertfelnicele, pe care le zidise în casa Domnului, și toate jertfelnicele din Ierusalim și le-a aruncat în afara cetății și a dres jertfelnicul și a jertfit pe el jertfă de mântuire și de laudă. Și a spus Manase Iudei să slujească Domnului, Dumnezeuului lui Israel. Și a adormit în pace cu părinții lui și a împărățit Amon [[Ἀμόν]], fiul lui, în locul său și a făcut ceea ce este rău înaintea Domnului după toate câte făcuse Manase părintele său la început și L-a făcut să Se mânie pe Domnul Dumnezeuul lui. Ați ascultat, fii doriți ai noștri, cum Domnul Dumnezeu, deși S-a răzbunat degrabă pe cel care s-a dedicat idolilor și i-a ucis pe mulți nevinovați, l-a primit când s-a pocăit și, iertându-i greșelile, l-a întors la împărăție. Căci nu doar îi iartă pe cei care se pocăiesc, ci îi readuce la cinstea cea dintâi.

Pentru cei care păcătuiesc din dispreț să le fie pildă Amon
Cap. 23

Mai mare decât idolatria nu este păcat, căci este necinstire față de Dumnezeu. Dar la fel și ea însăși este iertată prin pocăință adevărată. Dacă cineva păcătuiește din răzvrătire ispitindu-L pe Domnul dacă Se va răzbuna cumva împotriva celor răi, unul ca acesta nu va avea iertare, și de va zice: Îmi sunt cuvioase (permise de sus), căci voi merge în răsturnarea inimii mele celei rele. Unul ca acesta s-a făcut Amon, fiul lui Manase, căci spune Scriptura: *Și a cugetat Amon gând rău de răzvrătire și a spus: Tatăl meu din tinerețe a făcut multe fărădelegi și s-a pocăit la bătrânețe. Și acum eu voi merge după dorința sufletului meu și mai apoi mă voi întoarce către Domnul. Și a făcut ceea ce este rău înaintea Domnului mai mult decât cei ce fuseseră înaintea lui. Și l-a nimicit Domnul Dumnezeu degrabă de pe pământul cel bun al Său. Și uneltit slujitorii lui și l-au omorât în casa lui și a împărășit doar doi ani.*

Hristos Iisus Domnul a venit să-i mântuiască pe păcătoși prin pocăință
Cap. 24

Luăți aminte, de aceea, laicilor, ca nu cumva cineva dintre voi să-și întărească în inima lui gândul lui Amon, că va fi degrabă pierdut. La fel Episcopul să vegheze, pe cât poate, ca cei care nu au păcătuit să rămână fără păcat și pe cei care s-au întors de la păcate, tămăduindu-i, să-i primească. Iar dacă, fiind fără milă, nu îl primește pe cel pocăit, va păcătui față de Domnul Dumnezeu lui, îndreptățindu-se pe sine peste dreptatea Aceluia și neprimindu-l pe cel pe care El l-a primit prin Hristos, pentru care L-a trimis pe Fiul Său pe pământ oamenilor ca om, pentru care a binevoit să Se nască din femeie Cel Care i-a făcut pe bărbat și femeie, pentru harul căruia necruțându-L de la cruce și de la moarte și de la mormânt L-a lăsat să pătimească pe Cel din fire nepătimitor, pe Fiul cel iubit, pe Dumnezeu Cuvântul, pe Îngerul Sfatului celui Mare, ca pe cei ce erau sub moarte să-i scape de moarte. Pe Acesta Îl fac să Se mânie cei care nu îi primesc pe cei care se pocăiesc. Acela nu S-a rușinat de mine, Matei, fiind eu mai întâi vameș. Și pe Petru, lepădându-se de El de frică de trei ori și prin pocăință împăcându-L [pe Dumnezeu] și plângând cu amar l-a primit. Și l-a întărit păstor al oilor Sale. Și pe Pavel, apostol împreună cu noi, care multe rele ne-a pricinuit înainte și a hulit numele cel sfânt, l-a prohirisit apostol în loc de persecutor, arătându-l vas ales. Și a spus unei alte femei păcătoase: *Iertate îți sunt păcatele cele multe, că mult ai iubit.* Și pe alta, care a păcătuit, au înfățișat-o bătrânii înaintea Lui și, lăsând în seama Lui judecata, au plecat. Iar Domnul, Care cunoaște inimile, întrebând dacă bătrânii au osândit-o și răspunzând ea că nu, i-a zis: *Mergi, nici Eu nu te osândesc.* Trebuie, episcopilor, să aveți ca țel să-L imitați pe acest Mântuitor Împărat și Dumnezeu nostru Iisus: blânzi, liniștiți, milosârzi, milostivi, pașnici, nemânioși, învățați, mulțumitori, primitori, mângâietori, nebătăuși, nu iuți la mânie, nu ocărători, nelăudăroși, nedisprețuitori, nededați la băutură, nebețivi, necheltuitori în zadar, neiubitori de desfătări, nu mult cheltuitori, folosindu-vă de darurile lui Dumnezeu nu ca de unele străine, ci ca de ale voastre, puși ca iconomi buni, ca unii cărora li se cere socoteală de la Dumnezeu. Episcopul să aibă mâncarea îndestulătoare și veșmântul potrivit trebuinței și cinstei. Să nu se folosească de lucrurile domnești ca de unele străine, ci cu măsură. *Căci*

vrednic este lucrătorul de plata sa. Neiubitor de huzur, nici lăudăros, ci permițându-le doar pe cele pentru buna întocmire.

Și l-a întărit păstor al oilor Sale. Și pe Pavel, apostol împreună cu noi, care multe rele ne-a pricinuit înainte și a hulit numele cel sfânt, l-a prohirisit apostol în loc de persecutor, arătându-l vas ales. Și a spus unei alte femei păcătoase: *Iertate îți sunt păcatele cele multe, că mult ai iubit.* Și pe alta, care a păcătuit, au înfățișat-o bătrânii înaintea Lui și, lăsând în seama Lui judecata, au plecat. Iar Domnul, Care cunoaște inimile, întrebând dacă bătrânii au osândit-o și răspunzând ea că nu, i-a zis: *Mergi, nici Eu nu te osândesc.* Trebuie, episcopilor, să aveți ca țel să-L imitați pe acest Mântuitor Împărat și Dumnezeuul nostru Iisus: blânzi, liniștiți, milosârzi, milostivi, pașnici, nemânioși, învățați, mulțumitori, primitori, mângâietori, nebătăuși, nu iuți la mânie, nu ocărători, nelăudăroși, nedisprețuitori, nededați la băutură, nebețivi, necheltuitori în zadar, neiubitori de desfătări, nu mult cheltuitori, folosindu-vă de darurile lui Dumnezeu nu ca de unele străine, ci ca de ale voastre, puși ca iconomi buni, ca unii cărora li se cere socoteală de la Dumnezeu. Episcopul să aibă mâncarea îndestulătoare și veșmântul potrivit trebuinței și cinstei. Să nu se folosească de lucrurile domnești ca de unele străine, ci cu măsură. *Căci vrednic este lucrătorul de plata sa.* Neiubitor de huzur, nici lăudăros, ci permițându-le doar pe cele pentru buna întocmire.

Cap. 25

Despre primiții și zeciuiei și cum trebuie episcopul fie el însuși să se împărtășească din ele, fie să rămână altora

Să mănânce din cele date după porunca lui Dumnezeu dintre zeciuiei și primiții, ca un om al lui Dumnezeu. Pe cele aduse de bună voie din pricina săracilor să le administreze bine orfanilor și văduvelor și celor strâmtorați și celor văzuți [că sunt] străini, avându-L pe Dumnezeu supraveghetorul acestora, Cel ce i-a încredințat lui această iconomie. Împărțind cu dreptate tuturor celor în trebuință și voi înșivă folosindu-vă, dar nu abuzând, de lucrurile domnești, mâncând din ele, dar nu terminându-le voi, împărțășind celor lipsiți, să fiți fără sminteală înaintea lui Dumnezeu. Căci dacă doar voi le mâncați, veți fi ocărăți de Dumnezeu care spune ca unora care nu au saț și mănâncă singuri: *Laptele l-ați mâncat cu totul și cu lâna v-ați înveșmântat,* și în alt loc: *Oare numai voi înșivă locuiți pe pământ?* De aceea și în Lege vi se poruncește: *Iubește-l pe aproapele tău ca pe tine însuși.* Spunem acestea nu ca să nu vă împărțășiți din ostenele voastre, căci este scris: *Nu lega gura bouului care treieră,* ci ca să fie cu măsură și cu dreptate. Căci după cum bou nelegat la gură care lucrează în țarina de treierat mănâncă, dar nu termină tot, tot așa și voi, lucrând în țarina de treierat, adică în Biserica lui Dumnezeu, mâncați de la Biserică, întocmai ca leviții liturghisitori în Cortul Mărturieii, care este chip al Bisericii întru totul și, pe lângă acestea, chiar prin nume cortul a fost rânduit mai de dinainte ca mărturie a Bisericii. De aceea leviții care locuiau lângă cort se împărtășeau fără opreliște din cele date ca ofrandă lui Dumnezeu de către întregul popor, daruri și părțile alese și primiții și zeciuiei și jertfe și ofrande, ei și femeile lor și fiii și fiicele lor. Și de vreme ce lucrarea lor era liturghia Cortului, de aceea nu au primit prin tragere la sorți pământ între fiii lui Israel, pentru că dările poporului sunt partea de pământ a lui Levi și moștenirea seminției lui. De aceea, voi astăzi, episcopilor, sunteți pentru poporul vostru preoți leviți, liturghisind în Cortul Sfânt, Sfânta Biserică sobornicească și înfățișându-vă la jertfelnicul Domnului Dumnezeului nostru și aducându-I jertfe cuvântătoare și fără de sânge prin Iisus marele Arhiereu. Voi sunteți pentru laicii dintre voi prooroci, stăpânitori, igumeni, împărați, mijlocitori ai lui

Dumnezeu și ai credincioșilor Lui, primitori ai cuvântului și vestitori, cunoscători ai Scripturilor și glasuri ale lui Dumnezeu și martori ai voinței Lui, purtători ai păcatelor tuturor și apărători pentru toți, pe care, precum ați ascultat, Cuvântul v-a prevenit să nu ascundeți de oameni cheia cunoștinței, care sunteți în primejdie de moarte dacă nu vestiți voia Lui poporului de sub voi, care au de la Dumnezeu plată nemincinoasă și nespusă laudă în slavă, dacă bine liturghisesc în Cortul cel Sfânt. Căci precum povara este a voastră, tot așa voi vă folosiți și de slujirile bucatelor și de celelalte trebuințe. Căci sunteți imitatori ai lui Hristos Domnul și precum a ridicat pe lemn păcatele noastre ale tuturor, fiind răstignit El cel fără pată pentru cei vrednici de pedeapsă, tot așa și voi trebuie să vă împropriați păcatele poporului. Căci se spune despre Mântuitorul în Isaia: *Acesta păcatele noastre le poartă și pentru noi este chinuit. Și iarăși: El a ridicat păcatele multora și S-a dat pentru fărădelegile lor.* Așadar precum voi sunteți veghetori, așa Îl aveți veghetor pe Hristos, precum El este al vouă tuturor, așa și voi ai laicilor de sub voi. Căci să nu socotești că episcopia este o încărcătură simplă și ușoară. Căci trebuie, după cum o purtați ca pe o povară, tot așa să vă împărtășiți și de primele dintre roade și să împărțiți celor în nevoie, ca dând socoteală Celui care urmează să vă cerceteze pe voi fără înșelare. Căci trebuie ca cei ce locuiesc pe lângă Biserică să se hrănească de la Biserică, ca preoți, leviți, căpetenii, liturghisitori ai lui Dumnezeu, precum este scris în cartea Numerilor despre preoți: *Și a zis Domnul către Aaron. Tu și fiii tăi și casa familiei tale veți lua păcatele celor sfinte ale preoției voastre. Iată v-am dat păstrarea primiiților de la toate cele sfințite Mie la fiii lui Israel. Ție ți le dau în dar și fiilor tău după tine, lege veșnică. Și aceasta vă va fi vouă din cele sfințite, dintre aducerile de roade și dintre daruri și din toate jertfele și din toată jertfa de vină și de păcat și câte Mi se plătesc Mie din cele sfinte, ție îți vor fi și fiilor tăi. În Sfânta să le mâncați. Și după puțin: Toată primiiția de untdelemn și de vin și de grâu, câte dau ei Domnului, ție ți le-am dat și toate cele întâi născute ție ți le-am dat și se va culege toată anathema; tot întâi născutul, al omului și al animalului curat și necurat, și din jertfă și piept și spata dreaptă revin preoților și celorlalți leviților care sunt împreună cu ei.* Ascultați acestea și voi, laicilor, Biserica aleasă a lui Dumnezeu. Căci poporul este mai întâi poporul lui Dumnezeu și neam sfânt se cheamă. Și voi sunteți așadar Sfântă și Sacră Biserică a lui Dumnezeu, înscrisă în cer, preoție împărătească, neam sfânt, popor spre agonisire, mireasă înfrumusețată pentru Domnul Dumnezeu, Biserică mare, Biserică credincioasă. Cele ce s-au spus mai întâi acum ascultă-le. Părțile alese și zeciuielile și primiițiile sunt pentru Arhiereul Hristos și pentru cei ce Îi liturghisesc, zeciuielile Mântuitorului, începutul numelui lui Iisus. Ascultă, Sfântă Biserică sobornicească, cea care ai scăpat de cele zece plăgi și ai primit cele zece porunci și ai învățat Legea și ai crezut în Iisus și ai fost numită cu numele Lui și întărită pe desăvârșirea slavei Lui și [numită] luminătoare. Jertfele de atunci sunt acum rugăciuni și cereri și mulțumiri. Primiițiile de atunci și zeciuielile și părțile alese și darurile sunt acum ofrande aduse prin cuvioșii episcopi Domnului Dumnezeu prin Iisus Hristos, Care a murit pentru ei. Căci aceștia sunt arhierii voștri. Preoții voștri sunt bătrânii (prezbiterii) și leviții voștri sunt diaconii de acum și citeții și cântăreții și ușierii și diaconițele și văduvele și fecioarele și orfanii voștri. Și mai sus decât acești toți este arhiereul.

Cap. 26

În ce chip și cinste a fost rânduit fiecare dintre cei din cler la Dumnezeu

Episcopul, acest slujitor (diacon) al Cuvântului, păzitor al cunoștinței, mijlocitor al lui Dumnezeu și al vostru în închinările [aduse] Lui, acest învățător al dreptei credințe (eusebeia), acest părinte al nostru după Dumnezeu, care prin apă și prin Duh v-a născut iarăși pe voi spre înfiere, acest stăpânitor și igumen al vostru, acest împărat al vostru și dinast, acest dumnezeu pământesc al vostru după Dumnezeu, care trebuie să se bucure de cinste la voi. Căci despre acesta și cei asemenea lui și Dumnezeu a spus: *Eu am zis: Dumnezei sunteți și toți fii ai Celui Preaînalt și pe dumnezei să nu-i vorbești de rău.* Căci episcopul să se așeze ca dumnezeu al vostru, cinstit cu vrednicia, cu care stăpânește clerul și conduce întregul popor. Iar diaconul să-i stea alături ca Hristos Tatălui și să-i liturghisească în toate fără pată, după cum Hristos, nefăcând de la Sine nimic, face pururi cele plăcute Tatălui. Iar diaconița să fie cinstită de voi în chipul Sfântului Duh, nelucrând nici negrăind nimic fără diacon, după cum Mângâietorul nu spune și nu face nimic, ci, slăvindu-L pe Hristos, așteaptă voia Aceluia. Și precum nu este nimeni care să creadă în Hristos fără învățătura Duhului, tot așa fără diaconiță nicio femeie să nu se apropie de diacon sau de episcop. Și preoții (prezbiterii) să fie socotiți la voi în chipul nostru, al Apostolilor. Să fie învățători ai cunoașterii de Dumnezeu, de vreme ce și Domnul, trimițându-ne, a spus: *Mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-i să păzească toate câte v-am poruncit vouă.* Iar văduvele și orfanii să fie socotiți la voi în chipul jertfelnicului, iar fecioarele să fie cinstite în chipul altarului tămâierii și al tămâii.

Cap. 27

Este înfricoșător ca omul să se arunce pe sine spre vreo vrednicie preotească, asemenea fiilor lui Core, Saul și Ozia

După cum era oprit unui străin, care nu era levit, să aducă ceva ca ofrandă sau să se apropie de jertfelnic fără preot, așa și voi fără episcop să nu faceți nimic. Iar de face cineva ceva fără episcop, face aceea în zadar, căci nu i se socotește ca faptă. Căci precum Saul, aducând ofrandă fără Samuel, a auzit: *Îți este în zadar*, așa și orice laic, care săvârșește ceva fără preot, se ostenește în zadar. Căci după cum împăratul Ozia, care nu era preot, săvârșind cele ale preoției, s-a îmbolnăvit de lepră din pricina călcării de lege, tot așa niciun laic nu va fi nepedepsit, dacă Îl disprețuiește pe Dumnezeu și se mânia pe preoții Lui și își răpește pentru sine cinste, fără să-L imite pe Hristos, Care nu S-a slăvit pe Sine, făcându-Se arhieru, ci a așteptat să-L asculte pe Tatăl: *Juratu-S-a Domnul și nu-I va părea rău: Tu ești preot în veac după rânduiala lui Melchisedec.* Așadar, dacă Hristos nu Se slăvește fără Tatăl, cum de se aruncă un asemenea om spre preoție, neprimind vrednicia de la unul mai puternic, și face acelea care sunt îngăduite doar preoților? Sau n-au fost, oare, fiii lui Core, măcar că erau din seminția lui Levi, arși cu foc când s-au ridicat împotriva lui Moise și Aaron și s-au luptat pentru cele necuvenite lor? Și Datan și Abiron, nu s-au coborât, oare, de vii în iad și toiagul înfrunzit a abătut nesăbuinta celor mulți și l-a arătat pe arhieru hirotonit de Dumnezeu? De aceea se cuvine ca și voi, fraților, jertfele voastre sau ofrandele să le aduceți episcopului ca unui arhieru, fie prin voi înșivă, fie prin diaconi. Și nu numai, ci și primițiile și zeciuile și darurile de bună voie să i le aduceți. Căci el însuși îi știe pe cei strămtorați și dă fiecăruia pe potrivă, încât unul să nu primească de două sau de mai multe ori în aceeași zi sau în aceeași săptămână, iar altul nimic nicidecum. Căci este drept să împartă mai ales celor strămtorați cu adevărat decât celor

care se socotesc strâmtorați.

Cap. 28

Despre rugăciune și cum trebuie fiecare tagmă a clerului să fie cinstită de cei chemați

Prin cei aleși să le cheme pe prezbiteri la o agapă, sau la un ospăț, cum îl numește Domnul, să trimită mai cu seamă după aceea, pe care o știu diaconii că este strâmtorată. Dar la ospăț să se pună deoparte ceea ce se obișnuiește pentru păstor, vorbesc de primiții, ca pentru preot, chiar dacă nu participă la ospăț, spre slava lui Dumnezeu, Cel Ce i-a încredințat lui preoția. Pe cât se dă fiecareia dintre prezbiteri, să se dea dublu diaconilor ca dar al lui Hristos. Iar preoților (prezbiterilor) care se trudesc pentru cuvântul învățurii să li se pună și lor deoparte o parte dublă ca dar al Apostolilor lui Hristos, al căror loc îl și țin ca sfetnici ai episcopului și cunună a Bisericii. Căci ei sunt sinedriul și sfatul Bisericii. Dacă este și citeț (anagost), să primească și el o parte ca cinste a proorocilor. La fel și psaltul și ușierul. Așadar, fiecărei vrednicii laicii să-i împartă cinstea cuvenită prin daruri și respect potrivit vieții. Nu degrabă să-l tulbure pe stăpânitor, ci, cele pe care le doresc, să le transmită prin slugi, adică prin diaconi, către care să îndrăznească mai degrabă. Căci nimic nu se apropie de Dumnezeu Atotțiitorul fără numai prin Hristos. De aceea așa și laicii, toate câte vor, să le facă prin diaconi cunoscute episcopului și așa să le săvârșească după cum i pare aceluia. Căci nimic nu se aducea înainte în sfântul locaș dacă era fără preot. *Căci buzele preotului vor păzi cunoștința și Lege o vor cere din gura lui*, spune undeva proorocul, căci este înger al Domnului Atotțiitorul. Căci chiar dacă și slujitorii demonilor imită până acum cele sfinte prin spurcăciunile lor murdare și urâcioase și necurate, deși la alăturare urâciunea trebuie să fie separată cu mult de cele sfinte, măcar în urâciunile lor fără preotul păgân nimic nu aduc ofrandă, nici nu săvârșesc, ci îl socotesc pe preotul păgân gură a pietrelor, așteptând ce le poruncește să facă și toate ce le poruncește, pe acelea le săvârșesc și fără el nu fac nimic și îl cinstesc chiar pe preotul păgân și îi socotesc numele venerabil spre cinstea idolilor neînsuflețiți și spre slujirea duhurilor viclene. Așadar, dacă aceia, cinstind cele zadarnice și mincinoase și avându-și nădejdea în ceva ce nu este adevărit, s-au îngrijit să le imite pe cele sfinte, cu cât mai mult este drept ca voi, având credința cea mai strălucită și nădejdea nemincinoasă și așteptând făgăduința slăvită și veșnică și nepieritoare, să-L cinstiți prin cei puși înainte pe Domnul Dumnezeu, pe conducătorii, gură a lui Dumnezeu, care sunt episcopii.

Cap. 29

Care este vrednicia episcopului și a diaconului

Căci dacă Aaron, când purta cuvintele de la Moise la faraon, era numit proroc, iar Moise dumnezeu al lui faraon, ca împărat și arhiereu, după cum spune Dumnezeu către el: *Dumnezeu te-am pus lui faraon și Aaron, fratele tău, îți va fi proroc*, de ce voi să nu-i socotiți că sunt prooroci ai voștri pe mijlocitorii cuvântului și să-i cinstiți (sebazomai) ca pe dumnezei?

Cap. 30

Cum trebuie laicii să se supună diaconilor

Căci acum Aaron vă este vouă diaconul, iar Moise episcopul. Dacă, deci, Moise a fost numit dumnezeu de către Domnul, episcopul să fie cinstit ca Dumnezeu și diaconul ca prooroc al lui. Căci după cum Hristos nu face nimic fără Tatăl, așa nici diaconul fără episcop. Căci precum Fiul nu este fără Tatăl, așa nici diaconul fără episcop, și precum dator este Fiul Tatălui, așa și fiecare diacon episcopului. Și precum Fiul este trimis (înger) și prooroc al Tatălui, la fel și diaconul este trimis (înger) și prooroc al episcopului. De aceea toate cele săvârșite de către el pentru cineva să fie arătate episcopului și să fie săvârșite prin el.

Cap. 31

Diaconul nu trebuie să facă ceva fără episcop

Nimic nicidecum să nu facă fără episcop, nici să dea cuiva ceva fără părerea episcopului. Căci dacă fără știința episcopului dă cuiva, care este strâmtorat, el aduce ocară episcopului și îl învinuiește ca pe unul care nu poartă de grija celor strâmtorați. Și disprețuindu-l pe episcop, fie prin cuvânt, fie prin faptă, Îl necinstește pe Dumnezeu, neascultându-l pe cel ce zice: *Pe dumnezei să nu-i vorbești de rău*. Căci nu despre spurcăciunile din piatră sau lemn s-a legiferat, acelea fiind urâcioase din pricina numirii mincinoase, ci despre preoți și judecători, cărora le-a și zis: *Dumnezei sunteți și fii ai Celui Preaînalt*.

Cap. 32

Diaconul nu trebuie să dea cuiva peste părerea episcopului, căci va lucra aceasta spre învinuirea episcopului

Așadar, dacă știi, diacone, pe cineva strâmtorat, pomenindu-l episcopului, așa dă-i [aceluia]. Dar să nu săvârșești ceva în taină spre învinuirea lui, ca să nu stârnești murmur împotriva lui. Căci nu împotriva lui se face murmurul, ci împotriva Domnului Dumnezeu. Și va auzi diaconul și ceilalți cum au auzit Aaron și Maria, care au grăit împotriva lui Moise: *Cum nu vă înfricoșați să vorbiți împotriva lui Moise, slujitorul Meu?* Și iarăși Moise însuși le spune celor adunați împotriva lui: *Căci nu împotriva noastră este murmurul vostru, ci împotriva Domnului Dumnezeului nostru*. Căci dacă cel care îi spune laicului *raca* (cap sec) sau prost nu este nepedepsit, fiindcă ocărăște numele lui Hristos, ce este cel care grăiește împotriva episcopului, prin care Domnul L-a dat pe Duhul Sfânt în voi prin punerea mâinilor, prin care ați învățat sfintele dogme și L-ați cunoscut pe Dumnezeu și ați crezut în Hristos, prin care ați fost cunoscuți de Dumnezeu, prin care ați fost pecetluiți cu untdelemnul bucuriei și cu mirul priceperii, prin care ați fost arătați ca fii ai luminii, prin care Domnul, la luminarea (Botezul) voastră mărturisind prin punerea mâinilor episcopului, asupra fiecăruia dintre voi Și-a întins sfântul glas zicând: *Fiul Meu ești Tu. Eu astăzi Te-am născut*. Prin episcopul tău Dumnezeu te-a înfiat, omule! Cunoaște, fiule, mâna cea dreaptă, pe maica ta! Iubește-l pe cel devenit părinte al tău după Dumnezeu și cinstește-l (sebomai) pe acesta!

Cap. 33

Cum trebuie să fie cinstiți preoții și cei socotiți venerabili, fiind părinți duhovnicești

Căci dacă despre părinții după trup zice cuvântul dumnezeiesc: *Cinstește pe tatăl și pe*

maica ta, ca să-ți fie bine și Cel care grăiește împotriva tatălui sau maicii sale cu moarte va muri, cu cât mai mult despre părinții duhovnicești vă îndeamnă cuvântul să-i cinstiți și să-i iubiți ca binefăcători și soli către Dumnezeu, care vă nasc pe voi iarăși prin apă, care vă umplu de Duh Sfânt, care vă dau să beți ca lapte cuvântul, care vă cresc în învățătură, care întăresc prin povățuiri, care vă socotesc vrednici de Trupul mântuitor și de cinstitul Sânge, care dezleagă păcatele și care vă fac părtași de Sfânta și Sacra Euharistie și vă pun părtași (*koinonos*) la făgăduința lui Dumnezeu și împreună moștenitori. Pe aceștia cu evlavie să-i cinstiți cu felurite cinstiri, căci aceștia au primit de la Dumnezeu putere de viață și de moarte ca să-i judece pe cei care au păcătuit și să osândească la moartea focului veșnic, să-i dezlege de păcate pe cei care s-au întors și să-i facă vii.

Cap. 34

Preoții sunt mai importanți decât stăpânitorii și împărații

Pe aceștia numiți-i considerându-i stăpânitorii voștri și împărați și aduceți-le tribut ca împăraților, căci trebuie ca de la voi și pe ei înșiși să se hrănească și pe casnicii lor. După cum Samuel a rânduit poporului cele despre împărat în prima carte a Împăraților, și Moise despre preoți în Levitic, așa și noi vă rânduiim vouă despre episcopi. Căci dacă acolo mulțimea oferea slujiri pe potriua unui împărat atât de mare, cu cât mai mult acum nu trebuie oare episcopul să primească de la voi cele puse deoparte pentru el de la Dumnezeu pentru traiul lui și al clericilor dimpreună cu el? Iar dacă trebuie să se adauge ceva la cuvânt, acesta să primească mai mult decât acela de demult. Căci unul le rânduieste doar pe cele militare, primind războiul sau pacea spre păzirea trupurilor, pe când celălalt preoția pentru Dumnezeu, ferind de primejdii trupul și sufletul. De aceea, cu cât este mai important sufletul față de trup, pe atâta preoția față de împărăție. Căci și ea îi leagă și îi dezleagă pe cei vrednici de pedeapsă sau de iertare. De aceea trebuie să-l iubiți pe episcop ca pe un părinte, să vă temeți de el ca de împărat, să-l cinstiți ca pe Domnul, aducându-i roadele voastre și lucrurile mâinilor voastre spre binecuvântarea voastră, dându-i primițiile voastre și zeciuielile voastre și părțile voastre cele alese și darurile voastre ca unui preot al lui Dumnezeu, primiția de grâu, de vin, de untdelemn, de fructe, de lână, și din toate câte vă dă Domnul Dumnezeu. Și îți va fi ofranda primită ca miros de bună mireasmă Domnului Dumnezeului tău și îți va binecuvânta Domnul lucrul mâinilor tale și va înmulți bunătățile pământului tău, de vreme ce *Binecuvântarea este pe capul celui care împarte*.

Cap. 35

Legile îndeamnă la aducerea de roade, la fel și Evanghelia

Trebuie să știți că, deși Domnul v-a izbăvit de robia lanțurilor din afară și v-a scos la ușurare, nemailăsându-vă să jertfiți animale necuvântătoare pentru păcate și curățire și ispășitoare și băi continue și stropitoare, nu v-a slobozit totuși și de dările pe care le datorați preoților și de binefacerile către cei în nevoie. Căci Domnul vă spune în Evanghelie: *Dacă nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a fariseilor, nu veți intra în Împărăția cerurilor*. De aceea așa va prisosi dreptatea voastră, când vă îngrijiți mai mult de Preoți și de orfani și de văduve, după cum este scris: *A împrăștiat, a dat săracilor, dreptatea lui rămâne în vecii vecilor*. Și iarăși: *Cu pomeni și cu credințe se curăță păcatele*. Și iarăși: *Tot sufletul simplu este binecuvântat*. De aceea tu așa să faci,

precum a poruncit Domnul și să dai preotului cele datorate lui, primiția țarinii și a teascului și pentru păcate, ca unui mijlocitor al lui Dumnezeu și al celor ce au nevoie de curățire și de mijlocire. Căci pe tine te privește să dai, iar pe acela ca iconom și administrator al treburilor bisericești să chivernisească. Dar să nu-l supraveghezi pe episcop, nici să-i urmărești chivernisirea, cum săvârșește sau când sau cui sau unde sau de e bine sau rău sau potrivit. Căci îl are ca supraveghetor pe Domnul Dumnezeu, Care i-a încredințat în mâinile lui această chivernisire și l-a socotit vrednic de preoția unui asemenea loc.

Cap. 36

Pomenire a celor zece porunci ale lui Dumnezeu și cum trebuie să le proclame aici

Să ai înaintea ochilor frica de Dumnezeu, pururi amintindu-ți de cele zece porunci ale lui Dumnezeu. Să iubești pe Domnul Dumnezeu Cel unul și singurul din toată puterea. Să nu te dedici idolilor sau altora ca unor dumnezei fără viață sau necuvântători sau demoni. Să cunoști creația fără seamăn a lui Dumnezeu, având început prin Hristos. Să sabatizezi încetând să lucrezi, nu încetând să porți de grijă, sabatizare a grijii de porunci, nu a nelucrării mâinilor. Aruncă orice dorință nelegiuită, orice fărădelege spre pierzania oamenilor, orice mânie. Pe părinți să-i cinstești ca pricinuitori ai nașterii. Iubește-l pe aproapele tău ca pe tine însuși. Împărtășește din avere celor în nevoi. Fugi de jurământul fals și de jurământul mult zadarnic, căci nu rămâne nepedepsit. Nu te arăta la preoți cu mâna goală, ci darurile tale de bună voie, străduindu-te, adu-le și nu părăsi Biserica lui Hristos, venind de dimineață (mâncând) în ea înainte de orice lucru și iarăși seara înfățișându-te în ea, mulțumind lui Dumnezeu pentru cele care ți-au fost date în viață. Muncește din greu, sârguiește-te, odihnește-te, adu Domnului darurile tale de bunăvoie. Căci *Cinstește-L pe Domnul, zice, din trudele tale drepte*. Dacă nu poți să pui în corban, împărtășește străinilor unul sau doi sau cinci bănuți (*lepton*). Strânge-ți comoară bogăția cerească, pe care nici molia nici furii nu o prăpădesc. Și făcând așa, nu îl judeca pe episcopul tău sau pe cel împreună laic cu tine. Căci dacă îl judeci pe fratele, te-ai făcut judecător, nefiind prohirisit. Căci numai preoților li s-a încredințat să judece, căci li s-a spus: *Judecați judecată dreaptă*. Și iarăși: *Fiți zarafi încercați*. Iar vouă nu vi s-a încredințat, căci, dimpotrivă, s-a zis celor ce se află în afara vredniciei judecătorești: *Nu judecați și nu veți fi judecați*.

Cap. 37

Despre pârâși și calomnatori și cum nu trebuie degrabă să se încreadă, nici să nu se încreadă în ei judecătorul, ci cu o cercetare amănunțită

Dar episcopul trebuie să judece drept, precum este scris: *Judecata dreaptă judecați*. Și în alt loc: *De ce nu judecați de la voi înșivă drept?* Fiți, deci, schimbători de bani cunoscători, căci după cum aceștia scot monedele stricate, iar pe cele încercate le pun în folosință, în același fel și episcopul trebuie să le țină pe cele fără de prihană, iar pe cele prihănite, fie să le vindece, fie pe cele îmbolnăvite de nevindecat să le arunce, dar să nu taie degrabă, nici să creadă oricui. Căci se poate să fie cineva, care din gelozie sau invidie să ridice împotriva unui frate învinuire mincinoasă, ca cei doi bătrâni împotriva Suzanei în Babilon sau egipteanca împotriva lui Iosif. Deci tu, ca un om al lui Dumnezeu nu primi degrabă unele ca acestea ca să nu pierzi un nevinovat și să ucizi un drept. Căci cel care

voiește să le primească pe unele ca acestea este părinte mai degrabă al mâniei, decât al păcii, iar unde este mânia, acolo nu este Domnul. Căci mânia, fiind prietenă a satanei, vorbesc de cea izbucnită împotriva a ceea ce este drept prin frații mincinoși, nu lasă să fie niciodată în Biserică unirea în cuget. Când îi recunoașteți pe unii ca aceștia, necugetați, certăreți, geloși, bucurători de răul altuia, să nu vă încredeți în ei, ci urmăriți-i pe unii ca aceștia, ascultând ce au împotriva fratelui. Că o ucidere nu este nimic în ochii lor și din ce nimeni nu bănuiește ei îl trântesc jos pe om. Tu, deci, ia aminte la cel învinuit, urmărind cu înțelepciune purtarea lui, cine și ce fel de om este. Și dacă afli că spune adevărul, fă potrivit învățaturii Domnului. Și primindu-l doar pe cel învinuit, muștră-l ca să se pocăiască, nefiind împreună cu tine nimeni. Și dacă nu se supune, fiind și al doilea sau al treilea, așa arată-i greșeala, povățuindu-l cu blândețe și îndreptare (paideia). *Căci în inima bună se va odihni înțelepciunea, iar în inima celor necugetați nu se discerne.*

Cap. 38

Trebuie ca pe cei care păcătuiesc să-i mustre deoparte și pe cei care se pocăiesc să-i primească după porunca Domnului

Dacă, deci, se supune prin gura voastră, a celor trei, îi va fi bine. Iar dacă cineva se împietrește, spune-l Bisericii. Dacă nu ascultă nici de Biserică, să îți fie ca un păgân și vameș. Și să nu-l mai primești ca și creștin în Biserică, ci să te depărtezi de el ca de păgân. Iar dacă ar voi să se pocăiască, primește-l. Căci nici pe păgân, nici pe vameș Biserică nu îi primește la împărțire, până nu se pocăiește fiecare dintre ei de fărădelegile (*asebemata*) de dinainte. Căci Domnul nostru Iisus, Hristosul lui Dumnezeu, le-a rânduit celor cărora le pare rău loc de pocăință.

Cap. 39

Modele pentru pocăință

Căci și eu, Matei, unul dintre cei doisprezece care vă vorbesc în această învățătură (*didaskalia*), sunt Apostol și însumi am fost mai întâi vameș, iar acum prin credință sunt miluit și pocăit de faptele dinainte și învrednicit să fiu Apostol și vestitor al Cuvântului. Și Zahau, pe care Domnul l-a primit cu pocăință când l-a rugat, asemenea și el era mai înainte vameș. Deja și mulțime de ostași și vameși venind prin cuvântul domnesc despre pocăință, au auzit de la proorocul Ioan după botez: *Să nu vă faceți vouă nimic mai mult decât este rânduit.* Asemenea, nici vameșilor nu le-a fost oprită viața, dacă, pocăindu-se, aruncă necredința. Așadar, ca pe vameș și ca pe păgân să-l ai pe cel muștrat de fapta rea și care nu se pocăiește. Iar dacă apoi se pocăiește și se întoarce de la rătăcire, după cum pe păgâni, când vor să se pocăiască, îi primim în Biserică, ca să asculte cuvântul, dar nu avem părtașie cu ei până ce nu se desăvârșesc primind pecetea, așa și unora ca aceștia, până ce nu arată rodul pocăinței, le îngăduim să intre, ca, ascultând cuvântul, să nu piară cu totul deodată. Să nu se împărțesească în rugăciune, ci să iasă afară după citirea Legii și a Proorocilor și a Evangheliei, ca prin ieșire să-și îmbunătățească purtarea vieții, sârguindu-se să se înfățișeze în fiecă zi la adunări și să se îndeletnicească cu rugăciunea, ca și ei să poată fi primiți, și cei care îi privesc să se străpungă [la inimă] și să devină și mai neclintiți, fiind cu evlavie (având grijă) să nu întâmpine unele asemenea.

Cap. 40

Nu trebuie să se poarte dușmănos față de cel ce păcătuiește o dată sau de două ori

Să nu te scârbești de cel ce a căzut într-o greșeală sau în două, o, episcop, nici să nu-l oprești de la cuvântul domnesc, nici să-l scoți afară din traiul comun, de vreme ce nici Domnul nu S-a ferit să mănânce cu vameșii și cu păcătoșii și, fiind învinuit de farisei pentru aceasta, a spus: *Nu au trebuință de doctor cei sănătoși, ci cei ce se simt rău. Deci petreceți împreună și stați alături de cei puși deoparte la voi din pricina păcatului, purtând de grijă, mângâind, întărind, spunându-le: Fiți tari, mâini slabe și genunchi slăbănogi!* Căci trebuie să-i mângâiați pe cei ce plâng și celor împuținați la suflet să le arătați bunăvoință, ca să nu rămână în tristețe nemăsurată spre nesăbuință, pentru că *Cel cu sufletul împuținat este cu siguranță necugetat.*

Cap. 41

Cum trebuie să-l primiți pe cel ce se pocăiește și cum trebuie să vă purtați față de cei care păcătuiesc și când trebuie excluși din Biserică

Dacă cineva, întorcându-se, a arătat rod de pocăință, atunci să-l primiți și la rugăciune ca pe fiul pierdut, risipitor, care a risipit cu desfrânatele averea părintească, a păscut porcii și dorea să se sature de roșcove și nu putea, dar s-a pocăit și s-a întors la tatăl și i-a zis: *Greșit-am la cer și înaintea ta și nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău, pe care părintele iubitor de fii l-a primit cu cântări și, scoțându-și haina de la început și inelul și sandalele și junghiind vițelul îngrășat, s-a veselit cu prietenii. Deci așa să faci și tu, episcop. Dar după cum pe păgân spălându-l (botezându-l), îl primești cu învățătură, așa și pe acesta, punându-ți mâinile, fiind ca și curățit prin pocăință, toți rugându-se pentru el, așează-l din nou în pășunea de la început. Și va fi pentru el în locul spălării (Botezului) punerea mâinilor. Căci prin punerea mâinilor noastre S-a dat Duhul Sfânt celor care cred. Și dacă unul dintre frații neclătinați te acuză pentru el, pentru că te-ai împăcat cu el, spune-i: *Tu întotdeauna ești cu mine și toate ale mele sunt ale tale. Dar trebuia să ne veselim și să ne bucurăm că fratele tău acesta mort era și a înviat, pierdut și a fost aflat. Că Dumnezeu nu numai că îi primește pe cei care se pocăiesc, ci îi așează din nou în vrednicia cea dintâi, martor destul este Sfântul David, care după păcatul față de Urie, s-a rugat lui Dumnezeu, zicând: Dă-mi mie bucuria mântuirii Tale și cu Duh stăpânitor mă întărește. Și iarăși: Întoarce fața Ta de la păcatele mele și toate nelegiuirile mele șterge-le. Inimă curată zidește în mine, Dumnezeule, și Duh drept înnoiește în cele dinăuntru ale mele. Nu mă îndepărta de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine. Și tu, așadar, doctor împreună pătimitor, vindecă-i pe toți cei care au păcătuit, folosindu-te de tratamente mântuitoare spre ajutor, nu doar tăind sau cauterizând sau punând pudre care usucă, ci bandajând și tamponând și dând medicamente dulci care cicatrizează și umezind cu cuvinte mângâietoare. Iar dacă rana este adâncă, îngrijește-o cu pansament plăcut, ca, fiind umplută pe cât trebuie, să se vindece. Dacă s-a infectat, atunci curăță-o cu pudră care usucă, adică prin cuvânt pedepsitor (de epitimie). Dacă s-a umflat, netezește-o cu alifie înțepătoare, [adică] amenințarea judecății. Dacă s-a făcut rană deschisă, cauterizează-o și taie ce este putred, apăsând-o cu postiri. Iar dacă faci acestea și știi că din cap până în picioare nu este pansament de pus, nici untdelemn, nici fașe, ci rana deschisă se întinde și ocupă și toată partea sănătoasă, ca o cangrenă care face să putrezească tot**

membrul, atunci cu multă veghere și sfat și împreună cu alți medici iscusiți, taie membrul putrezit, ca să nu piară tot trupul Bisericii. Nu fi, deci, grabnic la a tăia, nici iute la pornirea spre ferăstrăul cu mii de dinți, ci folosește mai întâi bisturiul, separând abcesele, ca ceea ce se află înăuntru aflând-o cauză a atâtor cazne, să păzești trupul lipsit de durere. Iar dacă vezi pe cineva umblând fără pocăință și fiind uscat, atunci cu tristețe și plâns tăiați-l din Biserică pe cel de nevindecat. Căci *Scoateți-l pe cel rău din mijlocul vostru. Și: Faceți-i evlavioși pe fiii lui Israel. Și iarăși: Nu căuta la fața celui bogat la judecată. Și: Pe sărac nu-l miluiești la judecată, pentru că a Domnului este judecata.*

Cap. 42

Judecătorul trebuie să fie nepărtinitor

Dar dacă învinuirea pârii este mincinoasă și voi, păstorilor, împreună cu diaconii, ați primit minciuna ca adevăr, fie prin părtinire, fie prin felurime de daruri, voind să faceți ce este plăcut pârâșului (diavolului), și îl aruncați din Biserică pe învinuit și pe cel străin de învinuire, veți da socoteală în ziua Domnului. Căci este scris: *Pe nevinovat și pe drept să nu-i ucizi. Să nu primești daruri care vatămă sufletul. Căci darurile orbesc ochii celor înțelepți și prăpădesc cuvintele dreptilor. Și iarăși: Cei care dau dreptate celor nelegiuiți [asebes] pentru daruri și ridică dreptatea dreptului.* Luați aminte, deci, ca nu cumva, fiind părtinitori, să cădeți la acest glas al Domnului. Păziți-vă să osândiți pe cineva cu nedreptate și să-i apărați pe cei răi. *Căci vai celui care spune răului bun și bunului rău, acruului dulce și dulcelui acru, celui care ia lumina drept întuneric și întunericul drept lumină.* Căci dacă osândiți pe alții cu nedreptate, împotriva voastră hotărâți, căci spune Domnul: *Cu judecata cu care judecați veți fi judecați și cum osândiți veți fi osândiți.* Așadar, dacă judecați nepărtinitor, recunoașteți-l pe cel care aduce învinuiri împotriva aproapelui său cu mărturie mincinoasă și arătați-l ca bârfitor, ca pe unul care deoache, ca pe ucigaș, tulburând ca un rău prin certuri, nestatornic în cuvintele în care se contrazice pe sine însuși, prins în vorbele propriei guri. Căci cursă tare i s-au pus propriile buze. Pe acesta să-l judeci tăios cu învinuirea de vorbire mincinoasă și să-l dai sabiei de foc și să-i faci așa cum urzise să facă aproapelui. Căci prin cât a grăit despre el, l-a ucis pe fratele, vorbind mai înainte în urechile judecătorului. Dar este scris: *Cel ce varsă sânge de om, să fie vărsat pentru sângele lui. Și: Să ridici sângele nevinovat de la tine, cel vărsat în zadar.*

Cap. al XLIII-lea

Cum trebuie pedepsiți calomniatorii

Așadar, să-l dai afară din adunare ca pe un ucigaș de frate. Apoi, trecând timpul, dacă spune că s-a pocăit, apăsați-l cu postiri și, după acestea, punându-vă mâinile asupra lor, primiți-l, dar asigurați-vă de el că nu tulbură pe cineva iarăși. Și dacă intrând iarăși, se răzvrătește la fel, neîncetând să-l tulbure și să-l înțepe pe fratele, îndeletnicindu-se cu calomniile din vrajbă, aruncați-l ca pe o plagă, ca să nu prăpădească Biserica lui Dumnezeu. Căci unul ca acesta, tulburând, adună [oamenii] în cetăți. Căci și când este înăuntru, nefiind potrivit pentru Biserică, este de prisos și în zadar, întinând trupul lui Hristos adunat laolaltă. Căci dacă unii dintre oameni, născându-se și având atașate mădulare de prisos ale trupurilor, ca niște degete sau carne crescută peste, și le scot pe acestea din pricina necuviinței și nu se întâmplă nicio necuviință dacă omul își recapătă printr-un meșter cuviința naturală, cu cât mai mult, voi, păstorii Bisericii, care este trupul întreg, și ai mădularelor sănatoase ale celor care cred în Dumnezeu, în frica Domnului și în iubire, când se află un mădular de prisos, care cugetă rele și face necuviință restului trupului și îl înviforează cu răzvrătire și ceartă și clevetire, aducându-i temeri, tulburări, calomniile, clevetiri, învinuiri, neorânduiești, și săvârșind unele lucrări ca acestea ale diavolului, ca și cum i s-au pus mâinile asupra de către diavol, uitându-se ca la un gunoi la Biserică prin hule și multa neorânduială și ceartă și dihonii, acesta, fiind aruncat afară din Biserică a doua oară, merită să fie tăiat din adunarea Domnului. Și mai mult acum este împodobită Biserica Domnului decât înainte, când avea mădularul de prisos și neobișnuit ei. Pentru că de acum este nehulită și neprivită ca un gunoi, slobodă de cei răi, de vicleni, defăimători, neîmblânziți, trădători, urători de bine, iubitori de plăceri, iubitori de slavă deșartă, amăgitori, încrezuți, care fac faptă ca să-i împrăstie și, mai mult, să-i risipească, pe mieluşei Domnului. Tu, deci, episcop, sârguiește împreună cu clerul de sub tine să înveți drept cuvântul adevărului, căci spune Domnul: *Dacă voi veniți strâmb la Mine, și Eu voi veni strâmb la voi.* Și în alt loc: *Cu cel cuvios cuvios vei fi și cu cel nevinovat nevinovat vei fi și cu cel sucit vei fi strâmb.* Mergeți, așadar, în chip cuvios, ca să vă învredniciți mai degrabă de laudă de la Domnul, decât de rușinare de la potrivit.

Cap. al XLIV-lea

Diaconul trebuie să ușureze povara episcopilor și să le îndrepte pe cele ușoare

Fiind, deci, într-un cuget unii față de alții, episcopilor, faceți pace unii cu alții. Împreună pătimind, fiind iubitori de frați, păstoriți cu acrivie poporul. Învățându-i într-un cuget pe cei de sub voi să fie de aceeași voie și gândind aceeași despre ei, ca să nu fie între voi schisme. Fiți un trup și un duh, întocmiți cu aceeași minte și aceeași voie (*gnome*) după rânduiala domnească [/Domnului]. Diaconul să le aducă pe toate la episcop, după cum și Hristos la Tatăl, și câte poate, să le îndrepte el însuși, luând de la episcop putere, după cum și Domnul de la Tatăl ca să creeze și să pronieze. Iar pe cele mai grele să le judece episcopul. Atât că diaconul să fie urechea și ochiul episcopului, și gura și inima și sufletul, ca episcopul să nu se îngrijească de cele multe, ci doar de cele mai domnești, după cum și Ietro i-a rânduit lui Moise și sfatul lui a fost primit.

Cap. al XLV-lea

Creștinilor nu le sunt potrivite certurile și sfădirile

Bine este creștinului să nu aibă tulburări cu niciun **concetățean**. Dacă însă dintr-o lucrare sau ispită se întâmplă vreo tulburare cu cineva, să se sârguiască să o risipească, și de ar trebui să fie păgubit cu ceva, și să nu meargă la tribunalul păgân. Ci să nu-i îngăduiți pe stăpânitorii lumești să judece împotriva alor voștri, căci prin aceștia diavolul urzește împotriva robilor lui Dumnezeu și se aruncă ocară asupra voastră pentru că nu aveți măcar un înțelept, care să poată cântări în mijlocul vostru ceea ce este drept sau [să poată] risipi certurile.

Cap. al XLVI-lea

Cei credincioși nu trebuie să se judece la necredincioși, nici dintre ei să cheme pe cineva spre mărturie împotriva creștinilor

Așadar, neamurile să cunoască osebirea față de voi. Nici pe necredincioși să nu-i primiți spre mărturie împotriva voastră, nici să le datorati ceva pentru treburile obștești sau pentru dare, ci dați Cezarului cele ale Cezarului și lui Dumnezeu cele ale lui Dumnezeu, fie dare fie recensământ fie didrahmă. Căci și Domnul nostru, dând statirul, S-a achitat de treburi. Alege, deci, mai degrabă să fii păgubit și să te sârguiești cu cele pentru pace, nu numai față de frați, ci și față de necredincioși. Căci fiind păgubit în cele lumești, cele pentru Dumnezeu nu vor fi pierdute, câtă vreme ești cinstitor de Dumnezeu (*theosebes*) și trăiești după porunca lui Hristos. Iar dacă frații au ceva unii împotriva altora – să nu fie! – voi, cei ce sunteți în frunte, trebuie să cugetați că unii ca aceștia dintre frați nu săvârșesc lucrarea Domnului, ci mai degrabă pe a vrăjmașilor iubitori de război. Unul dintre ei va fi aflat blând, îngăduitor, fiu al luminii, iar celălalt neîmblânzit, îngâmfat, lacom. Așadar, cel osândit să fie pedepsit (sub epitimie), să fie pus deoparte, să-și ia pedeapsa pentru ura față de frate. Apoi, dacă se pocăiește, să fie primit. Și așa, fiind înțelepțiți, vă vor ușura judecățile. Dar trebuie să și ierte nedreptățile unii altora, nu cei care judecă, ci cei care au ceva unii cu alții, după cum și Domnul mi-a arătat, când l-am întrebat: *De câte ori, dacă îmi va greși fratele meu, să îi iert? Până de șapte ori?* Și mi-a spus: *Nu îți spun, până de șapte ori, ci până de șaptezeci de ori câte șapte*. Căci așa vrea Domnul să fim cu adevărat ucenicii Lui și să nu avem niciodată nimic împotriva nimănui, nici mânie nemăsurată, nici iuțime neîmblânzită, nici poftă nedreaptă, nici ură neîmpăcată. Deci, pe cei mâniați, adunați-i împreună în prietenie, pe cei dușmănoși în unirea în cuget, pentru că Domnul spune: *Fericiți făcătorii de pace, căci ei fiii lui Dumnezeu vor fi chemați*.

Cap. al XLVII-lea

Dreptățile trebuie făcute în ziua a doua a săptămânii (lunea)

Tribunalele (consistoriile) voastre să fie în ziua a doua a săptămânii (lunea), ca, dacă se face împotrivire la hotărârea voastră, având răgaz până de sabbat (sâmbătă) să puteți îndrepta împotrivirea și să-i împăcați până duminica pe cei care s-au certat unii cu alții. Să fie prezenți împreună la judecată și diaconii și preoții (prezbiterii), judecând nepărtinitor, ca oameni ai lui Dumnezeu, cu dreptate. Înfrățându-se amândouă persoanele, după cum spune și Legea, *să stea amândoi în mijlocul tribunalului, cei care au împotrivirea*. Și ascultându-i, să dați cu cuvioșie voturile, sârguindu-vă să-i faceți pe amândoi prieteni până

la hotărârea episcopului, ca să nu iasă pe pământ judecata împotriva celui care a păcătuit, în măsura în care și la judecată este unanimitate și martor al dreptății Hristosul lui Dumnezeu. Și dacă cineva cu hule este muștrat în Domnul de cineva că nu se poartă frumos, de asemenea, ascultând ambele persoane, și pe învinuitor și pe învinuit, dar nu cu **preconcepție** și nici [ascultând] o singură parte, ci cu dreptate, dând hotărârea ca pentru viața veșnică sau pentru moarte. Căci *cu dreptate*, spune Domnul, *să urmărești ceea ce este drept*. Căci cel pedepsit și pus deoparte pe drept la voi este aruncat de la viața veșnică și de la slavă și este fără cinste la oamenii cuvioși și osândit la Dumnezeu.

Cap. al XLVIII-lea

Nu trebuie să dați aceeași pedeapsă pentru orice greșală, ci în mod diferit la cazul diferit al celui care a păcătuit

Să nu dați aceeași hotărâre pentru orice păcat, ci una proprie fiecăruia, cu multă chibzuință, judecând fiecare dintre greșeli, și pe cele mici și pe cele mari, într-un fel fapta, și cuvântul iarăși altfel, și intenția sau defăimarea sau socotința diferit. Pe unii să-i supui doar amenințărilor, pe alții ajutorării săracilor, pe alții să-i apeși cu postiri, și pe alții să-i pui deoparte pentru mulțimea învinuirii lor. Căci nici Legea nu dă pentru orice păcat aceeași pedeapsă, ci într-un fel pentru cele față de Dumnezeu și față de preot și față de [locașul] sfânt și jertfă, altfel cele față de împărat și stăpânitor și ostaș și supusul nobil sau casnic și față de avut și față de animal, și iarăși diferit cele față de părinți și rude, altfel cele din **izbucnire [de furie]** și cele fără voie. Unora moarte prin cruce sau prin pietre, altora **amendă** sau biciuiri sau să pătimească asemenea celor făcute. De aceea și voi la păcate diferite să faceți diferite și pedepsele, ca nu cumva vreo nedreptate ivindu-se să-L miște pe Dumnezeu spre mânie. Căci la ce judecată nedreaptă vă faceți mijlocitori, la aceea veți lua plată și de la Dumnezeu. *Căci cu ce judecată judecați, veți fi judecați.*

Cap. al XLIX-lea

Ce fel [de oameni] trebuie să fie învinuitorii și martorii

Șezând, deci, la judecată, înfățișându-se amândouă persoanele, căci frații nu se iubesc până când nu se primesc unii pe alții cu iubire, să cercetați cu acrivie despre cele **cu pricina**, mai întâi despre învinuitor, dacă învinuiește pentru prima dată sau le-a adus și altora acuze și dacă nu cumva din vrajbă lor s-au iscat plângerea și învinuirea și cum îi este purtarea. Și fiind unul ca acesta cu conștiința curată, să nu fie crezut singur, căci așa ceva este împotriva legii, ci să aibă și alți martori asemenea lui la purtare. După cum spune Legea: *Prin gura a doi sau trei martori va sta orice cuvânt*. De ce am zis să se cerceteze cum este purtarea lor? Fiindcă adeseori se poate ca doi sau mai mulți să mărturisească strâmb și într-un glas să stea în fruntea minciunii, ca cei doi bătrâni împotriva Suzanei în Babilon și cei doi fii ai fărădelegii împotriva lui Nabot în Samaria și mulțimea iudeilor împotriva Domnului în Ierusalim și împotriva lui Ștefan, primul mucenic al Lui. Așadar, să stea martori blânzi, nemânioși, îngăduitori, iubitori, înțelepți, cumpătați, nevicleni, credincioși, cinstitori de Dumnezeu (*theosebes*). Căci mărturia unora ca aceștia este întărită prin felul lor și adevărată prin purtarea lor. Dar să nu primiți mărturia unora care nu sunt ca aceștia, chiar dacă par că sunt într-un glas în mărturia împotriva [cuiva]. Căci este rânduit în Lege: *Să nu fii cu mulți la rău, să nu primești veste deșartă, să nu te alături mulțimii strâmbând*

ceea ce este drept. În această privință trebuie să-l cunoașteți și pe cel învinuit, ce fel este în petrecerea vieții și în purtare. Dacă este mărturisit în privința vieții, dacă este nevinovat, dacă a avut zel în privința curviei, dacă este iubitor de văduve și iubitor de străini și iubitor de săraci și iubitor de frați, dar nu caută câștig urât și nu este mândros și nu este năvalnic la câștig, dacă este înțelept și nu risipitor, nici bețiv, nici nu mănâncă fără să muncească, dacă este milosârd și darnic.

Cap. al L-lea

Se poate ca cineva din cauza relor de dinainte să nu fie crezut a doua oară

Dacă cineva a avut mai înainte fapte rele, deja în parte învinuirile aduse lui acum sunt adevărate, **dacă nu are dreptatea luptându-se de partea** lui. Căci se poate să fi păcătuit odată, dar să fie nevinovat de învinuirea aceasta. De aceea, cu acribie, având trezvie despre unele ca acestea, să faceți neclintite și întărite hotărârile împotriva celui condamnat. Și dacă, după punerea deoparte, cere iertare și cade [la picioarele] episcopului și mărturisește că a păcătuit, să-l primiți. Nici să nu-l lăsați pe calomniator nepedepsit, ca nu cumva să-l hulească și pe altul care viețuiește bine sau pe altul să-l îndemne să facă asemenea, dar nici pe cel condamnat nedojenit, ca nu cumva altul să fie supus de unele asemenea. Căci nici martorul relor nu va fi nepedepsit, nici cel care greșește [nu va scăpa] fără [să se facă] dreptate.

Cap. al LI-lea

Judecățile nu trebuie făcute, ascultându-se o singură parte

Am spus că nu este drept ca judecățile să se facă ascultându-se o singură parte. Căci dacă ascultați o singură persoană, nefiind de față și cealaltă și neapărându-se la învinuirile aduse, ați aruncat pripit votul osândei, veți fi găsiți la Dumnezeu, dreptul judecător, vinovați de ucidere și de aceeași măsură cu calomniatorul. *Căci ca cel care ține o coadă de câine, așa este cel care stă în fruntea judecății străine.* Iar dacă vă faceți imitatori ai bătrânilor din Babilon, care mărturisind nedrept împotriva Suzanei, au condamnat-o la moarte, vă faceți vinovați de judecata și osânda acelora, căci Domnul a izbăvit-o pe Suzana prin Daniel din mâinile celor fărădelege, iar pe bătrânii vinovați de sângele ei i-a osândit în foc. Și pe voi vă mustră prin el, spunând: *Așa de nebuni sunt fiii lui Israel! Necercetând, nici cunoscând lămurit, ați osândit o fiică a lui Israel. Întoarceți-vă, deci, la tribunal. Căci aceștia au mărturisit minciuni împotriva ei.*

Cap. al LII-lea

Pildă a judecății drepte este neclintirea judecătorilor din afară în privința hotărârilor

Uitați-vă și la tribunalele omenești, la a căror autoritate vedem că sunt aduși ucigașii, adulterii, vrăjitorii, jefuitorii de morminte, tâlharii, iar conducătorii, aflând cercetările acestora de la cei care i-au adus, îl întreabă pe răufăcător, dacă așa stau lucrurile. Și acela, recunoscând, nu îl trimite grabnic la pedeapsă, ci timp de mai multe zile i se face o examinare amănunțită, cu sfat mult și având la mijloc o perdea. Cel care urmează să dea decizia ultimă și votul de moarte împotriva lui, ridicându-și mâinile spre soare, mărturisește că este nevinovat de sângele omului [aceluia]. Deși sunt păgâni și nu cunosc

Dumnezeirea, nici răsplata pentru ei de la Dumnezeu din pricina celor osândiți nevinovați, se feresc [de unele ca acestea].

Cap. al LIII-lea

Cei credincioși nu trebuie să aibă ceva unii împotriva altora

Dar voi, știind cine este Dumnezeul nostru și cum sunt judecățile Lui, cum ați putea da cuiva hotărâre **după abuz**, când judecata voastră este cunoscută imediat de Dumnezeu? Și dacă ați judecat cu dreptate, vă veți învrednici de răsplăți drepte și acum și apoi, iar dacă [ați judecat] nedrept, veți întâlni iarăși asemenea. Așadar, noi, fraților, vă sfătuim să vă învredniciți mai mult de laude de la Dumnezeu decât de ocară, căci lauda lui Dumnezeu este viață veșnică pentru oameni, după cum și ocară este moarte veșnică. De aceea, fiți judecători drepti, făcători de pace, nemânioși. *Căci cel care se mânie pe fratele său în zadar va fi vinovat la judecată.* Și dacă se întâmplă, prin lucrarea cuiva, să vă mâniați împotriva cuiva, soarele să nu apună peste mânia voastră. *Mâniați-vă*, spune David, *dar nu greșiți.* Adică, împăcați-vă grabnic, ca mânia rămasă să nu se facă aducere aminte de rău și să producă păcat. *Sufletele celor care își aduc aminte de rău sunt spre moarte*, spune Solomon. Iar Domnul vostru și Mântuitorul Iisus Hristos spune în Evanghelii: *Dacă îți aduci darul tău la jertfelnic și acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă acolo darul tău înaintea jertfelnicului și mergi de te împacă mai întâi cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău.* Darul este rugăciunea și mulțumirea fiecăruia către Dumnezeu. Dacă, deci, ai ceva împotriva fratelui tău sau el are ceva împotriva ta, nici rugăciunile tale nu vor fi ascultate, nici mulțumirile primite, din pricina mâniei care zace. Trebuie să luați mereu aminte, fraților. Dar, de vreme ce Dumnezeu nu îi ascultă pe cei care, cu mâni, îi urăsc pe nedrept pe frați, chiar și dacă se roagă de trei ori pe ceas, trebuie să risipim toată mânia și micimea de suflet, ca să putem să ne rugăm cu inimă curată și neîntinată. Și chiar Domnul a poruncit să-i iubim și pe vrăjmași, iar să nu-i urâm pe prieteni a spus și legiuitorul: *Să nu-l urăști pe om, să nu-l urăști pe fratele tău în cugetul tău, cu muștrare să-l muștri pe fratele tău și să nu-ți iei pentru el păcat. Să nu-l urăști pe egiptean, că ai fost venetic la el. Să nu-l urăști pe idumeu, că este fratele tău.* Și David spune: *De am răsplătit celor care mi-au răsplătit mie rele.* De aceea, dacă vrei să fii creștin, urmează legea Domnului. *Dezleagă tot lanțul nedreptății.* Asupra ta a pus Domnul putere să ierți păcatele fratelui cele făcute împotriva ta, până de șaptezeci de ori câte șapte, adică de patru sute nouăzeci de ori. De câte ori, deci, ai iertat deja fratelui tău, ca să nu vrei să-i ierți și acum, măcar ascultându-l pe Ieremia, care zice: *Niciunul dintre voi să nu socotească răutatea aproapelui său în inimile voastre.* Dar tu, îți aduci aminte de rău și păstrezi dușmănia și mergi la judecată și el **disprețuiește mânia** și rugăciunea ta este împiedicată. Dar chiar dacă ai iertat de patru sute nouăzeci de ori fratelui tău, sporește lipsa de mânie și mai mult, [ajungând] la bunătatea de dragul bunătății. Și dacă acela nu face, tu, însă, pentru Dumnezeu, sârguiește să-i ierți aproapelui, ca să fii fiu al Tatălui tău Cel din ceruri și, rugându-te, să fii ascultat ca prieten al lui Dumnezeu.

Cap. al LIV-lea

Episcopul trebuie să aducă aminte poporului cele despre pace prin diacon

De aceea, episcopilor, urmând voi să vă înfățișați la rugăciune după citire și psalmodie și

învățătura despre Scripturi, diaconul stând lângă voi, să spună cu voce înaltă: „Nimeni să nu aibă ceva împotriva cuiva, nimeni să nu fie cu fățarnicie”, ca, dacă se află în cineva împotrivire, fiind loviți în conștiință, să se roage lui Dumnezeu și să se împace cu frații. Căci, dacă cei care intră în casa cuiva trebuie să spună înaintea tuturor: „Pace casei acesteia”, ca fii ai păcii dorind pace sfinților, precum este scris: *Celor de aproape și celor de departe, pe care i-a cunoscut Domnul că sunt ai Lui*, cu atât mai mult cei care intră în Biserica lui Dumnezeu trebuie să se roage înainte de toate pentru pacea lui Dumnezeu. Și dacă se roagă pentru acesta pentru alții, cu atât mai mult el să fie întru ea ca fiu al lui Dumnezeu. Căci cel care nu o are întru el nu este vrednic de credință să o dăruiască altora. De aceea, înainte de toate, trebuie să se împace pe sine. Căci cel care nu se răzvrătește întru el nu se va certa cu altul, ci va fi pașnic, prietenos, adunându-le pe cele ale Domnului și făcându-se împreună lucrător cu El pentru a-i spori Lui pe cei mântuiți întru unire de cuget. Căci cei care urzesc vrăjmășii și certuri, vrajbe și judecăți sunt vicleni și străini de Dumnezeu.

Cap. al LV-lea

Înșirare a diferite cazuri de pronie și cum, de la început, pe fiecare neam în parte, i-a chemat Dumnezeu pe toți la pocăință

Căci Dumnezeu, fiind Dumnezeu al milei, de la început a chemat la pocăință fiecare neam prin drepti și prooroci. El i-a înțeleptit și pe cei de dinainte de potop prin Abel și Set și Sem, și încă prin Enos și Enoh, cel care a fost strămutat. Și pe cei de la potop prin Noe, și pe cei din Sodoma prin Lot, cel iubitor de străini, și pe cei de după potop prin Melchisedec și prin patriarhi și prin iubitorul de Dumnezeu Iov, pe cei din Egipt prin Moise, pe israeliți prin acela și prin Iosua (Iisus) și Caleb și Fineas și ceilalți, pe cei de după Lege prin îngeri și prooroci, pe aceia prin propria Sa întrupare făcută din Fecioara, pe cei cu puțin înainte de arătarea Sa în trup prin Ioan Înaintemergătorul, iar pe alții prin El Însuși și după nașterea Sa, zicând: *Pocăiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția Cerurilor*, pe cei de după patima Sa prin noi, cei doisprezece, și prin vasul alegerii, Pavel. Căci noi, învrednicindu-ne să fim martori ai venirii Lui, împreună cu Iacob, fratele Domnului, și ceilalți șaptezeci și doi de ucenici și cei șapte diaconi ai Lui, am auzit din gura Domnului nostru Iisus Hristos și, știind cu acrivie, spunem care este voia lui Dumnezeu cea bună și bineplăcută și desăvârșită, făcută nouă cunoscută prin Iisus, ca niciunul să nu se piardă, ci toți oamenii, crezând într-un glas în El, înălțându-I laudă într-un glas, să trăiască veșnic.

Cap. al LVI-lea

Voia lui Dumnezeu este ca oamenii să fie într-un cuget despre buna cinstire (*eusebeia*), mai ales împreună cu puterile cele din cer

Căci aceasta este ceea ce ne-a învățat Domnul să ne rugăm, spunându-I Tatălui Său: *Facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ*, ca după cum firile cerești ale puterilor netrupești Îl slăvesc toate pe Dumnezeu într-un glas, tot așa și pe pământ toți oamenii într-un trup și o stare să-L slăvească pe singurul Dumnezeu, Cel unul și adevărat, prin Hristos Unul Născut. Așadar, voia Lui este ca ei să-L laude într-un cuget și să I se închine într-un glas. Căci aceasta este voia Lui în Hristos, ca mulți să fie mântuiți în El și să nu-L păgubiți pe El, nici să împruținați Biserica, nici să-i micșorați numărul printr-un singur suflet de om ucis

de voi, care putea fi mântuit prin pocăință, dar a fost pierdut nu numai din mânia proprie, ci deja și din sfatul vostru. Și ați împlinit ceea ce este scris: *Cel care nu adună cu Mine risipește*. Unul ca acesta, fiind risipitor, dușman al oilor, vrăjmaș al lui Dumnezeu, pierzător al mieluşeilor, al căror păstor este Domnul, iar noi suntem cei care adună din diverse neamuri și limbi cu multă trudă și primejdie și osteneală pururea, cu privegheri, nemâncări, culcări pe jos, prigoniri, plăgi, păziri, ca, făcând voia lui Dumnezeu, să umplem sala de ospăț a celor ce șed la masă, adică Biserica Sfântă și sobornicească a celor ce se veselesc, a celor aleși și care se bucură, cântându-L și slăvindu-L pe Cel care i-a chemat prin noi la viață, Dumnezeu. Voi, cât a ținut de voi, ați risipit. Dar și voi, laicilor, faceți pace unii cu alții, sânguindu-vă, ca unii pricepuți, să sporiți Biserica și să le întoarceți în ea pe cele socotite sălbatice, și să-i îmblânziți și să-i reazezați. Și aceasta este cea mai mare răsplată din făgăduință la Dumnezeu: *Dacă scoți lucru de cinste din ceea ce nu este vrednic, vei fi ca gura Mea*.

Cap. al LVII-lea

Rânduiala Bisericii și a clerului și ce trebuie să săvârșească fiecare dintre clericii adunați sau dintre laicii în adunare

Iar tu, episcop, să fii sfânt, fără de prihană, nebătăuș, nemânios, neaprig, ci ziditor, unul care întoarce, învățător, suferitor al răului, blând la suflet, liniștit (blând), milosârd, îndemnător, mângâietor, ca om al lui Dumnezeu. Când aduni Biserica lui Dumnezeu, ca un cârmaci al unei corăbii mari, cu toată cunoștința cheamă să se facă sinoadele, poruncind diaconilor ca unor marinari să pregătească locuri pentru frați ca unora îmbarcați cu toată grija și cinstea. Mai întâi casa să fie lungă, îndreptată către răsărit, având navele de ambele părți către răsărit, ca o navă. În mijloc să stea scaunul episcopului. Pe fiecare latură a lui să se așeze preoțimea (prezbiteriul), iar diaconii să stea în picioare lângă [el], bine îmbrăcați în toate veșmintele, căci sunt ca niște marinari și conducători ai vâslașilor. În grija acestora, de cealaltă parte, să se așeze laicii cu toată liniștea și buna rânduială, iar femeile, separat, și să se așeze, păstrând liniștea. În mijloc citețul (anagnostul), stând în picioare pe ceva înalt, să citească cele ale lui Moise și Iosua (Iisus) Navi, ale Judecătorilor și ale Împăraților, ale Paralipomenelor și ale Întoarcerii din exil, iar pe lângă acestea, cele ale lui Iov și ale lui Solomon și cei Șaisprezece Prooroci. Și fiind două citiri, altul să psalmodieze psalmii lui David și poporul să cânte acrostihurile (stihurile de început). După aceasta să se citească Faptele noastre și Epistolele lui Pavel, cel împreună lucrător cu noi, pe care le-a trimis Bisericilor după îndrumarea Sfântului Duh. Și după acestea, diaconul sau preotul (prezbiterul) să citească Evangheliile, pe care eu, Matei, și [eu], Ioan, vi le-am predat, și împreună lucrătorii lui Pavel, primindu-le, vi le-au lăsat, Luca și Marcu. Și când se citește Evanghelia, toți preoții (prezbiterii) și diaconii și tot poporul să stea în picioare cu multă liniște. Căci este scris: *Taci și ascultă, Israele*. Și iarăși: *Iar tu stai și ascultă de el*. Și unul câte unul, preoții, fiecare dintre ei, nu toți odată, să îndemne (mângâie) poporul, și la sfârșitul tuturor, episcopul, care este ca un cârmaci. Ușierii să stea la intrările bărbaților, păzindu-le, iar diaconii la cele ale femeilor, după felul marinarilor. Căci se urma același cuvânt și chip (typos) și în Cortul Mărturie și în templul lui Dumnezeu. Iar dacă cineva este găsit așezat în afara locului său, să fie muștrat de către diacon, ca unul care conduce prora, și să fie mutat la locul potrivit lui. Căci Biserica seamănă nu numai cu o corabie, ci și cu un staul. Căci, după cum păstorii le așează pe fiecare dintre dobitoace – vorbesc de

capre și de oi – după fel și vârstă, și fiecare dintre ele se adună, ceea ce este asemenea la asemenea, tot așa și în Biserică, cei mai tineri să se așeze deoparte, dacă este loc, iar, dacă nu, să stea în picioare. Cei deja înaintați în vârstă – în rânduială, pe copiii în picioare să-i țină tații și mamele lor. Cele tinere – iarăși deoparte, dacă este loc, iar de nu, să stea în picioare în fața femeilor. Cele deja măritate și cu copii să stea în picioare deoparte. Iar fecioarele și văduvele și bătrânele (prezbiterele) să stea în picioare sau să se așeze înaintea tuturor femeilor. Și diaconul să fie văzut înaintea locurilor, ca fiecare dintre cei ce intră să meargă la locul lui și să nu se așeze la intrare. De asemenea, diaconul să supravegheze poporul, ca nimeni să nu șoptească, nici să adoarmă, nici să râdă, nici să dea din cap. Căci trebuie ca în Biserică să stați cu luare aminte și cu trezvie și cu priveghere, având auzul ațintit spre cuvântul Domnului. Și, după aceasta, toți într-un glas, ridicându-se și privind către răsărit, după ieșirea catehumenilor și a celor care se pocăiesc, să se roage lui Dumnezeu, Cel Ce S-a suit în cerul cerului, spre răsărit, aducându-și aminte și de legea dintru început a Raiului de la răsărit, de unde primul om, nesocotind porunca, încrezându-se în sfatul șarpelui, a fost aruncat. Iar diaconii, după rugăciune, unii să se îndeletnicească cu aducerea Euharistiei, slujind Trupului Domnului cu frică, iar alții să supravegheze mulțimile și să facă liniște în ele. Și diaconul care stă lângă arhieru să spună poporului: „Nimeni să nu aibă ceva împotriva cuiva, nimeni să nu fie cu fățarnicie”. Apoi bărbații să se sărute unii pe alții și femeile unele pe altele cu sărutarea cea întru Domnul. Dar nimeni să nu dea sărutarea cu viclenie, ca Iuda Domnului. Și, după aceasta, diaconul să se roage pentru întreaga Biserică și toată lumea și pentru părțile și roadele din ea, pentru preoți și pentru conducători, pentru arhieru și pentru împărat și pentru pacea de peste tot. Și, după aceasta, arhierul, rugând asupra poporului pacea, să-l binecuvânteze, după cum și Moise le-a poruncit preoților să binecuvânteze poporul cu aceste cuvinte: „Dumnezeu să te binecuvânteze și să te păzească, să-Și arate Domnul fața Sa asupra ta și să-ți dea pace”. Să se roage, deci, și episcopul și să spună: „Mântuiește, Doamne, poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta, pe care ai agonisit-o și ai păstrat-o cu scump sângele Hristosului Tău, pe care ai chemat-o preoție împărătească și neam sfânt”. După acestea, să se facă Jertfa, întregul popor stând în picioare și rugându-se în liniște. Și când se aduce, să se împărtășească fiecare tagmă în parte din Sângele domnesc [/Domnului] și scumpul Sânge, în ordine, cu cântări și cuvinte evlavioase (evlavii) când se apropie de Trupul Împăratului. Și femeile, cu capul acoperit, cum se cuvine tagmei femeilor, să se apropie. Și să fie păzite ușile, ca niciun necredincios, nici vreun **neinițiat** (*amuetos*) să nu intre.

Cap. al LVIII-lea

Despre **scrisori de recomandare**, fie ale străinilor, ale laicilor, clericilor, episcopilor și cum nu trebuie să se facă diferență

Iar dacă vreun frate sau vreo soră vine dintr-o parohie, să aducă **scrisoare de recomandare**. Diaconul să judece cele despre ei, cercetând dacă sunt credincioși, dacă sunt oameni ai Bisericii, dacă nu cumva sunt întinați cu erezii, și, iarăși, dacă este măritată sau văduvă. Și așa, știind cele despre fiecare, că sunt cu adevărat credincioși și de aceeași voie întru cele domnești, să îl ducă pe fiecare la locul convenit lui. Iar dacă un preot (prezbiter) vine dintr-o parohie, să fie primit de preoți (prezbiteri) în comun, iar dacă este diacon, de către diaconi. Iar dacă este episcop, să șadă împreună cu episcopul, fiind învrednicit de aceeași cinste de către acesta. Și să-l rogi: „Episcope, grăiește către popor cuvinte de învățătură”!

căci mângâierea și povățuirea străinilor este bine primită și de cea mai mare trebuință. *Căci, spune, niciun profet nu este primit în patria sa.* Încredințează-i și să aducă Euharistia, iar dacă din evlavie, ca un înțelept, păstrându-ți ție cinstea, nu vrea să aducă [jertfa], silește-l să facă el binecuvântarea către popor. Și dacă, în timp ce șezi, vine altul cu chip bun și slăvit în viață, fie străin, fie din părțile locului, tu, episcop, vorbind cuvântul despre Dumnezeu sau ascultând pe cel ce psalmodiază sau pe cel ce citește, nu-ți lăsa, cu părtinire, slujirea cuvântului că să-i rânduiești lui șederea aproape, ci rămâi liniștit, neîntrerupându-ți cuvântul sau ascultarea, dar frații să-l primească prin diaconi. Iar dacă nu este loc, sculându-l pe unul mai tânăr mai degrabă cu cuvântul, și nu cu mânie, să-l așeze pe acela. Este drept ca cel iubitor de frați să facă aceasta și de la sine. Iar dacă refuză, sculându-l cu sila, pune-l în picioare înaintea tuturor, ca să fie învățați și ceilalți să facă loc celor mai de cinste. Și dacă vine un sărac sau unul nu de neam bun sau un străin, bătrân sau tânăr la vârstă, și nu este loc, și acestora diaconul să le facă loc din toată inima, ca să nu fie părtinirea lui față de om, ci ca slujirea (diaconia) să fie bineplăcută la Dumnezeu. Asemenea și diaconița să facă femeilor care vin, sărace sau bogate.

Cap. al LIX-lea

Fiecare trebuie să fie sânguincios dimineața și seara pentru adunări

Episcope, învățând, îndeamnă și îmboldește poporul să stăruiască în Biserică dimineața și seara în fiecare zi și [aceasta] să nu fie părăsită nicidecum, ci să se meargă neconținut, ca să nu ciuntească Biserica, dacă [acela] se retrage, nici să facă trupul lui Hristos fără un mădular. Căci s-a vorbit nu numai despre preoți, ci fiecare dintre mireni să audă despre sine, socotind că a fost spus de către Domnul: *Cel ce nu e cu Mine este împotriva Mea și cel ce nu adună cu Mine risipește*. Așadar, fiind mădulare ale lui Hristos, nu vă risipiți, neadunându-vă, avându-L cap pe Hristos, după Evanghelia Lui, Cel Ce este împreună cu noi și **ne face părtași comuniunii**. Nu fiți fără grijă unii față de alții, nici nu-I răpiți Mântuitorului propriile mădulare, nici nu-I sfâșiați trupul, nici nu-I împrăstiați mădularele, nici nu puneți mai presus de cuvântul dumnezeiesc trebuințele vieții, ci în fiecare zi adunați-vă dimineața și seara, psalmodiind și rugându-vă în [adunările] Domnului, dimineața spunând Psalmul LXII, iar seara CXL. Mai ales în ziua sâmbetei și la învierea Domnului, duminica, întâlniți-vă și mai stăruitor, înălțând laudă lui Dumnezeu, Cel Ce a făcut toate prin Iisus și L-a trimis la noi și a îngăduit să pătimească și L-a înviat din morți. Ce va răspunde în fața lui Dumnezeu cel ce nu vine în această zi să asculte cuvântul mântuitor despre Înviere, zi în care, stând în picioare, săvârșim rugăciuni de trei ori pentru pomenirea Celui Ce a înviat după trei zile, zi în care sunt citirea din proroci și propovăduirea din Evanghelii și aducerea Jertfei și darurile de hrană sfântă.

Capitolul LX

Un exemplu de zel îl dau adunarea elinilor și iudeilor la temple și la sinagogi

Cum să nu fie potrivit lui Dumnezeu cel care se străduiește zi și noapte cu cele trecătoare, dar nu se îngrijește de cele veșnice, cel care se preocupă de spălări și de orice hrană trecătoare, dar nu se întoarce spre cele care rămân veșnic? Cum să nu-i spună acum unuia ca acesta Domnul: *S-au îndreptat neamurile mai mult decât voi*, după cum spunea, muștrând Ierusalimul. *S-a îndreptat Sodoma [mai mult] decât tine*. Căci dacă neamurile, sculându-se în fiecare zi din somnul lor, aleargă la idoli ca să li se închine și mai înainte de orice faptă sau lucrare li se roagă mai întâi lor, și la sărbătorile și praznicele lor nu întârzie, ci se sânguiesc nu numai cei localnici, ci și cei ce locuiesc departe, și se adună în teatrele lor ca și în sinagogă, asemenea și cei numiți în zadar iudei la fiecare șase zile, odihnindu-se în ziua a șaptea, merg la sinagoga lor, nelăsând nicidecum departe, nici nepurtând de grijă de odihna lor sau de sinagoga lor cei ce s-au golit prin necredința lor de puterea Cuvântului, și mai presus nici cu numele de Iuda nu se mai numesc. Căci Iuda se tâlcuiește „mărturisire”, iar aceștia nu sunt mărturisitori față de Dumnezeu, după ce au săvârșit cu fărădelege patima lui Hristos, ca, dacă se pocăiesc, să fie mântuiți. Așadar, dacă cei care nu sunt mântuiți se duc deseori la cele ce nu le sunt de folos, tu ce ai răspunde în fața Domnului Dumnezeu, tu, cel ce părăsești Biserica Lui și nici pe neamuri nu le imiți, ci prin părăsire te desfeți sau ai apostat sau faci rău? Acestora Domnul le spune prin Ieremia: *Dreptățile mele nu le-ați păzit și nici după dreptățile neamurilor nu ați mers, cu puțin chiar le-ați întrecut*. Și iarăși: *Israel și-a îndreptătit sufletul mai mult decât Iuda cea necredincioasă*. Și mai departe: *Dacă neamurile își vor schimba dumnezeii lor, deși aceștia nu sunt dumnezei*. *Străbateți insulele Chitimului (Greciei) și vedeți și trimiteți în*

Chedar și luați aminte foarte, dacă s-au făcut unele ca acestea. Fiindcă acelea nu își schimbă legile, dar poporul meu, spune, a schimbat slava lui cu ceea ce nu îi este de folos. Așadar, cum se va apăra, oare, cel care disprețuiește sau stă în afara Bisericii lui Dumnezeu?

Cap. al LXI-lea

Nu este cuvenit să punem cele ale vieții mai presus de cele dumnezeiești

Dacă cineva, aducând **pretextul** lucrării proprii, disprețuiește, aducând **pretexte** la păcate, unul ca acesta să știe că meșteșugurile credincioșilor sunt folositoare, căci [și] cinstirea de Dumnezeu este o lucrare. Faceți, deci, **ca o lucrare mai mică** meșteșugurile voastre pentru trai, dar ca o lucrare mare înfăptuiți cinstirea de Dumnezeu, după cum și Domnul a spus: *Lucrați nu pentru hrana stricăcioasă, ci pentru cea care rămâne spre viața veșnică. Și iarăși: Aceasta este lucrarea lui Dumnezeu ca să credeți în Cel pe Care Acela L-a trimis. Sânguiți-vă să nu părăsiți niciodată Biserica lui Dumnezeu. Iar dacă cineva cunoaște aceasta, dar intră în [adunarea] necurată a păgânilor sau în sinagoga iudeilor sau a ereticilor, ce va răspunde unul ca acesta lui Dumnezeu în ziua judecății? Părăsind cuvintele lui Dumnezeu Celui viu, cele vii și făcătoare de viață și puternice să scape de pedeapsa veșnică, și mergând în casa demonilor sau în sinagoga ucigașilor lui Hristos sau în biserica celor ce viclenesc, neascultându-l pe cel ce a spus: *Urât-am biserica celor ce viclenesc și cu cei fărădelege nu am intrat, nu am șezut cu sinedriul deșertăciunii și nu voi șede cu cei **necinstitori** (asebon). Și iarăși: Fericit bărbatul, care n-a umblat în sfatul **necinstitorilor** (asebon) și în calea păcătoșilor n-a stat și pe scaunul **plăgilor** n-a șezut. Ci în legea Domnului e voia lui și la legea Lui va cugeta ziua și noaptea. Iar tu, părăsind adunarea celor credincioși, Biserica lui Dumnezeu, și legile Aceluia, te-ai uitat la peșterile de tâlhari, considerând sfinte cele pe care Acela le-a numit necurate, și făcând comune cele pe care Acela le-a deosebit. Și nu numai aceasta, ci tu alergi împreună cu fâlirile elinilor și te grăbești la teatre, râvnind să fii socotit unul dintre cei ce merg acolo și să participi la piesele necuviincioase, ca să nu spunem spurcate, neascultându-l pe Ieremia care spune: *Doamne, nu am șezut în adunarea celor care joacă, ci m-am făcut cuviincios de la fața mâinii Tale. Și pe Iov, care zice unele asemenea: Și de am umblat vreodată cu batjocoritorii, am stat în jugul cel drept. De ce vrei să participi la cuvintele elinești, care sunt oameni morți, din insuflarea diavolului, ce dezvăluie lucruri ucigătoare și care întorc de la credință și care îi duc pe cei care se bizuiesc pe ele la politeism. Voi, așadar, dedicându-vă legilor lui Dumnezeu și socotindu-le pe acestea mai de cinste decât trebuințele vieții și dându-le mai mare cinste, alergați în Biserica Domnului, pe care a câștigat-o cu sângele lui Hristos, Celui iubit, mai întâi născut decât toată zidirea. Căci aceasta este fiica Celui Preaînalt, care v-a născut pe voi prin cuvântul harului și L-a plămădit în noi pe Hristos, la Care fiind părtași, sunteți mădulare sfinte și alese, neavând pată nici zbârcitură nici ceva din unele ca acestea, ci ca sfinți și fără de pată, sunteți întemeiați în credință în El, după chipul Celui Care v-a zidit pe voi, Dumnezeu.***

Cap. al LXII-lea

Toate **necuviințele** (asebemata) elinilor trebuie înlăturate.

Păziți-vă, așadar, ca nu cumva să vă dedicați împreună cu cei pierduți, adică sinagoga

păgânilor, spre amăgire și pieire. Căci nicio părtășie nu are Dumnezeu cu diavolul, căci cel care se adună împreună cu cei care cugetă cele ale diavolului se va socoti a fi unul dintre ei și va moșteni vai-ul. Fugiți și de cele necuvenite de la spectacole, vorbesc de teatre, și de fâlirile elinești, de farmece, semne, ghiciri, purificări, auspicii, augure, blesteme, incantații, pentru că scris este: *Căci nu este auspiciu în Iacob, nici ghicire în Israel.* Și iarăși: *Auspiciul este păcat.* Și în altă parte: *Nu ghiciți și nu urmați nici semne nici ghiciri nici vrăjitori, nici să nu faceți farmece.* Pentru că îndeamnă și Ieremia, spunând: *Nu umblați după căile oamenilor și să nu vă temeți de semnele din cer.* De aceea, trebuie ca cel credincios să fugă de adunările elinilor și iudeilor necuvioși și ale celorlalți eretici, pentru ca nu cumva dedicându-vă împreună cu ei, să luăm curse pentru sufletele noastre, ca să nu ne alăturăm sărbătorilor lor, care se săvârșesc în cinstea demonilor, și să nu ne împărtășim de ele și de **necuviință** (asebeia). Trebuie fugit și de praznicele lor și de piesele care se joacă la ele. Căci cel credincios nu trebuie să meargă la praznic, decât dacă își cumpără un sclav și salvează un suflet și cumpără altele potrivite pentru trai. Păziți-vă, așadar, de toată fâlirea idolilor, de spectacol, de praznic, de banchete, de luptele cu gladiatori și de toată vederea demonică.

Cap. al LXIII-lea

Niciunul dintre credincioși nu trebuie să mănânce dacă este nelucrător, după cum cei din jurul lui Petru și ceilalți apostoli au fost pescari, iar cei din jurul lui Pavel și Acvila meșteri de corturi, iar cei din jurul lui Iuda al lui Iacob lucrători ai pământului.

Voi, cei mai tineri din Biserică, sârguiți-vă să lucrați fără zăbavă la toate trebuințele, cu toată cinstirea dedicându-vă lucrărilor voastre, ca în orice vreme a voastră să fiți destoinici și pentru voi înșivă și pentru cei în nevoie, ca să nu împovărați Biserica lui Dumnezeu. Căci și noi, dedicându-ne cuvântului Evangheliei, totuși nu am neglijat slujbele. Căci unii dintre noi sunt pescari, iar alții meșteri de corturi, alții lucrători ai pământului, ca nu cumva să fim nelucrători. Și Solomon spune undeva: *Uită-te la furnică, leneșule, și sârguiește, văzându-i căile și fii mai înțelept decât aceea. Căci aceea, fără să fie agricultoare, fără să aibă pe cineva s-o îndemne, fără să fie sub stăpân, își pregătește hrana de cu vară și multă strânsură își face la seceriș. Sau mergi la albină și învață cât de harnică e și ce lucrare însemnată săvârșește, ale cărei trude regii și oamenii de rând le folosesc pentru sănătate și este iubită și slăvită, deși este slabă la putere, este preferată fiindcă a cinstit înțelepciunea, și mai departe. Până când, leneșule, șezi? Când te ridici din somn? Dormi puțin, șezi puțin, ațipește o vreme, ține-te puțin cu mâna de piept. Apoi îți vine alături ca un călător rău sărăcia și nevoia ca un drumeț bun. Dacă ești fără zăbavă, va veni ca un izvor secerișul tău și nevoia ca un om rău se va îndepărta.* Și iarăși: *Cel care își lucrează propriul pământ se va umple de pâine.* Și în alt loc zice: *Nelucrătorul s-a încins cu mâinile și și-a mâncat propria carne.* Și mai departe: *Ascunzându-și mâna, leneșul nu poate să o ducă la gură.* Și iarăși: *Prin nelucrarea mâinilor se va smeri gospodăria.* Lucrați, de aceea, neconținut, căci întinarea celui nelucrător nu poate fi vindecată. Iar dacă cineva nu lucrează, acesta nici să nu mănânce la voi, căci pe nelucrători îi urăște și Domnul Dumnezeu nostru. Pentru că nu trebuie să fie nelucrător nimeni dintre cei dedicați lui Dumnezeu.

Cartea a III-a

Cap. I Despre văduve

Pe văduve orându-i-le la nu mai puțin de șaptezeci de ani, ca într-un oarecare fel siguranța de la a doua lor căsătorie să fie fără bănuială din cauza vârstei. Iar dacă orându-i una mai tânără în tagma văduvelor, și aceasta, nepurtându-și văduvia la tinerețe, s-a căsătorit, va aduce necinste slavei tagmei văduvelor și va da socoteală lui Dumnezeu, nu că s-a unit în a doua căsătorie, ci pentru că nu și-a păstrat făgăduința, înfierbântându-se împotriva lui Hristos, pentru că n-a venit cu credință și frică de Dumnezeu să-și păstreze făgăduința. De aceea, nu trebuie să facă făgăduința pripit, ci cu siguranță. *Este mai bine să nu se dedice, decât să se dedice și să nu îplinească.* Dar dacă este vreuna mai tânără, care a trăit puțină vreme cu bărbatul [ei] și l-a pierdut prin moarte sau prin altă pricină și a rămas de sine având darul văduviei, va fi găsită fericită, asemănându-se văduvei din Sarepta Sidonului, la care a fost găzduit sfântul lui Dumnezeu, prorocul Ilie. Una ca aceasta se va asemena cu Ana, fiica lui Fanuel din tribul Așer, care nu se îndepărta de templu noaptea, iar ziua rămânea în cereri și rugăciuni, având 84 de ani și trăind cu bărbatul [ei] de la feciorie șapte ani și, slăvind venirea lui Hristos, a mărturisit Domnului și a zis despre El tuturor celor care așteptau răscumpărarea în Israel. Una ca aceasta, luând mărturie, va fi cinstită, având faimă și la oameni pe pământ și la Dumnezeu în ceruri laudă veșnică.

Cap. al II-lea

Trebuie evitat să se orânduiască văduve tinere, din cauza bănuielii

Văduvele mai tinere să nu fie introduse în tagma văduvelor, ca nu cumva, sub pretextul că nu pot stăpâni floarea vârstei, purcezând la a doua căsătorie, să ajungă în fapt. Să fie îngrijite și ajutate, ca nu cumva, sub pretextul că sunt lăsate singure, purcezând la a doua căsătorie, să fie încurcate în faptul necuviincios. Căci aceasta trebuie să știți: căsătoria singură făcută după lege este dreaptă, ca fiind după voia lui Dumnezeu, dar căsătoria a doua, făcută după făgăduință, este fărădelege, nu din cauza unirii, ci din cauza minciunii. Căsătoria a treia este însă semn de neînfrânare, iar ce este peste căsătoria a treia – desfrânare învederată și destrăbălare fără tăgadă. Căci Dumnezeu a dat o singură femeie unui singur bărbat la creație. *Căci vor fi cei doi un singur trup.* Celor mai tinere, după moartea celui dintâi [soț], să li se alăture al doilea, ca să nu cadă în judecata diavolului și în multe curse și poftă fără de minte și vătămătoare pentru suflete, care aduc mai degrabă pedeapsă decât ușurare.

Cap. al III-lea

Cum trebuie să fie văduvele și cum trebuie să fie întreținute de episcop

Văduve adevărate sunt cele care au avut un singur bărbat, fiind mărturisite de mai mulți cu fapte bune, fiind cu adevărat văduve, cumpătate, curate, credincioase, bine cinstitoare (eusebeis), crescându-și copiii bine și primind fără cusur străinii, care trebuie ajutați ca depinzând de Dumnezeu. Dar și de săraci să-ți aduci aminte, episcopi, și să le întinzi o mână de ajutor, purtându-le de grijă ca un iconom al lui Dumnezeu, împărțind la vremea potrivită fiecăruia cele trebuincioase, văduvelor și orfanilor și celor fără sprijin și celor găsiți în strâmtorare.

Cap. al IV-lea

Trebuie să facem bine tuturor celor aflați în nevoie.

Dar ce se întâmplă dacă unii nu sunt văduve sau văduvi, dar au nevoie de ajutor din pricina sărăciei sau din pricina bolii sau a creșterii copiilor? Tu trebuie să-i supraveghezi pe toți și să porți grijă de toți. Căci cei care și-au adus darurile, nu le-au dat direct văduvelor, ci doar au contribuit, socotindu-le daruri de bunăvoie, ca tu, cunoscându-i pe cei strâmtorați, ca un iconom bun, să le faci parte din dar cu acrivie. Căci Dumnezeu îl știe pe cel care a dat și, deși nu este de față, li se face prin tine parte celor lipsiți. Și Însuși are plata facerii de bine, iar tu – fericirea iconomiei cu bună conștiință. Spuneți-le acestora și cine este cel care a dat, ca să se roage pentru el și cu numele. Căci trebuie să faceți bine cu toți oamenii, nejudicând după prietenie dacă este acesta sau acela. Căci Domnul spune: *Tot celui care îți cere dă-i!*, fiind vădit că [trebuie dat] unuia care are nevoie în adevăr, fie prieten, fie dușman, fie rudă, fie străin, fie necăsătorit fie căsătorit. Căci în întreaga Scriptură Domnul îndeamnă cu privire la săraci, spunând, prin Isaia: *Împarte cu săracul pâinea ta și pe sărmanii fără acoperiș adu-i în casa ta. Dacă îl vezi gol, îmbracă-l, iar pe cei dintre casnicii sămânței tale nu-i trece cu vederea.* Și prin Daniel spune conducătorului: *De aceea, împărate, fie ca sfatul meu să-ți placă. Păcatele tale răscumpără-le prin milostenii și nedreptățile tale prin mile către săraci.* Și prin Solomon spune: *Prin milostenii și credință se curățesc păcatele.* Și prin David zice iarăși: *Fericit cel ce ia aminte la sărman și la sărac, în ziua cea rea îl va izbăvi Domnul.* Și iarăși: *A risipit, a dat săracilor. Dreptatea lui rămâne în veac.* Și Solomon spune: *Cel care are milă de sărman împrumută Domnului. După darul lui i se va răsplăti.* Și mai departe: *Cel care își astupă urechile să nu-l asculte pe cel lipsit, el însuși va striga și nu va fi cine să-l audă.*

Cap. al V-lea

Trebuie ca văduva să se îngrijească de purtare

Orice văduvă să fie blândă, liniștită, îngăduitoare, lipsită de rău, fără de mânie, nici vorbăreață, să nu se văicărească, nici limbută, nici bârfitoare, nici vânătoare de cuvinte, nici cu vorba dublă, nici iubitoare de treburi. Văzând ceva nedrept și auzind ceva întâmplat, să fie ca și cum nu a văzut și ca și cum nu a auzit. Văduva să nu se îngrijească de nimic altceva, decât să se roage pentru cei care au dat [daruri] și pentru toată Biserica. Dacă este întrebată ceva de către cineva, să nu răspundă degrabă, decât cele câte sunt despre credință și dreptate și nădejdea în Dumnezeu, trimițându-i la conducători pe cei dornici să învețe dogmele **bunei cinstiri (eusebeia)**. Să răspundă doar la cele despre întoarcerea de la amăgirea politeismului, arătând cuvântul despre monarhia lui Dumnezeu, iar despre celelalte să nu răspundă degrabă, ca nu cumva, spunând ceva neînvățat, să aducă hulă cuvântului. Căci Domnul a zis că se aseamănă cuvântul cu grăuntele de muștar. Acesta este iute, iar dacă se folosește cineva de el fără experiență, se va face amar. Căci trebuie ca în cele de taină (mistice) să nu fie pripită, ci neclintită. Căci Domnul vă îndeamnă, spunând: *Nu aruncați mărgăritarele voastre în fața porcilor, ca să nu le calce în picioare și, întorcându-se, să vă sfâșie.* Căci cei necredincioși, ascultând cuvântul despre Hristos nu cum se cuvine, ci necuvenit, și mai ales despre Întrupare sau despre Patima Lui, strâmbând din nas, să le respingă mai degrabă ca minciuni, decât să le

slăvească, și bătrâna să fie vinovată de pripă și de hulă și să moștenească vai-ul. *Căci vai, spune, cel prin care numele Meu este hulit între neamuri.*

Cap. al VI-lea

Femeile nu trebuie să dea învățătură, căci este necuvenit. Și ce fel de femei Îl urmau pe Domnul

Nu le lăsăm, de aceea, pe femei să dea învățătură în Biserică, ci doar să se roage și să asculte de învățători. Căci Însuși Învățătorul nostru și Domnul Iisus, trimitându-ne pe noi cei doisprezece să învățăm poporul [lui Israel] și neamurile, nu a trimis nicio femeie la propovăduire, și nici nu a voit. Căci erau împreună cu noi și Maica Domnului și surorile Lui, și încă Maria Magdalena și Maria a lui Iacob, Marta și Maria, surorile lui Lazăr, Salomeea și celelalte. Căci dacă era de trebuință și femeilor să dea învățătură, El Însuși le-ar fi chemat mai înainte și pe ele împreună cu noi ca să învețe poporul. Căci dacă bărbatul este capul femeii, nu este drept ca restul trupului să stăpânească peste cap. Să știe, așadar, văduva că este jertfelnic al lui Dumnezeu, și să stea în casa ei, neintrând cu vreun pretext în casele credincioșilor ca să primească [milostenie], căci niciodată jertfelnicul lui Dumnezeu nu se perindă, ci este așezat într-un singur loc. Deci nici fecioara, nici văduva să nu se perinde, nici să nu colinde case străine, căci cele care colindă și sunt fără de rușine sunt unele ca acestea: nu-și liniștesc picioarele într-un loc pentru că nu sunt văduve, ci punți gata să primească, care pâlăvrăgesc, grăitoare de rău, care se contrazic, fără de rușine, fără sfială. Unele ca acestea nu sunt vrednice de Cel Ce le-a chemat. Căci duminica nu vin la odihna de obște a adunării ca cei ce priveghează, ci sunt adormite sau pâlăvrăgesc sau lingușesc sau cer sau îi fac pe alții robi ducându-i celui viclean, nesuferind ca ei să fie cu trezvie în Domnul, ci îngrijindu-se ca unii ca aceștia să iasă așa cum au intrat, goi, pentru că nu i-au ascultat pe cei ce învățau sau citeau cuvântul Domnului. Căci despre unii ca aceștia și prorocul Isaia spune: *Cu auzul auziți, dar nu înțelegeți. Și uitându-vă vă uitați, dar nu vedeți. Căci s-a învărtoșat inima poporului acestuia.*

Cap. al VII-lea

Cum sunt văduvele mincinoase

Deci în același fel și urechile inimii unor asemenea văduve sunt închise ca să nu șadă înăuntrul odăilor lor, vorbind Domnului, ci, perindându-se cu gândul primirii de bani, lucrează prin nesăbuițe dorințele potrivnicului. Asemenea văduve, așadar, nu aparțin jertfelnicului lui Hristos. Căci sunt unele văduve care fac din acest lucru o lucrare și, pentru că cer fără rușine și primesc cu lăcomie, îi fac deja pe mulți mai neîncredători la dat. Căci acestea trebuie să fie mulțumite cu [ajutoarele] bisericesti pentru cumpătarea voii, dar, dimpotrivă, ele se perindă și zguduie casele celor bogați, adunându-și bani cu ușurință, și împrumută pe dobânzi grase și iau seama doar la mamona; al căror Dumnezeu este punga; care preferă să mănânce și să bea față de orice virtute, spunând: *Să mâncăm și să bem, căci mâine vom muri*; care le socotesc pe acestea drept trainice și nu trecătoare. Căci cea obișnuită să vorbească despre bani îl adoră pe mamona în loc de Dumnezeu, adică se închină câștigului, și nu poate fi bineplăcută lui Dumnezeu, nici supusă închinărilor aduse Lui, neputând deloc să-L întâlnească, având inima și dispoziția vorbind despre argint, de vreme ce unde este comoara, acolo este și inima ei. Căci ea se gândește

cu mintea unde să meargă de dragul câștigului sau că o cutare prietenă a uitat-o și trebuie să-i aducă aceleia vreun cuvânt. Cea care gândește unele ca acestea nu se va mai ține de rugăciune, ci de gândul care îi vine. De aceea, și dacă ar dori vreodată să se roage pentru ceva, nu va fi auzită, căci nu îi aduce Domnului rugăciunea din toată inima, ci cu cuget împărțit. Cea care vrea să se dedice lui Dumnezeu șade înăuntru cugetând la cele ale Domnului ziua și noaptea cu gură neodihnită, aducând rugăciune curată. După cum și preaînțeleapta Iudita, despre cumpătarea căreia s-a dat mărturie, ziua și noaptea se ruga lui Dumnezeu pentru Israel, tot așa și văduva care îi seamănă acesteia va aduce mijlocire neodihnită către Dumnezeu pentru Biserică și va fi auzită, de vreme ce cugetul ei se ține doar de aceasta și nu stă nici la lăcomie, nici la dorința de cheltuială multă, când ochiul ei este limpede și auzul curat și mâinile nepătate și picioarele liniștite, iar gura nu este pregătită nici pentru lăcomie, nici pentru flecăreală, ci să vorbească cele cuvenite, împărțându-se doar de cele care sunt pentru trai. Astfel, fiind cinstită și netulburată, va fi bine plăcută lui Dumnezeu și, îndată ce va cere ceva, îi va veni înainte darul. Căci zice: *Încă grăind tu, îți voi zice: Iată Eu sunt de față.* Fiind așa, să fie neiubitoare de argint, neîngâmfată, neiubitoare de câștig rușinos, nelacomă, nehrăpăreață, ci cumpătată, blândă, netulburată, evlavioasă, sfioasă, așezată în casa ei, cântând psalmi, rugându-se, citind, priveghind, postind, vorbind întotdeauna cu Dumnezeu în cântări și imne. Luând lână, să se îngrijească mai degrabă de alții, decât să ceară de la cineva, aducându-și aminte de văduva mărturisită în Evanghelie de Domnul, care, venind în templu, a aruncat în cutia darurilor doi bănuți, care sunt codranți. Și, văzând-o Hristos, cunoscătorul inimilor, Domnul și Învățătorul nostru, a zis: *Amin zic vouă că această văduvă a aruncat mai mult decât toți în cutia darurilor, pentru că toți au aruncat din prisosul lor, dar ea din lipsă, toată avuția ei pe care o avea.* Așadar, văduvele trebuie să fie de cinste, supuse episcopilor și prezbiterilor (preoților) și diaconilor, chiar și diaconițelor, evlavioase, rușinoase, temătoare, neluându-și stăpânire [asupra cuiva], nedorind să facă împotriva rânduiei ceva fără voia diaconului, nedorind să plece la cineva ca să mănânce la el și să bea sau să primească ceva de la cineva. Dacă face una din acestea fără să i se poruncească, să i se pună epitimie de post sau să fie afurisită ca [purtându-se] în pripă.

Cap. al VIII-lea

Văduva nu trebuie să primească de la cei nevrednici, nici episcopul, nici vreun alt credincios

Cum se cunoaște, ce fel este cineva, de la care primește sau din ce fel de slujire îi oferă hrana? Din răpire sau dintr-o altă purtare care nu este bună? Văduva nu cunoaște, oare, că va da socoteală înaintea lui Dumnezeu pentru fiecare dintre acestea, primind într-un fel nevrednic de Dumnezeu? Căci nici preoții nu vor primi vreodată jertfa de bună voie a unuia ca aceștia, hrăpăreț sau desfrânată. Căci scrie: *Să nu poftesti cele ale aproapelui și: Nu vei aduce [ca jertfă] Domnului Dumnezeu plata unei desfrânate.* Așadar nu trebuie să primim de la unii ca aceștia, nici de la cei afurisiți. Văduvele să fie gata de ascultarea celor poruncite lor de către cei mai mari și să facă după rânduiala episcopului, ca și cum L-ar asculta pe Dumnezeu. Căci cel care primește de la unul ca aceștia, nedemn sau excomunicat din adunare, sau se roagă pentru acesta, care preferă să rămână în rele și nu vrea să se pocăiască vreodată, se face părtaș împreună cu el la rugăciune și Îl întristează pe Hristos, Care îi alungă pe nedrepti, și îi zidește prin dăruirea nevrednică și se întinează

împreună cu ei, nelăsându-i să vină la pocăință, ca să plângă și să se roage lui Dumnezeu.

Cap. al IX-lea

Văduva nu trebuie să primească de la cei nevrednici, nici episcopul, nici vreun alt credincios

Iar despre femeile care botează, să vă fie cunoscut că nu mică primejdie este celor care săvârșesc aceasta. De aceea, nu o sfătuim, căci este greșit și, mai mult, împotriva legii și **necuviincios (asebes)**. Căci dacă bărbatul este cap femeii, iar acesta este prohirisit pentru preoție, nu este drept să fie lepădată creația și **începătura** (arce) să fie lăsată să ajungă ultima parte a trupului. Căci femeia este trupul bărbatului, fiind din coastă și este supusă aceluia din care și a fost osebită spre nașterea de prunci. Căci spune: *Acesta te va supune*. Căci bărbatul este începătură femeii, fiind și cap. Iar dacă în cele de mai dinainte nu le-am permis să dea învățătură, cum le va îngădui cineva să săvârșescă slujba preoților împotriva firii? Căci aceasta este necunoașterea ateismului elinilor, să hirotonească preotese pentru divinitățile feminine, dar nu după rânduiala lui Hristos. Dacă trebuia să se boteze și de către femei, cu adevărat și Domnul ar fi fost botezat de către Maica Sa, și nu de către Ioan. Sau trimițându-ne pe noi să botezăm, ar fi trimis împreună cu noi și femei pentru aceasta. Acum, niciodată, nici nu a poruncit, nici nu a predanisit în scris, cunoscând și rânduiala firii și buna cuviință a lucrului, ca ziditor al firii și legiuitor al rânduiei.

Cap. al X-lea

Un mirean nu trebuie să săvârșescă vreun lucru preoțesc, nici botez, nici jertfă, nici hirotesie, nici binecuvântare

Dar nici mirenilor nu le îngăduim să săvârșescă ceva dintre lucrurile preoțești, nici jertfă, nici botez, nici hirotesie, nici binecuvântare mică sau mare, căci cineva nu primește cinstea de la sine, ci cel chemat de Dumnezeu. Căci prin punerea mâinilor episcopului este dată o asemenea vrednicie. Iar cel care nu este învrednicit la aceasta, ci și-o răpește sieși, va sta sub pedeapsa lui Ozia.

Cap. al XI-lea

Fără episcop sau preot nimănu dintre ceilalți preoți nu îi este îngăduit să săvârșescă cele ale preoților, iar hirotonia revine singur episcopului, și nimănu altcuiva

Dar nici celorlalți clerici nu le îngăduim să boteze, nici citeților, nici psalților, nici ușierilor, nici slujitorilor, decât numai episcopilor și prezbiterilor (preoților), diaconii slujindu-le acestora. Iar cei care îndrăznesc [să facă] aceasta vor fi puși sub judecata fiilor lui Core. Nu îngăduim nici preoților să hirotonească diaconi sau diaconițe sau citeți sau slujitori sau cântăreți sau ușieri, ci doar episcopilor. Căci aceasta este rânduiala și armonia bisericească.

Cap. al XII-lea

Îndepărtarea **ochiului rău**

Iar despre pizmă sau zavistie sau clevetire sau ceartă sau vrajbă, v-am spus mai dinainte, că acestea sunt străine de un creștin, dar și mai mult în cazul văduvelor. Iar diavolul

lucrează cu multe viclenii și în multe feluri se apropie de cele care nu sunt văduve, precum cândva de Cain, căci unele spun că sunt văduve, dar nu fac poruncile vrednice de văduvie, după cum nici Cain dreptățile de frate, căci nu știu că nu numele de văduvie le aduce în împărăție, ci credința adevărată și faptele cuvioase. Iar dacă cineva și-a câștigat numele de văduvie, dar săvârșește obiceiurile potrivnicului, văduvia ei nu i se socotește și, fiind aruncată afară din Împărăție, va fi dată pedepsei veșnice. Căci am auzit că unele văduve sunt pline de zavistie și pizmuitoare și bârfitoare, văzând cu ochi răi alinările altora. Unele ca acestea nu sunt ale lui Hristos, nici nu sunt ucenițe ale învățaturii Aceluia. Căci trebuie ca ele, când este îmbrăcată una dintre femeile văduve dimpreună cu ele de către cineva sau primește argint sau mâncare sau băutură sau încălțăminte, văzând ușurarea surorii lor, să spună:

Cap. al XIII-lea

Cum trebuie să se roage văduvele pentru cei care le dau cele de trebuință

Binecuvântat ești Dumnezeu, cel ce o ușurezi pe cea văduvă dimpreună cu noi. Binecuvântează, Doamne, și slăvește-l pe cel ce i-a slujit ei și fapta lui înalț-o în adevăr la Tine. Și pomenește-l pe el de bine în ziua cercetării lui. Și pe episcopul meu, care ți-a bine slujit Ție și a învățat că milostenia este la vreme potrivită pentru cea împreună cu mine văduvă, care era goală, adăugându-i lui slavă și dându-i coroană de laudă în ziua arătării cercetării Tale. Asemenea, și văduva care a luat mila să se roage împreună pentru cel care i-a făcut ei slujirea.

Cap. al XIV-lea

Cea care aduce roadă nu trebuie să se laude și nici să-și proclame numele, după rânduiala Domnului

Cea care face bine să-și ascundă numele ca o înțeleaptă. Să nu trâmbițeze în fața ei, ca să fie milostenia la Dumnezeu în ascuns, după cum spune Domnul: *Iar tu când faci milostenie, să nu știe stânga ta ce face dreapta ta, ca milostenia să fie în ascuns.* Și văduva să se roage pentru cel care a dat, oricine ar fi, fiind ea un jertfelnic sfânt al lui Hristos. Și Tatăl, Care vede în ascuns, îi va răsplăti pe față celei care face bine. Dar văduvele care nu vor să trăiască după porunca lui Dumnezeu socotesc să cerceteze îndelung cine este cea care a slujit (cea care a făcut milostenia) și cine cele care au primit [milostenia]. Și când află, îi reproșează celei care a slujit, spunând: Nu ai văzut că eu îți sunt mai strămtorată decât aceea, de ai prețuit-o pe aceea mai mult decât pe mine? Căci spune acestea fiind necugetată, negândindu-se că nu voia omului se face, ci rânduiala lui Dumnezeu. Chiar dacă ea însăși mărturisește că era mai aproape și este cercetată în nevoie mai mare și ea era mai degrabă goală decât aceea, trebuie să cugete ceea ce este rânduit și, tăcând și nereproșându-i celei care a slujit, mergând la casa sa și aruncându-se cu fața la pământ, să-L roage pe Dumnezeu să-i ierte greșeala. Căci Dumnezeu i-a poruncit celei care a făcut bine să nu se laude cu facerea de bine, dar aceea (văduva) i-a reproșat că nu și-a proclamat numele, ca și ea aflând, să alerge să primească. Nu numai i-a reproșat, ci a și blestemat-o, uitând de Cel ce a spus: *Cel ce te binecuvântează va fi binecuvântat și cel ce te blestemă va fi blestemat.* Iar Domnul spune: *Când intrați în casă, spuneți: Pace casei acesteia. Și, dacă este acolo un fiu al păcii, pacea voastră se va odihni peste el, dar*

dacă nu este vrednic, pacea voastră se va întoarce la voi.

Cap. al XV-lea

Nu trebuie să-l ocărăști pe aproapele, căci este străin creștinilor să blesteme

Dacă, deci, pacea se întoarce iarăși la aceia care au trimis-o, la cei care au adus-o, pentru că n-a găsit pe unii vrednici de ea, cu mult mai mult blestemul se întoarce asupra capului celui care l-a trimis cu nedreptate, când nu este vrednic să-l primească cel asupra căruia a fost trimis. Căci oricine ocărăște în zadar pe sine se blestemă, după cum zice Solomon: *Precum păsările și vrăbiile zboară, așa și blestemul zadarnic nu ajunge la nimeni.* Și iarăși spune: *Cei care aduc ocări sunt foarte nesăbuiți.* După cum albina, fiind slabă la putere, când înțeapă pe cineva, își scoate acul și devine stearpă, în același fel și voi, ceea ce faceți nedrept altora, lucrați de fapt asupra voastră. *Căci a săpat iaz și l-a tăiat și a căzut în groapa pe care a făcut-o.* Și iarăși: *Cel ce sapă groapă aproapei va cădea el însuși în ea.* De aceea, cel care fuge de blestem să nu-l blesteme pe altul. *Căci ceea ce urăști să și se facă, nu fă tu altuia.* De aceea, povățuiește-i pe cei nesupuși, pedepsiți-i pe cei nerușinați, mângâiați-i pe cei împuținați la suflet, întăriți-i pe cei slabi, lăudați-i pe cei ce merg cu cuviosie. Să binecuvânteze mai degrabă și să nu ocărăască, să facă pace și să nu facă război. De aceea, nici episcopul, nici preotul, nici diaconul, nici altcineva din cinul preoțesc, să nu-și întineze limba cu ocară, ca nu cumva să moștenească în loc de binecuvântare blestem. Și să fie sârgul și grija episcopului ca niciun mirean să nu rostească vreun blestem. Căci trebuie să se îngrijească de toți: de clerici, de fecioare, de văduve, de mireni. De aceea, episcopi, prohirosește-i pe cei ce lucrează împreună cu tine, lucrători ai vieții și ai dreptății, diaconi bine plăcuți lui Dumnezeu, pe care cercă-i din tot poporul să fie vrednici și gata pentru treburile diaconiei. Prohirosește și diaconiță credincioasă și sfântă pentru îngrijirea femeilor. Căci se întâmplă ca în unele case să nu se poată trimite un bărbat diacon pentru femei, din pricina necredincioșilor; trimite, deci, o femeie diacon, din pricina gândurilor celor stricați. Și în multe trebuințe, folosește-te de o femeie diacon: mai întâi când sunt luminate (botezate) femeile, diaconul va unge doar fruntea lor cu untdelemn sfânt și, după el, diaconița le va unge, căci nu este nevoie ca femeile să fie văzute de bărbați, ci, doar la punerea mâinilor, episcopul îi va unge capul ei, în felul în care preoții și împărații erau unși mai înainte, nu pentru că cei acum botezați sunt hirotoniți preoți, ci ca niște creștini de la Hristos, preoție împărătească și neam sfânt, Biserica lui Dumnezeu, stâlp și temelie a cămării de nuntă, cei ce odată nu erau popor, dar acum sunt iubiți și aleși, cărora li s-a chemat numele Lui cel nou, după cum mărturisește prorocul Isaia, spunând: *Și vor chema poporul cu numele Lui cel nou, cu care Domnul Îl va numi pe El.*

Cap. al XVI-lea

Despre **inițierea** în dumnezeiescul și sfântul Botez

Deci, tu, episcopi, vei unge în acel chip capul celor care se botează, fie bărbați, fie femei, cu untdelemn sfânt în chipul Botezului duhovnicesc. Apoi fie tu, episcopi, fie un preot de sub tine, spunând și chemând asupra lor sfânta epicleză (invocare) a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, îi vei boteza în apă. Și pe bărbat să-l primească diaconul, iar pe femeie diaconița, ca părtășia de pecetea nestrucată să fie cu convenită cinste. Și după aceasta, episcopul să-i ungi cu mir pe cei botezați.

Cap. al XVII-lea

Ce pricină are botezul în Hristos și pentru ce se spune și se face fiecare lucru în el

Botezul este dat spre moartea lui Iisus: apa în loc de mormânt și untdelemnul în loc de Duh Sfânt, pecetea în loc de cruce, mirul – întărire a mărturisirii. Pomenirea este a Tatălui ca pricinuitor și trimițător, împreună chemare a Duhului ca mărturisitor. Afundarea este moartea împreună, iar ridicarea [din apă] învierea împreună. Tatăl este Dumnezeu peste toate; Hristos – Unul-Născut Dumnezeu, Fiul cel iubit, Domnul slavei; Duhul Sfânt – Mângâietorul trimis de Hristos, învățat de Acela și propovăduindu-L pe Acela.

Cap. al XVIII-lea

Cum trebuie să fie **inițiatul**

Cel care se botează să fie străin de orice **necuvioșie (asebeia)**, nelucrător spre păcat, prieten al lui Dumnezeu, vrăjmaș al diavolului, moștenitor al lui Dumnezeu Tatăl și împreună-moștenitor cu Fiul Lui, despărțit de satana și de demoni și de amăgirile lui, pur, curat, cuvios, iubitor de Dumnezeu, fiu al lui Dumnezeu, rugându-se ca un fiu Tatălui și spunând ca de la adunarea comună a credincioșilor, așa: *Tatăl nostru, Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău, vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ. Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi și ne iartă datoriile noastre precum și noi iertăm datornicilor noștri. Și nu ne duce în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean. Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci. Amin.*

Cap. al XIX-lea
Cum trebuie să fie diaconul

Și diaconii să fie în toate fără pată ca și episcopul, doar că mai silitori, potriviți [la număr] cu mulțimea Bisericii, ca să poată sluji și celor neputincioși ca lucrători neînfrunțați. Și femeia [diacon] să se sârguiască să slujească femeilor, iar amândoi [să fie gata] pentru trimitere, plecare, servire, slujire, căci și despre Domnul Isaia a spus, zicând: *Îndreptează pe dreptul care slujește bine multora*. De aceea, fiecare să-și cunoască locul său și să-l împlinească sârguincios, cu același cuget, cu același suflet, știind prețul slujirii. Și să fie și neînfrunțați în a sluji celor lipsiți. După cum nici Domnul nostru, Iisus Hristos, nu a venit ca să I se slujească, ci ca să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți, așa deci trebuie și ei să facă. Și de ar trebui să-și dea sufletul pentru fratele, să nu se dea înapoi. Căci nici Domnul și Mântuitorul nostru, Iisus Hristos, nu S-a dat înapoi să-Și pună sufletul, după cum Însuși a zis, pentru prietenii Lui. Așadar, dacă Domnul cerului și al pământului le-a supus pe toate pentru noi, cum șovăiți voi să slujiți celor lipsiți? Sunteți datori să fiți următori ai Lui, Care a răbdat pentru noi și slujire și lipsă și loviri și cruce. Trebuie, deci, și noi să slujim fraților ca următori ai lui Hristos. Căci zice: *Cel care voiește între voi să fie mare să fie slujitorul vostru. Și cel care vrea între voi să fie primul să fie robul vostru*. Căci și El Însuși a împlinit și cu fapta așa, să bine slujească celor mulți, nu [numai] cu cuvântul. Căci, luând un ștergar, S-a încins, apoi a turnat apă în vas și, fiind noi așezați, a venit și ne-a spălat tuturor picioarele și le-a șters cu ștergarul. Și, făcând aceasta, ne-a arătat iubirea de frați, ca și noi să facem aceasta unii cu alții. Așadar, dacă Domnul nostru și Învățătorul S-a smerit pe Sine astfel, cum vă rușinați voi să faceți aceasta celor neputincioși și slabi dintre frați, fiind voi slujitori ai adevărului și conducători ai **bunei cuviințe (eusebeia)**? Slujiți, deci, cu iubire, fără să murmurați, fără să vă separați, căci nu faceți pentru om, ci pentru Dumnezeu și veți primi prețul slujirii la Acela în ziua cercetării voastre. Așadar, trebuie ca voi, diaconii, să-i cercetați pe toți cei ce au nevoie de cercetare și pentru cei strămtorați vestiți-i episcopului vostru. Pentru că sunteți datori să fiți sufletul și simțirea lui, fiindu-i silitori și ascultători întru toate, ca unui episcop al vostru și părinte și învățător.

Cap. al XX-lea

Trebuie ca episcopul să fie hirotonit de trei sau de doi episcopi, iar nu de unul, căci este **nevalid**

Rânduim ca episcopul să fie hirotonit de trei episcopi sau, dacă sunt mai puțini, de doi. Dar nu este îngăduit să vă fie așezat de către unul, căci mărturia a doi sau trei este mai întărită și neclintită, iar preotul și diaconul de un episcop și de ceilalți clerici. Și nici preotul, nici diaconul să nu hirotonească clerici dintre mireni, ci preotul singur să dea învățătură, să aducă jertfă, să boteze, să binecuvânteze poporul, iar diaconul să servească episcopului și preoților, adică să slujească și să nu le lucreze pe celelalte.

Cartea a IV-a
Despre orfani

Cap. I

Cum trebuie episcopul să poarte de grijă orfanilor

Dacă devine vreun creștin orfan, fie băiat, fie fecioară, este bine ca cineva dintre frați, care nu are copii, să-l ia pe acesta și să-i fie în loc de băiat, iar cel care are un fiu, care poate să fie de același leat la vremea căsătoriei, să o mărite pe fecioară cu el. Căci cei care fac aceasta săvârșesc o mare faptă, fiind părinți ai orfanilor și vor lua de la Dumnezeu plata acestei slujiri. Și dacă cineva, mergând pe urma plăcerii omenești, fiind bogat, se rușinează de orfani, îngrijirea orfanilor o va face Tatăl orfanilor și Judecătorul văduvelor, iar aceluia îi va ieși la iveală cineva care îi va risipi averea și se va face cu el ceea ce s-a spus: *Cele pe care nu le-au mâncat sfinții, le vor mânca asirienii*, după cum zice și Isaia: *Țara voastră dinaintea voastră o vor mânca străinii*.

Cap. al II-lea

Cine trebuie să dea cele trebuincioase după rânduiala Domnului

Așadar, voi, episcopilor, îngrijiți-vă de cele pentru creșterea lor, cu nimic nelipsindu-i, dându-le orfanilor cele ale părinților, văduvelor cele ale soților, celor în floarea vârstei căsătoria, meșterului lucrul, celui slab mila, străinilor acoperiș, celor flămânzi bucate, celor însetați băutură, celor goi veșmânt, bolnavilor vedere, întemnițaților ajutor. La acestea să vă fie mintea mai cu seamă la cei orfani, ca nimic să nu le lipsească, nici fecioarei până când ajunge la vremea măritişului, [când] să o dați unui frate, nici băiatului, pentru care [dați] ajutor ca să învețe o meserie și să se întrețină din ajutor, ca, atunci când va stăpâni cu dibăcie meșteșugul, să poată să-și cumpere uneltele meseriei, ca să nu mai împovăreze pe cineva dintre frați [și] iubirea nefățarnică pentru el, ci să se întrețină singur. Căci într-adevăr este fericit cel care, putând să se ajute singur, nu **apasă locul** orfanului și al străinului și al văduvei, de vreme ce și Domnul spune că este mai fericit cel ce dă decât cel ce primește. Căci este spus iarăși de către El: *Vai celor ce au și primesc cu fățarnicie sau celor ce se pot ajuta singuri și vor să primească de la alții. Căci fiecare va da socoteală Domnului Dumnezeu în ziua judecății*. Căci cel ce primește [milostenia] din pricina vârstei lipșirii de părinți sau a neputinței bătrâneții sau a venirii bolii sau a creșterii copiilor, unul ca acesta nu numai că nu va fi mustrat, ci va fi chiar lăudat. Căci, fiind socotit jertfelnic al lui Dumnezeu, va fi cinstit de Dumnezeu, căci se roagă fără șovăială pentru cei ce i-au dat lui neconținut, fără să primească nelucrând, ci dând plată pentru darul către el, pe cât este cu putință, prin rugăciune. Unul ca acesta, așadar, va fi fericit în viața veșnică de către Dumnezeu. Iar cel ce are și primește cu fățarnicie sau din pricina nelucrării (lenei), în loc să lucreze ca să-i ajute și pe alții, va fi pedepsit de dreptatea lui Dumnezeu, pentru că a răpit bucata săracilor.

Cap. al III-lea

Despre iubirea de argint

Căci cel care are arginți și nu-i împarte și nici nu se folosește el însuși a moștenit locul șarpelui, despre care se zice că doarme pe comori. Și este adevărată despre el și Scriptura care zice: *A strâns bogăție din care nu va gusta*. Și nimic nu-i va folosi când pierde la dreptate. Căci zice: *Averile nu vor folosi în ziua mâniei*. Căci unul ca acesta nu se încrede

în Dumnezeu, ci în aurul său, socotindu-l pe acesta Dumnezeu și supunându-i-se lui. Unul ca acesta este fățarnic al adevărului, părtinitor, necredincios, viclean, fricos, nebărbat, ușuratic, nesocotit, certăreț, în durere, vrăjmaș cu el însuși și prieten al nimănui. Bogățiile acestuia vor fi nimicite și un bărbat străin le va mânca, fie în viață fiind i le va lua, fie după ce va muri se va folosi de ele. *Căci bogăția adunată cu nedreptate va fi vomitată afară.*

Cap. al IV-lea

Cu ce frică trebuie să fie împărțite darurile Domnului

De aceea, îi îndemnăm pe văduve și pe orfani cu toată frica și cu toată evlavia să se împărțasească de cele oferite lor și să-I mulțumească lui Dumnezeu, Cel Ce le-a dat hrană săracilor, și să-și ridice ochii la El. Căci spune: *Cine dintre voi va mânca sau cine va bea fără de El? Căci El Își deschide mâna și umple toate vietățile de bunăvoie: grâu pentru tineri și vin pentru fecioare și untdelemn spre bucuria celor vii, iarbă pentru dobitoace și verdeață pentru slujirea oamenilor, carne pentru fiare, semințe pentru păsări și tuturor hrana de trebuință.* De aceea spune și Domnul: *Învățați de la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în hambare, și Tatăl vostru le hrănește, cu cât mai mult voi vă deosebiți de ele? Deci nu vă îngrijați, spunând: Ce vom mânca sau ce vom bea? Căci știe Tatăl vostru că aveți nevoie de toate acestea.* Așadar, bucurându-vă de o asemenea grijă de la El și împărțându-vă de bunătățile de la El, trebuie să-I înălțați laudă Celui Ce îi primește pe orfan și pe văduvă, Dumnezeu Atotțiitorul, prin Fiul Lui Cel iubit, Iisus Hristos, Domnul nostru, prin Care fie slavă lui Dumnezeu în Duhul și în adevăr în veci. Amin.

Cap. al V-lea

Ale cui daruri sunt primite și ale cui neprimite

Episcopul trebuie să știe ale cui daruri trebuie să le primească și ale cui nu trebuie. Căci trebuie să se ferească de dania **cârciumarilor**. *Căci cârciumarul nu se va îndrepta de la păcat.* Căci despre ei undeva și Isaia, muștrând Israelul, spunea: **Cârciumarii tăi amestecă vinul cu apă.** Trebuie să se ferească și de desfrânați, căci *să nu aduci Domnului prețul unei desfrânate,* și de hrăpăreți și cei care doresc cele ale altora și de adulteri, căci spurcate sunt jertfele acestora la Domnul, dar și de cei ce strâmtorează văduva și apasă orfanul și de cei ce umplu temnițele de nevinovați sau de cei care își împilează cu răutate slugile – vorbesc de loviri și foame și slujire rea – sau de cei ce nimicesc cetăți întregi. Să te ferești de aceștia, o, episcope! Ofrandele acestora sunt spurcate. Oprește-i și pe tâlhari și pe retorii care apără cu nedreptate și pe meșterii de idoli și pe furi și pe vameșii nedrepti și pe cei ce cântăresc și măsoară nedrept și pe ostașul care năpăstuiește, nefiind mulțumit cu solda, dar și pe cel ce-i tulbură pe săraci și pe ucigaș și pe gâde și pe judecătorul fărădelege, pe cel care răstoarnă faptele, pe cel ce urzește împotriva oamenilor, pe lucrătorul de spurcăciuni, pe bețiv, pe hulitor, pe sodomit, pe cămătar și pe oricine este rău și se împotrivesc voii lui Dumnezeu, căci spune Scriptura că toți aceștia sunt spurcați înaintea lui Dumnezeu. Căci cei care primesc de la unii ca aceștia și îi hrănesc pe văduve și pe orfani se vor face vinovați de judecata lui Dumnezeu, ca și Adonia, prorocul din [cărțile] Împăraților, care nu l-a ascultat pe Dumnezeu și a mâncat pâine și a băut apă în locul unde Domnul îl oprise din pricina **necuviinței (asebeia)** lui Ieroboam, fiind [de aceea]

ucis de un leu. Căci pâinea slujită văduvelor din trudă este mai dreaptă, chiar dacă ar fi mică și puțină, decât cea din nedreptate și năpăstuire, chiar dacă ar fi multă și bună. Căci spune Scriptura: *Mai bine puțin pentru drept decât multa bogăție a păcătoșilor*. Dacă o văduvă, care mănâncă de la **necuvioși (asebes)** și se satură, se roagă pentru ei, nu va fi ascultată, căci Dumnezeu, Cel Care cunoaște inima, S-a arătat cu judecată, spunând despre **necuvioși (asebes)**: *Dacă Moise și Samuel ar sta înaintea feței Mele pentru ei, nu îi voi asculta. Iar tu nu te ruga pentru poporul acesta și nu cere ca ei să fie miluiți și nu mijloci la Mine pentru ei, căci nu te voi asculta*.

Cap. al VI-lea

Ofrandele celor **necuvioși (asebes)**, atâtea câte sunt, nu numai că nu aduc ispășire, ci dimpotrivă mișcă spre **mânie**

Și nu doar atât, ci și cei aflați în păcate și nu s-au pocăit, nu numai că nu vor fi ascultați când se roagă, ci și Îl mânie pe Dumnezeu, aducându-I aminte de mizeria lor. Feriți-vă, deci, de slujirea unora ca aceștia ca de prețul unui câine și de plata unei desfrânate, căci fiecare sunt oprite după legi. Căci nici Elisei nu a primit cele aduse de Hazael, nici Ahia cele [aduse] de Ieroboam. Iar dacă prorocii lui Dumnezeu n-au îngăduit darurile aduse de **necuvioși (asebes)**, este drept ca nici voi, episcopilor. Dar și Simon Magul, aducându-ne bani mie, lui Petru, și lui Ioan, a încercat să găsească un vânzător pentru harul de neprețuit. Pe aceștia nu i-am primit și l-am legat cu blesteme veșnice, pentru că a socotit să dobândească darul lui Dumnezeu nu prin bună voie către Dumnezeu, ci prin plata de bani. Fugiți, deci, de ofrandele cu conștiința rea [aduse] la jertfelnicul lui Dumnezeu. Căci zice: *Păzește-te de ceea ce este nedrept și nu te vei teme și frica nu se va apropia de tine*.

Cap. al VII-lea

Mai bine este să dai din propria trudă văduvelor, cât de sărăcăcios și de puțin, decât de la cei **necuvioși (asebes)**, cât ar fi de mult și de mare, căci este mai bine să pierim de foame, decât să primim ofranda de la cei **necuvioși (asebes)**

Dar dacă spuneți că cei care dau milosteniile sunt aceștia și să nu primim de la ei, de unde vor fi slujite văduvele de către noi și vor fi hrăniți cei în nevoie din popor? Ascultați la noi, căci de aceea ați primit darul leviților, ofranda poporului de la voi, ca să vă ajungă și vouă înșivă și celor lipsiți și, neaflându-vă în nedumerire, să nu primiți de la cei răi. Și dacă Bisericele sunt astfel în nedumerire, este de preferat ca cineva să piară decât să primească de la vrăjmașii lui Dumnezeu spre mânia și batjocura prietenilor Lui. Căci despre unii ca aceștia și prorocul spune: *Untdelemnul păcătosului să nu ungă capul meu*. Să îi cercați, așadar, pe unii ca aceștia și să primiți de la cei care umblă cu cuvioșie și ajutați-i pe cei strâmtorați, iar de la cei dați afară din adunare să nu primiți, până nu se îndreaptă să fie mădulare ale Bisericii. Dar dacă ar mai lipsi vreun dar, vestește-i pe frați și, dobândindu-l din strângerea lor, slujește orfanilor și văduvelor cu dreptate.

Cap. al VIII-lea

Poporul trebuie îndemnat de preot să facă bine săracilor, după cum [a zis] și înțeleptul Solomon

Spune poporului de sub tine, cele ce [a zis] și înțeleptul Solomon: *Cinstește-L pe Domnul din ostenele tale drepte și adu-I prinos din roadele dreptății tale, ca să se umple hambarele tale de mulțimea grâului și să geamă de vin teascurile tale.* Așadar, hrăniți-i din truda dreaptă a credincioșilor și îmbrăcați-i pe cei în nevoie și rânduți banii adunați de la ei, așa cum am spus mai înainte, slujind pentru a-i cumpăra înapoi pe sfinți, a-i slobozi pe slugi și pe robiți și pe întemnițați și pe cei năpăstuiți, prinși pentru numele lui Hristos din osândirea de către tirani la lupte de gladiatori sau la moarte. Căci spune Scriptura: *Izbăvește-i pe cei aduși la moarte și scoate-i pe cei osândiți la moarte, nu pregeta!*

Cap. al IX-lea

Rânduială, ca dacă cineva dintre cei **necuvioși (asebes)** aduce preoților bani cu forța, aceștia să fie cheltuiți pe lemne și cărbuni, și nu pentru hrană

Dacă vreodată se face strâmtorare de la cineva să fie primit fără voie argint de la un **necuvios (asebes)**, cheltuiți-l pe lemne și cărbuni, ca să nu primească văduva ceva din el, nici orfanul să nu fie nevoit să-și cumpere hrană sau băutură, ceea ce ar fi necuvenit. Căci este drept ca acestea aduse de cei **necuvioși (asebes)** să fie material de foc, iar nu hrană pentru cei **cuvioși (eusebes)**. Acestea le arată și Legea, care oprește să fie mâncată jertfa întârziată și poruncește să fie arsă cu foc, căci cele aduse nu sunt rele prin fire, ci prin voia celor care le-au adus. Aceasta am rânduit-o ca să nu fie întorși cei ce se apropie de voi, cunoscând că întâlnirea cu cei **cuvioși (eusebes)** este uneori folositoare celor **necuvioși (asebes)** și doar împărțirea la închinare este păguboasă. Deci acestea să vă fie spuse, iubiților, despre unele ca acestea pentru siguranța voastră.

Cap. al X-lea

Despre părinți și copii

Părinților, educați-i în Domnul pe copiii voștri, crescându-i în educația și povățuirea Domnului și învățați-i meserii potrivite și armonioase cu Cuvântul, ca nu cumva, zburdălnicindu-se prin [această] ocazie și rămânând nepedepsiți de părinți, să afle odihnă înainte de vreme și să se răzvrătească împotriva binelui. De aceea, nu vă sfiți să-i bateți, cumițindu-i cu asprime. Că-i nu-i omorâți educându-i, ci mai degrabă îi izbăviți, după cum undeva și Solomon spune în [Cartea] Înțelepciunii: *Educă-l pe fiul tău și el îți va aduce odihnă, căci astfel vei avea nădejde bună. Tu bate-l cu toiagul și izbăvește-i sufletul de la moarte.* Și iarăși spune același astfel: *Cel care își cruță toiagul îl urăște pe fiul său.* Și mai departe: *Lovește-i coastele, cât este prunc, ca să nu se învărtozeze și să nu te asculte.* Așadar, cel care își cruță de la îndemnare și cumițire fiul îl urăște pe copilul său. Învățați-i, deci, pe copiii voștri cuvântul Domnului. Țineți-i și cu băta și îi veți face ascultători, din pruncie învățându-i Scrierile voastre Sfinte și dumnezeiești și predându-le întreaga Scriptură dumnezeiască, fără să le dați odihnă să vă stăpânească împotriva voinței voastre, fără să le îngăduiți să petreacă alături de prieteni la banchete. Căci așa se vor întoarce spre neascultare și vor cădea în desfrânare. Căci dacă pățesc acestea din lipsa de grijă a părinților, cei ce i-au născut se fac vinovați pentru sufletele lor. Căci dacă prin neglijența părinților se însoțesc cu destrăbălați, copiii care păcătuiesc nu vor fi doar ei pedepsiți, ci vor fi judecați pentru ei și părinții. De aceea, sârguiți-vă să-i puneți laolaltă și să-i uniți la vremea căsătoriei, ca nu cumva, în floarea vârstei de fierbere, să se dedea la

obiceiuri desfrânate și vouă să vi se ceară cuvânt de apărare în ziua judecății de către Domnul Dumnezeu.

Cap. al XI-lea

Despre slugi și stăpâni

Iar despre slugi ce să zicem mai mult, decât că robul să aibă cuget bun față de stăpânul său, cu frica lui Dumnezeu, chiar dacă acela este **necuvios (asebes)** sau este rău, dar să nu aibă același cuget în ce privește închinarea. Și stăpânul să-și iubească robul, deși este deosebit de el, să-l considere egal sau să fie [văzut] ca un om. Iar cel care are un stăpân credincios, fiind avută în vedere stăpânia, să-l iubească și ca pe un stăpân și ca pe un împreună-credincios și ca pe un părinte, [făcând aceasta] nu ca un rob fățarnic, ci ca un iubitor de stăpân, știind că Dumnezeu îi va da răsplata slujirii. De asemenea și stăpânul care are rob credincios, fiind avută în vedere slujirea, să-l iubească ca pe un fiu sau ca pe un frate, pentru împărțășia credinței.

Cap. al XII-lea

În ce anume trebuie să ne supunem stăpânirilor lumești

Supuneți-vă oricărei împărății și stăpânii în cele care Îi plac lui Dumnezeu, ca unora care sunt slujitori și cei de care se tem **necuvioșii (asebes)**. Dați-le toată temerea cuvenită, toată dajdia, toată plata, toată cinstea, darea [și] birul. Căci aceasta este porunca lui Dumnezeu, ca nimănui să nu-i fim datori cu ceva, decât cu semnul iubirii, pe care Dumnezeu l-a poruncit prin Hristos.

Cap. al XIII-lea

Despre fecioare

Iar despre fecioare nu am primit poruncă, ci lăsăm aceasta în puterea celor ce o voiesc ca jurământ, îndemnându-le pe acestea să nu făgăduiască ceva pripit, după cum zice și Solomon: *Mai bine să nu juri, decât să juri și să nu împlinești*. Așadar, fecioara aceasta să fie sfântă la trup și la suflet, ca un templu al lui Dumnezeu, ca o casă a lui Hristos, ca o locuire a Duhului Sfânt. Căci cea făgăduită trebuie să săvârșească fapte vrednice de făgăduință, să arate că făgăduința ei este adevărată și pentru răgazul **bunei cinstiri (eusebeia)**, nu făcându-se potrivnică măritșului. Să nu fie plimbăreață, nici să umble fără vreme, nu cu două păreri, ci de cinste, cumpătată, chibzuită, curată, fugind de petrecerea cu cei mulți și mai ales cu cei de necinste.

Cartea a V-a

Despre martiri

Cap. I

Este drept ca cei credincioși să aducă cele trebuincioase celor chinuiți pentru Hristos de către necredincioși, după rânduiala Domnului

Dacă vreun creștin, pentru numele lui Hristos și pentru dragostea către Dumnezeu și credință, este osândit de către **necuvioși (asebes)** la jocuri sau la fiare sau la mine, nu-l treceți cu vederea, ci trimiteți-i din truda și din sudoarea voastră pentru hrană și pentru răsplătirea soldaților, ca să-i fie mai ușor și să aibă parte de grijă, ca pe cât vă este cu putință, să nu fie strâmtorat fratele vostru cel fericit. Căci cel judecat pentru numele Domnului Dumnezeu, acesta este sfânt martir, frate al Domnului, fiul al Celui Preînalt, vas al Sfântului Duh, prin care fiecare dintre credincioși a primit luminarea slavei Sfintei Evanghelii prin învrednicirea de cununa nevestejită și de mărturia patimilor Lui și de împărtășirea de sângele Lui, făcându-se de același chip cu moartea lui Hristos spre înfiere. Deci pentru aceasta toți credincioșii slujiți sfinților prin episcopul vostru din avuțiile și truda voastră! Dacă cineva nu are, să postească cât pentru o zi și, împărțind aceasta, să rânduiască sfinților. Iar dacă cineva este în belșug, să le slujească lor mai mult, după măsura puterii lui. Iar dacă este și cineva care să-și dea toată avuția ca să-i izbăvească din temniță, va fi fericit și prieten al lui Hristos. Căci dacă, dându-și averile săracilor, este desăvârșit după voia pentru cele dumnezeiești, cu mult mai mult cel [care face aceasta] pentru martiri. Căci unul ca acesta, fiind vrednic de Dumnezeu, va împlini voința Lui, ajutându-i pe aceia, care L-au mărturisit pe El înaintea neamurilor și împăraților și fiilor lui Israel, despre care Domnul a arătat, zicând: *Cel care Mă va mărturisi pe Mine înaintea oamenilor, Îl voi mărturisi și eu pe El înaintea Tatălui Meu.* Și dacă unii ca aceștia sunt cei mărturisitori de Hristos la Tatăl, voi nu trebuie să vă rușinați să mergeți la ei în temnițe. Căci făcând voi aceasta, vi se va socoti drept martiriu, căci acelora le-a fost martiriu **procesul**, iar vouă, altfel, osârdua, ca părtași la lupta lor. Căci spune undeva Domnul către unii ca aceștia, zicând: *Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii! Căci am fost flămând și Mi-ați dat să mănânc, am însetat și Mi-ați dat să beau, eram străin și M-ați adunat, gol și M-ați îmbrăcat, eram bolnav și M-ați cercetat, eram în temniță și ați venit la Mine. Atunci Îi vor răspunde dreptii, spunând: Doamne, când Te-am văzut flămând și Te-am hrănit sau însetat și Ți-am dat să bei și când Te-am văzut gol și Te-am îmbrăcat sau bolnav și Te-am cercetat? Și când Te-am văzut străin și Te-am adunat sau în temniță și am mers la Tine? Și, răspunzând, le va zice: Pentru că ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei mai mici, Mie Mi-ați făcut. Și vor merge aceștia la viață veșnică. Atunci va spune și celor de-a stânga: Plecați de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic pregătit diavolului și îngerilor lui. Căci am fost flămând și nu Mi-ați dat să mănânc, am însetat și nu Mi-ați dat să beau, eram străin și nu M-ați adunat, gol și nu M-ați îmbrăcat, bolnav și în temniță și nu M-ați cercetat. Atunci Îi vor răspunde, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând sau însetat sau străin sau gol sau bolnav sau în închisoare și nu Ți-am slujit Ție? Atunci le va răspunde, zicând: Amin zic vouă: Pentru că nu ați făcut unuia dintre aceștia mai mici, nici Mie nu Mi-ați făcut. Și vor merge aceștia la pedeapsa veșnică.*

Cap. al II-lea

Trebuie să ne păzim de întâlnirea cu frații mincinoși, când aceștia rămân în greșeală

Dacă cineva care spune despre sine că este frate, fiind amăgit de cel viclean, face rău și, fiind cercetat, este osândit la moarte ca adulter sau ucigaș, să vă îndepărtați de el, ca să fiți fără de pată și ca nu cumva cineva dintre voi să fie bănuit ca părtaș la necurății și să atragă hulă, ca și când toți creștinii s-ar bucura de fapte fărădelege. De aceea, țineți-vă departe de

aceștia. Totuși celor închiși în temniță sau celor dați spre moarte sau în lanțuri sau în exil pentru Hristos din samavolnicia **necuvioșilor (asebes)**, ajutați-le cu toată sânguința, izbăvind mădulele voastre din mâinile celor nelegiuți. Chiar dacă cineva, stând împreună cu ei, ar fi prins și ar cădea [pradă] caznelor, este fericit, căci s-a făcut părtaș cu martirul și imitator al patimilor lui Hristos. Căci și noi, când adeseori am primit bătăi pentru Hristos de la Caiafa și Alexandru și Anna, am ieșit bucuroși, că am fost învredniciți de Mântuitorul nostru să pătimim unele ca acelea. Și voi bucurați-vă când pătimiți acestea, căci veți fi fericiți în ziua aceea!

Cap. al III-lea

Trebuie să li se întindă mâna celor dați pierzării pentru Hristos, chiar dacă ar fi primejdie

Și pe cei prigoniți pentru credință și care fug din cetate în cetate pentru porunca Domnului primiți-i, ajutându-le și, socotindu-i drept martiri, bucurându-vă că v-ați făcut părtași la prigoana lor, știind că ei sunt fericiți de către Domnul. Căci El Însuși spune: *Fericiți veți fi când va vor ocări și vă vor prigoni și vor zice, mințind, tot cuvântul rău împotriva voastră din pricina Mea. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri. Căci așa i-au prigunit și pe prorocii dinaintea voastră. Și iarăși: Dacă pe Mine M-au prigunit și pe voi vă vor prigoni. Și mai departe: Dacă vă prigonesc pe voi în această cetate, fugiți în alta, căci veți avea strămtorare în lume. Căci vă vor da în sinagogi și vă vor duce la guvernatori și împărați din pricina Mea ca mărturie (martiriu) lor. Și cel care va răbda până la sfârșit, acesta se va mântui. Căci cel prigunit pentru credință și care mărturisește pentru el și care răbda, acesta este cu adevărat omul lui Dumnezeu.*

Cap. al IV-lea

Lepădarea de Hristos este înfricoșătoare și îngrozitoare. Hristos trebuie imitat în pătimire și răbdarea Lui trebuie râvnită

Cel care se leapădă pe sine că este al lui Hristos pentru a nu fi urât de oameni, iubindu-și sufletul său mai mult decât pe Domnul, deși suflarea lui este în mâna Aceluia, unul ca acesta este vrednic de milă și tulburat, ca blestemat și spurcat, dorind să fie prieten al oamenilor, dar fiind vrăjmaș al lui Dumnezeu, neluând nicio parte cu sfinții, ci cu cei blestemați, în loc de împărăția celor binecuvântați pierzând în focul veșnic pregătit diavolului și îngerilor lui, nu de oameni fiind urât, ci fiind lepădat de Dumnezeu și azvârlit de la fața Lui. Căci despre acesta Domnul a arătat, zicând: *Cel care se leapădă de Mine înaintea oamenilor și se rușinează de numele Meu, Mă voi lepăda și Eu de el și Mă voi rușina înaintea Tatălui Meu Care este în ceruri. Și iarăși spune ucenicilor Său, adică nouă înșine, așa: Cel ce îl iubește pe tatăl său sau pe mama sa mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine. Și cel ce își iubește fiul sau fiica mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine. Și cel ce nu își ia crucea și nu-Mi urmează nu este vrednic de Mine. Cel ce-și află sufletul îl va pierde și cel ce-și pierde sufletul pentru Mine îl va afla. Căci ce îi trebuie omului dacă lumea întregă o câștigă, dar își păgubește sufletul? Sau ce va da omul răscumpărare pentru sufletul său? Și mai departe: Nu vă temeți de cei ceucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă. Temeți-vă mai mult de cei care pot și sufletul și trupul să le piardă în gheenă.*

Cartea a opta

Despre harisme, hirotonii și canoane bisericești

Cap. I

Pentru cine se săvârșesc puterile semnelor

Dumnezeul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, predându-ne nouă taina cea mare a dreptei credințe [[εὐσέβεια]] și chemându-i atât pe iudei, cât și pe elini la cunoașterea lui Dumnezeu Tatăl Său, Celui Unu și Singurul Adevărat – după cum spune într-un loc El Însuși, mulțumind pentru mântuirea celor ce au crezut: *Am făcut cunoscut numele Tău oamenilor, Lucrul pe care Mi l-ai dat, l-am săvârșit, și zicânduI Tatălui despre noi: Părinte Sfinte, deși lumea nu Te-a cunoscut, Eu, totuși, Te-am cunoscut și aceștia Te-au cunoscut, ca și cum noi am fi desăvârșiți – ne vorbește tuturor laolaltă despre harismele date din El prin Duhul: Iar celor ce vor crede le vor urma aceste semne: în numele Meu vor scoate draci, în limbi noi vor grăi, șerpi vor lua în mână, și chiar de vor bea ceva dătător de moarte, nu-i va vătăma, peste bolnavi mâinile își vor pune și le va fi bine.* După ce aceste harisme ne-au fost date mai întâi nouă, Apostolilor, cei care aveam să vestim Evanghelia la toată făptura [[κτίσις]], mai apoi a fost de trebuință să le fie dăruite celor care au crezut prin noi, nu spre folosul celor care le lucrează, ci spre înduplecarea [[συγκατάθεσις]] necredincioșilor, încât pe aceia pe care nu i-a convins cuvântul să îi înduplece puterea semnelor. Căci semnele nu sunt pentru noi, cei credincioși, ci pentru cei necredincioși, iudei și păgâni deopotrivă. Fiindcă nici a scoate draci nu este câștigul nostru, ci al celor curățiți prin lucrarea Domnului, după cum Domnul Însuși, povățuindu-ne, ne arată într-un loc zicând: *Nu vă bucurați că duhurile ascultă de voi, ci bucurați-vă că numele voastre sunt scrise în cer, de vreme ce primul lucru se face prin puterea Lui, al doilea însă, prin bunăvoirea și râvna noastră, vădit lucru că ajutați de El. Nu orice credincios trebuie, deci, să scoată draci, sau să învieze morți, sau să grăiască în limbi, ci [doar] cel învrednicit de o harismă pentru o cauză folositoare pentru mântuirea necredincioșilor, care de multe ori sunt înduplecați nu prin argumentele cuvintelor, ci prin*

lucrarea semnelor celor vrednice de mântuire. Căci nu toți necredincioșii se întorc în sine în urma minunilor. Și martor al acestui lucru este Însuși Dumnezeu când spune în Lege: *În alte limbi voi grăi poporului acestuia și prin buzele altora, și nu vor crede*. Fiindcă nici egiptenii nu au crezut în Dumnezeu, deși Moise făcuse atâtea semne și minuni, nici mulțimile de iudei în Hristos Care, ca Moise, a vindecat toată boala și toată neputința [care era] la ei. Și nu i-a înduplecat pe aceia toiagul însuflețit în [chip de] șarpe, nici mâna ce s-a făcut albă, nici Nilul prefăcut în sânge; și nici pe aceștia orbii care văd, ologii care umblă și morții înviați. Aceluia i-au stat împotriva Iannis și Iamvris, iar Acestuia Ana și Caiafa. Astfel, nu pe toți îi înduplecă semnele, ci numai pe cei cu gând bun, pentru care binevoiește Dumnezeu, ca un Iconom înțelept, să se săvârșească puterile, nu prin tăria oamenilor, ci prin voința Lui. Acestea le spunem pentru ca cei care au primit harisme de acest fel să nu se înalțe cu trufie împotriva celor care nu au primit. Dar numim harisme pe cele arătate prin semne. Pentru că nu este om, care a crezut în Dumnezeu prin Hristos, care să nu fi primit harismă duhovnicească. Căci însuși faptul de a fi izbăvit de necredința politeistă și a crede în Dumnezeu Tatăl prin Hristos este o harismă a lui Dumnezeu. La fel și a lepăda vâlul iudaic și a crede că, prin bunăvoința lui Dumnezeu, Cel Unul-Născut mai înainte de veci S-a născut în vremea din urmă din Fecioară fără legătură bărbătească și că a petrecut ca om fără păcat, plinind toată dreptatea Legii; că, prin îngăduința lui Dumnezeu, Dumnezeu Cuvântul cruce a răbdat, disprețuind rușinea, că a murit, a fost îngropat și a înviat după trei zile, rămânând după Înviere patruzeci de zile cu Apostolii și, plinind toată rânduiala, a fost înălțat de la ochii lor la Cel Care L-a trimis, Dumnezeu și Tatăl. Cel ce crede acestea nu în chip simplu și fără socotință, ci cu judecată și cu deplină încredințare a primit harismă de la Dumnezeu, asemenea și cel izbăvit de toată erezia. Așadar, nimeni din cei care fac semne și minuni să nu judece pe vreunul din credincioși că nu a fost învrednicit să le lucreze. Căci felurite sunt harismele lui Dumnezeu date de El prin Hristos; și tu ai primit una, acela alta, fie cuvântul înțelepciunii sau al cunoștinței sau al deosebirii duhurilor, fie preștiința celor viitoare, fie știința învățaturii, fie răbdarea răului, fie înfrânarea legiuită. Căci nici Moise, omul lui Dumnezeu, când a săvârșit semnele în Egipt, nu s-a trufit față de cei de o seminție cu el și, chiar dacă a fost numit Dumnezeu, nu s-a trufit împotriva proorocului său, Aaron. Dar nici Isus al lui Navi, care a condus poporul după acela, deși în războiul cu iebusiții a oprit soarele în Gabaon și luna în valea Elon,

pentru că ziua nu ajungea pentru biruință, totuși, nu s-a trufit înaintea lui Finees sau a lui Caleb. Nici Samuel, care a făcut atâtea lucruri minunate, cu nimic nu l-a nesocotit pe David, cel pe care-l iubea Dumnezeu, deși amândoi erau prooroci, unul arhiereu, iar celălalt împărat. Și, chiar dacă erau în Israel șapte mii de sfinți care nu și-au plecat genunchiul lui Baal, numai Ilie și ucenicul său, Elisei, au ajuns făcători de minuni, totuși, nici Ilie nu l-a luat în râs pe iconomul lui Avdie, care se temea de Dumnezeu, dar nu făcea semne, nici Elisei nu l-a privit cu dispreț pe ucenicul său, care tremura în fața vrăjmașilor. Dar nici Daniel cel înțelept, care a fost scăpat de două ori din gura leilor, nici cei trei tineri [izbăviți] din cuptorul cu foc nu i-au nesocotit pe ceilalți de o seminție cu ei, căci știau că au scăpat de acele lucruri cumplite nu prin puterea lor, ci prin tăria lui Dumnezeu; și [așa] săvârșeau semne și erau izbăviți din necazuri. Prin urmare, nimeni din voi să nu se înalțe împotriva fratelui său, chiar de-ar fi prooroc sau făcător de minuni, căci dacă [ni] s-ar da să nu fie nici un necredincios, de prisos ar fi toată lucrarea semnelor. Fiindcă a fi dreptcredincios [[εὐσεβής]] ține de bunăvoința cuiva, dar a face minuni de puterea celui care le lucrează. Dintre cele două, primul lucru ne privește pe noi înșine, al doilea pe Dumnezeu, Care le lucrează, pentru pricinile pe care le-am spus mai înainte. Așadar, nici împăratul să nu disprețuiască căpeteniile aflate sub el, nici stăpânitorii pe supuși, căci dacă nu ar fi cei stăpâniți, de prisos ar fi stăpânitorii, iar dacă nu ar fi căpeteniile, împărăția nu ar putea sta. Dar nici episcopul să nu se înalțe cu trufie asupra diaconilor sau preoților, nici preoții asupra poporului, căci alcătuirea adunării e și din unii, și din alții. Căci episcopii și preoții ai cui oameni sfințiți sunt ei? Iar laicii ai cui laici sunt? A fi creștin ține de noi, dar a fi apostol sau episcop sau altceva nu ține de noi, ci de Dumnezeu, Cel Ce dă aceste harisme. Acestea, deci, [se cuvine] să fie spuse despre cei învredniciți de harisme sau de vrednicii.

Cap. al II-lea

Despre episcopii și preoții nevrednici

La acest cuvânt adăugăm aceea că nu oricine proorocește este cuvios, nici oricine izgonește draci este sfânt. Căci și ghicitorul Valaam al lui Beor a proorocit, deși era răucredincios [[δυσσεβής]], și Caiafa numit în chip mincinos arhiereu. Multe prezice și diavolul și dracii dimprejurul lui și, cu toate acestea, nu este în ei nicio scânteie de dreaptă

credință, fiindcă sunt înăbușiți în necunoștință, din pricina răutății lor celei de voie. Este vădit deci că necredincioșii, deși proorocesc, nu-și acoperă prin proorocie necredința, nici cei care izgonesc draci nu se vor face cuvioși după retragerea acestora, fiindcă se amăgesc unii pe alții întocmai precum cei care, arătând jocuri pentru a provoca râsul, îi duc la pieire pe cei care iau aminte la ei. Dar niciun împărat rău-credincios [[δυσσεβής]] nu mai este împărat, ci tiran, nici un episcop înăbușit de necunoștință și de reaua cugetare nu mai este episcop, decât printr-o numire mincinoasă, fiind mânat înainte nu de Dumnezeu, ci de oameni, ca Anania și Samaia în Ierusalim sau ca Sedechia și Achia, proorocii mincinoși din Babilon. Dar și ghicitorul Valaam a plătit o pedeapsă pentru că l-a stricat pe Israel la Beelfegor, iar Caiafa mai apoi s-a făcut propriul său ucigaș; fiii lui Scheva, încercând să izgonească draci, au fost vătămați de ei, fugind în chip rușinos, iar împărații necredincioși ai lui Israel și ai lui Iuda au plătit cu tot felul de pedepse. Este vădit, deci, că și cei numiți în chip mincinos episcopi și preoți nu vor scăpa de pedeapsa de la Dumnezeu, căci și lor li se va spune: Iar acum, pe voi, preoților, care disprețuiți numele Meu, vă voi da spre junghiere, ca pe Sedechia și Ahia, pe care împăratul Babilonului i-a ars pe jărat, cum spune Ieremia Proorocul. Iar acestea le spunem nu pentru a nesocoti proorociile adevărate, căci știm că ele se lucrează în cei cuvioși prin însuflarea lui Dumnezeu, ci pentru a potoli îndrăzneala celor trufași, adăugând și aceea că unora ca acestora Dumnezeu le ia harul, căci: *Dumnezeu celor mândri le stă împotriva, iar celor smeriți le dă har*. Deci, Sila și Agav, proorocind în vremea noastră, nu s-au întins pe ei înșiși până la treapta Apostolilor, nici n-au trecut peste propria lor măsură, deși sunt iubiți de Dumnezeu. Au proorocit și femei, în vechime Mariam, sora lui Moise și a lui Aaron, iar după ea Debora, după acestea Hulda și Iudit, prima sub Iosia, a doua sub Darius. Și Maica Domnului a proorocit, și Elisabeta, ruda ei, și Ana, iar în vremea noastră, ficele lui Filip, dar acestea nu s-au ridicat împotriva bărbaților, ci și-au păzit măsura lor. Așadar, dacă între voi cineva, fie femeie, fie bărbat, ar dobândi un asemenea har, să se smerească, ca Dumnezeu să binevoiască asupra lui, căci zice: *Spre cine voi privi, dacă nu spre cel smerit și liniștit și care tremură la cuvintele Mele?*

Cap. al III-lea

A rândui cele săvârșite în biserici este lucrul cel mai înalt

Așadar, în prima parte a acestui cuvânt am înfățișat cele privitoare la harismele pe care Dumnezeu le-a dat oamenilor potrivit voii Sale și felul în care a mustrat purtarea celor care încercau să spună minciuni sau a celor care erau mișcați de un duh străin, precum și faptul că, pentru proorocie și facerea de minuni, Dumnezeu S-a slujit adesea de oameni vicleni [[πονηρός]]. Acum, cuvântul ne duce grabnic[[ἐπείγω]] la partea cea mai înaltă a orânduiri [[διατύπωσις]] bisericești, ca, învățând de la noi această rânduială, [voi], care ați fost rânduți de noi episcopi prin voia lui Hristos, să faceți toate potrivit poruncilor predate vouă, știind că cel care ascultă de noi ascultă de Hristos, iar cel care ascultă de Hristos ascultă de Dumnezeul Lui și Tatăl, Căruia slava în veci. Amin.

Cap. al IV-lea

Despre hirotonii

Așadar, fiind laolaltă noi, cei doisprezece Apostoli ai Domnului, vă poruncim aceste rânduieli dumnezeiești ale noastre cu privire la întreaga întocmire [[τύπος]] bisericească, fiind de față împreună cu noi și vasul alegerii, Pavel, cel împreună cu noi Apostol, și Iacov Episcopul și ceilalți preoți și cei șapte diaconi. Deci, întâi zic eu, Petru, așa cum toți laolaltă am rânduit în cele de mai sus, să fie hirotonit episcop [un om] în toate fără prihană, ales după vrednicie de întreg poporul. După ce i s-a rostit numele și a fost bineplăcut, poporul, adunându-se în zi de duminică laolaltă cu preoțimea și cu episcopii de față, să încuviințeze împreună [cu ceilalți], iar cel mai de seamă dintre ei să întrebe preoțimea și poporul dacă acela este cel cerut drept stăpân. Și dacă încuviințează, să-i mai întrebe dacă toți dau mărturie că este vrednic de această mare și strălucită stăpânire [[ἡγεμονία]], dacă a dus la bună îndeplinire[[κατορθώω]] cele privitoare la dreapta lui credință în Dumnezeu, dacă cele drepte înaintea oamenilor le-a păzit, dacă gospodărește bine cele din casa lui, dacă este fără prihană în cele privitoare la viața sa. Și dacă toți laolaltă după adevăr, iar nu după vreo înțelegere de mai înainte, vor da mărturie înaintea lui Dumnezeu și a lui Hristos ca în fața unui judecător că acela este așa – de față fiind negreșit și Duhul Sfânt și toți sfinții și duhurile slujitoare –, să întrebe și a treia oară dacă este cu adevărat vrednic de această slujire [[λειτουργία]], *ca prin gura a doi sau a trei martori să se statornicească*

tot cuvântul. Și dacă aceștia vor încuviința și a treia oară că este vrednic, să se ceară de la toți un semn de învoială și, dându-l ei cu toată hotărârea[[προθύμως]], să fie ascultați. Și după ce se face tăcere, unul dintre primii episcopi, laolaltă cu alți doi, stând în picioare lângă jertfelnic – în timp ce ceilalți episcopi și preoți se roagă în tăcere, iar diaconii țin dumnezeieștile Evanghelii deschise deasupra capului celui hirotonit – să zică către Dumnezeu:

Cap. al V-lea

Rugăciune la hirotonia episcopilor

Cela Ce ești, Stăpâne Doamne, Dumnezeule Atotțiitorule, Cel Singur Nenăscut și Neîmpărățit, Cel Ce ești dea pururea și mai înainte de veci, Cel Ce nu ai trebuință de nimic și ești mai presus de orice pricină și naștere, Cel Singur Adevărat, Cel Singur Înțelept, Cel Ce ești Singur Preaînalt, Cel Nevăzut prin fire, a Cărui cunoaștere e fără de început, Cel Singur Bun și Neasemănat, Cel Ce știi toate mai înainte de nașterea lor, Cunoscătorule al celor ascunse, Cel Neapropiat, Cel fără stăpân, Dumnezeul și Tatăl Fiului Tău Unuia-Născut, al Dumnezeului și Mântuitorului nostru, Cel Ce toate printr-Însul le-ai zidit, de grijă Purtătorule și Ocrotitorule, Părintele îndurărilor și Dumnezeule a toată mângâierea, Care în cele de sus locuiești și spre cele de jos privești, Tu, Care prin venirea în trup a Hristosului Tău, sub mărturia Mângâietorului, ai dat hotare Bisericii prin Apostolii Tăi și prin noi, episcopii, care stăm de față, prin harul Tău, Cel Ce de mai înainte ai rânduit dintru început preoți spre stăpânirea poporului Tău, mai întâi pe Abel, pe Set, pe Enos, pe Enoh, pe Noe, pe Melchisedec și pe Iov, Care i-ai așezat pe Avraam și pe ceilalți Patriarhi împreună cu credincioșii Tăi slujitori, Moise, Aaron, Eleazar și Finees, Care ai rânduit dintre ei căpetenii și preoți la Cortul Mărturie, Care l-ai ales pe Samuel preot și prooroc, Care nu ai lăsat sfântul Tău locaș[[ἄγιασμα]] fără slujire, Care ai binevoit să fii slăvit în cei pe care Ți i-ai ales, Însuți și acum, prin mijlocirea Hristosului Tău, revarsă prin noi puterea Duhului Tău Stăpânitor [[ἡγεμονικός]], Care slujește preaiubitului Tău Slujitor [[παῖς]], Iisus Hristos, și Care, cu voia Ta, a fost dăruit Sfinților Tăi Apostoli, ai Dumnezeului Celui Veșnic, dă-i în numele Tău, Dumnezeule Cunoscătorule al inimilor, robului Tău acestuia, pe care l-ai ales episcop, să păstorească sfântă turma Ta și să-Ți fie

arhiereu, slujind fără prihană noaptea și ziua, și, făcând milostivă fața Ta, să sporească numărul celor ce se mântuiesc și să-Ți aducă darurile Sfintei Tale Biserici. Dă-i, Stăpâne Atotțiitorule, prin Hristosul Tău, împărțășirea Duhului Sfânt, ca să aibă puterea[[ἐξουσία]] de a ierta păcatele potrivit poruncii Tale, să dea clerici potrivit hotărârii Tale, să dezlege toată legătura prin puterea pe care ai dat-o Apostolilor, bine să-Ți placă Ție în blândețe și inimă curată, în chip neschimbat, neprihănit și nevinovat, aducându-Ți jertfă curată și fără de sânge, pe care prin Hristos ai rânduit-o Taină a Noului Testament, într-un miros de bună mireasmă prin Sfântul Tău Slujitor [[παῖς]] Iisus Hristos, Dumnezeu și Mântuitorul nostru, prin Care Ție slavă, cinste și închinăciune în Duhul Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Iar după ce s-a rugat acestea, ceilalți preoți să răspundă: Amin. Și împreună cu ei tot poporul.

Și după rugăciune, unul dintre episcopi să aducă jertfa în mâinile celui hirotonit. Iar dimineața să fie întronizat în locul rânduit aparte pentru el lângă ceilalți episcopi și toți să-l sărute cu sărutarea în Domnul. Și după citirea Legii și a Proorocilor, a Epistolelor noastre și a Faptelor și a Evangheliilor, cel hirotonit să salute[[ἀσπάζομαι]] Biserica, zicând: *Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu și Tatăl, și împărțășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți.* Și toți să răspundă: Și cu duhul tău. Iar după această adresare, să grăiască poporului cuvinte de mângâiere [[παράκλησις]]. Și încheind [Petru] cuvântul de învățătură, eu, Andrei, fratele lui Petru, zic [așa]: După ce s-au ridicat toți, diaconul, suindu-se într-un loc mai înalt, să zică cu glas tare[[κυρήτω]]: Nimeni dintre ascultători, nimeni dintre necredincioși [să nu rămână]! Și făcându-se liniște, să zică:

Cap. al VI-lea

Dumnezeiasca Liturghie în care [se face] rugăciunea pentru cei chemați

Rugați-vă, cei chemați [[κατεχούμενοι]]! Și toți credincioșii să se roage în cugetul lor pentru ei, zicând: Doamne, miluiește. Iar diaconul să rostească[[διακονέω]] pentru ei, zicând: Pentru cei chemați să cerem toți Bunului și Iubitoruluideoameni Dumnezeu să asculte cu bunăvoință cererile [[δεήσεις]] și rugămințile lor [[παρακλήσεις]] și, primind rugăciunea [[ικεσία]] lor, să-i apere[[ἀντιλαμβάνομαι]] și să le dea cererile [[αἰτήματα]] inimilor lor, spre ceea ce este de folos. Să le descopere Evanghelia Hristosului Său. Să-i

lumineze și să-i înțeleptească. Să-i învețe [[παιδεύω]] cunoașterea de Dumnezeu. Să-i învețe poruncile și îndreptările Sale. Să sădească în ei frica de El cea curată și mântuitoare. Să le deschidă urechile inimilor lor, ca să se sălășluiască în Legea Lui ziua și noaptea. Să-i întărească în dreapta credință [[εὐσέβεια]]. Să-i unească și să-i numere împreună cu sfânta Lui turmă, învrednicindu-i de baia nașterii din nou, de veșmântul nestrucăciunii și de viața cea adevărată. Să-i izbăvească de toată necredința [[ἀσέβεια]] și să nu dea loc celui străin împotriva lor. Să-i curețe de toată întinăciunea trupului și a duhului. Să locuiască și să umble întru ei prin Hristosul Său. Să binecuvânteze intrările și ieșirile lor și să îndrepte spre folos cele ce le stau înainte. Încă să ne rugăm cu stăruință[[ἐκτενω̅ς]] pentru ei ca, dobândind iertarea greșelilor prin inițiere[[μύησις]], să se învrednicească de Sfintele Taine și de rămânerea statornică[[διαμονή]] împreună cu sfinții. Sculați-vă, cei chemați [[κατεχόμενοι]]! Cereți pacea lui Dumnezeu, prin Hristosul Lui, ziua în pace [să vă fie] și fără de păcat, precum și toată vremea vieții voastre, sfârșit creștinesc vieții voastre, ca Dumnezeu [să se arate] milostiv și binevoitor, și iertarea greșelilor. Încredințați-vă pe voi înșivă lui Dumnezeu Celui Singur Nenăscut, prin Hristosul Lui. Plecați-vă [Lui] și luați binecuvântare. Iar la fiecare din cele pe care le rostește diaconul, cum am spus mai înainte, poporul să zică: Doamne, miluiește. Și înaintea tuturor, copiii. Și plecându-și ei capetele, episcopul hirotonit să-i binecuvânteze cu această binecuvântare:

Dumnezeule Atotțiitorule, Cel Nenăscut și Neapropiat, Singurul Dumnezeu Adevărat, Dumnezeu și Tatăl Hristosului Tău, al Fiului Tău Unuia-Născut, Dumnezeu Mângâietorului și Domn al tuturor, Care prin Hristos i-ai pus pe ucenicii Tăi învățători spre învățarea dreptei credințe, Însuți și acum caută spre robii Tăi cei chemați să învețe [[κατεχόμενος]] Evanghelia Hristosului Tău și le dă lor inimă nouă și înnoiește duh drept în cele dinăuntru ale lor, ca să cunoască și să facă voia Ta cu inimă plină și cu suflet voitor. Încrednicește-i de sfânta inițiere, unește-i cu Sfântă Biserica Ta și fă-i părtași ai dumnezeieștilor Taine prin Iisus Hristos, Nădejdea noastră, Cel Ce a murit pentru ei, prin Care Ție slavă și închinăciune în Duhul Sfânt în veci. Amin. Iar după aceasta, diaconul să zică: Cei chemați, ieșiți în pace. Iar după ce aceștia au ieșit, să zică: Rugați-vă, cei stăpâniți [[ἐνεργούμενοι]] de duhuri necurate. Toți să ne rugăm cu stăruință pentru ei, ca Iubitoruldeomeni Dumnezeu să pedepsească prin Hristos duhurile necurate și viclene și să-i izbăvească pe rugătorii Lui din asuprirea celui străin. Cel Ce a pedepsit legiunea

dracilor și pe diavol, începătorul răutății, Însuși și acum să-i pedepsească pe cei căzuți [[ὀποστάτης]] de la dreapta credință și să izbăvească faptele Sale de lucrarea lui și să le curățească pe cele pe care cu multă înțelepciune le-a făcut. Încă să ne rugăm cu stăruință pentru ei. Mântuiește-i, ridică-i, Dumnezeule, cu puterea Ta. Cei stăpâniți [de duhuri], plecați-vă [capetele] și luați binecuvântare. Iar episcopul să se roage, zicând:

Cap. al VII-lea

Pentru cei stăpâniți [de duhuri necurate]

Cel Ce ai legat pe cel tare și ai răpit toate vasele lui, Cel Ce ne-ai dat puterea de a călca peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului, Cel Ce pe șarpele cel omorâtor de oameni ni l-ai dat legat ca pe o vrabie pruncilor, de Care toate se înfricoșează și se cutremură de la fața puterii Tale, Care l-ai azvârlit pe pământ ca pe un fulger din cer, nu aruncându-l dintr-un loc într-altul, ci din cinste în necinste, pentru răutatea lui de bunăvoie, a Căruia căutătură seacă adâncurile și a Căruia groază topește munții și al Căruia adevăr rămâne în veac, pe Care Îl laudă pruncii și-L binecuvântează cei ce sug la sânul maicii, pe Care cu cântări Îl laudă și Căruia I se închină îngerii, Cel Ce cauți spre pământ și îl faci pe el de se cutremură, Cel Ce Te atingi de munți și fumegă, Cel Ce îngrozești marea și o usuciși toate râurile acestea le deșerti, pentru Care norii sunt ca praful [de sub] picioarele Tale, Cel Ce umbli pe mare ca pe uscat, Dumnezeule Unule-Născut, Fiule al Părintelui celui Mare, ceartă duhurile cele rele și izbăvește lucrurile mâinilor Tale de lucrarea duhului străin. Că Ție [se cuvine] slava, cinstea și închinăciunea, și prin Tine Tatălui Tău în Duhul Sfânt în veci. Amin.

Și diaconul să zică: Cei stăpâniți [de duhuri], ieșiți. Iar după ei, să spună cu glas mare:

Rugați-vă, cei chemați la luminare[[φωτισόμενοι]]. Toți cei credincioși să ne rugăm pentru ei cu stăruință, ca Domnul să-i învrednicească pe dânșii ca, fiind inițiați [[μνηθέντες]] întru moartea lui Hristos, să învieze împreună cu El, să se facă părtași ai Împărăției Lui și, împărtaşindu-i cu Tainele Lui, să-i unească și să-i socotească împreună cu cei ce se mântuiesc în Sfântă Biserica Sa. Mântuiește-i și-i înalță pe dânșii cu harul Tău.

[Și], după ce s-au mărturisit lui Dumnezeu prin Hristosul Lui, plecându-și [capetele], să fie binecuvântați de episcop cu această binecuvântare:

Cap. al VIII-lea

Pentru cei ce se botează

Cel Ce ai zis mai înainte prin Sfinții Tăi Prooroci celor ce se vor iniția: *Spălați-vă și vă curățiți*, iar prin Hristos ai legiuit nașterea din nou cea duhovnicească, Însuși și acum caută spre cei ce se botează și-i binecuvântează și-i sfințește și-i pregătește să se facă vrednici de darul Tău duhovnicesc și de adevărata înfiere, de duhovniceștile Tale Taine, de împreunaadunare cu cei se mântuiesc prin Hristos, Mântuitorul nostru, prin Care Ție Ți [se cuvine] slavă, cinste și închinăciune în Duhul Sfânt în veci. Amin.

Iar diaconul să zică: Ieșiți, cei chemați la luminare. După care să zică tare: Cei [aflați] în pocăință, rugați-vă cu stăruință. Toți să ne rugăm pentru frații noștri, care sunt în pocăință, ca Iubitoruldeîndurări Dumnezeu să le arate calea pocăinței, să primească întoarcerea și mărturisirea lor, să-l zdrobească degrabă pe satana sub picioarele lor, să-i izbăvească pe ei de cursa diavolului și de uneltirea dracilor, și să-i scoată din tot cuvântul neîngăduit[[ἀθέμιτος]], din toată fapta nesocotită[[ἄτοπος]] și din tot gândul viclean. Să le ierte lor toate greșelile, cele de voie și cele fără de voie, să le șteargă zapisul cel împotriva lor și să-i scrie în Cartea Vieții. Să-i curățească de toată întinăciunea trupului și a duhului și să-i unească, aducându-i la starea cea dintâi[[ἀποκαθίστημι]] în sfânta Lui turmă. Căci El Însuși cunoaște zidirea noastră și cine se va lăuda că are inima curată sau cine va spune cu îndrăzneală că este curat de păcat? Căci cu toții suntem în osândă. Să ne rugăm cu și mai multă stăruință pentru dânșii – *căci bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește* – ca, îndepărtând tot lucrul neîngăduit, să se alipească de toată fapta cea bună. Ca Iubitorulde oameni Dumnezeu să primească degrabă și cu bunăvoință rugăciunile lor, să le aducă lor la starea cea dintâi bucuria mântuirii și cu duh stăpânitor să-i întărească, ca să nu se mai clatine de la a fi părtași ai celor sfinte ale Lui și ai dumnezeieștilor Taine, ca, arătându-se vrednici de înfiere, să dobândească viața veșnică. Cu stăruință să zicem toți pentru ei: Doamne, miluiește! Mântuiește-i, Dumnezeule, și-i înalță cu mila Ta. Înălțându-vă lui Dumnezeu prin Hristosul Lui, plecați-vă [capetele] și luați binecuvântare. Episcopul să se roage deci așa:

Cap. al IX-lea

Punerea mâinilor [[χειροθεσία]] și rugăciunea pentru cei [aflați] în pocăință

Dumnezeule Atotțiitorule și Veșnice, Stăpâne al tuturor, Ziditorule și Ocârmuitorule a toate, Cel Ce prin Hristos l-ai arătat pe om podoabă a lumii și i-ai dat lui lege sădită și scrisă, ca să viețuiască în chip legiuit ca o ființă cuvântătoare, căruia, păcătuiind el, i-ai dat zălog spre pocăință bunătatea Ta, caută spre cei ce au plecat înaintea Ta grumazul sufletului și al trupului, pentru că *nu voiești moartea păcătosului*, ci pocăința lui, ca să se întoarcă de la calea lui cea rea și să fie viu; Care ai primit pocăința ninivitenilor, *Care vrei ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină*, Care pe fiul ce și-a cheltuit în risipire viața lui l-ai primit cu milă părintească pentru pocăința lui, Însuși și acum primește părerea de rău a celor ce se roagă Ție, pentru că la Tine nimeni nu este fără de păcat, căci *de Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va răbda? Că la Tine este ispășirea*. Așază-i la starea cea dintâi în Sfântă Biserica Ta, în vrednicia și în cinstea lor cea dintâi, prin Hristos, Dumnezeul și Mântuitorul nostru, prin Care Ție slavă și închinăciune [Ți se cuvin] în Duhul Sfânt în veci. Amin.

Și diaconul să zică: Cei [aflați] în pocăință, sunteți sloboziți. Și să adauge: Să nu se apropie nimeni din cei ce nu au voie! Câți suntem credincioși, să ne plecăm genunchiul. Să ne rugăm cu toții lui Dumnezeu prin Hristosul Lui, cu stăruință să-L chemăm pe Dumnezeu prin Hristosul Lui.

Cap. al X-lea

Rugăciune pentru cei credincioși

Să ne rugăm pentru pacea și statornicia [[εὐστάθεια]] lumii și a Sfințelor lui Dumnezeu Biserici, ca Dumnezeu a toate să ne dea pacea Lui cea veșnică și cu neputință de înlăturat, ca să ne păstreze stăruind în deplina încredințare a virtuții potrivit dreptei credințe. Să ne rugăm pentru Sfânta Biserică Sobornicească și Apostolească de la o margine la alta a lumii, ca Domnul să o păzească neclintită și neînvingătoare și să o păstreze întemeiată pe stâncă până la sfârșitul veacului. Să ne rugăm pentru sfânta parohie de aici, ca Domnul a toate să ne învrednicească să urmăm neslăbit cereasca Lui nădejde și să-I dăm datoria

neîncetată a rugăciunii. Să ne rugăm pentru toată episcopia de sub cer, a celor care drept învață cuvântul adevărului Tău. Să ne rugăm pentru episcopul nostru Iacov și pentru parohiile lui, să ne rugăm pentru episcopul nostru Clement și pentru parohiile lui. Să ne rugăm pentru episcopul nostru Evodie și pentru parohiile lui, ca Înduratul Dumnezeu să îi dăruiască Sfintelor Lui Biserici sănătoși, cinstiți, îndelungați în zile și să le dea bătrânețe cinstită în dreapta credință și în dreptate. Să ne rugăm pentru preoții noștri, ca Domnul să îi izbăvească de orice lucru ticălos și viclean, și să le dea lor preoție teafără și cinstită. Să ne rugăm pentru toată diaconimea și pentru toți cei ce slujesc în Hristos, ca Domnul să le dea lor diaconie neprihănită. Să ne rugăm pentru citeți, pentru cântăreți, pentru fecioare, pentru văduve și pentru orfani. Să ne rugăm pentru cei căsătoriți și care nasc prunci, ca Domnul să îi miluiască pe toți. Să ne rugăm pentru cei aflați în feciorie[[εὐνοῦχος]], care umblă în chip cuvios. Să ne rugăm pentru cei ce sunt în înfrânare și în evlavie. Să ne rugăm pentru cei ce aduc daruri în sfântă biserică aceasta și fac milostenii celor săraci. Să ne rugăm și pentru cei care aduc jertfe și pârgă Domnului Dumnezeului nostru, ca Întrutotbunul Dumnezeu să le dea în schimb darurile Sale cele cerești și să le dea însutit în veacul de acum, iar în cel viitor viață veșnică și să le dăruiască în locul celor vremelnice cele veșnice, în locul celor pământești cele cerești. Să ne rugăm pentru frații noștri de curând luminați, ca Domnul să-i întărească și să-i sprijinească. Să ne rugăm pentru frații noștri aflați în boală, ca Domnul să-i izbăvească de toată boala și neputința, și să-i aducă sănătoși la starea cea dintâi, în Sfânta Sa Biserică. Să ne rugăm pentru cei ce călătoresc pe mare și pe uscat. Să ne rugăm pentru cei aflați pentru numele Domnului în ocnă, în surghiun, în închisori și în lanțuri. Să ne rugăm pentru cei ce se chinuiesc în amară robie. Să ne rugăm pentru vrăjmașii noștri și pentru cei ce ne urăsc pe noi. Să ne rugăm pentru cei ce ne prigonesc pentru numele Domnului, ca Domnul să îmblânzească mânia lor și să risipească mânia lor împotriva noastră. Să ne rugăm pentru cei din afară și rătăciți, ca Domnul să-i întoarcă pe dânșii. Să-i pomenim pe pruncii Bisericii, ca Domnul, desăvârșindu-i în frica Lui, să-i ducă la măsura vârstei. Să ne rugăm unii pentru alții, ca Domnul să ne păzească și să ne apere cu harul Său până în sfârșit și să ne izbăvească de cel viclean, de toate smintelile celor ce lucrează fărădelegea și să ne ducă mântuiți în Împărăția Lui cea cerească. Să ne rugăm pentru tot sufletul creștinesc. Mântuiește-ne și ne înalță, Dumnezeule, cu mila Ta. Să ne ridicăm! Rugându-ne stăruitor, să ne aducem pe noi înșine

și unii pe alții Dumnezeului Celui Viu, prin Hristosul Lui. Iar arhiereul să se roage și să zică:

Cap. al XI-lea

Rugăciunea credincioșilor

Doamne Atotțiitorule, Preaînalte, Care întru cele de sus locuiești, Sfinte, Care întru sfinți Te odihnești, Cel fără de început și Singur Stăpânitor, Care prin Hristos ne-ai dat propovăduirea cunoștinței spre cunoașterea slavei Tale și a numelui Tău pe care ni l-ai făcut arătat spre înțelegere, Însuți și acum caută prin El spre turma Ta aceasta și izbăvește-o de toată neștiința și fapta cea vicleană; dă-i să se teamă de Tine cu frică și cu iubire să Te iubească, și să se sfiască de fața slavei Tale. Fii lor binevoitor, milostiv și ascultător în rugăciunile lor, păzește-i neschimbați, neprihăniți și nevinovați, ca să fie sfinți cu sufletul și cu trupul, *neavând pată sau zbârcitură sau ceva de acest fel*, ci să fie deplini [[ἄπτως]] și nimeni să nu fie între ei ciung sau nedesăvârșit. Sprijinatorule [[ὑποπόσιος]], Puternice, Nepărtinitorule, fii apărătorul poporului Tău acestuia pe care *l-ai răscumpărat cu cinstită sângele Hristosului Tău*, fii ocrotitor, apărător, păzitor, veghetor, zid preaîntărit, îngrădire [și] întărire, că din mâna Ta nimeni nu poate fi răpit, căci nu este alt Dumnezeu cum ești Tu, pentru că *în Tine este răbdarea noastră*. Sfințește-i pe ei întru adevărul Tău, căci *Cuvântul Tău este Adevărul*. Tu, Cel Nemitarnic și Neînșelat, izbăvește-i de toată boala și toată neputința, de toată greșeala, de toată defăimarea și amăgirea, de frica de vrăjmași, *de săgeata ce zboară ziua, de lucrul ce umblă în întuneric*, și învrednicește-i de viața veșnică cea întru Hristos, Fiul Tău Cel Unul-Născut, Dumnezeul și Mântuitorul nostru, prin Care Ție slavă și închinăciune în Duhul Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Și după aceasta, diaconul să spună: Să luăm aminte! Iar episcopul să salute biserica și să spună: Pacea lui Dumnezeu cu voi cu toți! Și poporul să răspundă: Și cu duhul tău. Iar diaconul să spună tuturor: Sărutați-vă unii pe alții cu sărutare sfântă. Și cei din rândul clerului să sărute episcopul, iar bărbații laici pe bărbați și femeile pe femei. Copiii să stea în picioare lângă altar și un diacon să vegheze asupra lor, ca să nu facă neorânduială. Iar alți diaconi să umble și să ia seama la bărbați și la femei, ca să nu se facă vreo tulburare și nimeni să nu facă semne din cap, să murmure sau să dormiteze. Diaconii să stea la ușile bărbaților, ipodiaconii la cele ale femeilor, ca nu cumva cineva să iasă sau să deschidă ușa

în timpul jertfei [[ὄναφορά]], chiar dacă ar fi un credincios. Iar un ipodiaton să dea preoților apă să-și spele mâinile, semn al curăției sufletelor [lor] închinată lui Dumnezeu.

Cap. al XII-lea

Rânduiala [[δίταξις]] lui Iacov, fratele lui Ioan al lui Zevedeu

Spun și eu, Iacov, fratele lui Ioan al lui Zevedeu, ca diaconul să zică îndată: Niciunul dintre cei chemați, niciunul dintre ascultători, niciunul dintre necredincioși, niciunul dintre cei de altă credință [să nu rămână]! Cei care v-ați rugat prima rugăciune, veniți în față! Mamelor, luați-vă copiii lângă voi. Nimeni să nu aibă ceva împotriva cuiva, nimeni să nu fie cu fățarnicie. Să fim drepti către Domnul, stând cu frică și cutremur, ca să aducem [jertfa].

După ce s-au făcut acestea, diaconii să aducă episcopului darurile [[δῶρα]] la jertfelnic și preoții să stea de-a dreapta și de-a stânga lui, stând ca niște ucenici lângă învățătorul lor. Doi diaconi să țină de amândouă părțile jertfelnicului un vânturar din piei subțiri sau din pene de păun sau din pânză ușoară și să îndepărteze în liniște micile vietăți zburătoare, ca să nu se apropie de cupe.

Rugându-se deci arhierul aparte în același timp cu preoții, îmbrăcat într-un veșmânt strălucitor și stând în fața jertfelnicului, făcându-și cu mâna la frunte semnul crucii, să spună către toți: *Harul Atotțiitorului Dumnezeu și dragostea Domnului nostru Iisus Hristos și împărțășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți!* Și toți într-un glas să spună: *Și cu duhul tău!* Iar arhierul: *Sus mintea!* Și toți: *Avem către Domnul!* Arhierul: *Să mulțumim Domnului!* Și toți: *Cu vrednicie și cu dreptate!*

Iar arhierul să spună: *Cu adevărat vrednic este și cu dreptate înainte de toate a Te lăuda pe Tine, Cel Ce ești Dumnezeu Adevărat, Cel Ce ești mai înainte de cele făcute, din Care se numește toată seminția în cer și pe pământ, Cel Singur Nenăscut, Neînceput, Neîmpărățit și Nestăpănit, Nelipsit, Dătătorule de tot binele, mai presus de toată obârșia și nașterea, Care ești totdeauna în aceleași și Același, din Care toate, ca dintr-un început, au venit la viață, căci Tu ești cunoașterea cea fără de început, vederea cea veșnică, auzul cel nenăscut, înțelepciunea cea neînvățată, Întâiul prin fire, Singurul prin ființă și mai presus de orice număr, Care pe toate dintru neființă la ființă le-ai adus prin Unul-Născut Fiul Tău,*

pe Care L-ai născut mai înainte de toți vecii prin voință, putere și bunătate în chip nemijlocit, Fiu Unul-Născut, Dumnezeu Cuvântul, Înțelepciune vie, *Născut mai întâi decât toată zidirea, Înger al sfatului Tău celui mare, Arhiereu al Tău, Împărat și Domn a toată firea gândită și simțită, Care este înainte de toate și prin Care sunt toate.* Căci Tu, Dumnezeule veșnic, ai făcut prin El toate și prin El le învrednicești pe toate de purtarea de grijă [[*πρόνοια*]] cuvenită, căci prin El le-ai dat să fie și tot prin El le-ai dăruit și să fie în chip bun. Tu ești Dumnezeu și Tatăl Fiului Tău Unuia-Născut, Care prin El ai făcut înainte de toate heruvimii și serafimii, veacurile și oștirile, puterile, stăpâniile, începătoriile și scaunele, arhanghelii și îngerii. Iar după toate acestea, ai făcut prin El această lume văzută și toate cele dintr-însa. Căci Tu ești *Cel Ce ai pus cerul ca o boltă și l-ai întins ca un cort, Care ai întemeiat pământul pe nimic, numai cu voia Ta, Care ai înfipt tăria și ai meșteșugit* [[*κατασκευάζω*]] *ziua și noaptea, Care scoți lumina din vistierii și prin strângerea ei aduci întunericul spre odihna viețuitoarelor ce se mișcă în lume, Care ai rânduie în cer soarele spre stăpânirea zilei și luna spre stăpânirea nopții și ai înscris ceata stelelor în cer spre lauda măreției Tale. Cel Ce ai făcut apa spre băutură și spre curățire, aerul trebuitor vieții spre suflare și spre glăsuire, prin limba ce lovește aerul, auzul fiind deopotrivă ajutat de el ca să înțeleagă grăirea pe care, venind spre el, o primește. Care ai făcut focul spre scăparea* [[*παράμυθια* + G]] *de întuneric și spre împlinirea nevoii de a fi încălziți și luminați de el; Cel Ce ai despărțit marea cea largă de pământ, pe una arătând-o cu puțință de plutit* [[*πλωτός*]], *pe celălalt cu puțință de pășit* [[*βόσιμος*]] *pentru picioarele noastre; pe una ai înmulțit-o cu vietăți mici și mari, pe celălalt l-ai umplut cu dobitoace îmblânzite și cu cele sălbatice, încununându-l cu felurite ierburi, înfășurându-l cu verdeață, împodobindu-l cu flori și îmbogățindu-l cu semințe; Cel Ce ai alcătuit adâncul punând de jur-împrejurul lui o căldare mare și noianele pline de ape sărate, împrejuindu-l cu porți de nisip mărunț, Care uneori ridici marea cu vânturile la mărimea munților, iar alteori o așterni ca pe o câmpie; uneori îl înviforezi prin vijelii, alteori îl îmblânzești cu liniștire, ca să fie ușor de plutit pentru cei ce călătoresc cu corăbiile. Cel Ce cu râuri ai încins lumea făcută de Tine prin Hristos și ai potopit-o cu curgere de șuvoaie și ai adăpat-o cu izvoare neconținute și ai strâns-o de jur-împrejur cu munți spre așezarea neclintită și nezdruncinată* [[*ἀσφαλής*]] *a uscatului. Căci ai umplut lumea Ta și ai împodobit-o cu ierburi înmiresmate și vindecătoare, cu viețuitoare multe și felurite, puternice și mai plăpânde* [[*ἄσθενής*]],

pentru hrană și spre ajutor la lucru, îmblânzite și sălbatică, cu șuierul șerpilor, cu ciripitul feluritelor zburătoare, cu crugurile anilor, cu numărul lunilor și al zilelor, cu rânduiala anotimpurilor, cu alergările norilor aducători de ploaie spre nașterea roadelor și spre folosul viețuitoarelor, spre încetarea vânturilor care, atunci când primesc poruncă de la Tine, suflă prin mulțimea de ierburi și de verdeață. Și nu ai zidit numai lumea, ci l-ai făcut în ea și pe cetățeanul lumii [[κοσμοπολίτης]], pe om, arătându-l podoabă a lumii. Căci ai zis Întelepciunii Tale: *Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră, și să stăpânească peste peștii mării și peste zburătoarele cerului.* De aceea, l-ai făcut pe el din suflet nemuritor și trup supus risipirii, unul din nimic, altul din cele patru stihii, și i-ai dat după suflet cunoașterea cuvântătoare [[λογικός, în sintagma λογική διάγνωσις: cunoaștere (propriu-zis *discernământ*) cuvântătoare]], deosebirea dreptei credințe [[εὐσέβεια]] de necredință [[ἀσέβεια]], vederea a ceea ce este drept și a ceea ce este nedrept, iar după trup i-ai dăruit cinci simțuri și mișcarea dintr-un loc în altul. Căci Tu, Dumnezeule Atotțiitorule, prin Hristos ai sădit raiul în Eden spre răsărit, cu toate felurile de ierburi bune de mâncat, și l-ai pus [pe om] în ea ca într-o cămară de mare preț, și, când l-ai făcut, i-ai dat lui lege înăscută, ca să aibă de la sine însuși semințele cunoașterii lui Dumnezeu. Și, punându-l în raiul desfătării, i-ai lăsat puterea de a se împărtăși [[μετάληψις]] din toate, oprindu-l să guste doar dintr-un singur rod, spre nădejdea unora mai bune, astfel ca, dacă va păzi porunca, să primească răsplată pentru aceasta nemurirea. Dar, nepăsându-i de poruncă și gustând din rodul oprit, prin amăgirea șarpelui și la sfatul femeii, l-ai izgonit pe bună dreptate din rai, dar, în bunătatea Ta, nu l-ai trecut cu vederea, pentru a fi cu totul pierdut, căci era făptura Ta, ci, supunându-i zidirea, i-ai dat să-și câștige hrana prin sudorile și ostenele sale, Tu fiind Cel Ce faci să încolțească, să crească și să se pârguiască toate. Și adormindu-l puțin, l-ai chemat cu jurământ la nașterea din nou și, dezlegând hotarul morții, i-ai făgăduit viață din înviere. Dar n-ai făcut numai aceasta, ci i-ai și revărsat pe urmașii lui într-o mulțime nenumărată; pe cei care au rămas în Tine i-ai slăvit, iar pe cei care s-au depărtat de Tine i-ai pedepsit, primind jertfa [[θυσία]] lui Abel, ca a unui cuvios, dar întorcându-Te de la darul ucigătorului de frate Cain, ca al unui spurcat. Pe lângă acestea, pe Set și pe Enos i-ai primit la Tine, iar pe Enoh l-ai mutat la Tine. Căci Tu ești Ziditorul oamenilor și Dăruitorul vieții, Plinitorul lipsurilor, Dătătorul legilor, Răsplătitorul celor ce le păzesc și Răzbunător pe cei ce le încalcă, Cel Ce ai adus asupra lumii marele potop din

pricina mulțimii celor necredincioși [[ἀσεβέω]], iar pe dreptul Noe l-ai izbăvit din potop în chivot, dimpreună cu [alte] opt suflete, sfârșit al celor trecute și început al celor ce urmau să se nască apoi, Cel Ce ai aprins focul înfricoșător asupra celor cinci orașe ale Sodomei și ai schimbat în sare pământul lor roditor din pricina răutății locuitorilor lui, iar pe cuviosul Lot l-ai scăpat din pârjol. Tu ești Cel Ce pe Avraam l-ai izbăvit din necredința [[ἀσέβεια]] strămoșească, l-ai făcut moștenitor al lumii și i-ai arătat lui pe Hristosul Tău, Cel Ce pe Melchisedec l-ai ales [[προχειρίζω]] arhiereu al slujirii [[λατρεία]] Tale, Cel Ce pe multîncercatul Tău slujitor Iov l-ai arătat biruitor asupra șarpelui, începătorul răutății, Cel Ce pe Isaac l-ai făcut fiu al făgăduinței, și pe Iacov părinte a doisprezece copii, iar pe urmașii lui i-ai revărsat într-o mulțime [mare], ducându-i în Egipt în [număr de] șaptezeci și cinci de suflete. Tu, Doamne, pe Iosif nu l-ai trecut cu vederea, ci i-ai dat ca răsplată a chibzuinței [[σωφροσύνη]] lui pentru Tine stăpânirea asupra egiptenilor. Tu, Doamne, pentru făgăduințele făcute părinților lor, n-ai trecut cu vederea nici pe evreii împilați de egipteni, ci i-ai izbăvit, pedepsindu-i pe egipteni. Dar, când oamenii au stricat legea firii și au socotit zidirea ca mișcându-se de la sine, când au cinstit-o mai mult decât trebuie și au socotit-o deopotrivă cu Tine, Dumnezeule a toate, nu i-ai lăsat să rătăcească, ci, arătându-l pe sfântul Tău slujitor Moise, ai dat prin el Legea scrisă, [ca să fie] spre ajutor celei firești, ai arătat zidirea ca fiind lucrul Tău și ai izgonit rătăcirea cea politeistă. Pe Aaron și pe urmașii lui i-ai slăvit cu cinstea preoției, iar pe evreii care păcătuiau i-ai pedepsit și pe cei care se întorceau [la credință] i-ai primit. Pe egipteni i-ai pedepsit cu zece plăgi. Marea despărțind-o, prin ea pe israeliți i-ai trecut, iar pe egiptenii care îi urmăreau i-ai dat pierzării sub ape. Cu un lemn apa amară ai îndulcit-o, iar dintr-o stâncă povârnită apă ai revărsat. Mană din cer ai făcut să plouă și prepelițe din văzduh ca hrană. Stâlp de foc le-ai dat spre luminare noaptea și stâlp de nor ziua spre umbrire de arșiță. Pe Iisus [al lui Navi] l-ai arătat căpetenie de oști și șapte neamuri ale canaaneilor prin el ai surpat. Iordanul l-ai despărțit și râurile Etanului le-ai secat, zidurile le-ai năruit fără unelte de război și fără mână omenească. Pentru toate [acestea] slavă Ție, Stăpâne Atotțiitorule. Ție se închină oștirile fără de număr ale îngerilor, arhanghelilor, scaunelor, domniilor, începătoriilor, stăpâniilor, puterilor, ale oștilor celor veșnice, heruvimii și serafimii cei cu câte șase aripi, care cu două își acoperă picioarele, cu două capetele, iar cu două zboară, zicând laolaltă cu mii de mii de arhangheli și zeci de mii de zeci de mii de îngeri, strigând neîncetat și fără

tăcere! Și tot poporul să spună laolaltă: *Sfânt! Sfânt! Sfânt Domnul Savaot! Plin e cerul și pământul de slava Lui! Binecuvântat [este] în veci. Amin.*

Iar arhiereul să spună în continuare: Că Sfânt ești cu adevărat și Preasfânt, Preaînalt și Preaînălțat în veci. Sfânt e și Unul-Născut Fiul Tău, Domnul și Dumnezeuul nostru Iisus Hristos, Care, slujindu-Ți Ție, Dumnezeuului și Tatălui Lui, în toate atât la zidirea felurită, cât și la cuvenita purtare de grijă, nu a trecut cu vederea neamul omenesc care pierea, ci, după legea firească, după îndemnurile Legii, după muștrările proorocilor și ocrotirile îngerilor – căci stricând ei împreună Legea scrisă și legea firii și scoțându-și din amintire potopul, pârjolul, plăgile egiptenilor, junghierile canaaneilor, și fiind ei cât pe ce [[ὄσων οὐδέπω]] să piară cu toții –, cu voia Ta, Însuși Ziditorul omului a binevoit să Se facă om, Legiuitorul [să ajungă] sub legi, Arhiereul să Se facă jertfă, iar Păstorul să Se facă oaie. Și Te-a îmblânzit pe Tine, Dumnezeuul și Tatăl Lui, Te-a împăcat cu lumea și pe toți i-a slobozit de mânia care zăcea asupra lor, născându-Se din Fecioară, născându-Se în trup Dumnezeu Cuvântul, Fiul Cel iubit, Cel născut mai întâi decât toată zidirea, potrivit proorocirilor rostite de El Însuși despre Sine, din sămânța lui David și a lui Avraam, din seminția lui Iuda. Cel Care i-a plămădit pe toți cei născuți S-a zămislit în pântecul Fecioarei, Cel fără de trup S-a întrupat și Cel născut fără de timp S-a născut în timp, petrecând în cuvioșie și învățând în chip legiuitor [[ἐνθήσεως]], alungând *toată boala și neputința* din oameni și *făcând semne și minuni în popor*. S-a împărțășit de hrană, de băutură și de somn Cel Ce îi hrănește pe toți cei care au trebuință de hrană și *a umplut cu bunăvoința [Sa] tot ce e viu. A făcut arătat numele Tău celor care nu-l cunoșteau*, a alungat neștiința, a reaprins dreapta credință și a împlinit voia Ta. *Lucrul pe care I l-ai dat l-a săvârșit*. Și, după ce pe toate acestea le-a îndreptat, fiind prins în mâinile preoților nelegiuți și ale celor numiți în chip mincinos arhierei și ale poporului călcător de lege [[παράνομος]], prin vânzarea celui ce boala de răutate, a pățimit multe din partea lor și a suferit toată necinstea, cu îngăduința Ta, fiind dat în mâna dregătorului Pilat; și, fiind judecat Judecătorul și osândit Mântuitorul, a fost pironit pe cruce Cel Nepătimitor, a murit Cel prin fire Nemuritor și a fost îngropat Cel de viață Făcător, ca să îi dezlege de patimă și să-i smulgă din moarte pe cei pentru care a venit, să rupă legăturile diavolului și să-i izbăvească pe oameni din amăgirea lui. Și a înviat a treia zi din morți. Și patruzeci de zile petrecând cu ucenicii Săi, *S-a înălțat la ceruri și a șezut de-a dreapta Ta, a Dumnezeuului*

și Tatălui Său. Deci, aducându-ne aminte de cele pe care le-a răbdat pentru noi, Îți mulțumim Ție, Dumnezeule Atotțiitorule, nu pe cât suntem datori, ci pe cât putem, și plinim porunca Lui. Căci, în noaptea în care era vândut, luând pâine cu sfințele și neîntinatele Sale mâini, privind în sus la Tine, Dumnezeul și Tatăl Său, frângând, a dat ucenicilor [Săi], zicând: Aceasta e Taina Noului Testament. Luați din ea, *mâncați, acesta este Trupul Meu*, care pentru mulți se frânge spre iertarea păcatelor. Asemenea și potirul, amestecând vin și apă și sfințindu-l, l-a dat lor, zicând: *Beți dintru acesta toți, acesta e Sângele Meu, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor. Aceasta să faceți spre pomenirea Mea. Căci, ori de câte ori veți mânca pâinea aceasta și veți bea potirul acesta, moartea Mea vestiți până ce voi veni*. Aducându-ne aminte, astfel, de pătimirea Lui, de moarte, de înviere, de urcarea înapoi la ceruri și de a doua Sa venire ce va să fie, în care va veni cu slavă și putere să judece viii și morții și să răsplătescă fiecăruia după faptele sale, Îți aducem Ție, Împăratului și Dumnezeu, după porunca Lui, pâinea aceasta și potirul acesta, mulțumindu-Ți prin El pentru că ne-ai învrednicit să stăm înaintea Ta și să slujim Ție cu preoțească slujire [[ιερατεύω]]. Și Te rugăm să cauți cu bunăvoință la aceste daruri puse înaintea Ta, Tu Dumnezeule, Care nu ai lipsă de nimic, și să binevoiești asupra lor, spre cinstea Hristosului Tău și să trimiți asupra jertfei [[θυσία]] acesteia pe Duhul Tău Cel Sfânt, Martorul patimilor Domnului Iisus, ca să arate pâinea aceasta Trupul Hristosului Tău și potirul acesta Sângele Hristosului Tău. Ca cei ce se vor împărtăși din el să fie întăriți întru dreapta credință, să dobândească iertarea păcatelor, să fie izbăviți de diavol și de rătăcirea lui, să se umple de Duhul Sfânt, vrednici să se facă de Hristosul Tău, viața veșnică să dobândească, împăcându-Te Tu cu ei, Stăpâne Atotțiitorule. Încă ne rugăm Ție, Doamne, pentru sfânta Ta Biserică, cea de la o margine la alta [a lumii], pe care ai câștigat-o cu cinstit Sângele Hristosului Tău, ca să o păzești neclătinată și neînvințată până la sfârșitul veacului, și pentru întreaga episcopie *care drept învață cuvântul adevărului*. Încă Te chemăm și pentru a mea nimicnicie, a celui care Îți aduce [această jertfă], pentru toată preoțimea, pentru diaconi și pentru tot clerul, ca pe toți să îi înțelepțești și să îi umpli de Duh Sfânt. Încă Te chemăm, Doamne, pentru împărat, pentru cei din dregătorii și pentru toată oastea, ca în pace să fie ale noastre, pentru ca, petrecând în liniște și înțelegere toată vremea vieții noastre, să Te slăvim prin *Iisus Hristos, nădejdea noastră*. Încă Îți aducem Ție [jertfă] și pentru toți sfinții care din veac au bineplăcut Ție,

patriarhi, prooroci, drepti, apostoli, mucenici, mărturisitori, episcopi, preoți, diaconi, ipodiaconi, citeți, cântăreți, fecioare, văduve, laici și toți ale căror nume Însuți le știi. Încă Îți aducem Ție [jertfă] și pentru poporul acesta, ca să îl arăți *preoție împărătească [și] neam sfânt* spre lauda Hristosului Tău, pentru cei care viețuiesc în feciorie și curăție, pentru văduvele Bisericii, pentru cei care viețuiesc în nunți cinstite și naștere de prunci, pentru pruncii poporului Tău, ca să nu îl faci lepădat pe niciunul dintre noi. Încă Te rugăm și pentru orașul acesta și pentru cei ce locuiesc în el, pentru cei bolnavi, pentru cei ce sunt în amară robie, pentru cei din surghiunuri, pentru cei din închisori, pentru cei ce călătoresc pe ape și pe uscat, ca să fii ajutorul, sprijinitorul și ocrotitorul tuturor. Încă Te chemăm și pentru cei ce ne urăsc și ne prigonesc din pricina numelui Tău, pentru cei ce sunt în afară și pentru cei rătăciți, ca să îi întorci spre bine și să împlânzești mânia lor. Încă Te chemăm și pentru cei chemați ai Bisericii, pentru cei înviforați de cel străin și pentru frații nostri care sunt în pocăință, ca pe cei dintâi să îi desăvârșești în credință, pe ceilalți să îi curățești de lucrarea celui viclean, iar celorlalți să le primești pocăința și să le ierți lor și nouă greșelile noastre. Încă îți aducem Ție [jertfă] și pentru buna întocmire a văzduhului, pentru îmbelșugarea roadelor, ca, împărțându-ne neconținut de bunătățile cele de la Tine, să Te lăudăm neîncetat pe Tine, *Cel Ce dai hrană la tot trupul*. Încă Te chemăm și pentru cei care din binecuvântate pricini nu sunt de față, ca, pe toți păzindu-ne în dreapta credință, să ne aduci laolaltă în Împărăția Hristosului Tău, Dumnezeu al toată firea simțitoare și înțeleghătoare, a Împăratului nostru, neschimbați, neîntinați și nevinovați. Că Ție [se cuvine] toată slava, evlavia și mulțumirea, cinstea și închinăciunea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor neîncetați și nesfârșiți. Și tot poporul să zică: Amin.

Iar episcopul să spună: Pacea lui Dumnezeu să fie cu voi cu toți! Și tot poporul să spună: Și cu duhul tău! Iar diaconul să rostească iarăși:

Cap. al XIII-lea

Rugăciune pentru credincioși, după dumnezeiasca Jertfă [[ἀναφορά]]

Iară și iară să ne rugăm lui Dumnezeu prin Hristosul Lui. Să ne rugăm pentru darul ce s-a adus Domnului Dumnezeu, ca Bunul Dumnezeu să îl primească prin mijlocirea Hristosului

Său în jertfelnicul Lui cel mai presus de ceruri întru miros de bună mireasmă. Să ne rugăm pentru biserica aceasta și pentru popor. Să ne rugăm pentru toată episcopia, pentru toată preoțimea, pentru toată diaconia și slujirea în Hristos, pentru toată plinătatea Bisericii, ca Domnul să îi vegheze și să îi păzească pe toți. Să ne rugăm pentru împărați și pentru cei din dregătorii, ca în pace să fie ale noastre, pentru ca, având o viață pașnică și liniștită, să petrecem în toată buna cinstire de Dumnezeu și în toată sfințenia. Să ne aducem aminte de sfinții mucenici, ca să ne învrednicim a ne face părtași luptei lor. Să ne rugăm pentru cei care au răposat în credință. Să ne rugăm pentru buna întocmire a văzduhului și pentru îmbelșugarea roadelor. Să ne rugăm pentru cei nou luminați, ca să fie întăriți în credință. Toți să se roage unii pentru alții. Ridică-ne pe noi, Dumnezeule, prin harul Tău. Ridicați fiind, pe noi înșine să ne dăm lui Dumnezeu, prin Hristosul Lui.

Și episcopul să spună: Dumnezeule Cel Mare și cu nume mare, Mare la sfat și Puternic în lucruri, Dumnezeu și Tată al *Sfântului Tău Fiu Iisus*, Mântuitorul nostru, caută spre noi și spre turma Ta aceasta, pe care prin El ai ales-o spre slava numelui Tău și, sfințindu-ne trupul și sufletul și făcându-ne *curați de toată întinăciunea trupului și a duhului*, învrednicește-ne să dobândim bunătățile puse înainte și pe niciunul dintre noi să nu-l socotești nevrednic, ci fii nouă sprijinator, ajutător și apărător prin Hristosul Tău, împreună cu Care Ție slavă, cinste, laudă, doxologie și mulțumire [se cuvin], împreună și Duhului Sfânt, în veci.

Și, după ce toți au spus: Amin, diaconul să zică: Să luăm aminte! Iar episcopul să grăiască poporului cu glas mare astfel: Sfintele sfinților! Și poporul să răspundă: Unul Sfânt, Unul Domn, Unul Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl binecuvântat în veci. Amin. *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, întru oameni bunăvoire! Osana, Fiului lui David! Binecuvântat este Cel Ce vine întru numele Domnului! Dumnezeu este Domnul și S-a arătat nouă! Osana întru cei de sus!*

Iar după aceasta, să se împărtășească episcopul, apoi preoții și diaconii, ipodiamonii și citeții, cântăreții și nevoitorii [[ὄσκητής]]; și, dintre femei, diaconițele, fecioarele și văduvele; după aceea, copiii și apoi tot poporul, după rang, *cu sfială și evlavie*, fără tulburare. Și episcopul să dea Jertfa [[προσφορά]], zicând: Trupul lui Hristos. Iar cel ce primește să zică: Amin. Iar diaconul să țină potirul și, dândul [celor ce se împărtășesc], să zică: Sângele lui Hristos, potirul vieții. Iar cel ce bea să zică: Amin. Și în timp ce se

împărtășesc toți ceilalți, să se citească Psalmul 33. Iar când s-au împărtășit toți și toate, diaconii, luând cele ce au prisosit, să le aducă în pastoforii [[παστοφόρια]]. Și diaconul să zică, sfârșindu-se psalmul:

Cap. al XIV-lea

Rugăciune după împărtășire [[μετάληψις]]

După ce ne-am împărtășit cu cinstitul Trup și cinstitul Sânge al lui Hristos, să mulțumim Celui Ce ne-a învrednicit să ne împărtășim cu Sfintele Sale Taine, și să cerem ca ele *să nu ne fie spre osândă*, ci spre mântuire, spre folosul sufletului și al trupului, spre paza dreptei credințe, spre iertarea păcatelor și spre viața veacului ce va să vină. Să ne ridicăm, întru harul lui Hristos, [și] să ne dăm pe noi înșine lui Dumnezeu Celui Singur Nenăscut și Hristosului Său. Și episcopul să mulțumească:

Cap. al XV-lea

Rugăciune după împărtășire

Stăpâne, Dumnezeule Atotțiitorule, Tatăl Hristosului Tău, al Fiului Tău Celui Binecuvântat, Cel Ce ești ascultător față de cei ce Te cheamă cu dreptate, Care cunoști și cererile celor ce tac, Îți mulțumim Ție că ne-ai învrednicit să ne împărtășim cu Sfintele Tale Taine, pe care ni le-ai dăruit spre încredințarea celor bine cunoscute, spre paza dreptei credințe și spre iertarea greșelilor, pentru că numele Hristosului Tău s-a chemat asupra noastră și am ajuns să fim apropiați ai Tăi. Cel Ce ne-ai despărțit pe noi de părtășia cu cei necinstitori, unește-ne cu cei ce Ți s-au închinat Ție în toată cuvioșia [[καθοσιώω]], întărește-ne în adevăr prin venirea Duhului Sfânt, descoperă-ne cele necunoscute, împlinește-ne lipsurile, întărește-ne în cele cunoscute. Pe preoți păzește-i neîntinați în slujirea [[λατρεία]] Ta, pe împărați ține-i în pace, pe stăpânitori în dreptate, văzduhul în bună întocmire, roadele în îmbelșugare, lumea în pronia [Ta] cea atotputernică. Neamurile războinice îmblânzește-le, pe cele rătăcite întoarce-le, poporul Tău sfințește-l, pe cei ce viețuiesc în feciorie veghează-i, pe cei căsătoriți păzește-i în credință, pe cei în curăție întărește-i, pe prunci îi crește, pe tineri îi întărește, pe cei chemați învață-i și arată-i

vrednici de inițiere [[μύησις]], iar pe noi pe toți ne adună laolaltă în Împărăția Cerurilor, întru Hristos Iisus, Domnul nostru, împreună cu Care Ție slavă, cinste și închinăciune [Ți se cuvin], împreună și Duhului Sfânt în veci. Amin.

Iar diaconul să zică: Plecați-vă lui Dumnezeu prin Hristosul Lui și luați binecuvântare!

Iar episcopul să se roage spunând: Dumnezeule Atotțiitorule, Cel Adevărat și Neasemănat, Cel Ce ești pretutindeni și de față cu toți, Cel Ce ești în nimic ca în ceea ce este, Cel Neîngrădit de locuri, Cel Neînvechit de timpuri, Cel Nemărginit de veacuri, Cel Ce nu Te schimbi prin cuvinte, Cel Ce nu ești supus nașterii, Cel Ce nu ai trebuință de strajă, Cel mai presus de stricăciune, Cel Ce nu primești schimbare, Cel din fire Neschimbat, *Cel Ce locuiești în lumină neapropiată*, Cel din fire Nevăzut, Cel Ce ești cunoscut de toate firile înțelegătoare care cu bun cuget Te caută, Cel Ce ești înțeles de cei ce cu bun cuget Te caută, Dumnezeul lui Israel, al celui ce vede cu adevărat, al poporului Tău celui ce a crezut în Hristos, auzi-mă cu bunăvoință, pentru numele Tău, și binecuvântează-i pe cei ce și-au plecat Ție grumajii lor. Dă-le cererile inimilor lor cele spre folos și pe niciunul dintre ei să nu-l faci lepădat din Împărăția Ta, ci sfințește-i, păzește-i, acoperă-i, ajută-i, izbăvește-i de cel străin și de tot vrăjmașul, păzește casele lor, *străjuiește intrările și ieșirile lor*. Că Ție [se cuvine] slava, lauda, măreția, cinstea și închinăciunea, și Fiului Tău Iisus Hristos, Domnul, Dumnezeul și Împăratul nostru, și Sfântului Duh, acum și în vecii vecilor. Amin. Iar diaconul va spune: Sunteți sloboziți, în pace.

Acestea le-am rânduit [[διατάσσω]] despre slujirea [[λατρεία]] cea de taină noi, Apostolii, vouă, episcopilor, preoților și diaconilor.

Cap. al XVI-lea

Rânduiala [[διάταξις]] despre hirotonia preoților, a lui Ioan cel iubit de Domnul

Iar despre hirotonia preoților, eu, cel iubit de Domnul, vă rânduiesc vouă, episcopilor: Când hirotonești un preot, o, episcopie, pune-i mâna pe cap tu însuși, de față cu tine fiind preoțimea și diaconii, și, rugându-te, spune [astfel]: Doamne Atotțiitorule, Dumnezeul nostru, Care prin Hristos ai zidit toate și prin El porți de grijă tuturor în chip convenit – căci Cine are puterea să facă lucruri felurite, Acela are și puterea să poarte de grijă în chip felurit – căci pentru aceasta, Dumnezeule, porți de grijă celor nemuritoare numai prin

păzirea lor, iar celor muritoare prin urmași, sufletului prin păzirea legilor, iar trupului prin împlinirea nevoilor, Însuți deci caută și acum spre sfântă Biserica Ta și o sporește pe ea, înmulțește-i pe întâistătătorii ei și dă-le putere să se ostenească în cuvânt și în faptă spre zidirea poporului Tău. Însuți și acum caută spre robul Tău acesta, care e adus la preoție cu alegerea și judecata întregului cler, și umple-l pe el de Duhul harului și al sfatului, ca să ajute și să cârmuiască poporul Tău cu inimă curată, așa cum ai căutat spre poporul alegerii Tale și i-ai poruncit lui Moise să aleagă bătrâni, pe care i-ai umplut de Duhul. Și acum, Doamne, dă-i să păzească neîncetat în noi Duhul harului Tău ca, plin de lucrările vindecărilor și de cuvântul învățaturii, să învețe cu blândețe poporul Tău și să slujească Ție neîntinat, *în cuget curat și suflet voitor*, și să săvârșească fără prihană sfintele slujbe [[ἐπουργία]] pentru poporul Tău, prin Hristosul Tău, împreună cu Care Ție slavă, cinste și închinăciune [se cuvin], împreună și Duhului Sfânt în veci. Amin.

Cap. al XVII-lea

Rânduiala lui Filip despre hirotonia diaconilor

Iar despre hirotonia diaconului eu, Filip, rânduiesc: Când așezi un diacon, o, episcopi, punându-ți peste el mâinile, de față cu tine fiind întreaga preoțime și diaconii, rugându-te, vei spune:

Cap. al XVIII-lea

Rugăciune la hirotonirea diaconului

Dumnezeule Atotțiitorule, Cel Adevărat și Nemincinos, Cel Bogat față de toți cei care Te cheamă în adevăr, Cel Înfricoșător în sfaturi, Cel Înțelept în cuget, Cel Puternic și Mare, ascultă rugăciunea noastră, Doamne, și pleacă-Ți urechea la cererea noastră și luminează fața Ta peste robul Tău acesta, pus înaintea Ta spre diaconie, și îl umple pe el de Duhul Sfânt și de putere, așa cum l-ai umplut pe Ștefan mucenicul și următorul patimilor Hristosului Tău, și îl învrednicește să slujească bineplăcut slujirea încredințată lui, în chip neschimbat, neîntinat și nevinovat, ca să se învrednicească de o treaptă [[βαθμός]] mai mare prin mijlocirea Unuia-Născut Fiului Tău, prin Care Ție [se cuvine] slavă, cinste și închinăciune, și Duhului Sfânt în veci. Amin.

Cap. al XIX-lea

Rânduiala lui Vartolomeu despre diaconiță

Iar despre diaconiță eu, Bartolomeu, rânduiesc: O, episcope, vei pune mâinile peste ea, de față fiind preoțimea, diaconii și diaconițele, și vei spune:

Cap. al XX-lea

Rugăciune la hirotonia diaconiței

Dumnezeule Cel Veșnic, *Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos*, Ziditorul bărbatului și al femeii, Cel Ce ai umplut de Duh pe Mariam, pe Debora, pe Ana și pe Hulda, Cel Ce n-ai socotit lucru nevrednic ca Fiul Tău Unul-Născut să Se nască din femeie, Cel Ce și la Cortul Mărturiei, și la Templu ai rânduit străjere ale sfintelor Tale porți, Însuți și acum privește spre roaba Ta aceasta, cea pusă înainte spre slujire; dă-i ei Duhul Sfânt și curățește-o de *toată întinăciunea trupului și a duhului*, pentru a săvârși cu vrednicie lucrul încredințat ei spre slava Ta și spre lauda Hristosului Tău, prin Care Ție [se cuvine] slavă și închinăciune în Duhul Sfânt în veci. Amin.

Cap. al XXI-lea

Rânduiala lui Toma despre ipodiaconi

Despre ipodiaconi eu, Toma, vă rânduiesc vouă, episcopilor: Când hirotonești un ipodiacon, o, episcope, îți vei pune mâinile pe el și vei spune: Stăpâne Dumnezeule, Ziditorul cerului și al pământului și al tuturor celor ce sunt în ele, Care la Cortul Mărturiei pe slujitorii Templului i-ai arătat străjeri ai sfintelor Tale vase, Însuți și acum caută spre robul Tău acesta, cel pus înainte ipodiacon, și îi dă lui Duhul Sfânt, ca să se atingă cu vrednicie de vasele de jertfă ale Tale și să facă voia Ta în toată vremea prin Hristosul Tău, prin Care Ție [se cuvine] slavă, cinste și închinăciune, și Duhului Sfânt în veci. Amin.

Cap. al XXII-lea

Rânduiala lui Matei despre citeți

Iar despre citeți rânduiesc eu, Matei, zis și Levi, care am fost odinioară vameș: Pentru a rânduiri un citeț, punându-ți mâna peste el și rugându-te lui Dumnezeu, spune: Dumnezeule Cel Veșnic, Cel Bogat în milă și în îndurări, Care, prin cele ce le-ai lucrat, ai făcut arătată alcătuirea lumii și păzești numărul aleșilor Tăi, Însuți și acum privește spre robul Tău acesta, căruia i se încredințează citirea Sfintelor Tale Scripturi poporului Tău, și dă-i lui Duhul Sfânt, Duh proorocesc. Cel Ce l-ai înțelepțit pe Ezdra, slujitorul Tău, să citească legile Tale poporului Tău, și acum, chemat fiind de noi, înțelepțește-l pe robul Tău și dă-i să săvârșească neosândit lucrul cel încredințat lui și să se arate vrednic de o treaptă [[βαθμός]] mai mare prin Hristos, prin Care Ție [se cuvine] slavă și cinste, și Duhului Sfânt în veci. Amin.

Cap. al XXIII-lea

Rânduiala lui Iacov al lui Alfeu despre mărturisitori

Și eu, Iacov al lui Alfeu, rânduiesc despre mărturisitori: Mărturisitorul nu se hirotonește, căci aceasta ține de voință și răbdare, dar este vrednic de mare cinste, ca unul care a mărturisit numele lui Dumnezeu și al Hristosului Său înaintea neamurilor și a împăraților. Iar dacă este nevoie de el ca episcop, preot sau diacon, să se hirotonească. Dacă însă un mărturisitor nehirotonit își răpește singur o vrednicie ca aceasta, ca și cum [ar fi îndreptățit] de mărturisire, unul ca acesta să fie depus și îndepărtat, căci nu este, de vreme ce a tăgăduit rânduiala lui Hristos și *e mai rău decât un necredincios*.

Cap. al XXIV-lea

A aceluiași despre fecioare

Tot eu despre fecioare rânduiesc: Fecioara nu se hirotonește, căci *nu avem poruncă de la Domnul*, fiindcă cununa ei ține de voință și nu este spre defăimarea căsătoriei, ci spre a avea răgaz pentru evlavie.

Cap. al XXV-lea

Rânduiala lui Levedeu, numit și Tadeu, despre văduve

Și eu, Levedeu, numit și Tadeu, rânduiesc despre văduve acestea: Văduva nu se hirotonește, ci dacă de mult timp și-a pierdut bărbatul și a viețuit în cumpătare și fără osândă, și s-a îngrijit foarte bine de cei ai săi, ca Iudita și Ana cele preacinstite, să fie rânduită în tagma văduvelor. Dacă însă de curând și-a pierdut soțul, să nu i se arate încredere, ci să se judece tinerețea vârstei, căci uneori patimile îmbătrânesc împreună cu oamenii, dacă nu le strunim printr-un frâu mai bun.

Cap. al XXVI-lea

Același despre exorcist [[ἐπορκιστής]]

Tot eu despre exorcist rânduiesc: Exorcistul nu se hirotonește, căci cununa lui ține de bunăvoința liberă și de harul lui Dumnezeu prin Hristos și prin venirea Duhului Sfânt. Căci cel care a primit harisma vindecărilor e arătat de Dumnezeu prin descoperire, harul din el făcându-se cunoscut tuturor. Iar dacă e nevoie de el ca episcop, preot sau diacon, să se hirotonească.

Cap. al XXVII-lea

Simon Canaanitul despre numărul celor care trebuie să hirotonească un episcop

Și eu, Simon Canaanitul, vă rânduiesc vouă de câți trebuie să se hirotonească episcopul. Episcopul să se hirotonească de trei sau doi episcopi, iar dacă e hirotonit de un singur episcop, să fie depus și el, și cel care l-a hirotonit. Însă dacă nevoia silește să fie hirotonit de unul singur, pentru că nu pot veni mai mulți, fiind o prigoană sau o altă pricină, să primească act de împuternicire din partea mai multor episcopi.

Cap. al XXVIII-lea

Canoane ale aceluiași despre episcopi, preoți, diaconi și ceilalți clerici

Tot eu, despre canoane, rânduiesc: Episcopul binecuvântează, nu se binecuvântează; hirotesește, hirotonește, aduce jertfă, ia binecuvântare de la episcopi, niciodată de la preoți. Episcopul caterisește orice cleric vrednic de caterisire, afară de episcop, căci singur nu poate face aceasta. Preotul binecuvântează, nu se binecuvântează, primește binecuvântarea de la un episcop și de la un împreună-preot, precum și o dă unui împreună-preot; hirotesește, nu hirotonește, nu caterisește, dar îi îndepărtează pe cei de sub el, dacă sunt vinovați de o asemenea pedeapsă. Diaconul nu binecuvântează, nu dă binecuvântare, ci o primește de la episcop și de la preot. Nu botează, nu aduce jertfă, dar după ce a fost adusă de episcop sau de preot, o dă poporului, nu ca preot, ci ca slujitor al preoților. Nimănui altuia dintre clerici nu îi este îngăduit vreodată să facă lucrul diaconului. Diaconița nu binecuvântează, nici nu săvârșește ceva din cele ce le fac preoții sau diaconii, ci fie păzește ușile, fie slujește preoților la botezul femeilor, pentru buna-cuviință. Diaconul afurisește un ipodiamon, un citeț, un cântăreț, o diaconiță, dacă se cere așa ceva, în lipsa preotului. Ipodiamonului nu îi este îngăduit să afurisească un citeț, un cântăreț, o diaconiță, un cleric sau un laic, căci ei sunt slujitori ai diaconilor.

Cap. al XXIX-lea

Rânduiala lui Matei despre binecuvântarea apei și a untdelemnului

Iar despre apă și untdelemn eu, Matei, rânduiesc: Să binecuvânteze episcopul apa sau untdelemnul, iar dacă nu e de față, să binecuvânteze preotul, stându-i alături diaconul. Dacă episcopul e de față, să îi stea alături preotul și diaconul. Să spună astfel: Doamne Savaot, Dumnezeuul Puterilor, Ziditorul apelor și Dăruitorul untdelemnului, Îndurat și Iubitor de oameni, Cel ce dai apă spre băutură și curățire, și *untdelemnul ca să înveselească fața întru bucuria voioșiei*, Însuși și acum, prin Hristos, sfințește apa aceasta și untdelemnul pentru numele celui sau celei ce le-a adus și dă-i putere să pricinuiască sănătate, să alunge bolile, să pună pe fugă dracii și să alunge orice uneltire, *prin Hristos, nădejdea noastră*, prin Care Ție [se cuvine] slavă, cinste și închinăciune, și Duhului Sfânt în veci. Amin.

Cap. al XXX-lea

A aceluiași despre pârgă și zeciuiei

Tot eu, despre pârgă și zeciuiei: Mai rânduiesc și ca toată pârga să fie adusă episcopului, preoților și diaconilor spre hrana lor, iar toată zeciuiala să fie adusă spre hrana celorlalți clerici, a fecioarelor, a văduvelor și a celor ce sunt aflați în sărăcie. Căci pârga e a preoților și a diaconilor care slujesc lor.

Cap. al XXXI-lea

A aceluiași despre cele prisositoare

Tot eu, despre cele prisositoare, rânduiesc ca jertfele care prisosesc pentru Sfintele Taine, diaconii să le împartă clerului cu socotința episcopului sau a preoților: episcopului patru părți, preotului trei părți, diaconului două părți, iar celorlalți, ipodiaconilor, citeților, cântăreților sau diaconițelor, o parte. Căci acest lucru e frumos și primit înaintea lui Dumnezeu, ca fiecare să fie cinstit după vrednicia lui. Căci Biserica e o școală nu a neorânduiei, ci a buneii rânduiei.

Cap. al XXXII-lea

Felurite canoane ale lui Pavel Apostolul despre cei ce se apropie de botez, cine trebuie să fie primiți și cine îndepărtați

Și eu, Pavel, *cel mai mic dintre apostoli*, acestea vă rânduiesc vouă, episcopilor și preoților, despre canoane: Cei ce se apropie întâia oară de taina drepteii credințe, să fie aduși de diaconi la episcop sau la preoți și să se cerceteze pricinile pentru care au venit la cuvântul Domnului, iar cei care i-au adus să dea mărturie pentru ei, după ce au cercetat cu de-amănuntul cele despre ei. Să se cerceteze felul lor și viața, și dacă sunt robi sau liberi. Și dacă e rob credincios, să fie întrebat stăpânul său dacă dă mărturie pentru el; iar dacă nu dă, să fie îndepărtat, până ce se va arăta vrednic de stăpânul său. Dacă însă dă mărturie pentru el, să fie primit. Dacă e slujitorul unui păgân, să fie învățat să-l mulțumească pe stăpânul său, *ca să nu fie defăimat cuvântul [lui Dumnezeu]*. Dacă are femeie sau femeia are bărbat, să fie învățați a se mulțumi cu ei înșiși, iar dacă sunt necăsătoriți, să fie învățați

să nu desfrâneze, ci să se căsătorească potrivit legii. Dacă stăpânul său, fiind credincios și știind că desfrânează, nu-i dă femeie sau femeii nu-i dă bărbat, să fie afurisit. Dacă are cineva drac, să fie învățat dreapta credință, dar să nu fie primit la împărtășire înainte de a se fi curățit; dacă însă îl amenință moartea, să fie primit. Dacă cineva are casă de desfrânare, ori să înceteze a face negoțul cu desfrânate, ori să fie îndepărtat. Dacă se apropie o desfrânată, ori să înceteze, ori să fie îndepărtată. Dacă se apropie un făuritor de idoli, ori să înceteze, ori să fie îndepărtat. Dacă se apropie cineva de pe scenă, bărbat sau femeie, vizitiu sau gladiator sau alergător sau organizator de jocuri sau atlet sau flautist sau chitarist sau cântăreț la liră sau mim sau negustor ambulant, ori să înceteze, ori să fie îndepărtat. Ostașul care se apropie, să fie învățat să nu nedreptățească, să nu învinuiască pe nedrept și să *se mulțumească cu solda care i se dă*, și dacă ascultă, să fie primit, iar dacă se împotrivește, să fie îndepărtat. Cel ce face lucruri care nu se pot spune, desfrânatul, leneșul, vrăjitorul, descântătorul, astrologul, prezicătorul, împlânzitorul de animale sălbatice, cerșetorul, șarlatanul, făuritorul de amulete, curățitorul, augurul, tâlcuitorul de oracole, cel ce tâlcuiește bătăile inimii, cel care ia seama cu luare-aminte când întâlnește semne pe față sau pe picioare, păsări, pisici, sunete sau zgomote simbolice, să fie puși la încercarea timpului, căci răutatea lor cu greu se poate curăți; și dacă încetează, să fie primiți, iar dacă nu ascultă, să fie îndepărtați. Roaba concubină a unui necredincios, dacă stă doar cu el, să fie primită. Dar dacă se dă și altora, să fie îndepărtată. Un credincios, dacă are o concubină și dacă este sclavă, să înceteze și să se căsătorească după lege, iar dacă e liberă, să se căsătorească cu ea după lege; iar dacă nu face asta, să fie îndepărtat. Dacă urmează cineva obiceiurilor păgâne sau basmelor iudaice, ori să se schimbe, ori să fie îndepărtat. Dacă e dat cineva maniei spectacolelor, vânătorilor, curselor de cai sau luptelor, ori să înceteze, ori să fie îndepărtat. Cine urmează să fie catehizat, să fie catehizat trei ani. Dacă însă cineva e sânguincios și are bunăvoință pentru acest lucru, să fie primit, pentru că nu timpul, ci purtarea se judecă. Cel ce învață, să învețe chiar dacă e laic, dar e iscusit în cuvânt și cinstit în purtare, *căci toți vor fi învățați de Dumnezeu*. Orice credincios sau credincioasă, când se scoală din somn dis-de-diminează, înainte de a-și săvârși lucrul, după ce s-a spălat, să se roage. Dacă se ține însă o învățătură a cuvântului, să dorească, în locul lucrului, cuvântul dreptei credinței. Cel credincios sau cea credincioasă să caute cu bunăvoință la slujitorii lor, după cum am rânduit în cele de

mai înainte și am învățat în epistolele noastre.

Cap. al XXXIII-lea

Câte zile trebuie să nu lucreze slujitorii

Eu, Pavel, și eu, Petru, rânduiim: Robii să lucreze cinci zile, iar sâmbăta și duminica să-și petreacă timpul liber în biserică pentru învățătura dreptei credințe. Căci sâmbăta, spuneam, are înțelesul [[λόγος]] zidirii, iar duminica pe cel al învierii. Săptămâna Mare întreagă și cea de după ea, robii să nu lucreze, pentru că una este a Pătimirii, iar cealaltă a Învierii, și e nevoie să învețe Cine a pățimit și a înviat sau Cine a iertat și a înviat. Să nu lucreze de Înălțare, pentru că aceasta e capătul iconomiei lui Hristos. Să nu lucreze de Cincizecime, pentru venirea Sfântului Duh, dăruită celor ce cred în Hristos. Să nu lucreze de praznicul Nașterii, pentru că prin el s-a dat oamenilor darul neașteptat ca Iisus Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu, să Se nască din Maria Fecioara pentru mântuirea lumii. Să nu lucreze de praznicul Arătării, pentru că prin el s-a făcut arătarea dumnezeirii lui Hristos, Tatăl dând mărturie pentru El la Botez, iar Mângâietorul în chip de porumbel arătând celor ce erau de față pe Cel mărturisit. Să nu lucreze nici de zilele Apostolilor, căci au fost așezați învățători ai voștri întru Hristos și s-au învrednicit de Duhul. Să nu lucreze nici de ziua întâiului mucenic Ștefan și a celorlalți sfinți mucenici, care au ținut mai mult la Hristos, decât la viața lor.

Cap. al XXXIV-lea

În care ceasuri trebuie să ne rugăm și pentru ce pricini

Rugăciuni săvârșiți dimineața, la ceasul al treilea, al șaselea și al nouălea, seara și la cântatul cocoșilor. Dimineața mulțumiți pentru că Domnul v-a luminat, ducând departe noaptea și aducând iarăși ziua. La ceasul al treilea, pentru că în el a primit Domnul hotărârea de osândă de la Pilat. La ceasul al șaselea, pentru că în el a fost răstignit. La ceasul al nouălea, pentru că toate s-au cutremurat când Domnul a fost răstignit, îngrozite de îndrăzneala rău-cinstitorilor iudei și nerăbdând ocara adusă Domnului. Seara mulțumiți pentru că vi s-a dat noaptea drept odihnă de ostenele zilnice. Iar la cântatul cocoșilor,

pentru că acest ceas vestește venirea zilei spre lucrarea faptelor luminii. Dacă nu e cu putință să veniți la biserică din pricina necredincioșilor, să faci adunări în case, o, episcopi, ca să nu intre un dreptcredincios într-o adunare de necredincioși, căci nu locul sfințește pe om, ci omul sfințește locul. Iar dacă necredincioșii ocupă locul acela, trebuie să fugi din el, pentru că a fost întinat de ei. Căci așa cum preoții cuvioși sfințesc, tot astfel cei spurcați întinează. Iar dacă nu e cu putință să vă adunați nici în casă, nici în biserică, fiecare să spună psalmii, să citească și să se roage el singur ori laolaltă cu doi sau trei. Căci *unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor*. Un credincios să nu se roage cu un catehumen nici măcar în casă, căci nu este drept ca cel inițiat [[μεμυημένος]] să se pângărească împreună cu cel neinițiat. Un dreptcredincios să nu se roage împreună cu un eretic nici măcar în casă, căci *ce părtășie are întunericul cu lumina?* Un credincios sau o credincioasă care se unesc cu sclavi, ori să stea departe [unul de celălalt], ori să fie îndepărtați.

Cap. al XXXV-lea

Rânduiala lui Iacov, fratele lui Hristos, despre slujba de seară

Și eu, Iacov, frate după trup al lui Hristos, dar rob ca al Unuia-Născut al lui Dumnezeu, hirotonit episcop al Ierusalimului de Însuși Domnul și de Apostolii Lui, zic acestea:

Când se face seară, să aduni biserica, episcopi, și după ce este rostit psalmul luminii, diaconul să facă chemarea la rugăciune pentru cei chemați, cei tulburați, cei pentru luminare și cei în pocăință, cum am spus mai înainte. Iar după ce au fost sloboziți, diaconul va spune: *Câți suntem credincioși, Domnului să ne rugăm*. Iar după ce face chemarea pentru prima rugăciune, va spune:

Cap. al XXXVI-lea

Chemarea la rugăciune pentru slujba luminii

Mântuiește-ne și ne scoală, Dumnezeule, prin Hristosul Tău. Sculându-ne, să cerem milele Domnului și îndurărilor Lui, îngerul cel peste pace, cele bune și de folos, sfârșit creștinesc, seară și noapte pașnice, fără de păcat și tot timpul vieții noastre fără de osândă. Pe noi

înșine și unii pe alții să ne dăm Dumnezeuului Celui Viu prin Hristosul Lui! Iar episcopul, rugându-se, să zică:

Cap. al XXXVII-lea

Mulțumirea de la slujba luminii

Dumnezeule Cel Neînceput și Nesfârșit, Făcătorul tuturor prin Hristos și Păzitorul lor, iar înainte de toate Dumnezeu și Tată al Lui, Domn al Duhului și Împărat al celor înțeleghătoare și simțitoare, Cel Ce ai făcut ziua pentru faptele luminii și noaptea spre odihna neputinței noastre, *căci a Ta este ziua și a Ta este noaptea, Tu ai întocmit lumina și soarele*, Însuți și acum, Stăpâne Iubitorule de oameni și Atotbunule, primește cu bunăvoință această mulțumire de seară a noastră, Cel Ce ne-ai condus prin întinderea zilei și ne-ai adus la începutul nopții, păzește-ne prin Hristosul Tău. Dă-ne seara pașnică și noaptea fără de păcat, și învrednicește-ne pe noi de viața veșnică prin Hristosul Tău, prin Care Ție [se cuvine] slavă, cinste și închinăciune, în Duhul Sfânt în veci. Amin.

Și diaconul să zică: Plecați-vă pentru punerea mâinilor.

Iar episcopul să spună: Dumnezeule al părinților și Doamne al milei, Cel Ce cu înțelepciunea Ta l-ai întocmit pe om viețuitoare cuvântătoare, de Dumnezeu iubită, între toate cele de pe pământ, și i-ai dat să stăpânească peste toate cele de pe pământ, Cel Ce ai așezat prin voia Ta dregători și preoți, pe unii pentru o viață fără primejdii, iar pe alții pentru a aduce închinare legiuită, Însuți și acum, Doamne Atotțiitorule, pleacă-Te și arată fața Ta peste poporul Tău, peste cei ce și-au plecat grumazul inimii lor și-i binecuvântează prin Hristos, prin Care ne-ai strălucit lumina cunoștinței și ni Te-ai descoperit, prin Care Ție se cuvine și închinarea cea cu vrednicie de la toată firea cuvântătoare și sfântă, și Duhului Celui Mângâietor în veci. Amin.

Iar diaconul să zică: Mergeți în pace.

Asemenea și dimineața, după ce a fost rostit psalmul dimineții și au fost sloboziți cei chemați, cei tulburați, cei pentru luminare și cei în pocăință, și după ce s-a făcut chemarea la rugăciune datorată – ca să nu spunem iarăși aceleași lucruri – diaconul, după „Mântuiește-i, Dumnezeule, și scoală-i cu harul Tău”, să adauge:

Să cerem de la Domnul milele

și îndurărilor Lui, dimineața aceasta și ziua pașnică și fără de păcat, și toată vremea călătoriei noastre, îngerul cel peste pace, sfârșit creștinesc și un Dumnezeu Milostiv și Binevoitor. Pe noi înșine și unii pe alții să ne dăm Dumnezeului Celui Viu prin Unul-Născut Fiul Său!

Iar episcopul, rugându-se, să zică:

Cap. al XXXVIII-lea

Mulțumirea de dimineață

Dumnezeul duhurilor și a tot trupul, Cel Neasemănat și Nelipsit de nimic, Care ai dat soarele spre stăpânirea zilei, iar luna și stelele spre stăpânirea nopții, Însuți și acum privește spre noi cu ochi binevoitori și primește mulțumirile noastre cele de dimineață și ne miluiește pe noi. Că nu am întins mâinile noastre spre un dumnezeu străin, pentru că nu este între noi un dumnezeu nou, ci Tu, Cel Veșnic și Nesfârșit, Care prin Hristos ne-ai dat să fim și tot prin El ne-ai dăruit și să fim în chip fericit, Însuți învrednicește-ne prin El și de viața veșnică, prin Care Ție [se cuvine] slavă, cinste și închinăciune, și Duhului Sfânt în veci. Amin.

Și diaconul să zică: Plecați-vă pentru punerea mâinilor!

Iar episcopul să se roage zicând:

Cap. al XXXIX-lea

Punerea mâinilor de dimineață

Dumnezeule Cel Credincios și Adevărat, Care faci milă la mii și zeci de mii, pentru cei ce Te iubesc pe Tine, Prietenul celor smeriți și Sprijinitorul celor săraci, de Care toate au trebuință, pentru că toate împreună sunt roabele Ție, privește spre poporul Tău acesta, spre cei care și-au plecat Ție capetele lor și-i binecuvântează cu binecuvântare duhovnicească. *Păzește-i ca pe lumina ochilor, păstrează-i în dreapta credință și în dreptate, și învrednicește-i pe ei de viața veșnică în Hristos Iisus, Slujitorul Tău Cel iubit, prin Care Ție [se cuvine] slavă, cinste și închinăciune, și Duhului Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.*

Iar diaconul să zică: Mergeți în pace!

Iar pentru pârga adusă, episcopul să mulțumească astfel:

Cap. al XL-lea

Răgăciune pentru pârgă

Mulțumim Ție, Doamne Atotțiitorule, Ziditorule al tuturor și Purtătorule de grijă prin Unul-Născut Slujitorul Tău Iisus Hristos Domnul nostru, pentru pârga adusă Ție, nu pe cât suntem datori, ci pe cât putem, căci cine dintre oameni poate să Îți mulțumească după vrednicie pentru cele pe care le-ai dat lor spre împărtășire? Dumnezeuul lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacov și al tuturor sfinților, Cel Ce prin cuvântul Tău ai făcut să rodească toate și ai poruncit pământului să răsară tot felul de roade, spre veselia și hrana noastră, Cel Ce dai iarbă uscată dobitoacelor celor fără minte, verdeață celor ce mănâncă iarbă, carne unora, semințe altora, iar nouă grâu, ca hrană folositoare și cuvenită, și altele felurite, unele spre folosință, altele spre sănătate, iar altele spre desfătare. Pentru acestea toate, deci, ești prealăudat de toate pentru binefacerile Tale față de toți, prin Hristos, prin Care Ție [se cuvine] slavă, cinste și închinăciune în Duhul Sfânt în veci. Amin.

Iar pentru cei răposați în Hristos, după ce se rostesc cele ale rugăciunii – ca să nu le spunem iarăși –, diaconul să adauge și acestea:

Cap. al XLI-lea

Chemarea la rugăciune pentru cei adormiți

Să ne rugăm pentru frații noștri răposați în Hristos. [Să ne rugăm pentru acesta sau aceasta adormită,] ca Iubitorul de oameni Dumnezeu, Cel Ce a primit sufletul său, să-i treacă cu vederea toată greșeala cea de voie și cea fără de voie, și Milostiv și Binevoitor fiind, să-i rânduiască în locul celor binecredincioși care se odihnesc în sânul lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacov, împreună cu toți cei care din veci I-au bineplăcut și au făcut voia Lui, de unde a fugit orice durere, întristare și suspinare. Să ne sculăm! Pe noi înșine și unii pe alții să ne dăm Dumnezeului Celui Veșnic prin Cuvântul Cel dintru început.

Iar episcopul să spună: Cel ce prin fire ești Nemuritor și Nesfârșit, de către Care a fost

făcut tot ce e nemuritor și muritor, Cel Ce pe viețuitoarea cea cuvântătoare, omul, cetățeanul lumii, l-ai făcut muritor în alcătuirea [lui] și i-ai făgăduit înviere, Cel ce pe Enoh și pe Ilie nu i-ai lăsat să primească a încerca moartea, Dumnezeuul lui Avraam, Dumnezeuul lui Isaac și Dumnezeuul lui Iacov, *nu ești Dumnezeuul celor morți, ci al celor vii*, pentru că sufletele tuturor la Tine sunt vii, iar duhurile dreptilor sunt în mâna Ta și de ele nu se va atinge chinul, căci toți cei sfințiți sunt sub mâinile Tale, Însuți și acum privește și spre robul Tău acesta, pe care l-ai ales și l-ai primit spre o altă soartă, și iartă-i lui orice a păcătuț cu voie sau fără de voie, fă să-i stea alături îngerı binevoitori și-l rânduiește pe el în sânul patriarhilor, proorocilor și apostolilor și al tuturor celor care din veac au bineplăcut Ție, unde nu este întristare, durere și suspınare, ci locul de odihnă al dreptcredincioșilor și pământul pașnic al celor drepți și al celor ce vād în el slava Hristosului Tău, prin Care Ție [se cuvine] slavă, cinste, închinăciune, mulțumire și închinare în Duhul Sfânt în veci. Amin. Și diaconul să zică: Plecați-vă și fiți binecuvântați!

Iar episcopul să mulțumească pentru ei, zicând acestea: *Mântuiește, Doamne, poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta*, pe care ai câștigat-o cu cinstit Sângele Hristosului Tău. Păstorește-i pe ei sub dreapta Ta, ocrotește-i sub aripile Tale și dă-le lor să lupte lupta cea bună, să isprăvească alergarea, să păzească credința în chip neschimbat, neîntinat, nevinovat, prin Domnul nostru Iisus Hristos, Iubitul Tău Slujitor, prin Care Ție [se cuvine] slavă, cinste și închinăciune, și Duhului Sfânt în veci. Amin.

Cap. al XLII-lea

Cum și când trebuie să se facă pomenirile credincioșilor adormiți, și că trebuie să se dea din averile săracilor

Să se prăznuiască [ziua] a treia a celor adormiți în psalmi, în citiri și în rugăciuni, din pricina Celui Ce S-a sculat a treia zi, a noua spre aducere aminte a celor ce au rămas și a celor adormiți, a patruzecoa după pilda veche, căci așa l-a jelit poporul pe Moise, și împlinirea unui an spre pomenirea lui. Și să se dea din averile lui săracilor spre amintirea lui.

Cap. al XLIII-lea

Că nu sunt de niciun folos pomenirile celor morți necredincioși sau poruncile

Acestea le spunem însă despre cei dreptcredincioși, căci pentru necredincioși, chiar dacă ai da săracilor cele ale lumii, nu-i va fi de niciun folos. Căci cui i-a fost dușman ceea ce e dumnezeiesc în timpul vieții, vădit este că îi va fi și după ce s-a mutat de aici, *căci nu este nedreptate la El. Căci drept este Domnul și dreptatea a iubit. Și iată omul și lucrul său.*

Cap. al XLIV-lea

Despre beții

Dar când sunteți chemați la pomenirile lor, mâncați cu bună rânduială și cu frică de Dumnezeu, ca unii care puteți să și mijlociți pentru cei ce s-au mutat de aici. Cei care sunteți preoți și diaconi ai lui Hristos trebuie să fiți totdeauna treji atât față de voi înșivă, cât și față de ceilalți, ca să-i puteți mostra pe cei aflați în neorânduială. Căci spune Scriptura: *Cei puternici sunt iuți la mână. Vin să nu bea, ca nu cumva bând să uite de înțelepciune și să nu poată judeca drept.* Așadar, și preoții, și diaconii sunt, după Dumnezeu Cel Atotțiitor și după Iubitul Său Fiu, puternici ai Bisericii. Aceasta o spunem nu ca să nu bea, căci altfel ar însemna să necinstim ceea ce a fost făcut de Dumnezeu pentru veselie, ci să nu se îmbete, căci Scriptura nu a spus să nu bea vin. Dar ce spune? Să nu se bea vin până la beție. Și iarăși: *Spini cresc în mâna bețivului.* Aceasta o spunem însă nu numai despre cei din cler, ci și despre orice laic creștin, peste care a fost chemat numele Domnului Iisus Hristos. Căci lor li s-a zis: *Al cui e vaiul? Al cui tumultul? Ale cui scârbele și certurile? Ai cui ochii împăienjeniți? Ale cui rănila fără rost? Oare nu ale celor ce-și petrec vremea în vin și caută cu dinadinsul locurile unde se fac beții?*

Cap. al XLV-lea

Despre primirea celor prigonți pentru Hristos

Pe cei prigonți pentru credință și care fug din cetate în cetate, pentru că-și aduc aminte de cuvintele Domnului, primiți-i, căci fug, știind că duhul este osârduitor, dar trupul neputincios, și lasă averile lor să fie jefuite, ca să păstreze în ei netăgăduit numele lui

Hristos. Oferiți-le cele de trebuință, împlinind porunca Domnului.

Cap. al XLVI-lea

Că fiecare trebuie să rămână în tagma clericală în care a fost rânduit și să păzească treapta [[τάξις]], dar să nu-și răpească sieși cele pentru care nu a fost hirotonit

Aceasta o poruncim toți în comun: Fiecare să rămână în treapta care i-a fost dată și să nu treacă peste hotare [[ὄρος]], căci nu sunt ale noastre, ci ale lui Dumnezeu. Căci zice Domnul: *Cel ce ascultă de voi, ascultă de Mine, și cine ascultă de Mine, ascultă de Cel Care M-a trimis pe Mine. Și cel ce vă disprețuiește pe voi, pe Mine Mă disprețuiește, iar cel ce Mă disprețuiește pe Mine, disprețuiește pe Cel Care M-a trimis pe Mine.* Căci dacă făpturile neînsuflețite păstrează buna rânduială, precum noaptea, ziua, soarele, luna, stelele, stihiiile, anotimpurile, lunile, săptămânile, zilele, orele, și slujesc nevoii hotărâte lor, potrivit cuvântului: *Hotar ai pus pe care nu-l vor trece*, și iarăși, despre mare: *I-am pus hotare, așezându-i zăvoare și porți, și i-am zis: Până aici vei veni și nu vei trece dincolo*, cu cât mai mult voi nu trebuie să îndrăzniți să stricați nimic din cele care v-au fost hotărâte de noi, după voia lui Dumnezeu? Dar, de vreme ce mulți au socotit că acest lucru e neînsemnat, îndrăznesc să amestece treptele și să dea la o parte hirotonia fiecăruia, răpindu-și pentru ei vrednicia care nu le-au fost date și, îngăduindu-și în chip tiranic să dea [altora] cele pe care nu au puterea [să le dea], și prin aceasta Îl înfurie pe Dumnezeu, asemenea coriților și împăratului Ozia, care, însușindu-și fără Dumnezeu cele ale arhieriei peste puterea lor, cei dintâi au fost arși în foc, iar al doilea a fost atins de lepră pe frunte. Îl mânia apoi pe Hristos Iisus, Cel Ce a orânduit [acestea], și Îl întristează și pe Duhul Sfânt, slăbind mărturia Lui. Văzând de mai înainte pe drept cuvânt primejdia care amenință pe cei care fac unele ca acestea, și nepăsarea față de jertfe și de mulțumiri [[εὐχαριστία]], pricinuită de faptul că sunt aduse fără evlavie de către cei care nu trebuie și care socotesc drept o joacă cinstea arhierescă, ce cuprinde o imitare a Marelui Arhieriu Iisus Hristos, Împăratul nostru, suntem nevoiți să vă povățuim și acest lucru, căci deja unii s-au abătut înapoi la deșertăciunea lor. Spunem că Moise – slujitorul lui Dumnezeu, cu care Dumnezeu vorbea față către față, întocmai cum ar vorbi cineva cu prietenul său, Căruia I-a zis: *Te cunosc pe tine mai mult decât pe toți*, cu care vorbea pe față, nu prin semne

nedeslușite, vise, îngerii sau ghicitori – acesta, când a rânduit dumnezeiasca legiuire, a hotărât ce trebuie să fie săvârșite de arhieriei, ce de preoți și ce leviți, dând fiecăruia slujirea potrivită și cuvenită treptei [[λειτουργία]] sale. Și de cele care erau rânduite arhieriei să le săvârșească nu le era îngăduit preoților să se apropie, iar de cele care erau hotărâte preoților nu se apropiau leviții, ci fiecare păzeau slujirile bine hotărnicite, pe care le primiseră. Iar dacă cineva voia să treacă dincolo de ceea ce i se predase, pedeapsa era moartea. Aceasta a arătat-o mai ales ceea ce s-a întâmplat cu Saul care, socotind a aduce jertfă fără profetul și arhierul Samuel, a atras asupra sa păcat și blestem cu neputință de îndepărtat, și nici faptul că fusese uns de el împărat nu l-a înduplecat pe prooroc. Printr-o faptă și mai vădită a arătat Dumnezeu [aceasta] prin cele întâmplate cu Ozia, pe care l-a pedepsit neîntârziat pentru fărâdelegea lui, și el, care a înnebunit din pricina arhieriei, a ajuns străin și de împărăție. Dar și cele petrecute în vremea noastră nu vă sunt nici ele necunoscute. Căci știți negreșit episcopi, preoți și diaconi numiți de noi prin rugăciune și punerea mâinilor, care, prin deosebirea numelor arată și deosebirea îndatoririlor; căci la noi nu cel ce voia își umplea mâna, ca pe vremea preoției mincinoase și înșelate a vițelilor, ci cel care era chemat de Dumnezeu. Căci dacă n-ar fi nici lege și nici deosebirea treptelor, ar fi fost de ajuns ca toate să se săvârșească printr-un singur nume. Dar pentru că am fost învățați de către Domnul șirul îndatoririlor, pentru episcopi am hotărât cele ale arhieriei, pentru preoți cele ale preoției, iar pentru diaconi cele ale slujirii [[διακονία]] față de amândouă, pentru ca toate ale slujirii [[θρησκεία]] să fie săvârșite curat. Căci nici diaconului nu îi este îngăduit a aduce jertfă, a boteza, a da binecuvântare mică sau mare, nici preotului a săvârși hirotonii, pentru că nu este cuvios să se răstoarne ordinea [[τάξις]]. Căci Dumnezeu nu este al neorânduiei, încât cei de jos să-și însușească în chip tiranic cele ale celor mai mari, plăsmuindu-și o legiuire nouă spre răul lor, neștiind că *greu le este să lovească în țepușă cu piciorul*. Căci nu cu noi sau cu episcopii se războiesc unii ca aceștia, ci cu Episcopul tuturor și Arhierul Tatălui, Hristos Iisus, Domnul nostru. Fiindcă de Moise cel preaiubit de Dumnezeu au fost așezați arhieriei, preoți și leviți, iar de Mântuitorul nostru noi, cei treisprezece Apostoli, iar de Apostoli eu, Iacov, și eu, Clement, și alții împreună cu noi, ca să nu-i mai înșirăm pe toți din nou, iar de noi toți în comun [au fost așezați] preoți, diaconi, ipodiaconi și citeți. Așadar, Întâiul Arhieru prin fire, Hristos Cel Unul-Născut, *Cel Ce nu Și-a răpit cinstea*, ci a fost așezat de Tatăl, Cel

Ce S-a făcut om pentru noi și a adus jertfa duhovnicească Dumnezeului și Tatălui Său, înainte de Pătimirea Sa ne-a poruncit numai nouă să facem aceasta, deși erau împreună cu noi și alții dintre cei care au crezut în El. Dar nu oricine a crezut a și fost îndată așezat preot sau a dobândit vrednicia arhierescă. Iar după Înălțarea Sa, aducând noi după porunca Lui jertfa curată și nesângeroasă, am ales episcopi, preoți și diaconi, șapte la număr. Unul dintre ei era și fericitul mucenic Ștefan, care nu era cu nimic mai prejos față de noi în bunăvoința cea față de Dumnezeu, care a arătat o atât de mare evlavie pentru Dumnezeu prin credință și o atât de mare iubire pentru Domnul nostru Iisus Hristos, încât și-a dat sufletul său pentru El, fiind omorât cu pietre de iudei, ucigătorii Domnului. Și cu toate acestea un astfel de bărbat atât de mare, care fierbea cu Duhul, Care *L-a văzut pe Hristos de-a dreapta lui Dumnezeu și porțile cerești deschise*, nu s-a arătat nicidecum folosindu-se de cele ce nu țin de diaconie, nici aducând jertfă, nici punându-și mâinile peste cineva, ci a păzit până la sfârșit treapta [[τάγμα]] diaconiei, căci așa se cădea mucenicului lui Hristos să păstreze buna rânduială. Iar dacă unii îi învinuiesc pe Filip, diaconul nostru, și pe Anania, credinciosul frate, că primul a botezat pe eunuc, iar al doilea pe mine, Pavel, aceștia nu știu ce spunem noi. Căci am spus că nimeni nu-și răpește pentru sine vrednicia preoțească, ci fie o primește de la Dumnezeu, ca Melchisedec și Iov, fie de la un arhieru, ca Aaron de la Moise. Prin urmare, și Filip, și Anania nu s-au ales pe ei înșiși, ci au fost aleși de Hristos, Arhierul lui Dumnezeu Cel fără de asemănare.

Mai multe Sinoade care au avut loc în primele veacuri

Din cartea sinodală

Sinodul de la Roma, sub Telesfor [[Τελέσφορος]]

Din cartea sinodală

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local [[τοπικός]], de doisprezece episcopi, întrunit la Roma sub Sfântul Sfințit Mucenic [[ιερομόρτυς]] Telesfor, Papă al Romei, împotriva lui Teodot [[Θεόδοτος]], cizmar din Bizanț, ucenicul lor; acesta, după ce s-a avântat pe cele mai înalte culmi ale înțelepciunii și a jertfit idolilor în timpul prigoanei și s-a lepădat de Hristos, în cele din urmă, fiind ocărât de credincioși [[πιστός]] și nerăbdând rușinea, a îndrăznit necuviosul [[άνόσιος]] să spună: „Eu nu pe Dumnezeu Îl tăgăduiesc, ci pe un om simplu”.

Sinodul de la Roma, sub Anichit [[Ανίκητος]]

Din cartea sinodală

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local întrunit la Roma sub Preafericitul Anichit, Papă al Romei, și sub Sfântul Sfințit Mucenic Policarp, Episcop al Smirnei, și alți zece episcopi împotriva celor care prăznuiesc dumnezeieștile Paști [[πάσχα]] ca iudeii, în a paisprezecea zi a lunii, și împotriva celor care le săvârșesc prin alte obiceiuri și ritualuri, a hotărât ca [Biserica] să săvârșească înfricoșătoarea și mântuitoarea Patimă a Domnului și Dumnezeului nostru Iisus Hristos în chip tainic în Sfânta Vineri și să prăznuiască în tot chipul începătoarea de viață Înviere în strălucita și marea zi a Domnului.

La Lugdunum [[Λούγδουνος]], sub Irineu

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, de doisprezece episcopi, întrunit în Lugdunum, metropolă a Galiei, lângă râul Ron, sub Sfântul Sfințit Mucenic Irineu, Episcop al aceleiași

oraș, împotriva ereticilor pomeniți mai înainte.

În Hierapolis, sub Apolinarie

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local întrunit în Hierapolis din Asia sub Apolinarie, Preacuviosul Episcop al acestui [oraș], și sub alți douăzeci și șase de episcopi, care îi osândește și îi afurisește pe Montan și pe Maximilian, proorocii mincinoși [[ψευδοπροφήτης]]. Aceștia și-au sfârșit viața și în blasfemie, ba chiar îndrăciți, după cum spune același Părinte. Iar împreună cu ei l-a osândit și pe cizmarul Teodot.

În Anhialos [[Ἀγχιάλος]], sub Sota [[Σωτᾶ]]

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local [[μερικός]], întrunit sub Preacuviosul Episcop Sota din Anhialos și alți doisprezece episcopi; [Sinod] care, osândindu-i, i-a afurisit pe cizmarul Teodot și pe Montan împreună cu Maximilian, [Teodot] care învață ca dogmă [[δογματίζω]] despre opt sute șaptezeci și opt de veacuri [[αίων]] și care se fălește că el însuși este Duhul Sfânt.

În Galia, sub mărturisitorii [de credință] [[ὁμολογητής]]

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, întrunit în Galia sub Sfinții Mărturisitori [de credință]; afurisindu-i pe Montan și pe Maximilian: orosul acestuia a trecut la credincioșii din Asia.

În Efes, sub Policrat

Sinodul neînsemnat [[ἀφελής]], necercetat, **local**, întrunit la Efes, metropolă a Asiei, sub Policrat, Preacuviosul Episcop al acestei [cetăți], care socotește de cuviință și hotărăște ca toți să prăznuiască Paștile cele de taină după obiceiul iudeilor, deci în a paisprezecea zi a lunii, precum a primit de la început, statornicit [astfel] de către Apostolii Timotei și Filip. Prin urmare, Victor, Preasfântul Papă al Bisericii romanilor, îi trimite lui Policrat, aflat în fruntea Sinodului, excomunicarea [[ἄκοινωνησία]]. Dar n-a [făcut] numai aceasta, ci desăvârșește cele cu privire la acest praznic și prin hotărârea unui Sinod. Și, odată cu el,

sunt convocate Sinoade în toate eparhiile și în toate părțile pământului și hotărăsc într-un glas. Iar acestea au avut loc pe când împărăția Commodus.

La Roma, sub Victor

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local întrunit la Roma sub Victor, Preafericitul Papă al acestei [cetăți], și alți paisprezece episcopi; oprește să se prăznuiască Paștele cel dumnezeiesc și de taină în a paisprezecea zi a lunii, ci doar în marea și de viață dătătoarea zi a Domnului.

La Ierusalim, sub Narcis

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, întrunit la Ierusalim sub Narcis, Episcopul cel de trei ori fericit al acestui [oraș], și alți paisprezece episcopi, care hotărăște cu privire la Paștele cel de taină potrivit Preasfințiților Anichit și Victor.

În Cezareea Palestinei, sub Teofil

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, întrunit în Cezareea Palestinei, Pyrgos Stratonos, sub Teofil, Preasfințitul Episcop al acestui [oraș], și alți doisprezece [episcopi], care hotărăște în același fel cu privire la Sfintele Paști.

La Lugdunum, sub Irineu

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, întrunit în Lugdunum din Galia sub Irineu, Preasfințitul Episcop al acestui [oraș], și alți treisprezece episcopi, care hotărăște în chip asemănător cu privire la Paștile cel dumnezeiesc și de taină.

La Corint, sub Bacchilid [[Βακχυλίδης]]

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, întrunit în Corint sub Bacchilid, Preacuviosul Arhiepiscop al acestui [oraș], și alți optsprezece episcopi, care hotărăște în același fel cu privire la fericitul [praznic] al Paștilor.

În Asia, sub Plasma [[Πλασμαῖς]]

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local întrunit în Asia sub Preacuviosul Plasma și alți

paisprezece episcopi, care hotărăște în chip asemănător cu privire la Sfintele Paști.

La Osroene [[Ὁσροίνη]]

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, întrunit în Osroene, sub care [se află] și Edessa [[Ἐδασσα]] și Țara Adiabenilor, sub optsprezece episcopi, al căror întâi-stătător nu se cunoaște, hotărăște în același fel cu privire la dumnezeieștile Paști, pe când era împărat Commodus.

În Mesopotamia

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, întrunit în Mesopotamia, în timpul împăratului Commodus, având optsprezece episcopi, hotărăște în chip asemănător cu privire la Sfintele Paști. Niciunul dintre istoriografi nu arată cine l-a condus.

La Roma, sub Victor

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, întrunit la Roma în vremea Preasfințitului Papă Victor și a altor paisprezece episcopi, îi afurisește pe Teodot, pe Aibion și pe Artemon, care nu [erau] mai prejos decât iudeii în cele ale credinței. Căci aceștia au fost înaintașii lui Pavel din Samosata și ai lui Nestorie.

Al doilea, la Roma, sub același

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, întrunit la Roma sub Preafericitul Papă Victor, îi afurisește pe Sabelie și pe Noet [[Νότης]], care, cu privire la Dumnezeuia cea în Trei Ipostasuri, proclamă amestecarea[[συναλοιφή]] și contopirea[[συναίρεσις]] Ipostasurilor, precum și pe Valentin, care învață ca dogmă, laolaltă cu multe **absurdități**, și că trupul lui Hristos ar fi ceresc.

***

Sinoadele din Bostra Arabiei

Din cartea sinodală

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, întrunit sub preainvățatul Origen în Bostra Arabiei,

pe care Isaia a numit-o în vechime Botros, un alt nume al Bosorei, mama dumnezeiescului Iov, pentru îndreptarea Sfântului Înțelept Beril [[Βήριλλος]], Episcopul aceleiași oraș, care a fost atras înspre cugetarea cizmarului Teodot, dar care s-a întors iarăși la credința ortodoxă, la îndemnul lui Origen.

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, întrunit în Arabia sub Origen și alți paisprezece episcopi, pentru îndreptarea credincioșilor de la o erezie molipsitoare care a apărut, [credincioși] care credeau că sufletele pier odată cu trupurile și iarăși înviază împreună, dar care s-au lepădat de rătăcire, din îndemnul lui Origen, întâistătorul [celor de la sinod]..

Pentru că și noi Îl slăvim pe Unul Dumnezeu, dar așa cum știm că este drept să Îl slăvim. Și Îl avem pe Unul Hristos, dar așa cum știm că Unul este Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care a pățimit cum a pățimit, Care a murit cum a murit, Care a înviat, Care S-a înălțat la cer, Care este de-a dreapta Tatălui, Care vine să judece viii și morții. Pe acestea le spunem, ca unii ce le-am învățat din dumnezeieștile Scripturi, pe acestea le și cunoaștem.

***

Trei Sinoade

Din cartea sinodală

La Roma, sub Papa Corneliu

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local al Fericitorilor Părinți, întrunit la Roma sub Preafericitul Papă Corneliu și alți optsprezece episcopi, care l-a afurisit pe Novat, cursă pentru cei care vor să se pocăiască.

La Cartagina, sub Ciprian

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, întrunit la Cartagina, numită Neapole a Africii, sub Sfântul Sfințit Mucenic Ciprian, care era Episcop al acestui [oraș], și alți optzeci și patru de episcopi, îl osândește pe Novat, ca pe unul care le închide calea spre pocăință celor care cad în greșală.

În Antiohia, sub Dimitrian

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local întrunit în Antiohia sub Dimitrian, Preasfințitul Episcop al acesteia, îl caterisește pe Novat ca pe unul ce este iubitor de păcat.

Căci în chip binecuvântat suntem urâți de către Novațian [[Noouατιανός]], care a tăiat în două Biserica și i-a atras pe unii dintre frați spre reaua credință [[ἀσέβεια]] și blasfemie; și care a adăugat cea mai necuvioasă învățătură despre Dumnezeu; și care aduce pâră mincinoasă [[συκοφαντέω]] despre preabunul Domnul nostru Iisus Hristos cum că ar fi nemilostiv; care, pe lângă toate acestea, tăgăduiește sfânta baie [a botezului]; și care răstoarnă credința și mărturisirea de până la el, iar pe Sfântul Duh Îl izgonește cu totul de la ei, chiar de-ar fi vreo nădejde ca El să rămână sau să Se întoarcă la ei.

***

Sinod la Roma, sub Ștefan

Din cartea sinodală

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, întrunit la Roma sub Sfântul Sfințit Mucenic și Papă Ștefan, îi afurisește pe cei care au încercat în chip necugetat la Sinodul din Africa să-i boteze din nou pe cei care vin la Biserica sobornicească, [întorcându-se] de la orice fel de erezie.

***

[[[Anii 256-258 de la Hristos]]]

Sinodul care a avut loc în timpul Preasfințitului Episcop al Cartaginei și Mucenic Ciprian

Ioan Zonaras

Acest Sinod este mai vechi decât toate sinoadele. Căci Sinodul din Antiohia Siriei, ținut împotriva lui Pavel din Samosata, care s-a întrunit în timpul Împăratului Aurelian, le precedă pe celelalte. Dar acesta este mai vechi și decât acela, dat fiind că marele Ciprian șia săvârșit cursa muceniei în timpul Împăratului Deciu, iar Aurelian a venit mult mai pe

urmă după Deciu. Căci după Deciu au stăpânit mulți împărați, după care s-a învrednicit de împărăție Aurelian. Așadar, este mai vechi decât toate. S-au adunat la acest [Sinod] către optzeci și patru de episcopi, pentru a cerceta dacă trebuie să fie botezați cei care se întorc din erezie și schismaticii, dacă vin la Biserica sobornicească [[καθολική ἐκκλησία]]. Un anume episcop, Iovian, i-a scris dumnezeiescului Ciprian cu privire la acest lucru, întrebându-l dacă unii ca aceștia trebuie botezați. Căci, în vremea aceea, și Novat a pus început ereziei celor numiți „Curați” [[καθαρός]], ajuns preot [[πρεσβύτερος]] al Bisericii romanilor, fiind, de bună seamă, schismatic, dar nu eretic, căci nu se deosebea de cei cu ortodoxă cugetare în privința dogmei, ci respingea pocăința celor care și-au supus grumajii și au jertfit [la idoli] în timpul prigoanelor, întrucât Corneliu, întâistătătorul de atunci al Bisericii romanilor, împreună cu episcopii de sub el, dezbătând problema, au căzut de acord prin vot să-i primească la pocăință și pe cei care au jertfit. Iar [pentru că] Novat nu renunța la împotrivirea lui, l-au excomunicat din Biserică și l-au afurisit ca pe un urător de frați. Iar acesta, după ce i-a luat de partea sa și pe alții care gândeau la fel, făcea cu de la sine putere [[καθ' ἐαυτόν]] adunări nelegiuite [[παρασύναξις]] și s-a făcut schismă în Biserică din pricina lui și a celor care se aflau în comuniune cu el. Așadar, când Iovian a întrebat despre schismatici și despreeretici, marele Ciprian și, împreună cu el, Sinodul i-au trimis lui [Iovian] și episcopilor dimpreună cu dânsul următoarea epistolă.

Epistola marelui Ciprian către Iovian și către episcopii dimpreună cu dânsul

Fiind noi în obștească adunare [[κοινοβούλιον]], iubiți frați, am citit scrisoarea trimisă de voi despre cei care cred că sunt botezați de cătreeretici sau schismatici [și] care vin [în cele din urmă] la Biserica sobornicească, care este una singură, în care suntem botezați și ne naștem din nou. Cu privire la aceștia, suntem încredințați că și voi înșivă, făcând acele lucruri, țineți statornicia Bisericii sobornicești. Totuși, pentru că sunteți în comuniune cu noi și ați vrut să cercetați despre acest lucru datorită iubirii obștești, noi nu [vă] înfățișăm o părere [[γνώμη]] nouă, nici una alcătuită acum, ci v-o împărtășim și v-o încredințăm spre însoțire [[συζεύγνυμι]] pe cea cercetată [[δοκιμάζω]] în vechime de înaintașii noștri cu toată acrvia și grija și pe care noi am păzit-o cu strășnicie [[παρτηρέω]], rânduind și acum următorul lucru: ca, pururi păzind-o cu tărie și fără de poticnire, nimeni să nu poată să se boteze în afara Bisericii sobornicești, de vreme ce există un singur botez și se află

într-o singură Biserică sobornicească. Căci scris este: *Pe Mine, izvorul apei celei vii, M-au părăsit și și-au săpat puțuri sparte, care nu pot ține apă. Și iarăși zice Sfânta Scriptură, avertizând dinainte: De apa străină să vă țineți departe și din izvor străin să nu beți.* Trebuie dar ca apa să fie curățită și sfințită mai întâi de către preot [[ἱερεύς]], ca să poată șterge păcatele omului care se botează prin propriul său botez. Domnul vorbește și prin Proorocul Iezechiel: *Și vă voi stropi cu apă curată și vă voi curăți și vă voi da vouă inimă nouă și voi pune în voi duh nou* (Cum poate să curețe și să sfințească apa cel care este el însuși necurat și la care nu este Duhul Sfânt?). Dacă Domnul spune în *Numeri: Și toate lucrurile de care se va atinge cel necurat, necurate vor fi*, cum poate ca, botezând, să dea altuia iertarea păcatelor cel care nu poate să-și lepede propriile păcate în afara Bisericii? Dar și întrebarea însăși, cea pusă la botez, este martor al adevărului. Căci, spunând noi celui pe care-l cercetăm [pentru a primi botezul]: „Crezi că dobândești viața veșnică și iertarea păcatelor?”, nu spunem altceva decât că în Biserică sobornicească pot fi dăruite. Iar la eretici, unde nu este Biserică, este cu neputință să dobândească iertarea păcatelor; și, de aceea, apărătorii ereticilor sunt nevoiți fie să schimbe întrebarea, fie să dea dreptate adevărului, dacă nu cumva le atribuie și Biserică aceloră despre care susțin cu tărie că au botezul. Iar cel botezat e nevoie să fie și miruit, ca, primind mirungerea, să se facă părtaș al lui Hristos. Ereticul însă, neavând nici altar [[θυσιαστήριον]], nici Biserică, nu poate să sfințească untdelemnul; de aceea, la eretici nu poate să existe în niciun chip mirungere [[χρίσμα]]. Căci ne este limpede că la ei untdelemnul nu poate fi nicidecum sfințit în vederea Euharistiei [[εὐχαριστία]]. Căci suntem datori să știm și să nu fim neștiutori, că scris este: *Untdelemnul păcătoșului să nu ungi capul Meu.* Aceasta a arătat-o odinioară și Duhul Sfânt, în *Psalmi*, ca nu cumva cineva, căruia i-a fost luată urma [[ἐξιχνιάζω]] și a fost abătut de la calea cea dreaptă, să fie uns la eretici, vrăjmașii lui Hristos. Cum să se roage pentru cel care se botează unul care nu este preot, ci fur de cele sfinte [[ἱερόσυλος]] și păcătos, de vreme ce zice Scriptura că: *Dumnezeu nu-i ascultă pe păcătoși, ci, dacă este cineva cinstitor de Dumnezeu [[θεοσεβής]] și face voia Lui, pe acela îl ascultă?* Prin Sfânta Biserică înțelegem iertarea păcatelor. Cine poate da tocmai acel lucru pe care nu-l are? Sau cum poate să lucreze cele duhovnicești cel care L-a alungat pe Duhul Sfânt? De aceea trebuie să se și înnoiască cel care vine la Biserică, pentru a se sfinți înăuntru prin cele sfinte. Căci scris este: *Fiți sfinți precum Eu sunt sfânt*, zice Domnul, ca și cel ce este

amăgit în înșelare să se lepede și de aceasta la botezul cel adevărat al Bisericii, ca unul care, om fiind, venind la Dumnezeu și căutând un preot, aflat în înșelare, cade în fața unui fur de cele sfinte. Căci a-i încuviința pe cei botezați de eretici și de schismatici înseamnă a recunoaște ca valid[[δοκιμάζω]] botezul lor. Căci nu poate fi valid în parte. Dacă a putut să boteze, are putere și să-L dea pe Duhul Sfânt. Dacă nu a putut [să-L dea] pe Duhul Sfânt, fiindcă, fiind în afara [Bisericii], nu are, nu poate să-l boteze pe cel care vine [după el], fiindcă este un singur botez și un singur Duh Sfânt și o singură Biserică, întemeiată ca unitate de Hristos, Domnul nostru, pe cuvintele lui Petru de la început. Și de aceea cele făcute de către aceștia, fiind mincinoase și deșarte, sunt toate de lepădat[[ἀδόκιμος]], căci nici nu poate fi primit și lăudat de Dumnezeu vreun lucru dintre cele făcute de cei pe care Domnul îi numește în Evanghelii vrăjmași și dușmani ai Lui: *Cel care nu este cu Mine este împotriva Mea și cel care nu adună cu Mine risipește*. Și fericitul Apostol Ioan, ținând poruncile Domnului, a scris la vedere[[προγράφων]] în *Epistolă: Ați auzit că vine antihristul, iar acum mulți antihriști au venit, de unde cunoaștem că este ceasul de pe urmă. Dintre noi au ieșit, dar nu erau cu noi*. De aceea, și noi trebuie să înțelegem și să ne gândim că vrăjmașii lui Hristos și cei numiți antihriști nu ar putea fi în stare să dea harul Domnului. Și de aceea noi, cu Domnul fiind și ținând unitatea Domnului și fiind dăruți, după vrednicia Lui, cu preoția [[ἐπατεία]] Lui în Biserică, pe care o slujim, toate cele pe care le fac cei care I se împotrivesc, adică vrăjmașii și antihriștii, noi datori suntem să le lepădăm, să le îndepărtăm și să le azvârlim de la noi și să le socotim ca spurcate, iar celor care vin din înșelare și din strâmbătate către cunoașterea credinței adevărate a Bisericii, să le încredințăm cu totul taina puterii dumnezeiești și a unității și a credinței și a adevărului.

ZONARAS. Această epistolă rânduiește ca cei botezați de eretici sau de schismatici, dacă vin la Biserica Sobornicească, să fie botezați o dată pentru totdeauna și își construiește argumentația pe baza a diferite silogisme[[ἐνθύμημα]] și mărturii și citate scripturistice [[γραφικὸν ῥητόν]]. Dar cel de-al doilea Sinod Ecumenic, în al șaptelea canon, poruncește ca nu toți cei care se întorc de la erezii să fie botezați din nou, ci socotește [[ἀπαριθμέω]] că [Biserica] trebuie să-i primească pe cei care, fiecare în parte, se leapădă în scris și aruncă anatema atât asupra propriei erezii cât și asupra oricărei [învățăturii] care nu judecă precum judecă Sfânta și Soborniceasca și Apostoleasca Biserică a lui

Dumnezeu, pecetluindu-i, adică ungându-i cu Sfântul Mir. Iar pe toți ceilalți, dintre care pe unii îi indică și după nume, hotărăște să fie botezați, primindu-i ca elini. De bună seamă, acest canon a avut caracter local. De aceea se pare că această rânduială nu a fost primită de către Sfinții Părinți de mai târziu. Prin urmare, întrucât cele două Sinoade introduc în acest capitol [hotărâri] contrare, au trecut hotărârile celui de-al doilea Sinod, și pentru că a avut loc mai târziu, și pentru că [este] ecumenic, la care, fără îndoială, s-au adunat de la toate tronurile patriarhale, fie înșiși patriarhii, fie locuitori [ai lor]. Iar că acest canon nu a fost primit de către toți Sfinții Părinți se arată și din cel de-al doilea canon al Sinodului numit al șaselea, care a avut loc în Sala Cupolei. Căci Sfinții Părinți ai acestui Sinod, făcând numărătoarea[[ὁπαρίθμησις]] canoanelor care trebuie să aibă autoritate, vorbesc despre acest canon folosind chiar următoarele cuvinte: „Încă și canonul statornicit de Ciprian, care a fost Arhiepiscop al Țării Africii și Mucenic, precum și de Sinodul din timpul său, care a fost în vigoare [numai] în locurile întâistătorilor [pomeniți mai înainte] și numai potrivit obiceiului transmis lor. Așadar, de aici se arată că încă de la început acest canon nu era la toți în vigoare. Deci, acesta este [conținutul] epistolei; iar păreri exprimate în dezbaterea[[διάσκεψις]] comună de către fiecare dintre cei adunați la Sinod sunt după cum urmează, pe scurt.

Ciprian a zis:

Ați auzit, iubiți confracți episcopi[[συνεπίσκοπος]], ce mi-a scris Iovian cel dimpreună episcop cu noi, dorind să primească un sfat de la umila mea pricepere cu privire la necuviosul și nelegiuitul botez al ereticilor, precum și ce i-am răspuns eu, învățându-l ceea ce o dată și de două ori și adeseori am hotărât – că ereticii care se apropie de Biserică trebuie să se boteze cu botez și să se sfințească. Iar după aceea v-au fost citite și alte scrisori de la Iovian, prin care, potrivit cucernicului [[εὐσεβής]] său răspuns, nu numai că a fost de acord cu noi, ci ne-a și mulțumit pentru cunoașterea adevărului; așadar, rămâne ca fiecare dintre voi să spună despre aceasta ceea ce cugetă, fără ca cineva să fie judecat de voi în această privință, nici dacă ar gândi contrariul, și fără să fie excomunicat. Căci nici nu se așază careva pe sine episcop, nici nu-i [poate] împinge cu de-a sila pe confracții lui episcopi să-l urmeze, dintr-o tiranică încăpățânare, de vreme ce fiecare episcop în parte are putere să facă în mod liber cele pe care le gândește. Căci, precum el însuși nu poate să

judece pe altul, tot așa nici el nu poate fi judecat de altul. Căci cu toții așteptăm judecata Domnului nostru Iisus Hristos, singurul Care are putere să așeze episcopi în Biserica Sa și să cerceteze și să judece fapta fiecăruia în parte.

Caecilius Liberarius a zis:

Eu știu un singur botez, într-o singură Biserică, și nicăieri în afara Bisericii. Căci unde este botezul cel unic, [acolo] este cu adevărat și nădejdea adevărului, și credința. Căci astfel stă scris: *o singură credință, un singur botez*. Căci nu la eretici, la care nu este nicio credință și nicio nădejde, unde toate sunt mincinoase, unde cel îndrăcit exorcizează, cere taina cel a cărui gură vorbește lucruri aducătoare de moarte și otrăvitoare; iar cel necredincios dă credință, cel păcătos dă iertarea păcatelor; antihristul botează în numele lui Hristos, cel mort făgăduiește viață; cel străin de pace dăruiește pace, cel hulitor Îl invocă pe Dumnezeu, cel necuvios are preoție, furul de cele sfinte pune înaintea altarului, slujitorul diavolului îi aduce jertfă lui Dumnezeu. Să spună cei care îi apără că toate cele despre eretici sunt minciuni! Iată cu cine este silită Biserica să se învoiască, ca să se împărtășească laolaltă cu unii ca aceștia, fără botez și fără iertarea păcatelor. De aceea, fraților, trebuie să fugim și să ne ferim și să ne ținem departe de la astfel de păcate și să păstrăm botezul cel unu, dăruit numai în Biserica lui Dumnezeu.

Sinodul de la Antiohia, numit astfel de către Elen în cartea sinodală

Dumnezeiescul și sfântul Sinod local, întrunit la Antiohia, ai cărui exarhi au fost Elen, Episcopul Tarsului, [la care au luat parte] Teodor, Episcopul Mopsuestiei, Grigorie al Cezareei Pontului, făcătorul de minuni, Anatolie al Laodiceii – cel cu sfântă înțelepciune [[ἱερόσοφος]], de către care sunt alcătuite canoanele privitoare la Paște – și Malchion al Antiohiei, cel preasfințit, l-a caterisit și afurisit pe Pavel din Samosata, care întru nimic mai prejos decât Ana și Caiafa a solit împotriva lui Hristos.

Fragment din Scrisoarea a IV-a a Papei Felix I către Episcopul Maxim și către Clerul din Alexandria

Despre dumnezeirea și umanitatea lui Hristos

În privința Întrupării Cuvântului și a credinței, credem în Domnul nostru Iisus Hristos, Care S-a născut din Fecioara Maria, că El este Fiul cel veșnic și Cuvântul lui Dumnezeu, iar nu un om luat asupra Sa de Dumnezeu, ca să fie diferit de Acela. Căci Fiul lui Dumnezeu nu Și-a luat asupra Sa un om, ca [omul] să fie altceva decât El, ci, fiind Dumnezeu desăvârșit, S-a făcut deopotrivă și om desăvârșit, întrupându-Se din Fecioară.

Sinodul din Mesopotamia

Sub Arhelau

Din cartea sinodală

Sfântul și dumnezeiescul sinod local[[μερικὴ σύνοδος]] convocat în Mesopotamia de către Arhelau, Episcopul Carcharei, și de către preotul Diodor, împotriva lui Manes, cel întunecat la cuget, și a preotului Diodoriad, după ce i-a învinuit pe aceștia în multe feluri, i-a afurisit.

[Scrisoarea lui Maniheu către Marcel]

Maniheu, Apostol al lui Iisus Hristos, și toți sfinții și toți feciorelnicii cei dimpreună cu mine, iubitului fiu Marcel, har, milă, pace de la Dumnezeu, Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, și dreapta luminii să te păzească de răul veacului de acum și de căderile lui și de

cursele celui viclean. Amin.

Aflând că dragostea care te înconjoară este foarte mare, m-am bucurat foarte. Dar am fost îndurerat de faptul că nu după cuvântul drept îți este credința. De aceea, de vreme ce am fost trimis spre îndreptarea neamului oamenilor și ca să le port de grijă celor care s-au datat pe sine înșelăciunii și rătăcirii, am socotit că este de trebuință să îți trimit această scrisoare, întâi de toate pentru mântuirea sufletului tău, iar apoi pentru [mântuirea sufletului] celor ce se află dimpreună cu tine, ca nu cumva să ai un cuget lipsit de discernământ[[ἀδιάκριτος]], precum învață dascălii celor mai slabi de minte, spunând că binele și răul provin de la același [dumnezeu] și susținând că [acestea au] un singur principiu, nefăcând nicio deosebire, și nici distingând întunericul de lumină, nici binele de ceea ce este rău și greșit, nici pe omul dinafară de cel dinăuntru, așa cum am spus mai înainte, ci nu încetează să le amestece și să le încurce pe unul cu celelălalt. Tu însă, fiul meu, să nu le unești pe cele două la întâmplare, așa cum fac cei mai mulți dintre oameni, în chip irațional[[ἀλογιστως]] și simplist[[ἀπλοῶς]], și să nu le pui pe seama bunătății lui Dumnezeu. Căci începutul, sfârșitul și paternitatea acestor rele ei o atribuie lui Dumnezeu; sfârșitul acestora este aproape de blestem. Căci nici în cele spuse în Evangheliile de Însuși Mântuitorul și Domnul nostru Iisus Hristos nu cred, cum că nu poate *pomul bun să facă roade rele, nici pomul rău să facă roade bune*. Și îmi vine să mă minunez cum de îndrăznesc să Îl numescă pe Dumnezeu făcător și plâsmuitor al satanei și al faptelor celor rele ale lui. Și măcar de ar fi mers doar până la acestea osteneala lui zadarnică [[ματαιοπονία]] și nu ar fi spus că Unul-Născut, Cel Ce S-a pogorât din sânurile Tatălui, Hristos, este fiul unei oarecare femei [numite] Maria, și că S-a născut din sânge și trup, și din cealaltă scurgere cu rău miros a femeilor. Și ca nu cumva, scriind prea multe prin această scrisoare, să îți întind coarda îngăduinței întru lungimea timpului, neavând un dar înnăscut al potrivirii cuvintelor, mă voi mulțumi cu acestea. Iar întregul îl vei cunoaște când voi veni la tine, dacă încă mai porți grijă de propria mântuire, *căci nu întind vreo cursă* cuiva, așa cum fac cei fără de minte dintre cei mulți. Înțelege vorbele mele, fiule preacinstite.

[Scrisoarea lui Marcel către Maniheu]

Marcel, bărbat ales, către Maniheu, cel ce s-a făcut cunoscut prin scrisoarea trimisă.
Salutare!

Am primit scrisoarea ta, iar pe Tyrbon l-am primit cu toată prietenia. Dar nu am priceput nicicum înțelesul scrisorii, dacă n-ai să ne lămurești tu, fiind de față, fiecare lucru în parte, după cum ai făgăduit în scrisoare. Rămâi cu bine!

Dacă vrei să afluți care este credința lui Mani, ascultați-mă pe scurt. Acesta cinstește doi dumnezei nenăscuți, care își au originea în sine, veșnici, în opoziție unul față de celălalt, și susține că unul este bun, iar celălalt rău. Pe unul îl numește lumină, iar pe celălalt – întuneric și afirmă că, la oameni, parte a luminii este sufletul, iar a întunericului – trupul și tot ceea ce este plăsmuit din materie. Și spune că s-a ajuns la o amestecare sau la o contopire [a lor], după cum urmează, folosindu-se de următorul exemplu: îi aseamnă pe cei doi dumnezei cu doi împărați care se luptau unul împotriva celuilalt, fiind de la început vrăjmași și avându-și fiecare deoparte cele ale sale. Iar în vremea războiului, întunericul, ieșind din hotarele sale, a pornit luptă împotriva luminii. Și știind bunul Părinte că întunericul s-a cuibărit în pământul său, a izvorât din sine o putere, numită Maica Vieții, iar aceasta a dat naștere primului om și celor cinci elemente; acestea sunt vântul, lumina, apa, focul și materia. Și înveșmântat în acestea, ca și cum s-ar pregăti de război, a coborât și s-a luptat cu întunericul. Dar căpeteniile întunericului, războindu-se cu el, i-au mâncat din armură, care este sufletul. Atunci cel dintâi om a fost lovit cumplit acolo jos de către întuneric și, dacă nu l-ar fi auzit Tatăl rugându-se și nu ar fi trimis o altă putere izvorâtă din sine, numită Duhul cel Viu, și dacă nu i-ar fi dat, coborându-se, dreapta Sa și dacă nu l-ar fi scos din întuneric, atunci, demult, primul om s-ar fi aflat în primejdia de a fi luat în stăpânire [de întuneric]. După aceea deci, [omul] a părăsit sufletul [acolo] jos. Din acest motiv, maniheii, dacă se întâlnesc, își întind mâna dreaptă unul celuilalt, ca un semn că au fost salvați de întuneric. Căci [Mani] spune că în întuneric sălășluiesc toate eresurile. Atunci Duhul cel Viu a zidit lumea și, îmbrăcat el însuși cu alte trei puteri, coborându-se, le-a luat pe căpetenii sus și le-a răstignit în tărie, adică trupul lor – globul pământesc.

Atunci iarăși Duhul cel Viu a zidit luminătorii, care sunt rămășițe ale sufletului, și astfel i-a făcut să dea roată tăriei. Și, din nou, a zidit pământul în opt chipuri. Iar Cel-care-poartă-

pământul-pe-umeri[[Ωμοφόρος]] îl susține de jos și, de fiecare dată când obosește de [atăta] purtat, tremură și pricinuieste cutremur la vreme hotărâtă. Pentru aceasta, bunul Părinte L-a trimis pe Fiul Său din sânurile Sale în inima pământului și în părțile cele mai de jos ale acestuia, ca să îi dea [Purtătorului-Pământului] pedeapsa cuvenită. Și, ori de câte ori se face cutremur, fie tremură [Purtătorul-Pământului] de oboseală, fie îl mută pe celălalt umăr. Atunci, și materia a izvorât de la sine vlăstarele[[προβολή]] și, fiind acestea prădate de niște Căpetenii, i-a chemat pe toți mai-marii Căpeteniilor și a luat de la ei câte o putere și l-a plăsmuit pe om, cel după chipul acelu om dintâi, și a înlănțuit sufletul întru el. Acesta este temelul[[ύπόθεσις]] amestecării.

Iar când a văzut Tatăl cel Viu sufletul chinându-se în trup, milosârd fiind și îndurat, L-a trimis pe Fiul Său cel iubit să mântuiască sufletul, căci aceasta este cauza pentru care L-a trimis, precum și din pricina Celui-ce-poartă-pământul-pe-umeri. Și venind Fiul, S-a schimbat pe Sine în chip de om și S-a arătat oamenilor ca om, nefiind om, și oamenii au socotit că S-a născut [ca om]. Venind deci, a plăsmuit lucrarea spre mântuirea sufletelor și a alcătuit o mașinărie cu douăsprezece vase de apă, care, învărtită de globul pământesc, trage la sine sufletele morților. Și, luându-le luminătorul cel mare cu razele sale, le curățește și le dă mai departe lunii, și astfel se împlinește ceea ce noi numim discul lunii. Căci [Mani] spune că acești doi luminători sunt bărci sau luntri de trecere. Apoi, dacă se umple luna, le poartă mai departe către vântul de răsărit, și astfel descrește, ușurându-se de povară. Și așa se umple luntrea și apoi se golește din nou de sufletele ridicate de vasele de apă, până când va mântui propria sa parte de suflet. Căci spune că orice suflet și orice viețuitoare care se mișcă are părtășie cu ființa Tatălui celui bun. Deci, când luna încredințează mulțimea de suflete Eonilor Tatălui, ele rămân în stâlpul slavei, care se cheamă văzduhul cel desăvârșit. Iar acest văzduh este stâlp al luminii, de vreme ce este plin de sufletele curățite. Acesta este motivul pentru care se mântuiesc sufletele.

Și, iarăși, pricina pentru care mor oamenii aceasta este: O anume fecioară frumoasă și împodobită, cu totul fermecătoare, încearcă să prade Căpeteniile cele înălțate și răstignite în tărie de Duhul cel Viu, arătându-se celor de parte bărbătească drept o femeie frumoasă la înfățișare, iar celor de parte femeiască drept un tânăr chipeș și ademenitor, iar Căpeteniile, ori de câte ori o văd astfel împodobită, înnebunesc de dragoste și, neputând să

o dobândească, ard cumplit de dorința iubirii, ieșite din minți. Deci, ori de câte ori aleargă la ea, fecioara se face nevăzută, iar atunci Căpetenia cea mare izvorăște din sine norii, ca să întunece lumea cu mânia sa. Și, dacă se chinuiește într-atât, suspină precum un om care asudă trudind. Iar sudoarea lui este ploaia. Tot astfel și Căpetenia [numită] Seceriș, dacă este prădată de fecioară, răspândește ciumă peste tot pământul, ca să îi omoare pe oameni. Căci trupul acesta se numește lume, prin asemuire cu lumea cea mare. Și toți oamenii au rădăcini, care sunt prinse jos cu cele de sus; deci, când este prădată de fecioară, [Căpetenia] începe să taie rădăcinile oamenilor. Și când le sunt tăiate rădăcinile, atunci începe să se răspândească ciuma și astfel pier. Iar dacă se clatină cele de sus ale rădăcinii din pricina oboselii, se petrece, drept urmare, un cutremur, fiindcă Cel-ce-poartă-pământul-pe-umeri se mișcă și el. Aceasta este pricina morții.

Vă voi spune și cum trece sufletul în cinci trupuri. Mai întâi se curățește o mică parte din el, apoi se mută în trupul unui câine, sau al unei cămile, sau al unei alte viețuitoare. Dacă sufletul a săvârșitucidere, se mută în trupuri de leproși, iar dacă a fost găsit secerând – în trupuri fără grai. Iar sufletul poartă aceste nume: minte[[voũς]], cugetare[[ἔννοια]], înțelegere[[φρόνησις]], cuget[[ἐνθύμησις]], socotință[[λογισμός]]. Iar secerătorii, toți câți seceră, se aseamănă Căpeteniilor care sunt dintru început într-un întuneric, atunci când au mâncat din armura primului om. De aceea, este de trebuință ca ei să se mute în iarbă, sau în fasole, sau în orz, sau în spic de grâu, sau în verdețuri și să fie secerăți și tăiați. Și iarăși, dacă un om mănâncă pâine, trebuie ca și el să fie mâncat, devenind pâine. Dacă omoară cineva o pasăre, va fi pasăre; dacă omoară un șoarece, va fi și el șoarece. Iarăși, dacă este cineva bogat în această lume, și iese din cortul [trupului] lui, trebuie să se mute în trup de om sărac, astfel încât să umble cerând de pomană, iar apoi să meargă la osânda veșnică. Și, de vreme ce acest trup este al Căpeteniilor și al materiei, trebuie ca acela care a sădit un sicomor să treacă prin multe trupuri, până ce este doborât acel sicomor. Iar dacă zidește cineva o casă pentru sine, va fi împărțit în trupurile întregi [ale elementelor care o alcătuiesc]. Dacă se îmbăiază cineva, sufletul său rămâne prins în apă. Și dacă cineva nu face fapte de milostenie înaintea aleșilor lui, va fi pedepsit în neam și în neam, și se va muta în trupuri de catehumeni, până când va face multe fapte de milostenie, și, de aceea, dacă au vreo mâncare foarte bună, ei o aduc înaintea aleșilor. Și când sunt gata să mănânce

pâine, [aleșii] se roagă mai întâi, grăind astfel către pâine: „Eu nici nu te-am secerat, nici nu te-am măcinat, nici nu te-am frământat, nici nu te-am pus în vasul de copt. Ci altul a făcut acestea și mi te-a adus, eu am mâncat neavând vină.” Și, după ce a grăit acestea în cugetul său, spune catehumenului: „M-am rugat pentru tine”, și așa pleacă acela. Căci, așa cum v-am spus puțin mai înainte, cel care seceră va fi secerat. La fel, dacă aruncă grâu în treierătoare, va fi aruncat el însuși, dacă a frământat, va fi frământat, dacă a copt pâine, va fi copt. Și de aceea, le este oprit să facă vreun lucru. Și iarăși, există alte lumi, de vreme ce luminătorii apun din această lume și răsar în altele. Iar de umblă cineva pe pământ, îl rănește. Și cel care își mișcă mâna rănește văzduhul, de vreme ce văzduhul este sufletul oamenilor, al animalelor, al zburătoarelor, al peștilor și al târătoarelor. Iar dacă este cineva în lume, v-am spus că trupul lui nu este al lui Dumnezeu, ci este al materiei, și este întuneric, și trebuie să fie cuprins el însuși de întuneric.

Despre Paradis, care se numește cosmos, [spune următoarele]: cele sădite într-însul sunt pofta și alte înșelăciuni, care nimicesc cugetele oamenilor. Iar [pomul] sădit în Paradis, din care se cunoaște binele, acesta este Iisus și cunoașterea Lui cea din lume. Cel care ia [din el] deosebește binele și răul. Totuși, lumea nu este ea însăși a lui Dumnezeu, ci a fost plăsmuită dintr-o parte a materiei și din această pricină toate vor dispărea. Iar ceea ce Căpeteniile au prădat de la primul om, aceasta este umplutura lunii, adică ceea ce se curăță zi de zi din lume. Iar dacă sufletul iese din trup fără să cunoască adevărul, este dat pe mâna dracilor, ca să îl domolească în gheena focului, și, după această pedeapsă, este mutat în trupuri, ca să fie domolit, și astfel este aruncat în focul cel mare, până la sfârșitul [lunii]. Iar despre Proorocii pe care-i aveți, spune în felul următor: există un duh al necinstirii de Dumnezeu[[ἀσέβεια]] sau al nelegiurii întunericului, a celui care s-a ridicat dintru început; iar ei, amăgiți din această pricină, nu au grăit [adevărul], căci Căpetenia le-a orbit cugetul [[διάνοια]]. Dacă urmează cineva cuvintelor acelora, moare pentru vecie, înlănțuit în glod, pentru că nu a învățat cunoașterea Mângâietorului. Și le-a poruncit doar aleșilor lui, nu mai mult de șapte la număr: „Dacă terminați de mâncat, rugați-vă și puneți pe capul vostru ulei descântat cu multe nume, spre întărirea acestei credințe.” Iar mie nu mi s-au făcut cunoscute numele. Căci doar aceștia șapte le au. Și, din nou, spune că numele care la voi este cinstit și mare, Savaot, aceasta este firea omului și părinte al poftei, și din această

pricină cei neștiutori se închină poftei, socotind-o a fi Dumnezeu. Despre felul în care a fost zidit Adam spune următoarele: cel care a spus „*Veniți să facem om după chipul nostru, și după asemănare* sau după înfățișarea[[μωρφή]] pe care am văzut-o” este o Căpetenie, care le-a spus celorlalte Căpetenii: „Dați-mi din lumina pe care am luat-o și să facem om după înfățișarea noastră, a Căpeteniilor, așa cum am văzut-o”, adică primul om. Și așa l-a zidit pe om. Iar pe Eva au zidit-o în chip asemănător, dându-i din pofta lor, ca să îl amăgească pe Adam, și prin aceștia s-a făcut zidirea lumii, prin lucrarea de plăsmuire [[δημιουργία]] a Căpeteniei.

[Mani susține] că Dumnezeu nu are părtășie cu lumea însăși, nici nu se bucură de ea, din pricină că a fost prădată dintru început de Căpetenii și i s-a făcut strâmtorare. De aceea, trimite și pradă de la ei sufletul ei zi de zi prin acești luminători, prin soare și prin lună, care răpesc întreaga lume și întreaga zidire. Iar cel care a grăit cu Moise, cu iudeii și cu preoții [Mani] spune că este Căpetenia întunericului, așa încât una și aceeași sunt creștinii, iudeii și neamurile, de vreme ce cinstesc același Dumnezeu. Căci întru poftele lui îi amăgește pe aceștia, nefiind Dumnezeul adevărului. De aceea, toți câți nădăjduiesc în Acel Dumnezeu Care a grăit cu Moise și cu Proorocii au să fie înlănțuiți împreună cu el, pentru că nu au nădăjduit în Dumnezeul adevărului. Căci Acela a grăit cu ei după poftele lor. După toate acestea spune, la sfârșit, după cum a scris el însuși: când Solitorul își va arăta chipul, Cel-ce-poartă-pământul-pe-umeri va arunca pământul afară și așa se va dezlănțui focul cel mare și va mistui lumea. Apoi va arunca din nou glod odată cu noul Eon, așa încât toate sufletele păcătoșilor să fie înlănțuite în veac. Iar acestea se vor întâmpla atunci când va veni chipul [Solitorului]. Și toate vlăstarele, Iisus din luntrea cea mică, și Maica Vieții, și cei doisprezece cârmaci, și fecioara luminii, și cel de-al treilea Solitor, cel din luntrea cea mare, și Duhul cel Viu, și zidul focului celui mare și zidul vântului, al văzduhului și al apei, și al focului celui viu, cel dinăuntru, se vor sălășlui în apropiere de luminătorul cel mic, până când focul va să mistuie întreaga lume, în ani al căror număr nu l-am aflat. Și, după acestea, va fi o aducere la starea dintâi[[ἀποκατάστασις]] a celor două firi. Iar Căpeteniile vor locui în părțile cele de jos ale lor, iar Tatăl – în cele de sus, dobândind înapoi ceea era al său. Iar toată această învățătură a încredințat-o celor trei ucenici ai lui, poruncind ca fiecare să meargă în câte un ținut. Lui Addas i-au căzut la

împărțeală ținuturile Anatoliei, sorții lui Toma au picat pe pământul Siriei, iar cel de-al treilea, Ermias, a luat calea Egiptului. Și până astăzi petrec în acele locuri, vrând să statornicească temeiul [acestei] învățături.

Fragment al lui Arhelau, împreună cu Manes

Din Cateheza a VI-a a lui Chiril al Ierusalimului

Manes fuge din temniță și ajunge în Mesopotamia, dar îi iese înaintea cu armele dreptății Episcopul Arhelau. Și, învinuindu-l în fața unor filozofi, pe care îi ia drept judecători, și adunând un auditoriu format din elini, ca nu cumva, dacă ar fi fost creștini cei care judecă, judecătorii să fie socotiți părtinitori, Arhelau îi zice lui Manes: „Spune ce propovăduiești.” Iar acela, având gura ca un mormânt deschis, a început prin a-L huli pe Făcătorul tuturor, spunând: „Dumnezeul Vechiului [Testament] este născocitorul[[εὐρητής]] relelor, de vreme ce spune despre Sine Însuși: *Eu sunt foc mistuitor*. Înțeleptul Arhelau se împotrivi hulei, zicând: „Dacă Dumnezeul Vechiului [Testament] Se numește pe Sine, după cuvântul Său, foc, al cui Fiu este Cel Care spune: *Foc am venit să aduc pe pământ? Dacă Îl învinuiești pe Cel Care spune că Domnul omoară și dă viață*, de ce îl cinstești pe Petru, care a înviat-o pe Tavita, iar pe Safira a supus-o morții? Iar dacă Îl învinuiești [pe Acela] că a pregătit foc, de ce nu-L învinuiești și pe Cel Care spune: *Plecați de la mine în focul cel veșnic? Dacă Îl învinuiești pe Cel Care spune: Eu sunt Dumnezeu, Cel Ce fac pace și zidesc rele*, lămurește-ne cum de spune Iisus: *Nu am venit să aduc pace, ci sabie? De vreme ce spun amândoi același lucru, fiecare în mod diferit, sau amândoi sunt buni, pentru că spun același lucru, sau, dacă Iisus nu poate fi învinuit atunci când spune acestea, de ce Îl învinuiești pe Cel Care a spus aceleași lucruri în Vechiul [Testament]?”* Apoi, Manes i-a zis: „Și ce fel de Dumnezeu orbește? Căci Pavel este cel care spune: *În care Dumnezeuul veacului acestuia a orbit mințile necredincioșilor, ca să nu [le] strălucească lumina Evangheliei*”. Dar Arhelau, întrerupându-l cu dreptate, a zis: „Citește puțin mai înainte: *Iar dacă Evanghelia noastră este acoperită, este acoperită întru cei ce pier. Vezi că este acoperită întru cei ce pier? Căci nu trebuie să dai cele sfinte câinilor*. Apoi, oare numai Dumnezeul Vechiului [Testament] a orbit mințile necredincioșilor? Iisus nu a spus

El însuși: *De aceea le vorbesc lor în pilde, ca văzând să nu vadă?* Oare pentru că îi ura a vrut ca ei să nu vadă, sau pentru că erau nevrednici, de vreme ce și-au închis ochii? Căci unde este răutate din propria alegere, acolo și harul se ține departe. *Căci celui care are i se va da, iar de la cel care nu are se va lua și ceea ce pare că are.* Iar dacă trebuie, să spunem și următorul lucru, după cum tâlcuiesc unii, căci nu este un cuvânt greșit: chiar dacă a orbit mințile necredincioșilor, le-a orbit din bunătate, ca să privească spre cele sfinte. Căci nu spune: *Le-a orbit sufletele*, ci: *A orbit mințile necredincioșilor.* Iar [înțelesul] acestei spuse este următorul: Orbește mințile desfrânate ale desfrânatului și omul se mântuiește. Orbește [mintea] jefuitoare și tâlhărească a tâlharului, și omul se mântuiește. Dar nu vrei să cugeți astfel. Există și o altă tâlcuire: și soarele îi orbește pe cei cu vederea slabă; și cei care suferă de ochi sunt orbiți, fiind vătămați de lumină, nu pentru că soarele este orbitor, ci pentru că starea ochilor lor nu [le îngăduie] să vadă. Tot astfel, nici cei ale căror inimi suferă de necredință nu pot să privească spre razele dumnezeirii. Și nu spune: *Le-a orbit mințile, ca să nu audă Evanghelia*, ci: *ca să nu le strălucească lumina slavei Evangheliei Domnului nostru Iisus Hristos.* Căci tuturor le este îngăduit să audă Evanghelia, dar slava Evangheliei le este rânduită aparte[[ὄφορίζω]] doar celor ce sunt adevărați [următori] ai lui Hristos. Pentru cei care nu pot să audă, Domnul a vorbit în pilde, dar ucenicilor le-a deslușit[[ἐπιλύω]] deoparte pildele; strălucirea slavei [le-a fost rânduită] celor luminați, orbirea – necredincioșilor. Aceste taine Biserica le lămurește acum aceluia dintre catehumeni care vin la credință[[μεταβάλλομαι]]; nu este obiceiul să le lămurească neamurilor. Căci nu lămurim unui păgân tainele despre Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, și nu vorbim limpede despre taine nici în fața catehumenilor, ci spunem adesea multe lucruri în chip ascuns, astfel încât credincioșii, care știu, să înțeleagă, iar cei care nu știu să nu fie vătămați.

CANOANELE FERICITULUI MUCENIC PETRU, ARHIEPISCOPUL ALEXANDRIEI

Canonul I

De vreme ce a trecut de acum cel de-al patrulea Paște de la prigoană, este de ajuns pentru cei aduși în fața judecății și au fost aruncați în închisoare și au răbdat chinuri de neîndurat și lovituri de nespus și multe alte nevoi cumplite, dar care mai apoi s-au predat din pricina slăbiciunii trupului, chiar dacă nu au fost primiți dintru început din cauza mării căderi care a urmat [acestor cazne], totuși, pentru că s-au luptat mult și s-au împotrivit timp îndelungat – căci nu au ajuns la aceasta prin propria lor alegere, ci au fost trădați de slăbiciunea trupului –, de vreme ce și semnele rănilor lui Iisus sunt arătate în trupurile lor, iar unii sunt de acum în al treilea an de plâns, să li se dea lor pe deasupra drept canon de pocăință[[προσεπιτιμώ]], întru aducerea aminte, alte patruzeci de zile după reintrarea în comunitate[[προσέλευσις]]; tot atâtea zile a postit Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos după ce a fost botezat, și totuși a fost ispitit de diavolul. În aceste [zile] nevoindu-se și ei cu prisosință[[κατὰ τὸ περισσόν]] și postind mai aspru, să privegheze în rugăciuni în restul timpului, cugetând la cuvântul spus de Domnul către cel care Îl ispitea, ca să Se închine lui: *Du-te înapoia mea, Satano. Căci scris este: Domnului Dumnezeului Tău să I te închini și numai Lui săI slujești.*

Canonul al II-lea

Celor care, după ce au fost închiși și au îndurat strâmtorările și duhoarea din temniță ca într-o cetate împresurată de oastea vrăjmașilor[[πολιορκία]], dar mai apoi, robiți fără a se lupta cu chinurile, s-au lăsat zdrobiți din pricina mării lor neputințe și din pricina unei oarecare orbiri, le va fi de ajuns un an pe deasupra celui alt răstimp, fiindcă și ei s-au dăruit în întregime pe ei înșiși la strâmtorare pentru numele lui Hristos, chiar dacă s-au bucurat în temniță de multă alinare[[ἀνάπαυσις]] din partea fraților. Unii ca aceștia vor răsplăti înmulțit, râvnind să primească ispășire din robia cea amară a diavolului, amintindu-și mai

ales de Cel Care spune: *Duhul Domnului este peste Mine, pentru care M-a uns să binevestesc săracilor; M-a trimis să le propovăduiesc celor robiți dezrobirea și celor orbi vederea; să-i slobozesc întru iertare pe cei apăsați și să vestesc anul bineprimit al Domnului și ziua răscumpărării.*

Canonul al III-lea

Celor care nu au răbdat nicidecum ceva de acest fel, nici nu au arătat vreun rod al credinței, ci au trecut de partea răutății, predându-se de teamă și de frică, iar acum vin la pocăință, este de trebuință și cuvenit să li se pună înaintea pilda smochinului neroditor, după cum spune Domnul: *Un om avea un smochin sădit în via sa și a venit să caute rod întru însul, dar nu a găsit; și a spus către lucrătorul viei: Iată, sunt trei ani de când vin și caut rod în acest smochin și nu găsesc. Taie-l; de ce să irosească pământul? Iar acela, răspunzând, a zis: Doamne, lasă-l și anul acesta, până ce îl voi săpa împrejur și voi pune gunoi. Poate va face rod; iar de nu, îl vei tăia în anul ce vine.* Având această [pildă] înaintea ochilor și arătând rod vrednic de pocăință în acest răstimp, mai mult se vor folosi.

Canonul al IV-lea

Iar celor pentru care nu este nici un fel de nădejde și nu se pocăiesc, care și-au agonisit piele neschimbată de etiopian și blană pătată de leopard, li se va spune pilda celui alt smochin: *De-acum înainte să nu mai fie rod din tine în veac! Și pentru aceasta s-a și uscat de îndată.* Se împlinește, așadar, în aceștia și cuvântul Eclesiastului: *Ceea ce este strâmb nu se poate împodobi și ceea ce lipsește nu se poate număra.* Căci, dacă nu se îndreaptă mai întâi ceea ce este strâmb, este cu neputință să fie împodobit. Și dacă nu se împlinește mai întâi ceea ce lipsește, este cu neputință să fie numărat. De aceea, întru sfârșit, li se va întâmpla lor ceea ce se spune de către Proorocul: *Căci vor vedea – zice – leșurile oamenilor care au păcătuit împotriva Mea; că viermele lor nu va muri și focul lor nu se va stingea, și vor fi praveliște pentru tot trupul; fiindcă, după cum se spune și mai înainte de către același: cei nedrepti astfel se vor învifora și nu vor putea găsi odihnă. Nu este bucurie celor ce nu-L cinstesc [pe Domnul][[ὄσεβής]], zis-a Dumnezeu.*

Canonul al V-lea

Celor care s-au prefăcut, precum s-a prefăcut David că este epileptic, ca să nu fie dat morții, deși nu era epileptic, și nu au semnat pur și simplu cele ale lepădării, ci, aflându-se în mare strâmtorare, au luat în batjocură uneltirile vrăjmașilor, ca niște copii chibzuiți și cu bună socotință printre cei fără de chibzuială, fie prefăcându-se că trec prin altare, sau făcându-se că scriu, fie trimițând pe unii dintre neamuri în locul lor, chiar dacă pe unii i-au iertat unii dintre mărturisitori, după cum am auzit, fiindcă, pentru multa lor evlavie, au fugit de atingerea cu propriile mâini a focului și a tămâii de jertfă a necuraților draci, de vreme ce nu au știut ce fac, întru nechibzuința lor, totuși, li se va rânduie [un canon] de șase luni spre întoarcerea întru pocăință. Astfel, se vor folosi și ei mai degrabă, cugetând cu luare-aminte la cuvântul proorocesc și zicând: *Un Prunc ni S-a născut, un Fiu ni S-a dat, a Cărui stăpânire e pe umărul Lui, și se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat.*

Acesta, după cum știți, în luna a șasea de la zămislirea celui alt copil, a celui care, înaintea ieșirii Lui [la propovăduire], a vestit pocăința spre iertarea păcatelor, a fost zămislit și El spre a vesti pocăința. Căci pe amândoi îi auzim vestind întâi și întâi nu numai despre pocăință, ci și despre Împărăția Cerurilor, care, după cum ne-a învățat, *este înăuntrul nostru, că aproape de noi este cuvântul pe care îl credem, în gura noastră și în inima noastră.* Amintindu-li-se despre aceasta, *vor învăța și ei a mărturisi cu gura lor că Domn este Iisus, crezând în inima lor că Dumnezeu L-a înviat pe El din morți,* ca unii care aud [cuvintele Apostolului]: *Cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturisește spre mântuire.*

Canonul al VI-lea

Cât despre cei care i-au pus pe robii lor creștini [să jertfească] în locul lor, robii, ca unii care s-au aflat în mâinile stăpânilor și, într-un fel, au fost și ei întemnițați de aceștia, sub amenințările lor, și care, din pricina fricii față de stăpâni, au ajuns la aceasta și au suferit cădere, aceștia să arate timp de un an faptele pocăinței, învățând în acest răstimp să facă voia lui Hristos, ca niște robi ai Lui, și să se teamă de El, ascultând mai cu seamă că *orice lucru bun va face fiecare, va lua aceasta ca plată de la Domnul, fie că este rob, fie că este liber.*

Canonul al VII-lea

Iar cei liberi să fie cercetați timp de trei ani în pocăință, ca unii care s-au prefăcut și i-au silit pe cei dimpreună robi cu ei să jertfească [idolilor], fiindcă au trecut cu vederea voința Apostolului ca stăpânii să facă aceleași lucruri ca și robii, *lăsând deoparte amenințarea, știind* – spune – *că și al nostru, și al lor este Domnul în ceruri, și părtinire nu este la El;* iar dacă toți avem un singur Domn nepărtinitor, de vreme ce *toate și întru toți este Hristos,* și în barbari și în sciți, în robi și în oamenii liberi, datori sunt să se gândească la ceea ce au făcut, vrând să își mântuiască propriile suflete, cei care pe cei dimpreună robi cu noi i-au târât spre închinarea la idoli, cu toate că puteau și ei să scape, dacă le-ar fi dat *dreptate și egalitate,* după cum iarăși zice Apostolul.

Canonul al VIII-lea

Iar celor care s-au predat și au suferit cădere, iar [mai apoi] ei înșiși au mers la luptă și au mărturisit că sunt creștini și au fost aruncați în temniță, suferind chinuri, este un lucru binecuvântat să le oferim sprijin întru bucuria inimii și să avem părtășie cu ei în toate, în rugăciuni în Împărtășirea cu Trupul și Sângele [lui Hristos] și în mângâierea cuvântului, ca, luptând mai vârtos, să se învrednicească de *răsplata chemării de sus. Căci și de șapte ori* – zice – *va cădea dreptul și se va ridica.* Iar dacă toți cei care au căzut au făcut acest lucru, au arătat din toată inima cea mai desăvârșită pocăință.

Canonul al IX-lea

În privința celor care s-au aruncat ca din somn în luptă – [o luptă] plină de chinuri și care avea să îi sfâșie – și care și-au adus ei înșiși asupra lor ispita luptei pe mare și a multei înviforări și care mai mult le-au ațâțat fraților cărbunele păcătoșilor, și cu aceștia trebuie să avem părtășie, ca unii care se îndreaptă spre aceasta în numele lui Hristos, chiar dacă nu au luat aminte la cuvintele Lui, atunci când ne învață *să ne rugăm, ca să nu cădem în ispită,* și iarăși [ne învață] să-I spunem în rugăciune Tatălui: *și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean.*

Poate că nici nu știu că de multe ori Stăpânul Casei și Învățătorul nostru S-a depărtat de cei doritori să uneltească [împotriva Lui] și că uneori *nu umbla pe față,* din pricina lor, și

că și atunci când a venit vremea pătimirii Lui, nu S-a predat El Însuși, ci a așteptat până ce au venit împotriva Lui cu săbii și toiege. Căci zice către ei: *Ca la un tâlhar ați ieșit cu săbii și toiege, ca să Mă prindeți. Și aceia – zice – L-au dat pe mâna lui Pilat. După asemănarea Lui au pătit și cei care au umblat după țelul Lui, amintindu-și de dumnezeieștile Lui cuvinte, prin care ne întărește în prigoane, zicând: Luați aminte! Căci vă vor da în adunări și veți fi bătuți în sinagogi. A spus vă vor da în adunări, nu vă veți da voi înșivă, și veți fi duși înaintea căpeteniilor și a împăraților din pricina numelui Meu, iar nu vă veți duce voi înșivă, fiindcă vrea ca noi, prizoniți fiind din pricina numelui Lui, să ne mutăm dintr-un loc în altul, după cum iarăși Îl auzim spunând: Iar când vă urmăresc în cetatea aceasta, fugiți în cealaltă. Căci nu vrea ca noi să ne ducem de bunăvoie la scutierii și lăncierii diavolului, ca să nu ne facem pricină de și mai multe ucideri pentru aceștia, ca și cum i-am sili să se îndârjească și mai tare și să săvârșească faptele aducătoare de moarte, ci vrea să așteptăm și să luăm aminte la noi înșine, să priveghem și să ne rugăm, ca să nu cădem în ispită. Tot așa și Ștefan, primind cel dintâi mucenicie pe urmele lui Hristos, fiind prins în Ierusalim de cei fără de lege și adus în sinedriu, pe când era lovit cu pietre, a primit slava, în numele lui Hristos, rugându-se și zicând: Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta. Astfel și Iacob, al doilea [mucenic], fiind prins de Irod, i s-a tăiat capul cu sabia. Tot așa Petru, cel mai mare între Apostoli, după ce de multe ori a fost prins, întemnițat și batjocorit, mai apoi a fost răstignit la Roma. Asemenea și vestitul Pavel, după ce de mai multe ori a fost dat în mâinile prigonitorilor și s-a primejduit până la moarte, multe pătimind în lupte și laudându-se în multe prigoane și strâmtorări, i s-a tăiat capul în aceeași cetate. Acesta, întru cele în care s-a laudat, întru acelea s-a și săvârșit. [Mai știm și] că în Damasc a fost lăsat în jos de-a lungul zidului într-un coș în timpul nopții și a scăpat de mâinile celui care îl căuta ca să îl piardă. Căci țelul acestora era, înainte de toate, să binevestească și să învețe cuvântul lui Dumnezeu. Întru acestea întărindu-i pe frați spre a rămâne în credință, spuneau și că prin multe strâmtorări trebuie să intrăm în Împărăția lui Dumnezeu. Căci nu căutau folosul lor, ci pe al celor mulți, ca să se mântuiască. Și ar fi fost multe de spus către aceștia, spre a săvârși [toate] după cuvântul [lui Dumnezeu], dacă timpul nu ne-ar fi prea scurt pentru a povesti, după cum spune Apostolul.*

Canonul al X-lea

De aceea, nu este binecuvântat ca aceia din rândul clerului care s-au predat, care au suferit cădere și apoi s-au reîntors în luptă să mai fie în slujbă, ca unii care au lepădat turma Domnului și și-au agonisit vină, ceea ce nu a făcut niciunul dintre Apostoli. Căci și cel care a răbdat multe prigoane, arătând multe biruințe în lupte, fericitul Apostol Pavel, deși cunoștea că *mai bine este a fi dezlegat [din trup] și a fi împreună cu Hristos*, adaugă și zice următoarele: *Dar a zăbovi în trup este mai de trebuință pentru voi; căutând nu spre folosul său, ci spre al celor mulți, ca să se mântuiască*, socotea mai trebuință decât propria odihnă faptul de a rămâne lângă frați și a se îngriji de ei, voind ca *acela care învață să se facă pildă credincioșilor întru învățatură*. Din această pricină cei care, după ce și-au agonisit osândă în temniță, au căzut din slujbă și mai apoi s-au întors sunt întru totul lipsiți de chibzuială. Căci cum cer ceea ce au părăsit și cum vor putea să le fie de folos fraților într-o vreme ca aceasta? Până ce nu căzuseră, aveau iertare pentru fapta lor nesăbuită, dar, odată ce au căzut, ca unii care s-au trufit și și-au agonisit vină, nu mai pot să slujească. De aceea, să cugete mai degrabă cum să se săvârșească întru smerenie, părăsind slava deșartă. Căci le este de ajuns împărtășirea, care trebuie făcută cu multă grijă și atenție, din două motive: ca nu cumva să li se pară că sunt plini de jale și să-și ia singuri în chip năprasnic dezlegarea din această viață și ca nu cumva unii dintre ei, căzând, să spună că au slăbit din pricina epitimiei. Unii ca aceștia vor avea parte mai mult decât toți de rușine și ocară, ca unii care au pus temelie, dar nu au putut să ducă lucrarea la bun sfârșit. Căci zice: *Vor începe toți cei care trec pe acolo să îl ia în râs, zicând: Acest om a pus temelie, dar nu a putut să isprăvească*.

Canonul al XI-lea

Cei care s-au aruncat[[παραπηδάω]] cei dintâi în vârtoarea prigoanei, stând înaintea scaunului de judecată și văzându-i pe Sfinții Mucenici cum se zoreau spre *răsplata chemării celei de sus*, cuprinși fiind de înflăcărare întru râvna cea bună, s-au dat pe sine la aceasta cu multă îndrăzneală, privind mai cu seamă la cei care au fost biruiți și au căzut, din a căror pricină arzând pe dinăuntru și având în ei un glas care-i îndemna să lupte până la capăt cu acela care se înălța cu trufie[[ύπεραίρω]] și le stătea împotriva, se sileau ca nu

cumva să se socoată acela a fi mai înțelept decât cei pe care a crezut că i-a învins prin viclenie, cu toate că i-a scăpat faptul că a fost biruit de cei care au răbdat chinurile sfâșierii trupurilor și ale bicelor, ascuțișul sabiei, pârjolul focului și cufundările în apă. Și se cade să le încuviințăm celor care, potrivit credinței, socotesc firesc să se facă rugăciuni și cereri fie pentru cei care au primit pedepse în temniță și s-au lepădat[[προδίδωμι]] din pricina foamei și a setei, fie pentru cei care, în afara temniței, în fața judecății, au fost supuși la chinuri prin sfâșierea trupului și prin loviturile de bici, dar mai apoi au fost biruiți de slăbiciunea trupului. Căci nu pricinuieste nimănui niciun rău a pătimi și a suferi împreună cu cei care plâng și suspină pentru cei biruiți în luptă de multa asuprire a diavolului celui uneltitor de rele, fie pentru părinți, fie pentru frați, fie pentru fii. Căci știm că și pentru credința altora s-au bucurat unii de bunătatea lui Dumnezeu, [dobândind] iertarea păcatelor, sănătatea trupului și învierea morților. Aducându-ne deci aminte de multele chinuri pe care le-au îndurat mai înainte în numele lui Hristos, precum și de groaznicele cazne, mai cu seamă că s-au și pocăit și au plâns cu amar pentru ceea ce au făcut atunci când s-au lepădat din pricina slăbiciunii și omorării trupului, și [mai ales că] au mărturisit că, în această viață, s-au făcut viețuitori în afara acestui veac[[ἀπολίτευτος]], să cerem și să ne rugăm pentru ispășirea [păcatelor] lor, dimpreună cu altele care le sunt de folos, prin Cel Care S-a făcut Mijlocitor pentru noi către Tatăl, ispășind păcatele noastre. Căci zice: *Și dacă va păcătui cineva, avem Mijlocitor către Tatăl, pe Iisus Hristos Cel drept. Și El Însuși este ispășire pentru păcatele noastre.*

Canonul al XII-lea

Celor care au dat bani ca să nu fie întru nimic tulburați de vreun rău nu trebuie să li se aducă învinuire. Căci au suferit pagubă și pierdere a averii, ca să nu își păgubească sau să își piardă sufletul, ceea ce alții nu au făcut, din rușinoasă lăcomie, cu toate că Domnul spune: *Căci ce îi va folosi omului de ar câștiga lumea întreagă, dar sufletul și l-ar păgubi sau și l-ar pierde?* Și [iarăși]: *Nu poți sluji lui Dumnezeu și lui mamona.* Căci ei s-au arătat ca slujitori ai lui Dumnezeu, urând banii, călcându-i în picioare și disprețuindu-i, și au împlinit și întru aceasta cuvântul Scripturii: *Preț de răscumpărare a sufletului omului este bogăția lui.* Apoi citim și în *Faptele Apostolilor* că cei care au fost târâți în Tesalonic în locul lui Pavel și Sila pe la mai-marii cetății au fost sloboziți printr-o

răscumpărare îndestulătoare. Căci, după ce i-au asuprit mult din pricina numelui [lui Hristos] și *au tulburat mulțimea și pe mai-marii cetății, luând – zice – îndeajuns de la Iason și de la ceilalți, i-au slobozit. Iar frații au trimis de îndată, în timpul nopții, la Veria pe Pavel și pe Sila.*

Canonul al XIII-lea

De aceea, nici cei care au lăsat toate pentru mântuirea sufletului și au plecat nu trebuie învinuiți, ca și cum ceilalți ar fi fost prinși din pricina lor. Căci și în Efes, în locul lui Pavel, i-au prins și i-au dus la teatru pe Gaius și pe Aristarh, însoțitorii lui Pavel; și, vrând el să meargă în mijlocul poporului, fiindcă din pricina lui se făcuse tulburare, pentru că încredințase și întorsese mulțime multă spre cinstirea lui Dumnezeu, *nu îl lăsau ucenicii – zice. Ba încă și unii dintre dregătorii Asiei, care îi erau prieteni, trimițând la el, îl rugau să nu se ducă în teatru.* Iar dacă ar fi să stăruiască unii și să-i necăjească pe cei care, în multa lor curăție, au luat aminte la Cel Care zice: *Mântuind, mântuiește-ți sufletul tău și să nu te uiți înapoi,* să-și aducă aminte de maimarele între Apostoli Petru, care a fost aruncat în temniță și încredințat spre pază celor patru străji de câte patru ostași. Acesta, fugind în timpul nopții și scăpând din mâna [lui Irod, cel vărsător de sânge, și din toată așteptarea poporului] iudeilor, după porunca îngerului Domnului, *făcându-se ziuă – zice –, mare era tulburarea printre ostași, ce s-a făcut oare cu Petru. Iar Irod, cerându-l și negăsindu-l, cercetându-i pe paznici, a poruncit să fie uciși.* Nu i se aduce nicio învinuire lui Petru din această pricină, căci era cu putință ca și ei, văzând cele întâmplate, să fugă. Tot așa [ar fi putut să scape] și toți pruncii din Betleem și din toate hotarele lui, dacă părinții lor ar fi știut ce avea să fie, anume toți cei care au fost omorâți de ucigașul Irod, pentru faptul că acesta căuta să piardă un singur Prunc. Căci și Acesta, după porunca îngerului Domnului, a fugit, începând deja să prade iute și să jefuiască degrabă, după chemarea numelui, așa cum este scris: *Pune-i numele Pradă-Iute-Jefuiește-Degrabă, căci, înainte ca pruncul să știe să spună „tată” și „mamă”, puterea Damascului și prăzile Samariei se vor lua dinaintea împăratului Asiriei.* Magii deci, ca și cum ar fi fost de îndată prădați și jefuiți, s-au închinat cu supunere și cinstire pruncului, deschizându-și vistieriile și aducându-i cele mai potrivite și cuviincioase daruri, aur, tămâie și smirnă, ca unui Împărat și Dumnezeu și Om. De aceea, nu au mai socotit vrednic să se întoarcă la

împăratul asirian, fiind ajutați de pronia dumnezeiască. *Căci luând înștiințare – zice – în vis să nu se mai întorcă la Irod, pe altă cale s-au dus în țara lor. De aceea, văzând vărsătorul de sânge Irod că a fost batjocorit de magi, s-a mâniat foarte și trimițând – zice – a ucis pe toți pruncii care erau în Betleem și în toate hotarele lui, de doi ani și mai jos, după timpul pe care îl aflase cu de-amănuntul de la magi. Și căutând să îl omoare dimpreună cu aceștia și pe celălalt prunc, născut înainte de El, și negăsindu-l, l-a ucis pe tatăl lui, Zaharia, între templu și altar, iar pruncul a scăpat împreună cu mama sa, Elisabeta. Din pricina acestor întâmplări, ei nu au nicio vină.*

Canonul al XIV-lea

Iar dacă unii au suferit multă asuprire și strâmtorare, luând în gură cârlige și lanțuri, și au stărunit cu tărie în mărturisirea credinței și au fost duși fără voie la jertfa cea nelegiuită ca să li se ardă mâinile – după cum mi-au scris detreiorifericiții mucenici din temniță despre cei din Libia, precum și ceilalți împreună-slujitori – unii ca aceștia, mai ales dacă mărturisesc împreună cu ei și ceilalți frați, pot fi rânduiți la Liturghie printre mărturisitori, la fel ca și cei care au fost supuși la multe cazne și nu mai pot să vorbească sau să grăiască sau să se miște pentru a sta împotriva celor care îi chinuiesc în zadar; căci nu s-au învoit cu netrebnicia lor. Așa cum iarăși am auzit de la cei care au slujit împreună cu ei, aceștia vor fi rânduiți printre mărturisitori, precum și toți cei care viețuiesc după cum este scris în Epistola către Timotei, ascultându-l și el, la rândul lui, pe cel care spune: *Urmează dreptatea, buna-cinstire, credința, dragostea, răbdarea, blândețea. Luptă-te lupta cea bună a credinței, cucerește viața veșnică la care ai fost chemat, mărturisind mărturisirea cea bună înaintea multor martori.*

Canonul al XV-lea

Să nu ne învinuiască nimeni că ținem miercurea și vinerea, în care ni s-a rânduit potrivit tradiției și să postim: miercurea pentru sfatul ținut de iudei pentru a-L da pe Domnul la moarte, iar vinerea [pentru că El a pățimit pentru noi. Căci și duminica] o prăznuim ca zi de bucurie, pentru Cel Care a înviat întru ea, și am primit ca rânduială să nu ne plecăm genunchii în această zi.

Sinodul de la Roma

Din cartea sinodală

Sfântul și dumnezeiescul sinod local convocat la Roma de către Preasfințitul Papă Miltiade, de Preacuviosul Marcu și de Cecilian, Episcopul Cartaginei, în legătură cu unirea episcopilor. Iar întrunirea acestui sinod și a celui din Arelate au fost rânduite de marele împărat Constantin, care, fără să se întoarcă deloc înapoi, a plecat din ținuturile de Apus spre cele din Răsărit, fără să îl fi văzut pe Episcopul Silvestru pe tronul Romei, ci plecând [de acolo] în vremea lui Miltiade. De aceea este mai vrednic de crezare că el nu s-a botezat la Roma, ci în Nicomidia.

Copie a scrisorii împărătești prin care poruncește să se țină un sinod al Episcopilor la Roma, pentru unirea și buna-înțelegere a Bisericii

Constantin Augustus, către Miltiade, Episcopul Romanilor, și către Marcu. Întrucât mi-au fost trimise din partea lui Anulinus, prealuminatul Proconsul al Africii, mai multe astfel de scrisori în care mi se aduce la cunoștință că episcopul cetății cartaginezilor, Cecilian, a fost învinuit de unii colegi de-ai lui, întâi-stătători ai Africii, în multe privințe, și întrucât mi se pare foarte grav că, în aceste eparhii, pe care pronia dumnezeiască de bunăvoie le-a încredințat Dregătoriei mele și în care se găsește mulțime multă, poporul se află în dezbinare, stăruiind asupra unor pricini de toată nimica, precum și că episcopii au neînțelegeri între ei, am hotărât ca Cecilian însuși, împreună cu zece episcopi care au socotit de cuviință să îi aducă învinuiri și cu alți zece pe care el i-ar socoti de trebuință pentru a-i susține pricina, să plece la Roma pe mare, pentru ca acolo, fiind voi de față, alături de Reticus, Matern și Marin, colegii voștri, cărora le-am poruncit să vină la Roma pentru acest scop, să poată să fie ascultat, după cum veți socoti că este potrivit cu preaAugusta [noastră] lege. Ca să puteți avea o cunoaștere deplină a tuturor acestor lucruri, alăturând scrisorii mele copii după scrisorile trimise mie de către Anulinus, le-am trimis către mai înainte pomeniții colegi ai voștri. După ce veți fi citit acestea, Înălțimea

Voastră[[ἡ σὴ στερεότης]] veți vedea în ce fel trebuie să cercetați această pricină cu cea mai mare grijă și să o încheiați după dreptate, fiindcă nu se ascunde Sânguinței Voastre faptul că port o atât de mare cinstire față de cea întru lege sobornicească Biserică, încât nu vreau să lăsați în vreun loc nicidecum vreoa schismă sau dezbinare. Fie ca Dumnezeuirea Dumnezeului celui mare să vă aibă în pază întru mulți ani, Preacinstite.

Copie a scrisorii împărătești prin care poruncește să se țină un al doilea sinod pentru a îndepărta orice neînțelegere între episcopi

Constantin Augustus, către Chrestus, Episcopul Siracuzei. Încă mai demult, când, în chip rău și cu strâmbătate, unii au început să se îndepărteze, în ceea ce privește religia, de sfânta și cereasca putere și de credința sobornicească, vrând să pun capăt unor astfel de certuri dintre ei, rânduisem ca, trimitând pe unii episcopi din Galia, dar și pe cei pe care i-am chemat din Africa – cei care se luptă cu îndârjire și neconținut unii împotriva celorlalți, și dintr-o tabără, și din cealaltă –, și fiind de față și Episcopul Romei, chestiunea care părea să fi creat tulburare să poată fi îndreptată în prezența lor cu cel mai atent discernământ. Dar, de vreme ce, după cum se întâmplă, unii, uitând și de propria mântuire, și de cinstirea datorată preasfintei credințe, nici acum nu încetează săși înțească vrăjmășiile, nevrând să fie de acord cu judecata deja exprimată și declarând că și-au exprimat părerile și hotărârile [doar] puțin și că, necercetând mai înainte toate câte se cuveneau a fi cercetate cu multă grijă, s-au grăbit să judece repede și iute și că, din toate aceste pricini, s-au întâmplat acele lucruri, anume faptul că tocmai aceia care erau datori să aibă înțelegere frățescă și într-un cuget s-au despărțit unii de alții în chip rușinos, ba chiar mai degrabă spurcat, și le dau oamenilor ale căror suflete sunt străine de preasfânta credință acest prilej de batjocură – din această pricină a trebuit să mă îngrijesc ca această stare, care trebuia să înceteze după ce s-a rostit judecata printr-o hotărâre luată de bunăvoie, să poată să se sfârșească măcar acum, prin prezența multora.

Așadar, fiindcă am poruncit ca foarte mulți episcopi din nespus de multe locuri diferite să se întrunească în cetatea Arelate la Calendele lui August, am socotit de cuviință să îi scriem și ție ca, luând de la prealuminatul Latronian, guvernatorul Siciliei, o trăsură a poștei imperiale și alăturându-ți și doi însoțitori dintre cei de rang secund pe care tu însuți

vei socoti de cuviință să îi alegi, dar luându-ți și trei slujitori care să poată să vă slujească pe drum, să pornești spre mai înainte pomenitul loc [și să fii acolo] în aceeași zi, astfel încât, cu ajutorul Înălțimii Tale și prin conștiința cea într-un singur suflet și într-un singur cuget a celor care se vor întruni, ceea ce a dăinuit până acum prin certuri rușinoase și de toată nimica, după ce se vor fi ascultat toate câte urmează a fi spuse de către cei care acum sunt separați unii de alții, cărora, de asemenea, le-am poruncit să fie de față, să poată reveni la starea cea dintâi, [ajungând], fie și încet-încet, la cuvenita slujire și credință și la frățeasca bunăînțelegere. Fie ca Atotputernicul Dumnezeu să te păzească sănătos întru mulți ani.

Sinodul din Arelate

Sfântul și dumnezeiescul sinod local de la Arelate, convocat de Chrestus, Preacuviosul Episcop al Siracuzei Siciliei, și de mai înainte pomenitul Episcop Cecilian, în legătură cu unirea episcopilor.

CANOANELE FERICIȚILOR PĂRINȚI CARE S-AU ADUNAT ÎN ANCIRA,

Care sunt alcătuite mai înainte de Canoanele expuse la Niceea, dar sunt de rang secund, datorită autorității Sinodului Ecumenic

Canonul I

În privința preoților care au jertfit idolilor, iar apoi s-au întors în luptă nu cu vreun gând viclean, ci din adevăr, nu ticluind aceasta de dinainte, nici umblând cu meșteșugiri și cu amăgiri, ca [doar] să pară că s-au supus chinurilor, dar, de fapt, aducându-și-le asupra-și doar în chip părelnic și de formă, s-a hotărât ca aceștia să aibă parte de cinstire potrivit cu treapta în care se află, dar să nu le fie îngăduit să aducă ei înșiși jertfă lui Dumnezeu, nici să predice sau să săvârșească vreuna dintre sfintele slujbe.

Canonul al II-lea

Despre diaconii care, de asemenea, au jertfit, iar apoi s-au întors în luptă, s-a hotărât să aibă parte de cealaltă cinstire, dar să fie opriți de la orice sfântă slujbă, de la aduce pâinea sau potirul sau de la a predica. Totuși, dacă vreun episcop ar vedea la aceștia o oarecare trudă sau smerenie a blândeții și ar vrea fie să le dea ceva în plus, fie să le ia, are această putere.

Canonul al III-lea

Cât despre cei care au fugit și au fost prinși, sau au fost trădați de casnicii lor, sau în alt fel au fost lipsiți de averile lor, sau au răbdat chinuri, sau au fost aruncați în temniță, strigând că sunt creștini, și au fost sfâșiați, sau li s-a dat în mâini cu sila vreun lucru din partea asupritorilor, sau au primit cu de-a sila vreo mâncare [jertfită la idoli], dar au mărturisit fără contenire că sunt creștini și și-au arătat mereu durerea pentru cele petrecute, prin întreaga lor purtare, prin înfățișare și prin smerenia vieții, toți aceștia, ca unii ce sunt în afară de păcat, să nu fie opriți de la Împărtășire. Iar dacă au și fost opriți de cineva, din prea mare acrivie sau din neștiința unora, de îndată să fie primiți înapoi [la Împărtășire]. Iar aceasta să fie la fel și în privința clericilor, și a laicilor. S-a cercetat și dacă mirenii supuși

acestei silnicii pot să fie înălțați în cinul [preoțesc]. S-a hotărât, aşadar, ca și aceștia, ca unii care nu au păcătuit cu nimic, dacă, de asemenea, s-ar afla dreaptă viețuirea lor de mai înainte, să fie hirotoniți.

Canonul al IV-lea

În privința celor care au fost siliți să jertfească și, pe lângă aceștia, în privința celor care au mâncat din cele ale idolilor, toți câți, fiind duși acolo, au mers cu o înfățișare mai strălucitoare și au îmbrăcat un veșmânt mai scump și au luat parte fără discernământ [[ὀδίαφόρως]] la ospățul pregătit, s-a hotărât ca aceștia să fie ascultători timp de un an, să facă plecări ale genunchilor [[ὕποπίπτω]] timp de trei ani, să se împărtășească doar de rugăciune vreme de doi ani și [abia] atunci să vină la desăvârșire.

Canonul al V-lea

Iar toți câți au venit cu veșmânt de jale și, stând la masă, au mâncat vărsând lacrimi în toată vremea șederii lor acolo, dacă au împlinit timpul celor trei ani de plecare a genunchilor, să fie primiți, în afară de Împărtășanie. Iar dacă nu au mâncat, după ce și-au plecat genunchii timp de doi ani, în cel de-al treilea să fie primiți în obștea credincioșilor, dar fără Împărtășire, ca să ia desăvârșirea în al patrulea an. Iar episcopii, după ce au cercetat felul pocăinței acestora, au puterea să arate îngăduință sau să adauge mai mult timp [de pocăință], iar înainte de toate să fie cercetată viața lor de mai înainte și de după cele petrecute, și astfel să fie măsurată îngăduința.

Canonul al VI-lea

În privința celor care s-au supus numai la amenințarea pedepsei și a luării averilor sau a surghiunului și au jertfit, și până la vremea de acum nu s-au pocăit, nici nu s-au întors, dar acum, pe la vremea Sinodului, s-au apropiat și au venit la gândul întoarcerii, s-a hotărât ca până la Ziua cea Mare să fie primiți ca ascultători, și după Ziua cea Mare să se pocăiască întru plecarea genunchilor vreme de trei ani, iar după alți doi ani să fie primiți în obștea credincioșilor, fără Împărtășanie, și astfel să vină la desăvârșire, încât să împlinească întregul răstimp de șase ani de pocăință. Iar dacă unii au fost primiți la pocăință înainte de acest Sinod, să li se socotească de la acel moment începutul celor șase ani. Iar dacă s-ar

întâmpla vreo primejdie sau așteptare a morții, din boală sau din vreo altă pricină, să fie primiți, dar să fie după oros.

Canonul al VII-lea

Despre cei care s-au ospătat împreună cu păgânii la vreo sărbătoare păgânească, într-un loc rânduit pentru păgâni, dar au adus cu ei și au mâncat din propriile bucate, s-a hotărât să fie primiți după ce vor fi petrecut în pocăință timp de doi ani întru plecarea genunchilor [[ὄποπίπτω]]. Iar dacă se cuvine ca ei să aibă părtășie de Sfânta Jertfă, aceasta să o socotească fiecare dintre episcopi, judecând după viețuirea din rest a fiecăruia.

Canonul al VIII-lea

Cei care au fost siliți a doua și a treia oară să jertfească, să se pocăiască întru plecarea genunchilor timp de patru ani, iar timp de doi ani să fie în comuniune, afară de Sfânta Jertfă, iar în al șaptelea an să fie primiți desăvârșit.

Canonul al IX-lea

Iar toți cei care nu numai că s-au lepădat de credință, dar s-au și năpustit asupra fraților și i-au silit [să se lepede de credință], și s-au făcut pricină a silirii [lor de către alții], să fie primiți timp de trei ani în locul ascultării, timp de alți șase ani în locul plecării genunchilor și timp de încă un an să fie în comuniune, dar fără Sfânta Jertfă, pentru ca, plinind zece ani [de pocăință], să aibă părtășie în chip desăvârșit. Iar în acest timp să se cerceteze și restul viețuirii lor.

Canonul al X-lea

Diaconii, toți câți sunt hirotoniți, dacă au spus și au mărturisit la vremea hirotonirii lor că trebuie să se căsătorească, neputând să rămână în acest fel, toți aceștia, căsătorindu-se după aceea, să rămână în slujbă, pentru că le-a fost îngăduit de către episcop. Iar dacă au tăcut și au primit la hirotonie să rămână așa, iar apoi s-au căsătorit, să fie opriți de la slujirea de diaconi.

Canonul al XI-lea

S-a hotărât ca fecioarele logodite, care au fost mai apoi răpite de alții, să fie date înapoi logodnicilor celor dintâi, chiar dacă ar fi suferit siluire de la aceia.

Canonul al XII-lea

S-a hotărât ca aceia care au jertfit idolilor înainte de Botez, iar mai pe urmă au fost botezați, să fie înaintați în rândul clerului, ca unii care au fost curățiți.

Canonul al XIII-lea

Horepiscopilor să nu le fie îngăduit să hirotonească în altă parohie preoți sau diaconi, și în nici un chip preoți de cetate, afară de încredințare cu scrisoare de la episcop.

Canonul al XIV-lea

S-a hotărât ca cei din cler, preoți și diaconi, care se înfrânează de la cărnuri, să se atingă de acestea și astfel, dacă vor, să se înfrâneze. Iar dacă nu vor, să nu mănânce nici legumele puse dimpreună cu cărnurile. Iar dacă nu se supun canonului, să fie opriți de la slujire.

Canonul al XV-lea

Toate cele care aparțin bisericii episcopale, pe care preoții le-au vândut în lipsa episcopului, să fie cerute înapoi de Biserică. Și să fie lăsat în seama judecății episcopului dacă se cuvine [ca cei care au cumpărat] să ia înapoi prețul sau nu, pentru că, de multe ori, câștigul de pe urma celor vândute le aduce lor înșiși un folos mai mare.

Canonul al XVI-lea

Despre cei care au păcătuit sau păcătuiesc cu animalele

Toți cei care au păcătuit mai înainte de a împlini douăzeci de ani, după ce se vor fi pocăit cincisprezece ani întru plecarea genunchilor, să aibă parte de comuniunea de rugăciune. Apoi, după ce vor împlini cinci ani în această comuniune, să se atingă și de Sfânta Jertfă. Să se cerceteze însă și viețuirea lor din răstimpul pocăinței întru plecarea genunchilor și astfel să aibă parte de milostivire. Iar dacă unii s-au aflat peste măsură în păcate, să aibă parte de un răstimp îndelungat întru plecarea genunchilor. Cei care, dincolo de această

vârstă și având soții, au căzut în păcat, să se pocăiască douăzeci și cinci de ani întru plecarea genunchilor și să aibă parte [doar] de comuniunea în rugăciune. După ce vor împlini cinci ani în comuniunea rugăciunii, să aibă parte de Sfânta Jertfă. Iar cei care, având și soții și depășind vârsta de cincizeci de ani, au păcătuit, să fie primiți la Împărtășire [numai] la sfârșitul vieții.

Canonul al XVII-lea

Sfântul Sinod a rânduit ca aceia care au păcătuit cu animalele și sunt leproși, sau, mai bine zis, și-au agonisit lepră [în urma împreunării cu animalele] să stea la rugăciune în același loc cu cei iernatici.

Canonul al XVIII-lea

Dacă unii episcopi, rânduiți în treaptă și neprimiți de parohia în care au fost numiți, vor să se îndrepte spre alte parohii și să vină cu silnicie asupra celor rânduiți acolo și să stârnească răscoale împotriva lor, aceștia să fie afurisiți. Iar dacă vor să fie rânduiți întru preoție acolo unde erau mai înainte preoți, să nu li se ia cinstea [preoției]. Dar dacă se învrăjdesc împotriva episcopilor rânduiți în acel loc, să se ia de la ei cinstea preoției și să fie afurisiți.

Canonul al XIX-lea

Toți câți au făgăduit să viețuiască în feciorie și și-au călcat făgăduiala să împlinescă pravila celor căsătoriți de două ori; iar pe fecioarele care îi însoțesc pe unii ca surori le-am oprit de la aceasta.

Canonul al XX-lea

Dacă soția cuiva a săvârșit adulter, sau cineva săvârșește adulter, am hotărât ca acesta să aibă parte de cele desăvârșite după șapte ani de pocăință după treptele înaintării.

Canonul al XXI-lea

Pe femeile care fac desfrânare și leapădă pruncii și se îndeletnicesc cu otrăvurile aducătoare de moarte pravila de mai înainte le-a oprit [să se împărtășească] până la

sfârșitul vieții; și [cei mai mulți] se învoiesc cu aceasta. Dar, găsind o cale mai milostivă, am hotărât [ca acestea] să se pocăiască timp de zece ani, după treptele rânduite.

Canonul al XXII-lea

Cei care au săvârșitucidere de bunăvoie să se pocăiască întru plecarea genunchilor și să se învrednicească de ceea ce este desăvârșit [numai] la sfârșitul vieții.

Canonul al XXIII-lea

În privința celor care au ucis fără voie, pravila de mai înainte poruncește ca ei să se împărtășească de ceea ce este desăvârșit după șapte ani, urmând treptele hotărâte, iar cea de-a doua pravilă – să împlinească cinci ani [de pocăință].

Canonul al XXIV-lea

Cei care se îndeletnicesc cu ghicitul și urmează obiceiurile păgânilor, sau care aduc pe câte unii în casele lor pentru descoperirea farmecelor sau pentru curățire, să se supună canonului de pocăință timp de cinci ani, după treptele hotărâte, trei ani întru plecarea genunchilor și doi ani întru rugăciune, afară de Sfânta Jertfă.

Canonul al XXV-lea

Dacă, fiind logodit cineva cu o fecioară, a necinstit-o pe sora acesteia și a lăsat-o grea, iar mai pe urmă s-a căsătorit cu logodnica lui și cea necinstită s-a omorât, s-a poruncit ca aceia care au avut știință de acest lucru să fie primiți în adunare după zece ani, potrivit treptelor hotărâte.

Sinodul din Ancira

Dumnezeiescul și Sfântul Sinod local – la care au luat parte doisprezece episcopi, adunat în Ancira Galației, ai cărui exarhi au fost Marcel, Episcopul acesteia, și Agricola, Episcopul Cezareei Capadociei – a rânduit prin canoane îndreptarea celor care au căzut în vremea prigoanei.

[Sinodul din Neocezareea]

Canoanele Sfinților și Fericitorilor Părinți care s-au adunat în Neocezareea; aceștia [s-au întrunit] după cei din Ancira, dar mai înainte de cei de la Niceea, dar pentru cinstire se pun înaintea acestora cei de la Niceea.

Canonul I

Dacă vreun preot se căsătorește, să fie depus din treaptă. Iar dacă ar săvârși desfrânare sau adulter, să fie îndepărtat cu totul din comuniune și să fie așezat la [locul de] pocăință.

Canonul al II-lea

Dacă o femeie se căsătorește cu doi frați, să fie îndepărtată din comuniune până la moarte. Totuși, dacă, fiind pe moarte, va spune că, de se va face sănătoasă, va desface căsătoria, să aibă parte de pocăință, din milostivire. Iar de va muri femeia sau bărbatul aflându-se într-o astfel de căsătorie, anevoioasă va fi pocăința pentru cel rămas în viață.

Canonul al III-lea

Pentru cei care cad în [păcatul] mai multor căsătorii, timpul [de pocăință] hotărât este limpede, însă întoarcerea și credința lor le scurtează [acest] timp.

Canonul al IV-lea

Dacă cineva este cuprins de imboldul de a pofti o femeie ca să se culce cu ea, dar pofta lui nu ajunge la faptă, se vedește că a fost scăpat prin har.

Canonul al V-lea

Dacă un catehumen, intrând în biserică, stă în rândul catehumenilor și, fiind în această stare, păcătuiește, dacă este dintre cei care își pleacă genunchii, să treacă în ceata catehumenilor care ascultă, fără să mai păcătuiască, iar dacă păcătuiește și în treapta ascultării, să fie îndepărtat din comuniune.

Canonul al VI-lea

Despre femeia însărcinată, aceasta trebuie să se boteze când voiește. Căci femeia care naște nu are nimic de împărtășit cu pruncul născut în această privință, fiindcă alegerea care se arată întru mărturisire este a fiecăruia în parte.

Canonul al VII-lea

Preotul să nu mănânce la nunțile celor care se căsătoresc a doua oară. Fiindcă, de vreme ce acela care se căsătorește a doua oară cere pocăință, care preot se va învoi cu nunta prin participarea la masă?

Canonul al VIII-lea

Dacă soția unui mirean săvârșește adulter și este vădită pe față, [soțul ei] nu poate intra în slujire. Iar dacă ea săvârșește adulter după hirotonirea [soțului], se cade ca el să o lase. Iar dacă [mai] viețuiește împreună cu ea, nu poate să rămână în slujirea care i-a fost încredințată.

Canonul al IX-lea

Dacă preotul, păcătuiind în trup mai înainte [de hirotonie], este înaintat [în cinul preoțesc] și mărturisește că a păcătuit înainte de hirotonie, să nu săvârșească Sfânta Jertfă, rămânând întru celelalte [ale slujirii], pentru râvna pe care a arătat-o în rest. Căci mulți au spus că punerea mâinilor iartă celelalte păcate. Iar dacă el însuși nu mărturisește și nu este cu putință să fie vădit pe față, să hotărască el însuși despre sine.

Canonul al X-lea

Asemenea și diaconul, dacă ar cădea în același păcat, să aibă [numai] treapta de slujitor.

Canonul al XI-lea

Preotul să nu fie hirotonit mai înainte de treizeci de ani, chiar de ar fi un om întru totul vrednic, ci să fie ținut în așteptare. Căci Domnul Iisus Hristos la treizeci de ani S-a botezat și a început să învețe.

Canonul al XII-lea

Dacă se botează cineva fiind bolnav, nu poate să fie înaintat în treapta preoției – căci nu din voință liberă a izvorât credința lui, ci din nevoie –, afară doar, poate, pentru râvna și credința lui de mai apoi sau pentru lipsa de oameni [închinați acestei slujiri].

Canonul al XIII-lea

Preoții de țară nu pot să săvârșească Sfânta Jertfă în biserica cetății, dacă sunt de față episcopul sau preoții cetății, nici să dea Pâinea și Potirul la rugăciune. Iar dacă aceștia nu sunt de față și este chemat el singur la rugăciune, să dea [Pâinea și Potirul].

Canonul al XIV-lea

Horepiscopii însă sunt după chipul celor șaptezeci [de Apostoli]. Fiind cinstiți ca împreună-liturghisitori, pentru râvna lor față de cei săraci, [pot] săvârși Sfânta Jertfă.

Canonul al XV-lea

Se cade ca diaconii să fie șapte la număr, după canon, chiar de ar fi cetatea foarte mare. Te vei încredința din cartea Faptelor [Apostolilor].

Sinodul din Cezareea Pontului

Dumnezeiescul și Sfântul Sinod local, format din douăzeci și trei de episcopi – al cărui exarh a fost Vitalie –, adunat în Cezareea Pontului, în legătură cu cei care au jertfit idolilor în vremea prigoanei, sau care s-au lepădat cu jurământ, sau au gustat din carnea jertfită idolilor, le-a rânduit prin canoane îndreptarea, pe potrivit păcatului săvârșit.

Caterisirea lui Arie și a celor dimpreună cu el de către Alexandru, Arhiepiscopul Alexandriei

Alexandru, ca unul care sunt aici, de față, către preoții și diaconii din Alexandria și din Mareotos, frați preaiubiți, salutare întru Domnul, ca unora care sunteți [și voi] aici, de față! Chiar dacă ați iscălit deja [scrisoarea] pe care le-am trimis-o celor din jurul lui Arie, în care îi îndemnam să se lepede de necinstirea de Dumnezeu și să se supună credinței sănătoase și sobornicești, și chiar dacă ați arătat dreaptă alegerea voastră și v-ați arătat într-un glas cu Biserica Sobornicească în ceea ce privește învățătura ei, totuși, de vreme ce am trimis celor împreună-liturghisitori cu noi de pretutindeni [înștiințare] despre cei din jurul lui Arie, am socotit de trebuință să vă adun pe voi, clericii cetății, și să trimit după voi, cei din Mareotos, mai cu seamă că, din rândul vostru, preoții Haris și Pistos, precum și diaconii Serapion, Paramon, Zosimos și Irineu au urmat celor dimprejurul lui Arie și au ales să fie caterisiți dimpreună cu aceștia, ca să cunoașteți și cele care se scriu acum și ca să arătați că vă învoiți cu acestea și ca să votați și voi împreună cu mine în privința caterisirii celor dimprejurul lui Arie și a celor dimprejurul lui Pistos. Căci se cuvine ca voi să cunoașteți cele scrise de mine și ca fiecare să le păstreze în inimă ca și cum ar fi fost scrise de sine.

Fericitul Patricius Ararsius, din cuvântul lui, intitulat *Oceanus*

Așadar, pe Meletie, episcopul Tebaidei, care în vremea prigoanei a jertfit idolilor și a fost

vădit de nenumărate alte învinuiri, l-a caterisit și scos din [comuniunea cu] Biserica lui Hristos preafericitul Petru, Episcopul Alexandriei, mai înainte de a fi primit cununa muceniei. Iar pe Arie diaconul – care propovăduia despre Cuvântul lui Dumnezeu că „este de-altă-ființă [decât Tatăl]” și că „[s-a născut] din cele ce nu sunt” și că „a fost un timp când nu era” – l-a oprit o dată pentru totdeauna de la slujirea de diacon. Dar adormind Petru întru Domnul, i-a urmat în scaun Ahila, și, fiind momit, l-a hirotonit preot pe Arie, cel ținut de erezie și de iubirea de stăpânire și împreună-lucrător al îndrăznelilor celor potrivnice lui Dumnezeu ale lui Meletie, și l-a pus mai-mare peste Școala din Alexandria. Iar lui Ahila, care nu după multă vreme a adormit întru cuvioșie, i-a urmat în scaun Alexandru, apărător al învățăturilor apostolice. Așadar, Arie, ca unul care nu era printre cei preferați ai lui Alexandru, din iubire de stăpânire, a fost cuprins și mai mult de lauda deșartă și, rupându-i de Biserică pe Evzoios diaconul, pe Aithala și pe alți câțiva, a început să și-i alătore împotriva Bisericii și a lui Alexandru, încercând să statornicească învățătura potrivit căreia [Fiul lui Dumnezeu] este de-altă-ființă cu Tatăl. Iar preafericitul Alexandru, după multe muștrări, a făcut după rânduiala Apostolului, care zice: *De omul eretic, după prima și a doua muștrare, depărtează-te*, știind întru totul cele nescrise ale acelora.

Sinodul din Alexandria

Dumnezeiescul și sfântul Sinod – dar local, fiindcă trebuie să spunem [și acest lucru] –, adică adunarea episcopilor aflați de curând și lesne de găsit, care, fiind adunat în Alexandria de către fericitul Alexandru, i-a afurisit și i-a supus anatemei, ca pe unii care au stăruit în neascultare și au adus putrejune Bisericii, pe Arie, pe Evzoios, pe Ahila, pe Aithala, pe Luchie, pe Sarmatie, pe Iuliu, pe Mina, pe celălalt Arie și pe Eladie și a trimis pretutindeni [vestea] caterisirii acestora. Pe aceasta au iscălit-o Episcopii Libiei, Pentapolei, Siriei, Licieii, Capadociei și Asiei, precum și Alexandru al Constantinopolei. Iar Arie i-a scris despre cele petrecute lui Eusebiu, Episcopul Nicomidiei, precum și Episcopului Palestinei, cel de un cuget și de un nume cu el. Aceștia, aflându-se într-un cuget în ceea ce privește necinstirea de Dumnezeu, s-au pus pe război cu multă putere și

facere de rău împotriva lui Alexandru și a Bisericii lui Hristos. De aceea, iubitorul de Hristos împărat Constantin a hotărât să se adune Sinodul.

Sfântul Sinod [al Episcopilor] care s-au adunat din diferite eparhii ale Asiei în Laodiceea Frigiei Pacatiana a luat anumite hotărâri, după cum urmează:

Canonul I

După canonul bisericesc, trebuie ca celor care s-au legat în mod liber și legiuit prin a doua căsătorie și n-au făcut nunta în ascuns, după ce va trece puțină vreme și după ce vor petrece în rugăciuni și posturi, potrivit iertării [primite] să li se dea împărtășirea.

Canonul al II-lea

Cei care cad în diferite păcate și stăruie în rugăciunea mărturisirii și a pocăinței și se întorc desăvârșit de la rele, după măsura căderii lor, după ce li s-a dat un timp de pocăință, să se apropie de împărtășire, pentru îndurările și bunătatea lui Dumnezeu.

Canonul al III-lea

Cei care s-au botezat de curând nu trebuie să fie înaintați în treapta preoțească.

Canonul al IV-lea

Cei din rândul clerului[[[ερατικός]]] nu trebuie să împrumute bani cu dobândă și să ia așa-numitele jumătăți de camătă.

Canonul al V-lea

Hirotoniile nu trebuie să se facă în prezența celor care se pocăiesc în treapta ascultării.

Canonul al VI-lea

Să nu li se îngăduie ereticilor să intre în casa lui Dumnezeu, dacă stăruie în erezie.

Canonul al VII-lea

Cei care se întorc de la erezii, adică de la novațieni, fotinieni sau quartodecimani, fie că sunt catehumeni ai lor, fie credincioși, să nu fie primiți mai înainte de a anatematiza toate

ereziile, mai cu seamă pe acea în care erau ținuți, iar cei care se numeau credincioși ai lor, după ce vor fi învățați bine Simbolul de credință și vor fi fost unși cu Sfântul Mir, abia atunci să se împărtășească cu Sfintele Taine.

Canonul al VIII-lea

Cei care se întorc de la erezia celor numiți frigeni, chiar de s-ar fi aflat la aceia în socotitul lor cler și chiar dacă ar purta supranumele de „foarte mari”, să fie catehizați cu toată grija și botezați de episcopii și preoții Bisericii.

Canonul al IX-lea

Nu le este îngăduit [fiilor] Bisericii să meargă în cimitirele sau în așa-zisele lăcașuri mucenicești ale oricărui eretic pentru rugăciune sau [slujbă de] vindecare. Iar unii ca aceștia, dacă sunt credincioși, să fie îndepărtați de la împărtășire până la un [timp]; iar dacă se pocăiesc și mărturisesc că au greșit, să fie primiți [înapoi].

Canonul al X-lea

Nu trebuie ca [fiii] Bisericii să își unească fără discernământ copiii prin legătura nunții cu ereticii.

Canonul al XI-lea

Nu trebuie să se rânduiască în Biserică așa-numitele preotese sau întâi-stătătoare.

Canonul al XII-lea

Episcopii să fie rânduiți în ierarhia bisericească prin judecata mitropoliților și a episcopilor din jur, după ce vor fi fost cercetați vreme îndelungată în cuvântul credinței și în viețuirea după cuvântul cel drept.

Canonul al XIII-lea

Să nu li se îngăduie mulțimilor să îi aleagă pe cei care vor fi așezați în rândul clerului.

Canonul al XIV-lea

Să nu se trimită Sfintele [Taine] ca binecuvântare în alte eparhii la sărbătoarea Paștelui.

Canonul al XV-lea

Nu trebuie să cânte în biserică alții decât psalții rânduiți, care urcă la amvon și cântă din catastif.

Canonul al XVI-lea

Sâmbăta Evanghelia să se citească împreună cu alte Scripturi.

Canonul al XVII-lea

Nu trebuie să se citească psalmii fără întrerupere la slujbă, ci între psalmi să se facă citiri.

Canonul al XVIII-lea

Trebuie să se facă mereu aceeași rânduială a rugăciunilor și la Ceasul al nouălea, și la Vecernie.

Canonul al XIX-lea

Îndată după predicile episcopilor trebuie să se săvârșească deoparte rugăciunea pentru catehumeni, iar după ce ies catehumenii, să se facă rugăciunea pentru cei aflați în pocăință. Iar după ce vin aceștia să ia binecuvântare și se îndepărtează, să se facă trei rugăciuni pentru credincioși: prima să se săvârșească în tăcere, a doua și a treia cu glas tare, apoi astfel să se dea sărutarea păcii. Și după ce preoții dau sărutarea păcii Episcopului, atunci și mireni să-și dea sărutarea păcii unii altora. Și astfel să se săvârșească Sfânta Jertfă, și numai celor sfințiți să le fie îngăduit să intre în Altar și să se împărtășească.

Canonul al XX-lea

Diaconul nu trebuie să se așeze înaintea preotului, ci să se așeze la îndemnul preotului. de asemenea, și diaconii trebuie să aibă cinstire din partea slujitorilor și a tuturor clericilor.

Canonul al XXI-lea

Slujitorii nu trebuie să aibă un loc al lor în diaconicon, și nici să se atingă de Sfintele Vase.

Canonul al XXII-lea

Slujitorul nu trebuie să poarte orar, nici să părăsească ușile.

Canonul al XXIII-lea

Diaconii și psalții nu trebuie să poarte orar și în felul acesta să citească sau să cânte.

Canonul al XXIV-lea

Cei sfințiți, de la preoți până la diaconi și la treptele bisericesti care urmează: slujitori, sau citeți, sau psalți, sau exorcisti, sau ușieri, sau cei din rândul asceților nu trebuie să intre în cârciumă.

Canonul al XXV-lea

Slujitorii nu trebuie să dea Pâinea, nici să binecuvânteze Potirul.

Canonul al XXVI-lea

Cei care nu au fost [anume] rânduiți în treaptă de către episcopi nu trebuie să săvârșească exorcisme, nici în biserici, nici în case.

Canonul al XXVII-lea

Cei sfințiți, fie clerici, fie mireni, fiind chemați la o agapă, nu trebuie să-și aleagă părți [din bucate], pentru că pricinuesc ocară cinului bisericesc.

Canonul al XXVIII-lea

Nu trebuie ca în bisericile episcopale sau în biserici să se facă așa-numitele agape, nici să se mănânce sau să se aștearnă culcușuri în casa lui Dumnezeu.

Canonul al XXIX-lea

Creștinii nu trebuie să urmeze obiceiurilor iudeilor și să se odihnească sâmbăta, ci să lucreze în această zi și, alegând duminica [pentru cinstirea lui Dumnezeu], de vor putea, să

se odihnească într-înșea, creștini fiind. Iar de vor fi găsiți urmând obiceiurilor iudeilor, să fie anatema înaintea lui Hristos.

Canonul al XXX-lea

Cei sfințiți, fie clerici, fie asceți, nu trebuie să se îmbăieze laolaltă cu femeile, nici vreun creștin sau mirean. Căci aceasta este cea dintâi osândire înaintea păgânilor.

Canonul al XXXI-lea

[Creștinii] nu trebuie să săvârșească nunți cu ereticii de nici un fel, nici să nu-și dea cineva fiii sau fiicele, ci mai degrabă să ia la sine [pe unii dintre eretici], dacă făgăduiesc că se fac creștini.

Canonul al XXXII-lea

Nu trebuie permise binecuvântările ereticilor, care sunt mai degrabă vorbe nesăbuite decât binecuvântări.

Canonul al XXXIII-lea

Nu trebuie să se facă rugăciune împreună cu ereticii sau schismaticii.

Canonul al XXXIV-lea

Nici un creștin nu trebuie să îi părăsească pe mucenicii lui Hristos și să se îndrepte spre neadevărații mucenici, adică spre cei ai ereticilor, sau să se facă ei înșiși următori ai mai-înainte-pomeniților eretici. Căci aceștia sunt străini de Dumnezeu. Să fie deci anatema cei care se îndreaptă spre aceștia.

Canonul al XXXV-lea

Creștinii nu trebuie să părăsească Biserica lui Hristos și să se îndepărteze și să cheme îngeri și să facă adunări. [Toate] acestea sunt oprite. Deci, dacă ar fi găsit cineva petrecând întru această ascunsă închinare la idoli, să fie anatema, pentru că L-a părăsit pe Domnul nostru Iisus Hristos și a luat calea închinării la idoli.

Canonul al XXXVI-lea

Cei sfințiți sau clericii nu trebuie să fie magi, sau vrăjitori, sau matematicieni, sau astrologi, sau să facă așa-numite baiere, care sunt temnițe ale sufletelor lor. Iar cei care le poartă am poruncit să fie alungați din Biserică.

Canonul al XXXVII-lea

Nu trebuie să primim darurile praznicale trimise de iudei sau de eretici, nici să prăznuim împreună cu ei.

Canonul al XXXVIII-lea

Nu trebuie să primim azimă de la iudei sau să fim părtași la cele nelegiuite[[ἄσεβεια]] ale lor.

Canonul al XXXIX-lea

Nu trebuie să prăznuim împreună cu păgânii, nici să fim părtași la cele fără-de-Dumnezeu ale lor.

Canonul al XL-lea

Episcopii chemați la sinod nu trebuie să disprețuiască acest lucru, ci să vină și să învețe sau să primească învățatură, spre îndreptarea Bisericii și a celorlalți. Iar cel care disprețuiește [chemarea] se va osândi pe sine, afară doar dacă nu este de față din pricina vreunei întâmplări neobișnuite.

Canonul al XLI-lea

Cel sfințit sau clericul nu trebuie să pornească la drum fără înscrisurile canonice.

Canonul al XLII-lea

Cel sfințit sau clericul nu trebuie să pornească la drum fără porunca episcopului.

Canonul al XLIII-lea

Slujitorii nu trebuie să părăsească ușile zăbovind la rugăciune, nici măcar pentru scurt timp.

Canonul al XLIV-lea

Femeile nu trebuie să intre în Altar.

Canonul al XLV-lea

[Cei care vin] pentru luminare nu trebuie primiți după primele două săptămâni ale Postului Mare.

Canonul al XLVI-lea

Cei care vin la luminare trebuie să învețe pe dinafară Crezul și să îl rostească în a cincea zi a săptămânii în fața episcopului sau a preoților.

Canonul al XLVII-lea

Cei care primesc lumina în timp ce sunt bolnavi, iar apoi s-au vindecat, trebuie să învețe pe dinafară Crezul și să știe că s-au învrednicit de dar dumnezeiesc.

Canonul al XLVIII-lea

Cei botezați trebuie să fie unși după Botez cu mirul ceresc și să fie părtași ai Împărăției lui Hristos.

Canonul al XLIX-lea

În Postul Mare nu trebuie să se aducă înainte pâine [spre jertfă], afară numai de zilele de sâmbătă și duminică.

Canonul al L-lea

În ultima săptămână a Postului Mare nu trebuie să se dezlege Joia și să se necinstească tot Postul, ci trebuie ca tot Postul să se țină cu mâncăruri uscate.

Canonul al LI-lea

În Postul Mare nu trebuie să se săvârșească zilele de prăznuire ale Mucenicilor, ci pomenirea Sfinților Mucenici să se facă în zilele de sâmbătă și duminică.

Canonul al LII-lea

În Postul Mare nu trebuie să se săvârșească nunți sau prăznuiri ale zilelor de naștere.

Canonul al LIII-lea

Creștinii care merg la nunți nu trebuie să salte și să dănuiască, ci să cineze sau să prânzească întru bună-cuviință, după cum li se cade creștinilor.

Canonul al LIV-lea

Preoții sau clericii nu trebuie să privească vreun spectacol la nunți sau la ospețe, ci înainte de intrarea actorilor să se ridice și să plece.

Canonul al LV-lea

Preoții și clericii nu trebuie să facă ospețe cu contribuții, asemenea nici laici.

Canonul al LVI-lea

Preoții nu trebuie să intre și să se așeze în Altar înainte de intrarea episcopului, ci să intre după episcop, afară doar dacă episcopul nu s-ar afla într-o stare [de sănătate] bună sau dacă ar fi plecat.

Canonul al LVII-lea

În sate și în ținuturile de țară nu trebuie să fie rânduiți episcopi, ci misionari; iar cei care au fost rânduiți mai înainte să nu facă nimic fără știrea episcopului din cetate; asemenea și preoții să nu facă nimic fără știrea episcopului.

Canonul al LVIII-lea

Sfânta Jertfă nu trebuie să se săvârșească în case de către episcopi sau preoți.

Canonul al LIX-lea

Nu trebuie să se citească în Biserică Psalmi [compuși de persoane] private, nici cărți necanonice, ci numai cele canonice ale Noului și Vechiului Testament.

Canonul al LX-lea

Cărțile Vechiului Testament care trebuie să se citească sunt următoarele: 1. Facerea lumii; 2. Ieșirea din Egipt; 3. Leviticul; 4. Numerii; 5. Deuteronomul; 6. Iisus Navi; 7. Judecătorii; Rut; 8. Estera; 9. Ale Împăraților, cărțile întâi și a doua; 10. Ale Împăraților, cărțile a treia și a patra; 11. Paralipomena, cărțile întâi și a doua; 12. Ezdra, cărțile întâi și a doua; 13. Cartea celor 150 de Psalmi; 14. Pildele lui Solomom; 15. Ecclesiastul; 16. Cântarea Cântărilor; 17. Iov; 18. Cei doisprezece Prooroci; 19. Isaia; 20. Ieremia și Baruh, Plângerile [lui Ieremia] și Epistolele; 21. Iezechiel; 22. Daniel.

Iar cele ale Noului Testament sunt următoarele: Cele patru Evanghelii, după Matei, după Marcu, după Luca și după Ioan; Faptele Apostolilor; Cele șapte Epistole Sobornicești, după cum urmează: una a lui Iacob, două ale lui Petru, trei ale lui Ioan, una a lui Iuda; cele paisprezece Epistole ale lui Pavel: una către Romani, două către Corinteni, una către Galateni, una către Efeseni; una către Filipeni; una către Coloseni; două către Tesaloniceni; una către Evrei; două către Timotei; una către Tit; una către Filimon.